

DEN DANSKE AU PAIR-ORDNING

EN KVALITATIV OG KVANTITATIV UNDERSØGELSE

13:02

ANIKA LIVERSAGE
REBEKKA BILLE
VIBEKE JAKOBSEN

13:02

DEN DANSKE AU PAIR- ORDNING

EN KVALITATIV OG KVANTITATIV UNDERSØGELSE

ANIKALIVERSAGE
REBEKKABILLE
VIBEKEJAKOBSEN

KØBENHAVN 2013
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

DEN DANSKE AU PAIR-ORDNING
EN KVALITATIV OG KVANTITATIV UNDERSØGELSE

Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen
Afdelingen for beskæftigelse og integration

Undersøgelsens følgegruppe:

Merete Pärensgaard, Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering
Thomas Mølsted Jørgensen, Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering
Katrine Bang Nielsen, Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering
Jacob Bang, FOA
Helle Stenum, Roskilde Universitet
Dorthe F. Bruun, Au pair support, Dansk Flygtningehjælp
Hans Henrik Lund, Au pair network, KIT - Kirkernes Integrations Tjeneste

ISSN: 1396-1810
ISBN: 978-87-7119-143-1
e-ISBN: 978-87-7119- 144-8

Layout: Hedda Bank
Forsidefoto: Edith Marie Rosenmeier, Danmarks Nyere Tid, Nationalmuseet 2010
Oplag: 300
Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2013 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	SAMMENFATNING	13
	Indledning	13
	Værtsfamiliernes karakteristika	14
	Værtsfamiliernes motivationer for at få au pair	16
	Au pairernes karakteristika og motivationer	17
	Huslige pligter og tid brugt herpå	18
	Økonomi i forbindelse med au pair-ophold	20
	Relationer imellem værtsfamilier og au pairer	21
	Overtrædelser og gråzoner	24
2	INDLEDNING – OM AU PAIR-ORDNINGEN	27
	Au pair-ordningens udformning	29

	Begrebsafklaring	34
	Rapportens opbygning	34
3	LITTERATUR OG METODE	37
	Litteratur af relevans for undersøgelsen	37
	Metodisk grundlag	46
4	BAGGRUND, MOTIVATION OG REKRUTTERING	55
	Værtsfamilierne – i tal	55
	Værtsfamiliernes motivationer for at få au pair	68
	Au pairerne – i tal	77
	Au pairernes motivationer for at blive au pair	80
	Rekruttering af au pairer	86
	Sammenfatning	92
5	INDHOLDET AF DE HUSLIGE PLIGTER	95
	Daglige pligter	95
	"Den tredje voksne"	103
	Au pairer og forholdet imellem værtsforældrene	106
	Kommunikation om pligter	109
	Sammenfatning	118
6	AU PAIRERS "ARBEJDSTID" OG FRITID	121
	Au pairers tidsforbrug på "huslige pligter"	122
	Om at stå til rådighed og "evig tilkaldevagt"	127
	Au pairernes fritid	130
	Au pairernes ferie	141
	Sammenfatning	146

7	ØKONOMI	149
	Lommepenge	150
	Andre former for goder	153
	Au pairers brug af de penge, de modtager	159
	Økonomiske uklarheder og uoverensstemmelser	165
	Penge til staten	166
	Sammenfatning	168
8	RELATIONER OG POSITIONER	171
	Sameksistens af vandrette og lodrette relationer	171
	Familiære metaforer	175
	Hierarkiske metaforer	180
	Udfordringer – imellem "familien" og "hierarkiet"	190
	Kulturudveksling som sidegevinst	194
	Sammenfatning	198
9	OM MÅLTIDER OG AU PAIRERS FORHOLD TIL VÆRTSFAMILIERS BØRN	201
	Første nedslag – om måltider i værtsfamilierne	201
	Tilpasning til besværlige realiteter – når man spiser hver for sig	209
	Andet nedslag – au pairer og værtsfamiliernes børn	212
	Udfordringer i relationerne mellem au pairer og børn	216
	Vignetter om børn og slik	223
	Sammenfatning	229
10	OVERTRÆDELSE OG GRÅZONER	231
	Straffelovsovertrædelser	233
	Overtrædelser af au pair-ordningen	234
	Handlemulighed – opsigelse af au pair-kontrakten	243
	Vignet: Au pair smides ud af anden værtsfamilie	248
	Vignet: Au pair laver sort arbejde	251
	Et uklart og modsætningsfyldt terræn	256

Au pairers og værtsfamiliers egne forslag til forbedringer	259
Sammenfatning	262
 BILAG	 265
Bilag 1 Oversigt over organisationer	266
 LITTERATUR	 271
 SFI-RAPPORTER SIDEN 2012	 277

FORORD

Denne rapport præsenterer resultaterne af SFT's undersøgelse af den danske au pair-ordning. Undersøgelsen har haft til formål at belyse, hvem der anvender ordningen, hvad der motiverer henholdsvis værtsfamilier og au pairer til at bruge ordningen, og hvordan deres hverdag udspiller sig. Rapporten bygger på kvalitative interview og på kvantitative analyser af registerdata. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering (SFR) under Beskæftigelsesministeriet.

En række aktører på området har bidraget til undersøgelsen. Vi vil gerne takke migrationsforsker Helle Stenum, Dorthe Fuglkær Bruun fra Au pair Support, Hans Henrik Lund fra KIT (Kirkernes Integrations-tjeneste) og Jakob Bang fra FOA (fagforeningen Fag og Arbejde), som alle har været medlemmer af undersøgelsens følgegruppe og gavmildt har bidraget med erfaringer og gode råd. Au Pair Support og Au Pair Network (et samarbejde mellem KIT, FOA og en række mindre organisationer) har endvidere været behjælpelige med at etablere kontakt til au pairer.

Derudover ønsker vi at takke den filippinske generalkonsul Poul Krogh, ph.d.-stipendiat Karina Dalgas, ph.d.-stipendiat Trine Mygind Korsby, historiker Edith Marie Rosenmeier, Tom og Susan Meyer fra Filipino Danish Center, Father Joe fra CAP (Center for Au Pairs) og

Anne Gautier fra Hellerup Sprogcenter for at have taget sig tid til at mødes med os og dele ud af deres viden og erfaringer på området.

Endelig vil vi takke de værtsfamilier og au pairer, som har indvilliget i at deltage i undersøgelsen. Deres åbenhed og velvilje til at dele erfaringer og overvejelser med os har været altafgørende for rapporten. Hertil hører en stor tak til de mange au pairer og andre, som ikke har indgået i undersøgelsen som interviewpersoner, men som vi har mødt undervejs, og som fx har hjulpet os med kontakter eller budt os indenfor til sociale arrangementer, hvor au pairer deltog.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker Anika Liversage, videnskabelig assistent Rebekka Bille og seniorforsker Vibeke Jakobsen. Stud.scient.pol. Line Mehlsen Christiansen, stud.scient.anth. Hjørdis Clemmensen og stud.scient.pol. Kirstine Karmsteen har alle medvirket til den kvalitative dataindsamling og -behandling. Ph.d.-studerende Sofie Dencker Larsen har assisteret med de kvantitative registeranalyser.

Ragnhild Sollund, professor ved Institutt for kriminologi og retts-sociologi ved Universitetet i Oslo, har fungeret som lektor. Vi takker for værdifulde og konstruktive kommentarer.

København, maj 2013

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

RESULTATER

Den danske au pair-ordning har eksisteret i fire årtier, og i den periode har brugen af ordningen ændret sig betragteligt. Derfor er det væsentligt at vide, hvordan ordningen praktiseres i dag. Denne undersøgelse viser, at såvel de værtsfamilier som de au pairer, der i dag anvender ordningen, kun i begrænset omfang er motiveret af den kulturelle udveksling, der oprindeligt var ordningens formål.

Samtidig finder vi en meget stor variation i måderne, au pair-ophold fungerer på, og såvel positive som negative erfaringer er repræsenteret her. En del au pairer oplever, at de befinder sig i en sårbar og svag position under deres ophold i Danmark, hvilket kan få dem til at acceptere den dårlige behandling, de møder i nogle værtsfamilier.

Af undersøgelsens resultater kan følgende yderligere fremhæves:

- De værtsfamilier, der benytter ordningen, består typisk af to arbejdende forældre med to eller flere små børn. Deres uddannelsesniveau og indtægt ligger over landsgennemsnittet, og de har ofte krævende job, der fx kan indebære rejseaktivitet. Ikke alle værtsfamilier er dog lige velstående. Værtsfamiliernes motivation for at modtage en au pair skyldes ofte en presset hverdag, hvor ingen af forældrene

fx ønsker at begrænse deres erhvervsmæssige arbejdsindsats, mens børnene er små. Mange ser her au pair-ordningen som en mulighed for at opnå daglig aflastning og fleksibilitet og bedre samvær med deres børn.

- 81 pct. af de au pairer, der kommer til Danmark, er fra Filippinerne. Andre kommer fra fx tidligere sovjetrepublikker som Ukraine og Rusland. De fleste au pairer (som skal være mellem 17 og 30 år) er midt i tyverne, og mange er ganske veluddannede. Kun 3 pct. er mænd. Mange au pairer er primært motiveret af ønsker om at tjene penge, og mange har økonomiske forpligtelser i hjemlandet, hvor de fx betaler søskendes uddannelser. Dermed har mange au pairer kun begrænsede beløb, de selv bruger under opholdet i Danmark. Der er dog også au pairer, som primært er motiveret af ønsker om læring og personlig udvikling, og som fx benytter deres au pair-ophold som afsæt for rejser rundt i Europa.
- En væsentlig del af au pairers huslige pligter er normalt at tage sig af værtsfamiliens rengøring, da begge værtsforældre ønsker at slippe for dette. Afhentning og eventuelt pasning af børn indgår også i mange au pair-ophold. Endvidere har au pairer ofte en vigtig funktion som en ”tredje voksne”, fx ved morgenmad og aftensmad, samt hvis der opstår uventede behov i familien, fx i forbindelse med et barns sygdom. Værtsfamiliernes behov for, at au pairen generelt er til rådighed, kan dog medføre, at nogle au pairer oplever, at de aldrig rigtig har fri.
- Omfanget af au pairers pligter varierer meget – fra ganske lette pligter, der klart ligger inden for ordningens tidsmæssige rammer, til opgaver, der tager klart længere end de 30 ugentlige timer, som ordningen fastsætter som maksimum.
- Relationen imellem værtsfamilie og au pair er af stor betydning for, hvordan begge parter oplever opholdet. I nogle familier lykkes det her at skabe en relation, der er ”au pair” – ”på lige fod” – og som i hvert fald delvist opleves som sådan. Sådanne ophold beskrives ofte i meget positive vendinger. Nogle værtsfamilier søger også at skabe et godt ophold for deres au pair ved fx at give gaver eller støtte au pairen i at opnå større personlig selvstændighed. Samtidig er der dog en stor, strukturel ulighed imellem de involverede parter, hvor au pairen er afhængig af værtsfamilien for at kunne opholde sig i Danmark, og hvor værtsfamiliens private hjem danner rammen om op-

holdet. Under nogle af pair-ophold udmønter denne ulighed sig i meget hierarkiske relationer, hvor en parer kan føle sig dårligt og nedladende behandlet, og samtidig opleve, at de ikke er i stand til at tage til genmæle og få ændret forholdene.

- Hvornår der finder deciderede overtrædelser af ordningen sted, er svært at afgøre præcist. Dette kan føres tilbage til, at ordningen i sit udgangspunkt netop ikke har været stærkt regulerende, og at de nuværende rammer for, hvad der fx skal tælle som "arbejdstid" eller "huslige pligter", dermed er ganske uklare. Når en parer oplever, at værtsfamilier overtræder ordningens regler, anmeldes dette kun ganske sjældent. Sker der anmeldelser, fører de sjældent til sanktioner over for de anmeldte familier, da overtrædelser er svære at dokumentere. I højere grad end at anmelde værtsfamilier kan en parer søge at skifte til nye værtsfamilier – skift, der også kan skyldes andet end overtrædelser af ordningen. Det er dog ikke alle en parer, der har modet til at prøve denne løsning, fx fordi deres familier er stærkt afhængige af de penge, de sender hjem, og fordi de frygter for, om de vil være i stand til at få nye værtsfamilier.
- De fleste – både en parer og værtsfamilier – oplever en eller anden grad af kulturel udveksling eller læring under opholdet, men dette er ofte en form for "sidegevinst" ved et ophold frem for dets primære formål.

PERSPEKTIVER

Resultaterne fra SFT's undersøgelse af den danske af pair-ordning ligger på mange måder på linje med den eksisterende viden på området. Metodisk bidrager undersøgelsen med yderligere, ny viden ved dels at inddrage kvantitative data om især værtsfamilierne, og dels at bygge på et ganske omfattende kvalitativt datamateriale. Til forskel fra tidligere danske studier er værtsfamilier og en parer her ligeligt repræsenteret.

Rapporten fremhæver forskellige dilemmaer og udfordringer, som værtsfamilier og en parer på forskellig vis søger at løse (eller blot at leve med), og hvordan de to parter ofte har et ganske forskelligt perspektiv på en pairs ophold i Danmark. Rapporten peger endvidere, at den store forskel på, hvordan forskellige ophold udspiller sig, kan kobles til den tvetydige karakter af relationen imellem værtsfamilier og en parer, og det paradoks, at opholdet bør være "ligeværdigt", men samtidig er fundamentalt ulige, med værtsfamilierne som den stærke part. Dermed

kan en del af de oplevede problemer føres tilbage til ordningen selv og de ganske uklare rammer, den udstikker, samt det grundvilkår, at opholdene finder sted i den ene parts private hjem.

Rapporten kan anvendes af alle, som ønsker et større indblik i au pair-ordningen, som den fungerer i dag, det være sig politikere, embedsmænd, samfundsdebattører eller fx værtsfamilier. For at også au pairer kan få gavn af undersøgelsen, kan en engelsk oversættelse af rapportens sammenfatning findes på www.sfi.dk.

GRUNDLAG

Rapporten bygger på følgende datakilder:

- 69 semi-strukturerede, kvalitative interview: 31 med au pairer, 28 med værtsfamilier og 10 med forskere og repræsentanter for foreninger og hjælpetilbud.
- Et mindre antal observationer fra forskellige sociale arrangementer, hvor primært au pairer har deltaget.
- Kvantitative registeranalyser på baggrund af registerdata fra Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering (SFR) samt Danmarks Statistik. Disse data er koblet sammen.

SAMMENFATNING

INDLEDNING

Denne rapport er en undersøgelse af den danske au pair-ordning, og den belyser, hvordan ordningen fungerer i dag. Af ordningen fremgår det, at det primære formål med et au pair-ophold er kulturel udveksling: Rammen er, at en au pair gives ophold i en værtsfamilie, hvor au pairen skal indtage en familiær stilling, og udføre huslige pligter (der ikke betragtes som arbejde) til gengæld for kost og logi.

Overordnet set skal en au pair være mellem 18 og 30 år, være ugift og barnløs og have et vist minimum af uddannelse og sprogkunderskaber (fx engelsk). En værtsfamilie skal have børn under 18 år såvel som en bolig af en vis størrelse, da au pairen skal have sit eget værelse.

Et au pair-ophold varer normalt to år, hvorunder au parens ret til ophold i Danmark er knyttet til den konkrete værtsfamilie. For opholdet gælder endvidere, at en au pairs huslige pligter maksimalt må udgøre 30 timer om ugen, at der skal være mindst én ugentlig fridag, at au pairen har ret til ferie, at de månedlige lomme penge i dag skal udgøre mindst 3.200 kr., og at værtsfamilien skal betale au parens hjemrejsebillet, hvis au pairen har fast bopæl i et land uden for Europa.

Flere tidligere undersøgelser af den danske au pair-ordning påpeger, at den måde, som værtsfamilier og au pairer praktiserer ordningen på i dag, ikke stemmer overens med intentionerne i ordningen, der hviler på Europarådets overenskomst om au pairer fra 1969, som Danmark ratificerede i 1972. Frem for ønsker om kulturel udveksling synes ophold i dag i højere grad at være motiveret af au pairers behov for indtjening og visse børnefamiliers behov for assistance til husligt arbejde. Hertil kommer, at antallet af ansøgninger til ophold som au pair i Danmark er steget markant henover de seneste 10-15 år. Disse tendenser ses ligeledes i Norge, hvis au pair-ordning er meget lig den danske.

Undersøgelsen er primært kvalitativ og bygger på 69 interview – 31 er udført med au pairer, 28 med værtsfamilier og 10 med forskere og repræsentanter for forskellige organisationer. Derudover anvendes analyser af registerdata fra SFR (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering) og Danmarks Statistik til at beskrive centrale karakteristika ved værtsfamilier og au pairer. I registeranalyserne er der taget udgangspunkt i nye opholdstilladelser for året 2011. Det vil sige, at der i analyserne af værtsfamilierne tages udgangspunkt i de familier, som har fået en ny au pair i 2011.

VÆRTSFAMILIERNES KARAKTERISTIKA

Af de kvantitative analyser fremgår det, at det især er familier med mindre børn, som vælger at få en au pair. Blandt parfamilierne med au pair har 60 pct. et barn under 6 år og 89 pct. et barn under 10 år. Blandt enlige med au pair har 39 pct. et barn under 6 år og 74 pct. et barn under 10 år. Det vil sige, at de enlige med au pair har lidt ældre børn end parrene med au pair.

En typisk værtfamilie skiller sig ud fra en typisk dansk familie på flere parametre, såsom geografisk bopæl, uddannelse, beskæftigelse, indkomst og boligforhold. Værtsfamilierne er ikke ligeligt geografisk fordelt og er især overrepræsenteret i nogle af de nordsjællandske kommuner. Fx bor 20 pct. af værtsfamilierne i Gentofte kommune og 11 pct. i Rudersdal kommune.

Forældrene i værtsfamilierne er også højt uddannet sammenlignet med befolkningen som helhed. Blandt parrene med au pair er det cirka halvdelen af familierne, hvor mindst én af forældrene har en lang

videregående uddannelse, og cirka en fjerdedel, hvor begge forældre har en lang videregående uddannelse. Blandt enlige med au pair er det cirka en tredjedel, som har en lang videregående uddannelse. Sammenlignet hermed har omkring 12 pct. af alle 35-44 årige i Danmark en lang videregående uddannelse.

Det høje uddannelsesniveau afspejler sig også i værtsfamiliernes beskæftigelse og indkomst. Sammenlignet med befolkningen som helhed er forældrene i værtsfamilierne oftere i job med øverste ledelse og i job, som kræver kvalifikationer på højeste niveau (som man fx får gennem en akademisk uddannelse eller en uddannelse som lærer). Endvidere er der forholdsvis mange, der er selvstændige, dvs. har deres egen virksomhed. Selvstændige, og personer med job øverst i stillingshierarkiet er dermed overrepræsenterede blandt forældrene i værtsfamilierne. Denne overrepræsentation gælder både mændene og kvinderne i parfamilierne og de enlige.

Forældrene i værtsfamilierne har typisk også højere indkomster end den gennemsnitlige dansker. Ser vi på værtfamilierne, har ca. 70 pct. af mændene i parfamilierne, 33 pct. af kvinderne i parfamilierne og 45 pct. af de enlige en årlig erhvervsindkomst på mindst 500.000 kr. Sammenlignet hermed er det kun 15 pct. af alle 35-44 årige, som har en årlig erhvervsindkomst på mindst 500.000 kroner.

Endelig bor værtsfamilierne i høj grad i en ejerbolig, som ofte er et parcelhus. Fx bor omkring 83 pct. af værtsfamilierne i et parcelhus. Sammenlignet hermed er omkring 45 pct. af boligerne i Danmark parcelhuse. Værtsfamilierne har også forholdsvis store boliger. 62 pct. af værtfamilierne har en bolig på mindst 175 kvadratmeter, mens kun 11 pct. af samtlige boliger i Danmark er af denne størrelse.

Samlet kan man sige, at værtsfamilierne generelt hører til den mere velstillede del af befolkningen. Det er dog vigtigt at bemærke, at selvom mange af værtsforældrene har høj uddannelse, job øverst i stillingshierarkiet og høje indkomster, er der også værtfamilier, hvor forældrene fx har en erhvervsfaglig eller mellemlang videregående uddannelse, et job længere nede i stillingshierarkiet og en årlig indkomst på 250.000-400.000 kroner.

VÆRTSFAMILIERNES MOTIVATIONER FOR AT FÅ AU PAIR

Af undersøgelsen fremgår det, at værtsfamiliernes motivation til at modtage en au pair i høj grad hviler på, at de befinder sig i det, som i litteraturen kaldes en ”tidsklemme”: Som vi har set, har begge forældre i mange familier job på højt niveau, med mange ugentlige arbejdstimer og eventuelt rejseaktivitet. Samtidig stiller også deres familieliv tidsmæssige krav til dem – såvel i form af alment husarbejde som i form af børns behov for samvær. Disse familiemæssige krav er særligt høje, når familien fx har tre eller flere mindre børn eller tvillinger.

Da der i Danmark findes gode muligheder for offentlig børnepasning i dagtimerne, ønsker mange værtsfamilier primært, at au pairen varetager husarbejde som især rengøring. Dette kan være ganske omfattende, da værtsfamilierne som nævnt ofte bor på mange kvadratmeter. En au pairs indsats her kan frigøre værtsforældre fra disse huslige pligter, og gøre dem bedre i stand til at være sammen med deres børn uden for arbejdstid, ligesom det kan give forældrene mulighed for at fastholde et stort engagement i deres arbejde, også i en periode, hvor de har mindre børn.

Værtsfamilierne er derudover hyppigt motiveret af den fleksibilitet, det giver at være en ekstra person i husstanden – en ”tredje voksen” – på de tidspunkter af døgnet, der ellers kan opleves som spidsbelastninger (fx om morgenen og i timen før aftensmåltidet). Behovet for en anden voksen i husstanden er særligt motiverende for de enlige, der vælger at få au pair, og det kan udspringe af arbejdsmæssige behov som fx aftenarbejde.

Da såvel husarbejde som børnepasning fortsat ofte anses for primært at være kvindelige ansvarsområder, fortæller flere værtsfamilier, at deres alternativ til en au pair havde været, at kvinden (og ikke manden) gik ned i tid. Her skal det bemærkes, at uanset at mændene i parfamilierne (såvel som på landsplan) generelt har de højeste stillinger og indtægter, er manden og kvinden her generelt lige godt uddannede. Dette kan være med til at forklare, at kvinder her ofte ikke ønsker at gå på deltid for familiens skyld.

AU PAIRERNES KARAKTERISTIKA OG MOTIVATIONER

Hovedparten af de au pairer, der i dag har ophold i Danmark, kommer fra Filippinerne. Af de tilladelser, der blev givet til au pair ophold i 2011, var 81 pct. til personer fra Filippinerne. Den næststørste gruppe er fra Ukraine, og de øvrige fordeler sig på en lang række andre lande. Mange er ganske godt uddannede og har ofte afsluttet mellemlange uddannelser, inden de kommer til Danmark. I 2011 blev der givet 2.409 opholdstilladelser til au pairer i Danmark. Kun 3 pct. af disse opholdstilladelser blev givet til mænd. Størstedelen af au pairerne er mellem 22 og 27 år gamle.

De interviewede au pairer fortæller ofte, at de i høj grad er økonomisk motiveret til at tage ophold i Danmark. Flere forsørger deres familier i hjemlandet og bekoster fx uddannelser eller hospitalsbehandlinger til familiemedlemmer. Flere interviewede au pairer har tidligere opholdt sig i andre lande for at tjene penge, enten som husarbejdere i fx Hong Kong eller Mellemøsten og/eller som au pairer i europæiske lande som Norge eller Holland. For en del au pairs vedkommende indgår et au pair-ophold i Danmark som en del af en langsigtet livsstrategi: Unge filippinske kvinder arbejder i vidt omfang i udlandet, fordi deres hjemlands arbejdsmarked ikke kan opsuge landets arbejdsstyrke. Nogle respondenter fortæller, at de planlægger at vende tilbage til Filippinerne efter endt ophold i Danmark – eventuelt med en opsparing fra deres to år her. Andre fortæller, at de skal videre til arbejde i andre lande, og i enkelte tilfælde udtrykkes håb om, at opholdet som au pair på sigt vil kunne føre til permanent migration til et land i Vesten.

Ikke alle interviewede au pairer er dog bundet af økonomiske forpligtelser i deres hjemlande. Her fortæller såvel enkelte filippinere som – i højere grad – au pairer fra fx det tidligere Sovjet, at motivationen bag deres au pair ophold i høj grad er mulighederne for at få oplevelser langt fra deres hjemlande.

Forbindelsen imellem konkrete au pairer og deres værtsfamilier etableres på forskellige måder, dels via internethjemmesider, hvor de to parter finder hinanden, dels via forskellige agenter. Den kan også komme i stand via allerede etablerede sociale netværk på tværs af landegrænser, ofte imellem familiemedlemmer. Nogle au pairer kommer til Danmark med en betydelig gæld til dem, der har hjulpet dem hertil – fx agenter eller bekendte.

HUSLIGE PLIGTER OG TID BRUGT HERPÅ

Au pairers pligter i Danmark består generelt af forskellige kombinationer af rengøring, tøjvask, madlavning, børneafhentning og -pasning samt eventuelt andre opgaver som hundeluftning. Omfanget af disse pligter varierer betragteligt, og de organiseres forskelligt. Her oplever au pairer alt fra meget lette til ganske tunge belastninger.

En vigtig del af opholdet kan være au parens rolle som ”den tredje voksne” (eller – hos enlige værtsforældre – ”den anden voksne”). Denne rolle består ofte i, at au pairen skal indgå i faste rutiner fx om morgenen (og måske sørger for borddækning, afrydning og madpakker), men det handler i høj grad også om, at au pairen er til stede, hvis der pludselig opstår et behov hos værtsforældrene. Dermed kan en au pair frisætte værtsforældre fra fx at afbryde madlavningen, fordi to børn bliver uvenner, eller fra at forlade deres arbejde, hvis et barn bliver sygt og må hentes tidligt fra institutionen.

I nogle tilfælde trives au pairer fint med sådanne ad hoc-opgaver. I andre tilfælde kan au pairer opleve, at de er på en form for ”evig tilkaldevagt”, hvor værtsfamiliernes behov for fleksibel bistand på uforudsigelige tidspunkter gør, at au pairer sjældent oplever reelt at have helt fri. Oplevelser af at være på ”evig tilkaldevagt” hænger i høj grad sammen med, at au pair-opholdet foregår i værtsfamiliens private hjem, hvor au pairen således både bor og ”arbejder”.

Netop samspillet mellem opholdets placering i et privat hjem – en ordning, som fra officielt hold er ganske løst formuleret – og forventninger til, at au pairen i vidt omfang altid er til rådighed, kan gøre det vanskeligt at afgrænse, hvor mange timer en au pairs ”huslige pligter” reelt udgør. For eksempel kan deltagelse i aftensmaden i hjemmet af værtsfamilien anses for at være en naturlig ”familiær aktivitet” – men er dette også tilfældet, hvis au pairen fx ikke kan fravælge at deltage, og også gives ansvaret for at servicere værtsfamilien under måltidet?

AU PAIRER OG FRITID

Undersøgelsen viser store forskelle imellem, hvordan forskellige au pairer bruger deres fritid. Forskellene kan blandt andet udspringe af, hvor i Danmark en au pair bor: I områder med mange andre au pairer (særligt nord for København) er der nemmere adgang til netværk med ligesindede end i provinsen, og aftener og weekender kan her tilbringes sammen

med andre på au pair-ophold i nærheden. Også nationalitet kan spille ind, og da der er relativt få ikke-filippinske au pairer, kan disse have vanskeligheder ved at etablere sociale netværk under deres ophold. Mange filippinske au pairer benytter sig endvidere af muligheden for at indgå i de filippinske menigheder en i række kirker over hele landet.

Forskellige organisationer hjælper au pairer med at knytte kontakter til andre, og informerer derudover om vilkår og rettigheder under au pairers ophold i Danmark, ligesom de tilbyder konkret rådgivning ved problemer og tvivlsspørgsmål. Adskillige respondenter fortæller, at såvel disse netværk som adgangen til at få hjælp, hvis de oplever problemer, er af stor betydning for dem. En del au pairer går også på dansk sprogskole, og ud over sprogundervisningen kan denne aktivitet være væsentlig i forhold til at knytte kontakter under opholdet i Danmark.

Endelig knytter nogle au pairer sociale kontakter med andre danskere end deres værtsfamilie. Her hører vi om enkelte au pairer, der får kærester, og som eventuelt oplever at blive gravide. Ifølge SFR blev der i 2011 givet 154 opholdstilladelser som ægtefællesammenført til personer med tidligere opholdstilladelse som au pair i Danmark.

AU PAIRER OG FERIER

Au pairers rettigheder, hvad angår ferie under deres ophold i Danmark, fremgår af lovgivningen og er i grove træk identisk med de fleste danske arbejdstagers rettigheder. Ifølge vores interview er der dog en del såvel au pairer som værtsfamilier, der er usikre på det præcise indhold i feriereglerne. Også forskellige hjælpetilbud fortæller, at de jævnligt kontaktes i forhold til problemer omkring au pairers afholdelse af ferie.

I nogle tilfælde holder au pairer ferie sammen med værtsfamilien. Dette kan være en god oplevelse, hvor au pairen indgår i en familielignende relation. I andre tilfælde oplever au pairer dog, at deres deltagelse i en værtsfamilies ferie primært handler om, at de skal servicere familien eller passe børn. Hvis sådanne ferier tælles med som en del af i au paires egen ferie, er det reelt et brud på ferielovgivningen, uden at hverken au pair eller værtsfamilie dog nødvendigvis er klar over dette.

I andre tilfælde holder au pairer ferie ved at opholde sig i værtsfamiliens hus, mens denne er bortrejst. Dette arrangement kan dog begrænse au paires muligheder for selv at vælge tidspunktet for sin ferie, og her kan indgå yderligere forpligtelser i forhold til fx pasning af husdyr, som også gør, at ferien ikke er reel.

Endelig kan en au pairs muligheder for frit at vælge tidspunkt for sin ferie afhænge af, i hvilket omfang og på hvilke tidspunkter værtsfamilien oplever at kunne klare sig uden au parens tilstedeværelse. I sidste ende er det dog værtsfamilien, der bestemmer, hvornår au parens ferie skal afholdes.

ØKONOMI I FORBINDELSE MED AU PAIR-OPHOLD

Af au pair-ordningen fremgår, hvilket beløb en au pair mindst skal modtage i månedlige lommepenge. Dette beløb reguleres hvert år, og var pr. 1. januar 2013 på 3.200 kr. I 2012, hvor interviewene til denne undersøgelse blev udført, var satsen 3.150 kr. Flere hjælpetilbud fortæller, at de får en del henvendelser fra au pairer, der får mindre i lommepenge, end de har krav på. I vores materiale har vi kun ét eksempel på dette. Til gengæld hører vi i en del tilfælde, at au pairer modtager lidt mere i lommepenge end minimumsbeløbet, fx 3.500 eller 4.000 kr. om måneden.

Au pairer har krav på kost og logi under deres ophold, men derudover modtager nogle også andre goder. Det kan dreje sig om, at værtsfamilien fx køber tøj, elektronik og gaver til dem eller forærer dem en rejse inden for Europa. Flere værtsfamilier fortæller, at de blandt andet giver sådanne gaver ud fra en bevidsthed om den store globale ulighed imellem deres egen (og den danske) rigdom og deres au pairs økonomiske situation. En del au pairer får også mobiltelefon og/eller taletidskort af deres værtsfamilie. Dette kan være et værdsat gode, men kan også udspringe af værtsfamiliens ønsker om altid at kunne komme i kontakt med deres au pair, og dermed bestyrke au parens oplevelse af altid at være på ”tilkaldevagt”.

Det faktum, at mange au pairer sender en stor del af deres lommepenge til hjemlandet (og dermed ofte kun har lidt tilbage til eget forbrug) kan motivere værtsfamilier til at give naturalier, der har til formål at give au parens ophold i Danmark mere indhold. Det kan fx dreje sig om klippekort, der øger au pairers muligheder for at komme omkring i deres fritid. Derudover betaler nogle værtsfamilier også deres au pairs rejse til Danmark, uanset at de ikke har pligt hertil ifølge ordningen. Her hører vi, også fra flere organisationer, om en del tilfælde, hvor uklare aftaler og misforståelser omkring økonomi m.v. giver problemer under et au pair-ophold. Det drejer sig eksempelvis om, at nogle værtsfamilier låner en au

pair penge, fx til flybilletten til Danmark, som au pairesn dog opfatter som en gave, hvorfor der opstår uoverensstemmelser, når værtsfamilien ønsker, at pengene tilbagebetales.

Et andet økonomisk emne er, hvad der skal betales til den danske stat under opholdet. Det drejer sig først og fremmest om, at man som au pair i Danmark skal betale arbejdsmarkedsbidrag af sine lomme-penge. Dette krav oplever flere respondenter som mærkværdigt, da det i andre sammenhænge klart specificeres, at et au pair ophold netop ikke skal anses for at være ”arbejde”.

RELATIONER IMELLEM VÆRTSFAMILIER OG AU PAIRER

Relationen imellem au pairesn og værtsfamilie har central betydning for en au pairs ophold i Danmark. Her er der først og fremmest en meget stor strukturel ulighed imellem de to parter: Au pairesns opholdstilladelse er knyttet til værtsfamilien, og derfor befinder au pairesn sig grundlæggende i et afhængighedsforhold. Hvorvidt denne ulighed i praksis bliver problematisk afhænger dels af værtsfamiliens indstilling til og motiver bag det at have en au pair på ophold, dels af au pairesns formål med at være i Danmark, herunder i hvilket omfang au pairesn selv, eller andre, er afhængige af de lomme-penge, der modtages. Au pairesns ophold i et privat hjem kan uddybe afhængigheden, idet der etableres en tilknytning til – og ofte en loyalitet i forhold til – den konkrete værtsfamilie.

Dette afhængighedsforhold kan forklare, hvorfor vi fra flere au pairesn hører, at de som udgangspunkt ikke kan sige nej til deres værtsfamilier. Dermed kan de befinde sig i situationer, som de måske finder kritisable eller krænkende, uden at de dog kommunikerer om dette. En del interviewede værtsfamilier er meget opmærksomme på dette ulige forhold og søger selv at sikre sig imod, at deres au pair fx bruger for mange timer på pligter eller påtager sig uønskede opgaver i stedet for at sige fra. I andre tilfælde hører vi om familier, som lader til at udnytte deres styrkeposition til egen fordel, eller som blot ikke er opmærksomme på, at au pairesn ikke trækker sine egne grænser.

Når au pairesn oplever urimeligheder hos værtsfamilier, er nogle i stand til at bringe situationen til ophør, i en del tilfælde ved at skifte til en anden værtsfamilie. Andre au pairesn – hyppigt au pairesn med få ressour-

cer og et hårdt økonomisk pres hjemmefra – vil i stedet forblive, hvor de er.

Sådanne forskelle imellem forskellige værtsfamilier og forskellige au parer ligger til grund for den model, der er opstillet i tabel 1.1, og som skematiserer fire forskellige typer af au pair-ophold i Danmark. Disse ophold er opdelt efter, om opholdet handler om henholdsvis husarbejde (for værtsfamilien) og penge (for au pairen), eller om opholdet også handler om *mere* end det, hvilket er af stor betydning for, om de to parter konstruktivt engagerer sig i deres fælles relation under opholdet. Denne model er naturligvis en forenkling af en kompleks virkelighed, men kan udgøre en forståelsesramme for, hvorfor au pair-ophold kan opleves så vidt forskellige af forskellige respondenter.

TABEL 1.1

Model over forskellige typer af au pair-ophold set fra et motivationssynspunkt.

	AU PAIR: OPHOLD FOR MERE END PENGES SKYLD	AU PAIR: OPHOLD FOR PENGES SKYLD
VÆRTSFAMILIE: OPHOLD FOR MERE END HUSLIGE PLIGTER	A: Godt for begge parter. Horisontal relation kan være fremherskende i daglig interaktion	B: Værtsfamilie oplever at au pair trækker sig. Værtsfami- lie kan forsøge at "opdrage" au pair til større engagement i familien
VÆRTSFAMILIE: OPHOLD FOR HUSLIGE PLIGTER	C: Au pair føler sig dårligt behandlet og har ressour- cer og mod til at skifte til en ny værtsfamilie	D: Au pair føler sig dårligt be- handlet, men kan ikke sige fra og mangler ressourcer og mod til at skifte værtsfamilie

I felt A kan såvel værtsfamilier som au parer engagere sig positivt i deres gensidige relation. I forbindelse med sådanne ophold anvender interviewpersoner familiemetaforer og siger fx, at de oplever relationen ligesom den til en ”far”/”mor” eller til en ”datter”. Au parer fra sådanne ophold fortæller om at blive mødt med såvel omsorg som menneskelig

respekt. I forhold til måltider i sådanne værtsfamilier hører vi fx om, at man her ofte spiser aftensmad sammen og sætter pris på at tale sammen.

I felt B kan værtsfamilier, der forventer en familielignende relation med deres au pair, skuffes ved at opleve, at au pairen ikke, fra deres perspektiv, engagerer sig i familien. Her kan værtsfamilier ende med fx at stille krav til au pairen om deltagelse i det fælles aftensmåltid eller forsøge at "opdrage" deres au pair til større individuel selvstændighed for dermed bedre at kunne indgå i familiens hverdag. Flere værtsfamilier fortæller også, at au paires "underdanige" adfærd kan være vanskelig for dem at håndtere. Dette skal ses i sammenhæng med en dansk kontekst, hvor lighed ofte som udgangspunkt værdsættes, og hvor man undgår for store og åbenlyse statusforskelle. Omvendt kan au paires i disse familier opleve kravene til deres engagement som anstrengende, da opholdet for dem reelt ikke drejer sig om at lære en dansk familie godt at kende, men om at kunne sende penge hjem. I sådanne tilfælde kan værtsfamilier anvende metaforer som, at au pairen mere er som "en karl på en gård", eller "en loggerende". I forhold til måltider kan der her ske det, at au paires i høj grad spiser på deres værelse. Værtsfamilier kan støtte dem i muligheden herfor ved fx at muliggøre egen madlavning. Dermed indbygges en distance i forholdet, som ikke er intentionen i au pair-ordningen, som den er formuleret i dag, men som begge involverede parter kan opleve som en pragmatisk tilpasning til virkeligheden.

I både felt C og D oplever au paires, at deres værtsfamilier primært ønsker sig deres arbejdskraft til huslige pligter, og at de befinder sig nederst i en hierarkisk relation, hvor de ikke behandles respektfuldt. Her anvender au paires betegnelser som, at de føler sig som en "tjenestepige", "billig arbejdskraft", "robot", eller "slave". Her kan au paires fx opleve, at værtsfamilier truer med at smide dem ud, hvis de ikke accepterer, hvad der kræves af dem.

Ophold i felt C ender ofte med, at au paires reagerer imod de dårlige forhold ved at forlade værtsfamilien. Dette kræver et vist mål af ressourcer og mod og kan fx hænge sammen med, at sådanne au paires ikke er så økonomisk bundet op på deres ophold i Danmark som andre. Ophold i felt D udgøres af au paires, der ikke forlader værtsfamilier trods dårlige forhold. Sådanne au paires kan fx opleve at skulle servicere værtsfamilien ved måltiderne, og at familien ikke inddrager dem i samtalen over maden. Dette vil ofte dreje sig om au paires der, ligesom i felt B, er økonomisk motiverede til opholdet og har stærke forpligtelser i hjemlan-

det. En anden faktor, der kan medvirke til, at de ikke, som au pairerne i felt C, forlader værtsfamilien, er manglende kendskab til reglerne og frygt for konsekvenserne, hvis de siger fra eller klager over værtsfamiliens adfærd.

Denne kvalitative undersøgelse giver naturligvis ikke grundlag for at afgøre, hvor store andele af de danske au pair-ophold, der befinder sig i hvert af disse fire felter, hvis afgrænsning endvidere er ganske subjektiv. Derimod kan modellen øge forståelsen af de meget store forskelle, der kan være imellem forskellige au pair-ophold i Danmark i dag.

KULTURUDVEKSLING SOM SIDEGEVINST

Der er store forskelle i, hvilken grad af kulturudveksling forskellige au pair-ophold fører med sig. Vi hører fra en mindre andel af de interviewede au pairer, at de er meget interesserede i danske/europæiske forhold og dansk/europæisk kultur. Det er hyppigt au pairer, som ikke er så økonomisk pressede under deres ophold i Danmark, og dermed fx kan bruge deres lommepenge på oplevelser af forskellig slags. Her kan opholdet til tider mere handle om at være i Europa (med besøg i fx Paris og Rom som højdepunkter), frem for i Danmark som sådan.

Andre au pairer er mindre eksplicit engagerede i dansk/europæisk kultur under deres ophold, men tilegner sig alligevel viden om fx danske levemåder på grund af deres ophold i et dansk hjem. Selvom kulturel læring for mange au pairer og værtsfamilier dermed ikke er formålet med opholdet, opnår man dog ofte dette som en form for sidegevinst. I den forbindelse hører vi blandt andet om, at nogle au pairer udvikler en større individuel selvstændighed. Dette kan have et naturligt udspring i de nye rammer, langt væk hjemmefra, som opholdet udgør. Det kan samtidig være noget, som værtsfamilier aktivt støtter op om, da de herved opnår en mindre åbenlyst ulige relation til familiens au pair. En sådan støtte kan dermed finde sted i ophold, der ellers kan indplaces i figurens felter A og B.

OVERTRÆDELSER OG GRÅZONER

I denne undersøgelse har vi hørt om overtrædelser af den danske au pair-ordning, men kan også konstatere, at der eksisterer en stor gråzone, hvor det er vanskeligt præcist at afgøre og bevise, hvornår sådanne overtræ-

delser af reglerne finder sted. Der er flere grunde til eksistensen af denne gråzone. Dels foregår opholdene i private hjem, hvorfor der sjældent er andre vidner til en uenighed end de implicerede parter, dels er ordningens regler på mange områder ikke særligt eksplicitte, eksempelvis vedrørende hvad der er acceptable pligter, og hvad der tæller som ”arbejdstid”. Ydermere står au pairer svagt i forhold til deres værtsfamilier, da de blandt andet er afhængige af dem i forhold til deres ophold i Danmark. Endelig forlader au pairer Danmark efter endt ophold, dvs. at au pairer på det tidspunkt, hvor de kan føle sig i stand til at anmelde en værtsfamilie for en overtrædelse (fordi de ikke længere bor hos dem), ikke længere er i stand til at deltage i sagen.

I denne undersøgelses empiri har vi interviewet adskillige au pairer, som oplever at have haft ganske store arbejdsbyrder (fx 50-60 timer pr. uge), eller er blevet sat til at lave opgaver, som klart falder uden for ordningen, uden at de af den grund har anmeldt deres værtsfamilier herfor.

Frem for at foretage deciderede anmeldelser er det mere almindeligt, at au pairer (og i langt mindre omfang værtsfamilier) kontakter forskellige hjælpetilbud som Au Pair Network og Au pair Support, når de oplever uoverensstemmelser og eventuelt mener, at reglerne er blevet brudt. Her kan de modtage råd og vejledning og kan eventuelt få konflikterne løst ad den vej. Organisationerne har her den oplevelse, at en del værtsfamilier fx betaler et beløb, som deres au pair mener, at de skylder dem, når en tredje part går ind i sagen. Dette illustrerer endnu en gang, hvor svagt au pairen står i forhold til sin værtsfamilie.

Ud over at søge hjælp og vejledning er en anden reaktion på dårlige forhold, at au pairer opsiger au pair-kontrakten og skifter til en anden værtsfamilie. Ifølge SFR blev der i 2011 givet 481 opholdstilladelser til personer, som tidligere havde haft opholdstilladelse i landet som au pairer, og som altså dermed skiftede værtsfamilie. Et skift behøver dog ikke at udspringe af dårlige forhold. I nogle tilfælde drejer det sig fx om au pairer, der skifter værtsfamilie for at komme nærmere en storby med bedre muligheder for at møde andre au pairer.

Endelig hører vi altså om en del au pairer, der forbliver hos en værtsfamilie på trods af dårlige forhold ud fra en frygt for ikke at kunne finde en ny familie, eller eventuelt fordi deres værtsfamilie tilbyder dem en eller anden form for økonomisk kompensation for deres store arbejdsbyrde. Sidstnævnte er i sig selv et brud på de gældende regler.

I forbindelse med denne undersøgelse har vi kun i meget begrænset omfang hørt om grovere overtrædelser af den danske straffelov, som eksempelvis fysiske eller seksuelle overgreb. Organisationer oplever, at sådanne overgreb finder sted, men at det sker meget sjældent. Derimod hører vi fra såvel organisationer som fra interviewpersoner om en del tilfælde af sort arbejde, hvor au parer imod betaling gør rent i andre private hjem end deres værtsfamilies. Dette fænomen underbygger, at der er økonomiske motiver bag mange au pairs ophold i Danmark.

Afsluttende kan det bemærkes, at relationerne mellem den enkelte au pair og den enkelte værtsfamilie, som langt hen ad vejen selv må definere, hvad der er karakteren af *deres* forhold, er centrale for, hvor vellykkede au pair-ophold bliver. I nogle sammenhænge lykkes det parterne at finde en form, hvor de på én gang kan indgå i en form for pseudo-familiære relationer og behandle hinanden med gensidig varme og respekt og samtidig tildele og udføre huslige opgaver. Under andre ophold er relationen mellem parterne langt mere hierarkisk og klart motiveret af et af bytteforhold imellem ”lommepenge” og ”huslige pligter”. Her kan au pairs svage position blive yderligere svækket af, at der fra myndighedernes side ikke findes klare, entydige regler til efterlevelse.

INDLEDNING – OM AU PAIR-ORDNINGEN

Denne rapport vil belyse, hvem der anvender den danske au pair-ordning, samt hvordan au pairer¹ og værtsfamilier oplever ordningen i praksis i dag. Ifølge ordningen, der blev indført i 1972, har en værtsfamilie i Danmark mulighed for at modtage en ung udlænding, som de skal tilbyde kost, logi og et fastsat beløb i lommepenge til gengæld for udførelse af lette huslige pligter (Udenrigsministeriet, 1972). Formålet med ordningen er først og fremmest kulturel udveksling mellem parterne, og den grundlæggende idé er, at au pairen indgår som et familiemedlem ”au pair” – det vil sige på lige fod med værtsfamiliens øvrige medlemmer.

I løbet af de seneste 10-15 år er der sket en markant stigning i antallet af opholdstilladelser til au pairer i Danmark. Således blev der i 1996 givet 318 tilladelser, i 2002 var tallet 1.156, mens der i 2011 blev givet 2.409 opholdstilladelser til au pairer i Danmark (Justitsministeriet & Udlændingestyrelsen, 2012; Stenum, 2008).

I 2011 blev 81 pct. af disse tilladelser givet til ansøgere fra Filippinerne. Hermed udgør filippinere det markante flertal af au pairer i Danmark. De øvrige tilladelser blev givet til ansøgere fra Ukraine (4 pct.), Thailand (2 pct.), Kenya (1 pct.), Brasilien (1 pct.) og øvrige (11 pct.). I forhold til ansøgernes oprindelseslande er der ligeledes sket en markant

1. Jf. Dansk Sprognavn anvendes betegnelsen ”au pair” med bøjningerne ”au pairen”, ”au pairer” og ”au pairesne” (www.dsn.dk).

udvikling, idet ansøgere fra Filippinerne i 2002 kun udgjorde 11 pct. af det samlede antal opholdstilladelser (Justitsministeriet & Udlændingestyrelsen, 2012; Stenum, 2008).² Baseret på registeranalyserne i denne undersøgelse kan vi se, at au pairers værtsfamilier i høj grad koncentrerer sig i, og især nord for, København, særligt i kommunerne Gentofte, Rudersdal, Lyngby-Taarbæk og Hørsholm.

Hen over de seneste år er der blevet foretaget et mindre antal undersøgelser af au pairers og værtsfamiliers oplevelser af den danske au pair-ordning (Jørgensen, 2010; Madsen, 2012; Mygind Korsby, 2010; Pedersen, 2012; Skyberg, 2012; Stenum, 2008; 2012; Ugebrevet A4 & Avisen.dk, 2010), ligesom au pairers situation er blevet diskuteret i de danske medier. I disse undersøgelser og debatter tegner der sig et billede af, at betingelserne for ophold ikke i alle tilfælde overholdes, ligesom det diskuteres, om de gældende regler burde ændres, ud fra de senere års forandringer i anvendelsen af ordningen. I forhold til overtrædelser fortæller nogle au pairer, at de oplever, at deres værtsfamilier kræver for meget af dem, både hvad angår omfanget og karakteren af deres huslige pligter (fx Mygind Korsby, 2010; Stenum, 2008). Derudover fremhæver flere kilder, at såvel au pairer som værtsfamilier omtaler og opfatter au pairs pligter som ”arbejde”, og at særligt det store antal filippinske au pairer primært har ansøgt om ophold som au pair af økonomiske årsager, hvilket strider mod ordningens formål om kulturel udveksling – en pointe, der også fremhæves internationalt (fx Bikova, 2008; Calleman, 2010; Hess & Puckhaber, 2004; Miller & Búriková, 2012; Sollund, 2010a; 2010b).

Billedet af au pairernes situationer og forhold er dog meget varierende, og der er både positive og negative erfaringer med ordningen. Endelig påpeger litteraturen på området, at spørgsmålet om au pairers forhold er knyttet til global ulighed, idet flertallet af husarbejdere (”domestic workers”) på verdensplan er migranter. Området er altså særdeles komplekst og involverer mange aktører, værdier og opfattelser (fx Anderson, 2000; Lutz, 2007; Parreñas, 2001a; Stenum, 2012; Isaksen, 2010).

Denne rapport bygger på såvel kvantitative som kvalitative data. De kvantitative data udgøres af registerdata, som beskriver karakteristika

2. Hvis man som EU/EØS-borger ønsker at opholde sig i Danmark og arbejde i et privat hjem, fx som hushjælp, modtager man opholdstilladelse som arbejdstager, ikke som au pair. EU-borgere indgår derfor ikke i denne undersøgelse.

ved henholdsvis au pairer og værtsfamilier. De kvalitative data udgøres af 69 interview; 31 interview med au pairer, 28 interview med værtsfamilier og 10 interview med forskere og repræsentanter for foreninger og organisationer. Da enkelte interview er foregået med mere end én person, er det samlede antal personer, vi har interviewet til rapporten, 80. Herudover anvender rapporten også noter fra enkelte deltagerobservationer.

AU PAIR-ORDNINGENS UDFORMNING

Den danske au pair-ordning hviler på en bekendtgørelse fra 1972, som beskriver Danmarks ratificering af Europarådets overenskomst vedrørende au pairer fra 1969 (Udenrigsministeriet, 1972). Som den danske migrationsforsker Helle Stenum påpeger, omtales denne ofte som "Europarådets au pair-konvention", men den egentlige titel er "Europæisk overenskomst af 24. november 1969 om au pair-ansættelse" (Stenum, 2008, s. 13; Udenrigsministeriet, 1972).

Overenskomsten blev primært oprettet for at beskytte de mange unge europæere, der efter afslutningen af Anden Verdenskrig i stigende grad rejste til andre europæiske lande med læring for øje, hvilket medførte en omfattende ukontrolleret migration (Calleman, 2010, s. 72ff; Stenum & Dahl, 2011, s. 23).³ Overenskomsten blev ratificeret af seks medlemslande i Europarådet.⁴ I 1990'erne blev den danske au pair-ordning åbnet for statsborgere fra tredjeverdenslande (Mygind Korsby, 2010, s. 15).

I overenskomsten fastlås det blandt andet, at et au pair-ophold "består i midlertidig modtagelse inden for en familie til gengæld for visse tjenesteydelser af unge udlændinge, der er kommet for at forbedre deres sproglige og eventuelt tillige deres faglige kundskaber samt udvide deres kulturelle horisont gennem opnåelse af et bedre kendskab

3. Overenskomstens status og problematikker diskuteres løbende i EU. I en dansk kontekst har blandt andre FOA og Enhedslisten foreslået, at Danmark tiltræder ILO-konventionen om "domestic workers" fra 2011 (hvilket nødvendiggør, at au pairer anerkendes som arbejdere). En diskussion af de overordnede, strukturelle forhold i forbindelse med au pair-ordningen ligger uden for denne rapports opdrag, men kan blandt andet findes i Stenum og Dahls rapport for Europaparlamentet (Stenum & Dahl, 2011).

4. Danmark, Frankrig, Italien, Luxembourg, Norge og Spanien. Luxembourg trak i 2002 sin ratificering tilbage. Derudover underskrev Belgien, Bulgarien, Finland, Tyskland, Grækenland, Moldova og Schweiz overenskomsten, dog uden at ratificere og dermed stadfæste den (Stenum & Dahl, 2011, s. 24). Nogle, fx Sverige, afviste at ratificere eller underskrive overenskomsten, idet de vurderede, at muligheden for beskyttelse af au pairer var for begrænset.

til opholdslandet” (Udenrigsministeriet, 1972, s. 2). Det erklærede formål med au pair-opholdet er således i høj grad kulturel udveksling mellem au paires og værtsfamilien – først og fremmest, at au paires skal lære Danmark bedre at kende. Dette formål gør sig stadig gældende.

I kontrakten, som både au pair og værtsfamilie underskriver forud for opholdet, står der endvidere: ”Det skal understreges, at au pair-personen ikke er en billig hushjælp. Au pair-personens deltagelse i værtsfamiliens husholdning anses ikke for arbejde, som kræver arbejdstilladelse. Au pair-personen får derfor kun en opholdstilladelse”.⁵ På trods af dette er opholdet underlagt dansk lovgivning om ferie og arbejdsmarkedsbidrag, ligesom værtsfamilien skal sørge for en arbejdsskadeforsikring til au paires.

Opholdstilladelse som au pair gives for maksimalt to år, dog ikke ud over au pair-kontraktens gyldighed, og uden mulighed for forlængelse ud over de to år (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 7). Hvis en au pair skifter værtsfamilie, kræver dette endvidere en ny opholdstilladelse. Opholdstilladelsen indebærer som nævnt ikke en arbejdstilladelse, og den er knyttet til den værtsfamilie, au paires har indgået en au pair-kontrakt med. Hvis au pair-kontrakten ophæves, ophører opholdstilladelsen dermed også (Stenum, 2008, s. 13).

KRAV TIL AU PAIRER

For at få opholdstilladelse som au pair i Danmark kræves det i dag, at ansøgeren er mindst 17 og højst 29 år på ansøgningstidspunktet, ikke er gift eller har børn, samt at vedkommende har en uddannelsesmæssig baggrund svarende til minimum 9. klasse og taler og forstår et rimeligt dansk, svensk, norsk, engelsk eller tysk (Justitsministeriet & Udlændingestyrelsen, 2012; Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012). Det er yderligere en betingelse for at få ophold som au pair, at det ud fra en konkret vurdering antages, at formålet med ansøgerens indrejse i Danmark er gennem et au pair-ophold at forbedre sine sproglige og faglige kundskaber samt at udvide sin kulturelle horisont (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012).

På Udlændingestyrelsen og SFR’s hjemmeside med information til udlændinge, der kommer til Danmark, nyidanmark.dk, understreges det, at au pair-opholdet skal have ”en naturlig sammenhæng med ansøge-

5. Jf. ansøgningsskema til brug ved ansøgning om opholdstilladelse om au pair (AU1), som kan findes på hjemmesiden nyidanmark.dk (https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/au_pair/)

rens hidtidige livsforløb”, og det nævnes som eksempel, at ansøgeren ikke bør have afsluttet en uddannelse og herefter i en årrække have haft beskæftigelse.⁶ SFR understreger, at der ikke kan gives opholdstilladelse som au pair, hvis et eller flere momenter i sagen taler for, at formålet med opholdet ikke svarer til det i ordningen beskrevne. I notatet nævnes en række omstændigheder, som der lægges vægt på i den konkrete vurdering (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012).

Blandt de forhold, der taler imod, at ansøgeren gives ophold, nævnes fælles nationalitet for ansøger og værtsfamilie, ansøgers tidligere opholdstilladelse i Danmark på andet grundlag og ansøgerens tidligere to eller flere længerevarende ophold i andre vesteuropæiske lande som au pair. Disse forhold formodes at medføre, at den pågældende ikke vil få et tilfredsstillende udbytte af opholdet, samt for de to sidstnævnte forhold, at ansøgeren allerede har opnået ”en stor del af den læring og personlige udvikling, som er tiltænkt en au pair-person via ordningen” (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 3). Dette er en yderligere understregning af, at ordningens primære formål er kulturel og personlig udvikling.

KRAV TIL VÆRTSFAMILIER

For at en familie kan opfylde betingelserne for at modtage en au pair, kræves det, at den har mindreårige børn. Det vil sige, at der på bopælen skal være mindst én forælder og mindst ét barn under 18 år. Hertil skal mindst én af værtsforældrene som udgangspunkt være dansk statsborger, for at kunne formidle dansk sprog og kultur og dermed opfylde ordningens formål.⁷ Som følge af at værtsfamilien skal sørge for kost og logi til au pairen, skal værtsfamiliens bolig, ud over at indeholde et opholdsrum, som minimum indeholde et beboelsesrum pr. to personer registreret på bopælen samt et beboelsesrum til au pairen. Au pairen skal således have et separat værelse i værtsfamiliens bolig.⁸

6. https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/au_pair/

7. EU-statsborgere bosat i Danmark og udlændinge med længerevarende ophold i og tilknytning til Danmark kan dog også godkendes som værter (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 4).

8. Afgørelsen af, hvorvidt værtsfamilien kan tilbyde au pairen et separat værelse, baseres på oplysninger fra Bygnings- og Boligregistret. Såfremt au pairen skal bo i et kælderrum, skal dette være godkendt til beboelse.

Yderligere må værtsfamilien ikke forsørges af offentlige midler, jævnfør loven om aktiv socialpolitik⁹, ligesom de ikke må være omfattet af en karenperiode som følge af tidligere misbrug af au pair-ordningen (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 5-6).

KRAV TIL OPHOLDET

Ansøger og værtsfamilie indgår forud for opholdet en au pair-kontrakt som en del af den officielle ansøgning (AU1). Denne kontrakt danner grundlag for ansøgerens opholdstilladelse og indeholder blandt andet et ugeskema, hvor au pairsens huslige pligter og fridage er noteret. Det står i SFR's notat, at en au pair skal "indtage en familiær stilling i værtsfamilien". Au pairen har "alene ret til at udføre opgaver i relation til den daglige husførelse og børnepasning hos værtsfamilien (...) og har ikke ret til at arbejde" (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 1). Opgaver i relation til den daglige husførelse kan omfatte tøjvask, oprydning, rengøring, madlavning og børnepasning samt opgaver i tilknytning dertil. Det understreges derudover, at au pairen ikke skal varetage opgaver i forbindelse med personlig pleje eller sygepleje af voksne familiemedlemmer. Herudover er den anvendte skelnen mellem "opgaver i relation til den daglige husførelse" og "arbejde" ikke nærmere defineret på skrift. På et orienteringsmøde for au pairer i maj 2010, afholdt af Au Pair Network (se bilag 1), besvarede en repræsentant fra SFR en række spørgsmål fra au pairer vedrørende reglerne for, hvilke pligter de må udføre. Repræsentanten lagde her vægt på, at det afgørende er, hvorvidt den pågældende pligt kan betragtes som en familiær aktivitet. Som eksempel nævnes, at hvis hele familien vasker bil eller ordner have sammen en søndag formiddag, må au pairen gerne hjælpe til. Men denne må ikke vaske bil alene, som en del af sine pligter.¹⁰

Ifølge ordningen må au pairsens daglige pligter maksimalt udgøre 30 timer om ugen, fordelt over 6 dage med maksimalt 5 timer pr. dag. Au pairen skal endvidere have mindst én hel ugentlig fridag samt ydes tilstrækkelig fritid til at følge sprogkurser og dyrke sine kulturelle, religiøse og faglige interesser (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012,

9. Enkelstående offentlige ydelser som fx dækning af transportudgifter eller ydelse af boligtillæg er dog ikke til hinder for at kunne blive værtsfamilie.

10. Referatet af dette debatmøde stammer fra Nationalmuseets indsamling af samtidsdokumentation om au pairer i Danmark, og er skrevet af historiker Edith Marie Rosenmeier. Referatet er tilgængeligt på den blog, der hører til indsamlingen:
<http://blog.nyeretid.dk/2010/06/03/sp%C3%B8rgsmaal-fra-au-pairs/>

s. 6). I kontrakten understreges det, at au pairen ikke må udføre mere end 30 timers pligter om ugen, heller ikke selvom værtsfamilien skulle være villig til at betale mere i lommepenge herfor.

Foruden kost og logi under hele opholdet skal ansøgeren modtage minimum 3.200 kr. pr. måned i lommepenge (pr. 1.1.2013) fra værtsfamilien.¹¹ Værtsfamilien skal sørge for, at au pairen tilmeldes folke-registret og sygesikringen samt tegne tre forsikringer, der dækker au pairen: en arbejdsskadeforsikring, en fritids- og ulykkesforsikring samt en forsikring, der dækker udgifterne til eventuel førtidig hjemtransport for au pairen som følge af alvorlig sygdom, ulykke eller død. Herudover er værtsfamilien forpligtet til at betale au parens hjemrejse, hvis denne har fast bopæl i et land uden for Europa. Der er ingen retningslinjer for betaling af au parens rejse til Danmark.

Endelig angives det i ordningen, at begge parter har ret til at bringe au pair-kontrakten til ophør med to ugers varsel. Derudover kan begge parter bringe kontrakten til ophør med øjeblikkelig virkning ”i tilfælde af alvorlig misligholdelse fra den enes parts side, eller hvis andre alvorlige omstændigheder nødvendiggør en øjeblikkelig opsigelse” (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 6).

Før en værtsfamilie kan modtage en au pair fra Filippinerne, gælder det yderligere, at den officielle au pair-ansøgning (AU1) skal legaliseres på det filippinske generalkonsulat (se bilag 1) – legaliseringen kaldes også et ”red ribbon”.¹² Når ansøgningen er godkendt, skal au pairen deltage i et orienteringsseminar i Manila inden udrejse. Herefter indsendes den legaliserede au pair-ansøgning (udfyldt og underskrevet af begge parter), kopi af au parens pas med gyldigt au pair-visum, et certifikat for au parens deltagelse i seminaret samt resultatet af et lægetjek, au pairen har gennemgået, til The Philippine Overseas Employment Administration (POEA). Au pairen modtager herefter udrejsetilladelse til Danmark.¹³

11. Lommepengebeløbet reguleres den 1. januar hvert år. Mange af de interviewede refererer således til lommepengesatsen for 2012, hvor interviewene blev foretaget. Denne var på 3.150 kr. pr. måned.

12. For at modtage legaliseringen skal værtsfamilien udfylde deres del af ansøgningen og au pair-kontrakten, vedlægge en underskrevet kopi af gyldigt pas samt dokumentation for, at de har tegnet de nødvendige forsikringer til au pairen, i form af forsikringspolisen. Materialet kan afleveres personligt på konsulatet, ved hvilken lejlighed værtsfamiliens identitet verificeres. Ved fremsendelse af materialet med post, skal værtsfamilien underskrive kopien af passet foran en notar, som kan verificere værtsfamiliens identitet. Legaliseringen koster 600 kr. (samt evt. 100 kr. i ekspeditionsgebyr ved postfremsendelse). Se <http://www.filippinsk-konsulat.dk/>.

13. Konsulatet oplever, at der af og til foretages ”legaliseringer” andre steder end på konsulatet, som dermed ikke er officielt gyldige, uanset at værtsfamilier har betalt penge herfor. Ofte indebærer

BEGREBSAFKLARING

Anvendelsen af centrale begreber i denne rapport vil overvejende afspejle de begreber, der er anvendt i formuleringen af ordningen. ”Au pair” og ”værtsfamilie”, ”værtsforældre”, ”værtsmor” og ”værtsfar” vil derfor være de anvendte betegnelser for undersøgelsens primære interviewpersoner. På samme måde vil vi anvende betegnelserne au pairers ”huslige pligter” eller ”opgaver” samt ”lommepenge”. Vi vil dog undervejs påpege nogle paradokser, som opstår i mødet mellem disse betegnelser og praksis – eksempelvis i form af, at mange af vores interviewpersoner, som det også er tilfældet i den eksisterende litteratur, selv anvender betegnelserne ”arbejde” og ”løn”.

Vi vil bruge den betegnelse, at værtsfamilierne ”har (en) au pair” og at au pairen ”er au pair hos en værtsfamilie”. Her følger vi størstedelen af interviewpersonernes egen terminologi, hvorfor denne betegnelse falder mest naturligt at anvende ved præsentationen af vores empiri. De interviewpersoner, der anvender andre betegnelser, fortæller typisk at de ”har en au pair ansat”, eller ”arbejder som au pair”. Denne terminologi undlader vi at anvende, men sådanne udtryk optræder i direkte citater.

Samtlige af vores interviewpersoner er anonymiserede og refereres ved et løbenummer, som fx AP 4 (for au pair) eller VF 11 (for værtsfamilie). Hvor det er nødvendigt at anvende navne i citater, anvendes pseudonymer. Vi kan også have ændret mindre detaljer i udvalgte citater, for yderligere at beskytte vores respondents anonymitet. Derudover er alle andre end de filippinske au pairers nationale baggrund alene angivet ved geografisk region, idet der er et begrænset antal au pairer i Danmark af de givne nationaliteter.

RAPPORTENS OPBYGNING

Opbygningen af denne rapport er som følger: Efter sammenfatningen (kapitel 1) og dette indledende kapitel 2 giver **kapitel 3 – litteratur og metode** et overblik over centrale kilder af relevans for undersøgelsen. Det drejer sig især om eksisterende undersøgelser af såvel den norske som den danske au pair-ordning. Dernæst gennemgås de anvendte me-

disse andre legaliseringer en filippinsk forsikring, som ikke dækker i Danmark, hvorved au pairen ikke er sikret i tilfælde af uheld.

toder til indsamling og analyse af de kvantitative og kvalitative data, der ligger til grund for undersøgelsen.

Kapitel 4 – baggrund, motivation og rekruttering beskriver værtsfamiliers og au pairers baggrundskarakteristika, ved anvendelse af såvel registerdata som interview. Dernæst gennemgås parternes motivationer for henholdsvis at modtage en au pair i deres hjem eller blive au pair i Danmark. Kapitlet slutter med en belysning af de rekrutteringsprocesser, hvorigennem de forskellige au pair-ophold i vores materiale er kommet i stand.

Kapitel 5 – indholdet af de huslige pligter beskriver karakteren af de forskellige pligter, som indgår i forskellige au pair-ophold, samt de måder, hvorpå disse pligter tilrettelægges, og hvordan kommunikationen herom foregår.

Kapitel 6 – au pairers ”arbejdstid” og fritid handler om, hvor mange timer om ugen forskellige au pairers huslige pligter optager, og hvorledes dette afgøres. Herefter er emnet, hvad forskellige au pairer laver i deres fritid, og endelig belyses au pairers afholdelse af ferie under deres ophold i Danmark.

Kapitel 7 – økonomi handler dels om de penge og andre goder, som au pairer modtager under deres ophold, og dels om, hvad disse penge går til. Endelig behandles penge, som skal betales til de danske myndigheder i forbindelse med et au pair-ophold.

Kapitel 8 – relationer og positioner beskæftiger sig med karakteren af relationerne mellem parterne: Der er et meget ulige forhold imellem au pairer og værtsfamilier, men samtidig skal opholdet – ifølge ordningen – være ”au pair”, dvs. ”på lige fod”. Her opstiller rapporten en typologi af forskellige former for au pair-ophold for at øge forståelsen af, hvorfor nogle au pairer (og værtsfamilier) er meget tilfredse med et givet au pair-ophold, mens især au pairer i andre tilfælde har meget negative erfaringer.

Kapitel 9 – om måltider og om au pairers forhold til værtsfamiliens børn giver to empiriske nedslag, for at belyse den store kompleksitet, der findes i forskellige au pair-ophold. Det handler dels om forskellige måder at spise (eller ikke spise) sammen på under et au pair-ophold, og dels handler det om forskellige au pairers forhold til deres værtsfamiliers børn.

Rapporten slutter med **kapitel 10 – overtrædelser og gråzoner**, der beskriver såvel brud på au pair-ordningens regler som brud på brede-

re dansk lovgivning i relation til ordningen og derudover diskuterer, hvorfor det ofte er ganske vanskeligt præcist at fastslå og dokumentere, hvornår sådanne brud finder sted.

LITTERATUR OG METODE

I dette kapitals første del vil vi give et kort overblik over den eksisterende litteratur, der vedrører den danske au pair-ordning. Hermed menes ikke en udtømmende gennemgang af litteraturen, da dette ligger uden for undersøgelsens opdrag, men en fremhævelse af de tendenser, argumenter og pointer, som vi har fundet relevante med henblik på at belyse, hvordan den danske ordning fungerer i praksis. Vi vil løbende i rapporten henvise til den eksisterende litteratur og primært uddybe analytiske greb og pointer i litteraturen, når disse styrker en forståelse af vores empiriske materiale.

I kapitlets anden del belyser vi undersøgelsens metodiske grundlag. Det drejer sig såvel om registerdata som om kvalitative interview.

LITTERATUR AF RELEVANS FOR UNDERSØGELSEN

Denne eksisterende litteratur kan overordnet opdeles i tre typer:

- En omfattende international litteratur, som omhandler husarbejde mere generelt, særligt i et migrationsperspektiv.

- En væsentlig mængde litteratur, som beskæftiger sig konkret med au pair-ordninger i forskellige europæiske lande, herunder med de relationer, der opstår imellem værtsfamilier og au pairer.
- En litteratur, der specifikt omhandler den danske ordning.

I det følgende gennemgår vi overordnet disse tre typer litteratur.

FEMINISERINGEN AF MIGRATION OG GLOBALE OMSORGSKÆDER

I den internationale litteratur har der de seneste 10-15 år været en stigende interesse for, hvordan behovet for omsorgsarbejdere i velstillede lande har ført til en øget feminisering af migrationen fra mindre velstillede dele af verdenen (fx Anderson, 2000; 2002; 2007; Ehrenreich & Hochschild, 2002; Hochschild, 2002; Kvist & Peterson, 2010; Lutz, 2004; 2007; 2008; Parreñas, 2001a; 2005; Isaksen, 2010; Yeates, 2009). Hvor det førhen i høj grad var mænd, der migrerede, er kvinder nu en eftertragtet arbejdskraft, idet de anses som bedre egnede til at udføre omsorgsarbejde. Som årsag til den stigende efterspørgsel på omsorgsarbejde i Vesten fremhæves blandt andet et stigende antal ældre samt mange børnefamilier med to udearbejdende forældre (Kvist & Peterson, 2010; Lutz, 2002).

Migranterne udfører ofte arbejde i private hjem (domestic work), enten som udeboende (live-out) eller som "hjemmeboende" (live-in). Som Stenum påpeger, kan au pair-ordningen betragtes som en af flere måder, hvorpå man har valgt at organisere husarbejde i eksempelvis Danmark og Norge (Stenum, 2008, s. 23). Au pairer i en række europæiske lande kan således betegnes som "live-in"-husarbejdere, selvom deres opgaver ikke defineres som arbejde. Til trods for, at au pair-ordningen altså ikke officielt er sammenlignelig med husarbejde mere generelt, er litteraturen om husarbejde alligevel et vigtigt grundlag for forståelsen af nogle af de mekanismer, der er i spil, når ordningen udfolder sig i praksis.

Omsorgsarbejde defineres i dele af litteraturen primært som børnepasning, hvilket særligt gør sig gældende for litteratur, der omhandler lande med et minimalt udbud af børnepasning, som eksempelvis lande i Nordamerika, hvorfra en del af den eksisterende litteratur stammer (Isaksen, 2010). Her vil vi dog, i overensstemmelse med eksempelvis Nicola Yeates, definere omsorgsarbejde bredt, som en lang række af aktiviteter, der har til formål at opretholde og forbedre hverdag og helbred for

mennesker, der ikke kan eller ikke ønsker at udføre disse aktiviteter selv (Stenum, 2012, s. 136; Yeates, 2009, s. 5). Det dækker hermed også over eksempelvis rengøring og madlavning. Hvad angår den danske au pair-ordning, såvel som lignende ordninger i andre europæiske lande, omhandler arbejdsopgaverne primært det, som Bridget Anderson kalder ”de tre C’er”: *cleaning, cooking and caring* (Anderson, 2000).

Litteraturen påpeger altså, hvordan omsorg er blevet en ”vare”, som der handles med på det globale marked. Som Madsen (2012, s. 9) og Isaksen (2010, s. 8ff) påpeger, er vareliggørelsen af omsorg ikke noget nyt i en nordeuropæisk kontekst, hvor børnepasning og ældrepleje længe primært er blevet varetaget af det offentlige. Dette fokus på vareliggørelsen af omsorg er dermed primært dominerende i den nordamerikanske litteratur.

Et centralt begreb i litteraturen er den amerikanske sociolog Arlie Hochschilds *global care chains* – globale omsorgskæder. Hochschild, og mange andre efter hende, bruger begrebet til at beskrive situationer og forløb, hvor en kvinde med børn i ét land migrerer for at passe en anden kvindes børn (ofte i et mere velstillet land), hvorved førstnævnte kvinders egne børn efterlades i hjemlandet, hvor de passes af andre, eksempelvis ældre søskende eller bedsteforældre (Hochschild, 2002; Parreñas, 2005; Yeates, 2009). Begrebet *global care chains* er således særligt relevant i situationer, hvor migranten har børn i hjemlandet, hvilket ifølge lovgivningen ikke bør gøre sig gældende i forbindelse med den danske au pair-ordning. I vores materiale er der dog, til trods for dette, eksempler på enkelte au pairer med børn i hjemlandet, hvilket vi vender tilbage til.

HUSARBEJDETS INTIME KARAKTER

Både Anderson og Lutz fremhæver den særlige karakter af arbejde, der foretages i private hjem, idet de understreger, at det ikke er et arbejde som alle andre slags arbejder. Anderson påpeger, at husarbejde er dybt indlejret i statusrelationer. Alene det, at husarbejderen udfører arbejde, som værtsfamilien/arbejdsgiveren ikke selv gider eller har tid til at udføre, understreger den lave værdi af dette arbejde (Anderson, 2002; se også Hochschild, 2002). Lutz argumenterer for, at noget af det, der er definerende for husarbejde, er arbejdsstedets intime karakter, den sociale konstruktion af arbejdet som en feminint kønnet arena, samt det særlige forhold mellem arbejdsgiver og arbejdstager, som er stærkt emotionelt, personligt og karakteriseret af en gensidig afhængighed (Lutz, 2008, s. 1).

Med Andersons ord gør arbejdets intime karakter og de iboende status-relationer arbejderne afhængige af værterne/arbejdsgiverne for mere end deres løn (især hvis arbejderen opholder sig illegalt i et vestligt land). Samtidig er værterne/arbejdsgiverne afhængig af arbejderne for mere end deres knofedt (Anderson, 2002, s. 104).

I den danske au pair-ordning lægges der netop vægt på, at au pairen ikke varetager "arbejde", men "pligter", og at au pairen ikke er arbejdstager, men et ligeværdigt familiemedlem. Der er dog i vores materiale mange eksempler, som støtter op om Lutz og Andersons pointer om de særlige omstændigheder, der knytter sig til at varetage opgaver i private hjem. Flere publikationer, der fokuserer konkret på europæiske au pair-ordninger, behandler netop de ambivalenser, der kan opstå, idet au pairen på én og samme tid er "arbejdstager" og "familiemedlem", hvilket vi vender tilbage til nedenfor.

PUSH- OG PULL-FAKTORER

Som Barbara Ehrenreich og Arlie Hochschild skriver, er såvel de faktorer, der trækker kvinderne til de velstillede lande, som dem, der skubber dem hjemmefra, yderst mangfoldige. Der er eksempelvis ikke nødvendigvis tale om fattige, uuddannede kvinder, men faktisk ofte kvinder, der er veluddannede og kommer fra middelklassehjem i hjemlandet (Ehrenreich & Hochschild, 2002, s. 9). Hermed tilhører de i højere grad samme sociale klasse som værterne, end man måske kunne antage (Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007, s. 46). Dette ændrer dog ikke på de hierarkiske relationer indlejret i forskelle i "race", øvrig baggrund samt i relationen som "arbejdsgiver/-tager".

Den internationale litteratur om omsorgsarbejde belyser også i nogen grad de mekanismer i velstillede lande, som muliggør den stigende migration af kvinder til omsorgsarbejde. Her er Hochschilds begreb *the time bind* – "tidsklemmen", centralt (Hochschild, 2003). I bogen *Tidsfalden: når familien bliver arbejde og arbejdet bliver familie*, der udkom første gang i 1997, beskriver hun, hvordan de ansatte i et stort amerikansk firma i stigende grad prioriterer tid på arbejdet frem for tid i hjemmet. Dette skyldes blandt andet, at tiden i hjemmet opleves som et *second shift* – en "vagt nummer to"; hvor der skal planlægges og udføres krævende arbejde, ofte uden at dette værdsættes eller anerkendes. Takket være ledelsesmæssige indsatser på arbejdspladsen, hvor den "første vagt" lægges, bliver arbejdspladsen dermed i højere grad et sted, hvor de ansatte føler

sig værdsat og ”hjemme”. Tidsklemmen består i, at forældrene oplever ikke at have tid nok i hjemmet, samtidig med at de ikke handler på dette ved eksempelvis at skære ned på arbejdstiden. Som Helle Holt skriver i forordet til den danske udgave af Hochchilds bog (2003), er der mange forskelle mellem det amerikanske samfund i 1980’erne, som Hochschild studerer, og nutidens danske samfund, eksempelvis hvad angår muligheder for børnepasning (Hochschild, 2003, s. 5-6). Ikke desto mindre begrundes mange af de værtsfamilier, vi talte med, deres valg af en au pair ud fra overvejelser om, at husarbejde er krævende og kedeligt, i forhold til det spændende og engagerende arbejdsliv, som begge forældre har, samt at det er svært at finde tid nok, især til det huslige arbejde. Dette stemmer godt overens med Hochschilds forskning (se også Bikova, 2008, og Madsen, 2012).

En yderligere pointe hos Ehrenreich og Hochschild er, at migranter, der arbejder som au pairer og barnepiger, ikke burde være nødvendige, hvis mændene i de velstillede lande lagde en indsats svarende til kvindernes i hjemmet. Groft sagt, skriver de, muliggør tilstedeværelsen af migranthusarbejdere ikke (kun), at velhavende kvinder kan komme på arbejdsmarkedet – den muliggør, at velhavende mænd fortsat kan undlade at tage *the second shift* (Ehrenreich & Hochschild, 2002, s. 10; se også Lutz, 2002). I denne forbindelse kan det påpeges, at uanset at Danmark i internationale sammenligninger står stærkt i forhold til ligestilling mellem kønnene (Hausmann, Tyson & Zahidi, 2012) er en vis grad af kønsarbejdsdeling fortsat udbredt i danske familier. For eksempel viser en SFI-rapport fra 2008, at mænd i danske hjem varetager en større del af arbejdet uden for hjemmet end kvinderne, mens kvinderne stadig overvejende er ansvarlige for arbejdet i hjemmet (Emerek & Holt (red.), 2008; se også Stenum, 2012, s. 184). Det er i denne kønsmæssige kontekst – som dækker over store variationer – at nogle familier ser en løsning i at få au pair.

Ovennævnte litteratur fokuserer, som beskrevet, på migrations- og kønsperspektiver og global ulighed som definerende for mønstre i arbejdsmigration og overordnede aspekter ved husarbejde. Næste afsnit omhandler den litteratur, der mere konkret beskæftiger sig med au pair-ordninger i forskellige europæiske lande.

STUDIER AF EUROPÆISKE AU PAIR-ORDNINGER

Au pair-ophold kan betragtes som én form for ”live-in”-husarbejde. Au pair-ordningen er forskelligt udformet i de europæiske lande, hvor den

findes, men fælles for ordningerne er, at de tager udgangspunkt i Euro-parådets overenskomst fra 1969 (Udenrigsministeriet, 1972) og dermed i det forhold, at au pairen skal indgå som en del af værtsfamilien og ikke som udgangspunkt betegnes som "arbejder".

Det gælder overordnet for studier af au pair-ordninger i europæiske lande såsom England, Tyskland, Frankrig, Schweiz og Norge, såvel som i Danmark, at disse primært præsenterer au parenes perspektiv (fx Anderson, 2000; 2007; Cox, 2007; Cox & Narula, 2003; Hess & Puckhaber, 2004; Lutz, 2004; Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007; Miller & Búriková, 2012; Øien, 2009; Sollund, 2009; 2010a; 2010b). I studier, hvor der er foretaget interview med både au pairer og (et mindre antal) værtsfamilier, præsenteres værtsfamiliernes perspektiv også, dog sjældent så empirisk velunderbygget som au parenes. Tre undtagelser er to kandidatspecialer fra henholdsvis Danmark og Norge, der specifikt fokuserer på værtsfamiliernes motivationer for at få au pair (Bikova, 2008; Madsen, 2012), samt Cecilie Øiens evaluering af den norske au pair-ordning (2009), som vi vender tilbage til nedenfor. Et andet fællestræk ved disse studier er en grundlæggende kritisk tilgang til ordningen, som også præger store dele af den danske litteratur.

PSEUDO-FAMILIERELATIONER

Nogle studier beskæftiger sig med de relationer, der opstår imellem værtsfamilier og au pairer, og som formes af, at au pairen på samme tid er "familiemedlem" og arbejder på en kontrakt med en udløbsdato (Anderson, 2000; Cox & Narula, 2003; Hess & Puckhaber, 2004; Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007; Miller & Búriková, 2012; Sollund, 2010a). Flere af disse studier pointerer, at dette forhold potentielt skaber en sårbar position for au pairen: I kraft af sin tilknytning til familien er au pairen ofte mindre tilbøjelig til at modsætte sig udnyttelse eller holde på sine rettigheder over for værtsfamilien. Baseret på interview med au pairer i henholdsvis Schweiz og Frankrig, påpeger Mellini m.fl., at de individuelle relationer mellem au pairen og værtsforældrene er altafgørende for, hvorvidt de forskellige parter oplever opholdet som overordnet positivt eller negativt (Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007). Dette understøttes af Miller og Búriková, som, med fokus på au pairer fra Slovakiet, skriver følgende om relationerne i en engelsk kontekst:

As the legal conditions are defined only vaguely and there is no institutional control of particular arrangements, conditions and

relationships depend on individuals. The result varies from conditions approximating a pseudo-family to those more like contract labor, and from generous provisions to (more commonly) exploitation, which betrays the intent of the regulations. At the heart of this arrangement is the concept of a pseudo-family relationship (Miller & Búriková, 2012, s. 32-33).

I tråd med Miller og Búrikovás anvendelse af begrebet ”pseudo-familie” anvender Cox og Narula (2003) begrebet *false kin* til at betegne relationen mellem parterne. Eksempelvis den danske forsker Helle Stenum fremhæver derudover, at selve det, at au parens opholdstilladelse i en dansk kontekst er knyttet til værtsfamilien, gør det svært at opretholde idéen om et ligeværdigt forhold (Stenum, 2008, s. 60). Disse pointer giver genklang i store dele af vores materiale.

DEN NORSKE ORDNING OG LITTERATUR OM DEN

Den norske au pair-ordning ligger tæt op ad den danske, og der ses i vores materiale, såvel som i den eksisterende litteratur, en klar tendens til, at au parirer, der har ophold i Norge eller Danmark, efterfølgende ofte søger ophold som au pair i det andet af disse to lande. Vi vil derfor kort præsentere nogle norske publikationer.

Den norske socialantropolog Cecilie Øien foretog i 2009 en evaluering af den norske ordning, baseret på 69 interview med et lige stort antal au parirer og værtsfamilier samt med repræsentanter for myndigheder og organisationer (Øien, 2009). Evalueringen blev udført for Fafo, på bestilling af Utlendingsdirektoratet. Den primære konklusion er, at et au pair-ophold for størstedelen af de involverede svarer til alt andet husarbejde. Dels ønsker værtsfamilierne en hushjælp snarere end et familied medlem, dels er au parirernes primære motivation at tjene penge snarere end at lære om norsk kultur. Derudover er en af Øiens pointer, at der i formuleringen af ordningen ikke er taget højde for, hvad værtsfamilierne efterspørger, nemlig fleksibilitet i hverdagen. Dette til trods for, at værtsfamiliernes motivation i høj grad påvirker, hvordan et au pair-ophold udfolder sig i praksis. Værtsfamiliernes ønske om fleksibilitet præger karakteren og omfanget af au parens pligter og kan have en begrænsende effekt på au parens grad af fritid og dermed dennes mulighed for at opleve andre dele af norsk kultur, end den, der mødes i værtsfamilien.

Den norske au pair-ordning er også blevet belyst af den norske kriminolog Ragnhild Sollund. Som flere af de ovennævnte beskæftiger

hun sig også med au parens rolle i værtsfamilien, og hvordan denne forhandles (Sollund, 2010a; 2010b). Hun pointerer, at modstridende forventninger til opholdet hos au parer og værtsfamilier er en hyppig kilde til konflikter og misforståelser (Sollund, 2010a). Derudover belyser hun, hvordan værtsfamilier ofte har behov for at retfærdiggøre, at de har au pair i et samfund som det norske, hvor børnepasning er let tilgængelig, og som endvidere er præget af det, den norske socialantropolog Marianne Gullestad har kaldt en ”lighedsideologi”, dvs. et ideal om, at alle er lige, hvilket medfører en tendens til at fremhæve og værdsætte ligheder frem for forskelle imellem individer (Gullestad, 1984). Denne ideologi kan, som Madsen (2012) eksempelvis gør det i sit speciale, overføres til en dansk kontekst og anses som en del af forklaringen på det ubehag, nogle værtsfamilier oplever, når au paren eksempelvis tiltaler dem ”sir” eller ”madam”. Sollund fremhæver ligeledes, at den primære motivation til at få au pair blandt de værtsfamilier, hun har interviewet, er, at slippe ud af det daglige *krysspress*, svarende til det, Hochschild benævner ”tidsklemmen” (Sollund, 2010b).

I september 2012 udkom der endvidere en ny norsk publikation på området, udarbejdet af Lene Løvdahl fra JURK (Juridisk Rådgivning for Kvinner). Hun argumenterer her for, at au pair-ordningen bør afvikles, fordi dens grundpræmisser gør det umuligt at forhindre tilfælde af grov vold, udnyttelse og tvangsarbejde – på trods af, at der også er mange positive erfaringer med den norske au pair-ordning (Løvdahl, 2012; Sollund, 2012).

LITTERATUR OM DEN DANSKE ORDNING

Mængden af forskning omkring den danske au pair-ordning er relativt begrænset. Centralt står migrationsforsker Helle Stenums udgivelser, særligt en rapport udarbejdet for FOA – fagforeningen Fag og Arbejde (Stenum, 2008) samt hendes ph.d.-afhandling (Stenum, 2012). Rapporten for FOA er baseret på 36 interview: 24 interview med au parer, 6 med værtsfamilier og 6 med repræsentanter for myndigheder og foreninger. I ph.d.-afhandlingen udgør et studie af au pair-ordningen ét af de empiriske afsæt for et overordnet fokus på migrationsstyring, særligt styring af migranter med midlertidig eller ingen opholdstilladelse. Her trækker Stenum på samme empiriske grundlag som i rapporten for FOA. Stenum har således, som størstedelen af den øvrige litteratur, primært fokus på au parens perspektiv.

I rapporten for FOA konkluderer Stenum blandt andet, at au pair-ordningen i dag kun i begrænset omfang handler om kulturel udveksling. Derudover fremhæver hun, som flere i den internationale litteratur, at der er meget store forskelle i, hvordan ordningen praktiseres i forskellige hjem. Au parerne er afhængige af den enkelte værtsfamilies indstilling og adfærd og befinder sig dermed i en sårbar position, som desværre af og til udnyttes.

Hun konkluderer i rapporten for FOA, at problemstillingerne omkring au parer i Danmark ikke kan løses ved hjælp af øget kontrol med henblik på at mindske misbrug på ordning. Hovedproblemet består, konkluderer hun, i rammerne for au pair-opholdet, herunder særligt den meget begrænsede beskyttelse af au pæren, som blandt andet skyldes, at denne bor hos værtsfamilien. Stenum bringer derfor en række forslag til forbedringer af ordningen, som alle går ud på at ændre rammerne for opholdet og dermed forbedre au pærens retslige position (Stenum, 2008, s. 61).

Endelig kan vi fremhæve Stenums rapport for Europaparlamentet fra 2011, som belyser, hvordan au pair-migration reguleres i seks EU-lande (bl.a. Danmark), og dermed belyser de strukturelle forhold omkring au pair-migration, herunder hvilken status Europarådets overenskomst har i dag. Rapportens primære anbefaling er, at au pair-migration opdeles i to programmer: ét med fortsat fokus på kulturel udveksling og ét med fokus på hus- og omsorgsarbejde (Stenum & Dahl, 2011).

At au parer befinder sig i en sårbar situation, der potentielt kan udnyttes, er afsættet for en anden dansk rapport på området, udarbejdet for Center mod Menneskehandel (Mygind Korsby, 2010). Heri undersøger Trine Mygind Korsby på baggrund af 27 interview med au parer samt uformelle samtaler med værtsfamilier og øvrige aktører, hvorvidt der er tale om menneskehandel i forbindelse med au parers ophold i Danmark. Den overordnede konklusion er, at der ikke kan siges at være tale om decideret menneskehandel, men at der er talrige eksempler på udnyttelse af en sårbar gruppe af au parer, både fra værtsfamiliers og fra rekrutteringsagenter side, samt at flere au parer har gæld til formidlere af kontakten til værtsfamilien. Nogle af indikatorerne på menneskehandel (fx gæld optaget i forbindelse med migrationen) er dermed til stede. Samtidig understreger Mygind Korsby dog, at mange au parer har gode ressourcer i form af uddannelse og et godt engelsk, hvilket overordnet stiller dem bedre end mange andre sårbare migrantgrupper.

Ud over Stenum og Mygind Korsbys udgivelser kan vi nævne Ugebrevet A4, som har udarbejdet en mindre spørgeskemaundersøgelse blandt au pairer (Ugebrevet A4 & Avisen.dk, 2010), og Nationalmuseet, der henover en periode har indsamlet samtidsdokumentation om livet som au pair i Danmark.¹⁴

Vi vil yderligere nævne ph.d. Dil Bach fra Danmarks Pædagogiske Universitet, der har skrevet en afhandling om ”overskudsfamilier”. Afhandlingen bygger på interview med og feltarbejde blandt velstående familier bosat nord for København (Bach, 2011, s. 5), og omhandler disse familiers holdninger og erfaringer vedrørende blandt andet børneopdragelse, og flere af disse familier har au pair i deres hjem (Bach, 2011).

Hertil kommer, at der er skrevet flere interessante kvalitative specialeafhandlinger på området, blandt andet med fokus på følgende emner: værtsfamilier og deres forståelser af familieskab, ambivalenser og retfærdiggørelser af det at have en au pair boende (Madsen, 2012); kønsforestillinger blandt filippinske au pairer, heriblandt mandlige au pairer (Skyberg, 2012); filippinske husarbejderes organisering i Filippinerne og Danmark (Pedersen, 2012); og – i tråd med store dele af den internationale litteratur – køn og globale magtforhold, som disse temaer i en dansk kontekst kommer til udtryk i au pair-ordningen (Jørgensen, 2010).

Endelig udarbejder ph.d.-stipendiat Karina Dalgas i skrivende stund sin afhandling om filippinske au pairer i Danmark på Institut for Antropologi ved Københavns Universitet. Vi har fået adgang til dele af Dalgas’ arbejde (Dalgas, 2012a; 2012b; 2013). Afhandlingen forventes afsluttet i efteråret 2013.

METODISK GRUNDLAG

Undersøgelsen bygger på såvel kvantitative som kvalitative data. Nedenfor gennemgår vi de metodiske tilgange til indsamling og anvendelse af disse data.

Det kvantitative studie

Til registeranalyserne er anvendt registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, som er koblet sammen, og som SFI har haft adgang til via Danmarks Statistiks forskerordning.

14. <http://blog.nyeretid.dk/au-pair-projektet/>

Udgangspunktet for registeranalyserne er et datasæt fra SFR, som indeholder oplysninger om alle førstegangstilladelser (opholdstilladelser) til au pair-ophold for året 2011. Datasættet indeholder 2.409 førstegangstilladelser. Den samme person kan godt optræde som au pair flere gange i datasættet, hvis pågældende har skiftet værtsfamilie i løbet af 2011.¹⁵ Ligeledes kan en værtsfamilie optræde flere gange i datasættet, hvis familien har haft flere påbegyndte ophold af au pairer i 2011.

Datasættet fra SFR indeholder oplysninger om au parenes køn, alder og nationalitet. Desuden indeholder datasættet CPR-numre for de voksne personer i værtsfamilien (forældrene), hvilket har gjort det muligt at få oplysninger fra Danmarks Statistik om disse personer. Om forældrene i værtsfamilierne har vi oplysninger om køn, alder, familieforhold, uddannelse, indkomst, beskæftigelse og boligforhold. Oplysningerne om køn, alder familieforhold og uddannelse er fra 1. januar 2012, mens oplysningerne om beskæftigelse og indkomst er fra året 2010. Oplysninger om boligforhold er fra 1. januar 2012 eller for året 2011.

Vi kan – som det fremgår af ovenstående – kvantitativt sige langt mere om værtsfamilierne end om au parene. Formålet med registeranalyserne har dermed først og fremmest været at beskrive værtsfamilierne. En værtsfamilie indgår kun én gang i denne analyse – også selvom den optræder flere gange i datasættet.

Det skal bemærkes, at vi ikke har oplysninger for alle de værtsfamilier, som har fået en au pair i 2011, da der mangler CPR-numre for nogle af familierne i det oprindelige datasæt fra SFR.¹⁶ Der er endvidere nogle værtsfamilier, hvor forældrene tilsyneladende er flyttet fra hinanden i løbet af 2011. Disse værtsfamilier er ikke medtaget i analyserne.¹⁷ Alt i alt indgår der 2.036 værtsfamilier i analyserne.

15. Skifter en au pair værtsfamilie, skal hun/han have en ny opholdstilladelse som au pair.

16. Data stammer fra SFR's sagsbehandling, hvor CPR-numre på værtsfamilien anføres manuelt i forbindelse med sagsbehandlingen. Det er årsagen til, at der kan være tilfælde, hvor CPR-numrene ikke er i data. For de fleste førstegangstilladelser er der to CPR-numre for værtsfamilien. I de tilfælde, hvor der kun er et CPR-nummer, har Danmarks Statistik lavet en søgning på en ægtefælle/samlever baseret på E-familien og har i nogle enkelte tilfælde fundet en ægtefælle/samlever, som ikke optrådte i SFR's data (for en beskrivelse af E-familie-begrebet, se Danmarks Statistik (2012)). I de tilfælde, hvor der ikke var CPR-numre for nogen fra værtsfamilien, har Danmarks Statistik lavet en søgning efter personer, som au pairen har boet hos, hvilket har givet oplysninger om nogle værtsfamilier.

17. Der er også sorteret 7 værtsfamilier fra, som var pensionister, der havde fået en au pair (dette var muligt en kort periode i 2011), og nogle få værtsfamilier, hvor der mangler nogle centrale registeroplysninger for en af forældrene i familien.

Analysen af værtsfamilierne indeholder sammenligninger med hele den danske befolkning. Data for den danske befolkning er taget fra Statistikbanken hos Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk). Hvor det har været muligt, er forældrene i værtsfamilierne sammenlignet med alle 35-44 årige i Danmark, da omkring 70 pct. af forældrene i værtsfamilierne er i denne aldersgruppe.

Selvom registeranalysens hovedfokus er på værtsfamilier, indeholder den også en beskrivelse af au parernes fordeling på køn, nationalitet og alder. Denne del af analysen er baseret på førstegangstilladelser, dvs. at den samme au pair kan optræde flere gange i tabellerne.

DET KVALITATIVE STUDIE

Det kvalitative materiale består primært af 69 interview, udført med i alt 80 personer:

- 31 interview med au parirer. De 30 interview var individuelle og blev udført med 28 kvinder og 2 mænd. Derudover indgår et fokusgruppinterview med yderligere 9 kvindelige au parirer. Det vil sige, at vi i alt har talt med 39 au parirer.
- 28 interview med værtsfamilier. 20 interview var med kvinder, 5 var med mænd. I tre tilfælde medvirkede både mand og kvinde i et par, hvorved vi i alt har interviewet 31 værtsforældre. Én af de interviewede kvinder var enlig mor, en anden havde været det tidligere, hvor hun også havde au pair.
- 10 interview med forskere og repræsentanter for foreninger og hjælpetilbud.

Derudover indgår noter fra seks forskellige mindre feltobservationer, der fandt sted ved sociale eller mere private arrangementer, hvor au parirer var involverede.

Langt størstedelen af de interviewede au parirer er kvinder (37 ud af 39 au parirer, hvis fokusgruppen medregnes). Denne overvægt stemmer overens med den nationale tendens (se kapitel 4). Vi søgte aktivt at komme i kontakt med mandlige au parirer for at opnå en bredde i materialet, hvilket førte til de nævnte to interview.

Med hensyn til værtsfamilierne er der ligeledes en overvægt af kvinder blandt vores interviewpersoner. Vi har talt med 31 værtsforældre, 23 kvinder og 8 mænd. Denne overvægt af kvinder anser vi ikke for pro-

blematisk, da der flere steder i litteraturen argumenteres for, at det ofte primært er værtsmoren, der interagerer med au pair'en, og fx fastlægger dennes opgaver (Jørgensen, 2010; Sollund, 2010a).

En stor del af de interviewede au pair'er og værtsfamilier er, i overensstemmelse med det samlede nationale flertal, bosat i Gentofte, Rudersdal og Københavns kommuner. Derudover har vi aktivt sørget for at interviewe au pair'er og værtsfamilier spredt i resten af Danmark, såvel bosat i byer som på landet. Hertil kommer, at nogle af de au pair'er, vi har talt med, tidligere boede hos en anden værtsfamilie end den nuværende, hvilket tilfører materialet en yderligere grad af geografisk spredning.

Flertallet (33) af de interviewede au pair'er har baggrund i Filippinerne. Derudover har vi interviewet tre au pair'er fra det tidligere Sovjet, en fra Sydøstasien, en fra Afrika og en fra Sydamerika.

ETABLERING AF KONTAKT

Kontakten til interviewpersonerne blev etableret via flere forskellige kanaler, heriblandt fremmøde til arrangementer, kontakter til repræsentanter for hjælpetilbud, opslag samt forespørgsler i personlige netværk. Denne flerstrengede tilgang anvendtes netop ud fra et ønske om at sikre et bredt og forskelligartet materiale.

Særligt i forhold til værtsfamilier var personlige netværk et væsentligt redskab til at opnå kontakt. Medarbejderne på undersøgelsen spurgte bekendte, om nogen i deres omgangskreds havde au pair, og kontaktede dem herefter. I forhold til au pair'er kunne to medarbejdere med netværk blandt hhv. filippinere og ukrainere i Danmark på samme måde etablere kontakt via personlige bekendtskaber.

Efter etableringen af de første kontakter, benyttede vi den såkaldte ”sneboldsmetode”, idet vi bad interviewpersonerne om at forhøre sig i deres netværk blandt værtsfamilier og au pair'er, om andre havde lyst til at deltage i undersøgelsen. Her lagde vi vægt på, at vi særligt ønskede kontakt til au pair'er, der var mænd, ikke var filippinere, som oplevede ikke at have et godt netværk, og som eventuelt havde problemer med deres værtsfamilier. Ligeledes efterspurgte vi særligt værtsfamilier, der boede uden for Københavnsområdet. Det skyldes vores ønske om at opnå et bredt og nuanceret materiale, da disse grupper, vurderet ud fra de indledende erfaringer, var sværest at opnå kontakt til.

I den indledende kontakt med de eksisterende hjælpetilbud, bad vi derudover om deres hjælp til at etablere kontakt til au pairer, heriblandt au pairer som havde særlige problemer, ud fra vores ønske om, at disse blev belyst i rapporten. Dette førte til kontakterne til AP 11, AP 12, AP 13 og AP 21.

I forbindelse med den indledende kontakt til interviewpersonerne blev der lagt vægt på, at disse selv kunne bestemme, hvor og hvornår interviewet skulle afholdes. Ni af interviewene med au pairer er afholdt i deres egne værtsfamiliers hjem eller en vens værtsfamilies hjem, 10 er afholdt på forskellige caféer, 8 interview er afholdt i lokaler tilhørende forskellige foreninger, og 4 er foregået over telefon eller Skype. Blandt værtsfamilierne er 20 interview afholdt i deres eget hjem, 2 på SFI, 2 på interviewpersonernes arbejdspladser, mens 4 er foregået telefonisk. Interviewene varede mellem 20 minutter og 2 timer, de fleste omkring 1 time.

Interviewene med forskere og repræsentanter for foreninger og hjælpetilbud har haft det primære formål at kvalificere undersøgelsen og interviewene, samt at afdække den eksisterende viden, og hvilke tilbud der eksisterer for au pairer og værtsfamilier i Danmark. Vi har således bestræbt os på at opnå kontakt til alle væsentlige danske aktører på området. Interviewene har alle været personlige og er primært foregået i foreningernes og hjælpetilbuddenes lokaler.

INTERVIEWFORM

I interviewene med såvel au pairer som værtsfamilier er anvendt en semi-struktureret interviewform, der består af tre dele: En narrativ del, en del struktureret af en spørgeguide, samt et antal vignetter – korte eksempler på hverdagssituationer, som informanterne skulle forholde sig til.

Den første, narrative del af interviewene fokuserer på at få interviewpersonerne til at fortælle deres historie. For au pairernes vedkommende er dette med fokus på deres baggrund, på hvordan de kom til Danmark og på deres liv her. For værtsfamiliernes vedkommende er fokus på, hvorfor og hvordan de valgte at få au pair, og deres erfaringer med dette. Denne narrative tilgang giver dels ofte nogle meget levende og umiddelbare fortællinger (se fx Liversage, 2009), dels åbner den tilgangen op for uventede erkendelser, idet fortællingerne i mange tilfælde bringer emner på banen, som forskerne ikke tidligere har været opmærksomme på og dermed heller ikke har spurgt til.

I interviewenes anden del er anvendt en tematisk tilgang, hvor vi med udgangspunkt i en spørgeguide sikrede, at fastlagte emner – i samspil med interviewets indledende narrative fase – blev grundigt belyst. Endelig indgik til sidst i interviewene et antal vignetter, som beskrives i næste afsnit.

VIGNETMETODEN

For at skabe et grundlag for sammenlignelighed hen over undersøgelsens interview, anvendtes den såkaldte "vignetmetode" (Ejrnæs & Monrad, 2012). Metoden går ud på at præsentere interviewpersonerne for de samme tænkte situationer (vignetter), som beskrives forholdsvis detaljeret. I denne undersøgelses tilfælde blev alle værtsforældre præsenteret for fire situationer og alle au parir for fire andre. Det kunne fx handle om, at en værtsfamilie opdagede, at deres au pair udførte sort arbejde, eller at en au pair med kort varsel blev bedt om at passe et barn. Vi spurgte respondenterne, om de kunne forestille sig denne situation finde sted, og hvad de i så fald ville gøre i den givne situation. Vignetterne var udarbejdet på baggrund af den eksisterende litteratur og de første indledende interview, som gav et billede af, hvilke situationer der kunne være relevante.

Morten Ejrnæs og Merete Monrad skriver, at metoden er brugbar, når man ønsker at undersøge holdninger, eksempelvis til hvor, hvornår og hvordan der skal handles i bestemte situationer. Dette viste sig også i høj grad at være tilfældet i denne undersøgelse, hvor de præsenterede vignetter meget ofte førte til spontane, klare udmeldinger, såvel som detaljerede overvejelser for og imod en bestemt reaktion på den givne situation. Derudover medførte de ofte, at interviewpersonerne kom i tanke om episoder i forbindelse med deres ophold som au pair eller tid med au pair i huset, som ellers ikke var blevet belyst. Besvarelsenerne på vignetterne præsenteres særskilt i de relevante kapitler i rapporten.

OBSERVATIONSSTUDIER

Ved undersøgelsens start håbede vi på at få mulighed for at deltage i private arrangementer med både au pair og værtsfamilies tilladelse, men det viste sig hurtigt, at den tid, der var til rådighed, ikke tillod den nødvendige forudgående opbygning af tillid. Derudover efterlod værtsfamilierne

ofte et indtryk af at have travlt, hvorfor det føltes upassende at optage yderligere af deres tid.

Undersøgelsens observationsstudier består derfor primært i deltagelse i forskellige arrangementer; en gudstjeneste i en kirke med en stor filippinsk menighed, to informationsmøder afholdt af Au Pair Network i henholdsvis København og Odense, to sociale arrangementer for au pairer arrangeret af CAP og Au pair Support i København og Aarhus, samt deltagelse i et loppemarked nord for København. Vores deltagende observationer her gav et indblik i, hvilke roller sociale netværk spiller for au pairer (særligt de filippinske, som var i klart overtal til alle arrangementer), samt hvordan informationsmøderne fungerer, og hvad der lægges vægt på. Det var eksempelvis en vigtig indsigt, som ligeledes fremgik af flere interview, at kun ganske få værtsfamilier deltager i informationsmøderne, som ellers officielt er tiltænkt begge parter – måske fordi invitationerne til møderne primært er henvendt til au pairer.

DATABEHANDLING OG ANALYSE

Samtlige interview undtagen ét er blevet optaget på diktafon. Efterfølgende er lydfilet blevet uploadet til det kvalitative datahåndteringsprogram NVivo, hvorefter der er blevet skrevet et udførligt referat af hvert enkelt interview. Dette referat er koblet elektronisk til lydfilet med tidsangivelser for cirka hvert minut. Efterfølgende er samtlige referater blevet kodet, ligeledes i NVivo. Til kodningen udarbejdede vi, på grundlag af en gennemlæsning af materialet, et omfattende kodetræ og et udtræk herfra ligger til grund for denne rapport. Når refererede passager fra et interview blev udvalgt til at indgå i selve rapporten, gennemlyttede vi denne del af lydfilet, og udskrev herefter citatet ordret. I denne forbindelse foretog vi mindre rettelser i grammatik og lignende i citaterne for at øge læsevenligheden.

BEGRÆNSNINGER I FORHOLD TIL DEN KVALITATIVE DATAINDSAMLING

Vi vil gerne fremhæve tre forhold af betydning for dataindsamlingen, og dermed undersøgelsens grundlag.

For det første har det, uanset vores bestræbelser herpå, ikke været muligt at interviewe familier, som fortæller, at de fx misbruger ordningen eller behandler deres au pair dårligt. Vi ved fra såvel litteraturen som fra nogle af de interviewede au pairer, at dette finder sted. Nogle

værtsfamilier fortæller ligeledes, at de kender andre, der misbruger ordningen på disse måder, men vi har altså kun andenhånds kendskab til dette. Endvidere indebærer interview en grad af aktiv selvfremstilling – at interviewpersonen fremstiller sig selv på bestemte (positive) måder, afhængigt af hvem interviewer er, og hvad temaet er (Davis, 1997). Det er således sandsynligt, at selv hvis det var lykkedes at skabe kontakt til familier, der groft misbrugte ordningen, ville dette misbrug ikke nødvendigvis være fremgået af interview med dem, da de kunne formodes at skjule dette. De værtsfamilier, vi har talt med, lader alle til at ønske ordningen bevaret, hvilket kan have præget deres beretninger i positiv retning og neddæmpet negative aspekter. Der er dog også blandt de interviewede værtsfamilier eksempler på, at de ikke overholder reglerne på området – enten bevidst eller grundet manglende viden (se kapitel 10).

En anden begrænsning i dataindsamlingen er, at nogle au pairer muligvis har været tilbageholdende i forhold til at deltage grundet en frygt for, at de danske myndigheder skulle få kendskab til deres beretninger. Vi ved fra interviewene, at nogle au pairer har foretaget handlinger, der ikke er i overensstemmelse med loven. Som det også påpeges i den eksisterende litteratur (fx Stenum, 2008; Mygind Korsby, 2010) befinder au pairer sig i en sårbar position, hvor de i høj grad er afhængige af deres værtsfamilies såvel som de danske myndigheders velvilje over for og tiltro til dem. Dette gælder i særdeleshed de au pairer, hvis familier i hjemlandet er afhængige af de penge, de sender hjem. Dette kan medføre, at nogle au pairer ikke i interview fortæller, hvis de eksempelvis har problemer med værtsfamilien, har et barn i hjemlandet eller arbejder sort hos en anden familie. Frygten for, at sådanne forhold afsløres, kan derudover i sig selv være grund til ikke at ønske at medvirke i undersøgelsen.

Vi har overfor interviewpersonerne løbende understreget at undersøgelsen er anonym. Derudover søgte vi at tage højde for denne begrænsning ved, som nævnt, at tilknytte to interviewere med personlige netværk blandt henholdsvis filippinere og ukrainere i Danmark, og som taler henholdsvis tagalog (et hovedsprog på Filippinerne) og russisk, i håb om, at dette ville gavne etableringen af tillid i forhold til undersøgelsen. Medarbejderen med det filippinske netværk er selv filippiner og tidligere au pair, hvilket yderligere forøgede muligheden for en tillidsfuld relation. Uanset en interviewers netværk blandt ukrainere viste det sig dog svært for os at komme i kontakt med ukrainske au pairer, hvilket lod til at skyldes en generel mistillid til statslige myndigheder i Ukraine. Uan-

set disse eventuelle begrænsninger indeholder undersøgelsen flere interview, hvor au pairer fortæller om både overtrædelser af loven fra egen side såvel som problematiske relationer til værtsfamilien.

Et tredje forhold, som vi vil nævne, er, at vi i enkelte tilfælde har interviewet såvel au pair som værtsfamilie i samme husstand. Dette er sket, når vi hermed var i stand til at øge bredden af vores materiale, fx idet det drejede sig om en mandlig au pair, om en husstand langt fra bymæssig bebyggelse, eller om en au pair, som ifølge sin værtsfamilie var "isoleret", og dermed ellers ville være vanskelig at komme i kontakt med. Rapporten indeholder fem sådanne interview, der naturligvis er foregået, uden at værtsfamilien fx hørte, hvad deres au pair fortalte og omvendt. Det er dog ikke usandsynligt, at parterne i sådanne tilfælde har været mindre åbne om eventuel kritik af hinanden, end hvad der ellers kunne være tilfældet. Samtidig har disse interview dog også givet konkrete indblik i misforståelser imellem au pair og værtsfamilie og forskellige vinkler på de samme situationer, hvilket er af relevans for forståelsen af, hvordan ordningen fungerer i praksis.

BAGGRUND, MOTIVATION OG REKRUTTERING

I dette kapitel undersøger vi først værtsfamiliernes baggrund og motivation, dernæst au parernes baggrund og motivation, og til slut ser vi på rekrutteringen af au parerne. De dele af kapitlet, der omhandler de involverede parters baggrund, er primært baseret på undersøgelsens kvantitative data. De øvrige afsnit er primært baseret på det kvalitative datamateriale.

VÆRTSFAMILIERNE – I TAL

I dette afsnit belyser vi, hvad der karakteriserer værtsfamilierne med hensyn til geografisk bopæl, familieforhold, uddannelse, beskæftigelse, indkomst og boligforhold. Formålet er få viden om, hvilke typer af familier i Danmark, der anvender au pair-ordningen.

GEOGRAFISK BOPÆL

Baseret på registeranalyserne kan vi se, at omkring to tredjedele af værtsfamilierne bor i Region Hovedstaden. Da kun knap en tredjedel af befolkningen i Danmark bor i denne region, er au parer kraftigt overrepræsenteret i Region Hovedstaden. 20 pct. af værtsfamilierne bor i Gentofte, og dertil kommer en væsentlig andel i de nordsjællandske kommuner

Rudersdal, Lyngby-Taarbæk og Hørsholm, se tabel 4.1 og tabel 4.2. Der er også mange au parirer i de store bykommuner København, Aarhus, Aalborg og Odense, men her er familier med au parirer dog underrepræsenterede i forhold til i befolkningen som helhed.

TABEL 4.1

Værtsfamilier fordelt efter bopælsregion samt hele befolkningen i Danmark fordelt efter bopælsregion. Procent.

	Værtsfamilier	Hele befolkningen ¹⁾
Region Hovedstaden	67,0	30,7
Region Sjælland	9,1	14,7
Region Syddanmark	10,2	21,5
Region Midtjylland	10,5	22,7
Region Nordjylland	3,1	10,4
I alt, pct.	100	100
I alt, værtsfamilier/befolkningen	2.036	5.579.204

Anm.: Bopæl er opgjort 1.januar 2012.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik samt tal fra www.statistikbanken.dk.

TABEL 4.2

Kommuner med mindst 2 pct. af værtsfamilierne. Antal og procent.

	Antal og andel af værtsfamilier, der bor i kommunen		Antal og andel af befolkningen, der bor i kommunen ¹⁾	
	Antal	Andel, pct.	Antal	Andel, pct.
Gentofte	415	20,1	72.673	1,3
Rudersdal	236	11,4	54.704	1,0
København	160	7,8	548.443	9,8
Lyngby-Taarbæk	94	4,6	53.140	1,0
Hørsholm	95	4,6	24.414	0,4
Frederiksberg	67	3,3	100.257	1,8
Aarhus	64	3,0	314.144	5,6
Furesø	44	2,2	38.221	0,7
Fredensborg	47	2,3	39.514	0,7
Odense	37	1,8	191.400	3,4
Vejle	40	2,0	107.831	1,9
Aalborg	33	1,6	201.005	3,6

Anm.: Bopæl er opgjort pr. 1.januar 2012.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik samt tal fra www.statistikbanken.dk.

FAMILIEFORHOLD

Langt de fleste værtsfamilier består af to ægtefæller eller samleve. Knap 10 pct. er enlige, se tabel 4.3.

TABEL 4.3

Værtsfamilier fordelt efter parforhold. Procent.

	Værtsfamilier
Ægtepar	81,6
Samlevende	9,1
Enlige	9,3
I alt, pct.	100,0
I alt, værtsfamilier	2.036

Anm.: Familiefordelt er opgjort 1.januar 2012. Opgørelsen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks E-familiebegreb (Danmarks Statistik, 2012).

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

Parfamilierne med au pair består alle af en mand og en kvinde (ingen med registret partnerskab har fået au pair i 2011). Blandt de enlige forældre med au pair er omkring 20 pct. mænd og 80 pct. kvinder. Med hensyn til alder er værtsforældrene typisk i 30'erne og 40'erne. Dette stemmer overens med, at det typisk er forældre med små børn og samtidig krævende arbejdsliv, der får au pair, som tallene nedenfor viser.

For at få tilknyttet en au pair skal en familie have mindst et barn i 0-17-års-alderen. Blandt alle værtsfamilier har omkring 14 pct. ét barn, mens omkring halvdelen har to børn og mere end en tredjedel har tre eller flere børn, se tabel 4.4.

TABEL 4.4

Værtsfamilier fordelt efter antal børn i alderen 0-17 år, særskilt for par, enlige og alle. Procent.

Antal børn på 0-17 år	Værtsfamilier		
	Alle	Par	Enlig
1	13,7	11,6	33,9
2	48,4	49,0	42,9
3	29,6	30,6	19,6
4	7,4	7,8	3,2
5	0,6	0,6	0,5
6	0,3	0,3	0,0
I alt, pct.	100	100	100
I alt, værtsfamilier	2.036	1.847	189

Anm.: Familiefordelt er opgjort 1.januar 2012. Opgørelsen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks E-familiebegreb (Danmarks Statistik, 2012).

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

Som tabellen også viser, har enlige forældre med au pair i højere grad kun ét barn end parrene med au pair. Hertil kommer, at de enliges børn generelt er lidt ældre end parrenes børn. Mens 60 pct. af parrene med au

par har et barn under 6 år, har kun 39 pct. af de enlige med au pair et barn under 6 år (ikke vist i tabel). Denne forskel på par og enlige kan, vurderet ud fra det kvalitative materiale, blandt andet skyldes, at besværet med at få arbejdsliv og livet som børnefamilie til at hænge sammen er større for de enlige, som derfor kan opleve at have brug for hjælp, selv om deres børn er færre og ældre end parrenes. For alle grupper gælder det dog, at værtsfamiliernes yngste barn langt overvejende er under 10 år (dette gælder for 89 pct. af parrene og 74 pct. af de enlige).

Baseret på det kvalitative materiale kan det formodes, at der blandt værtsfamilier er en større andel af forældre til tvillinger end blandt befolkningen som helhed. Vi har ikke oplysning i data om, hvorvidt søskende er tvillinger, men hvis tvillinger defineres som to søskende, der er født inden for samme år, har omkring 5 pct. af værtsfamilierne tvillinger i alderen 0-3 år (ikke vist i tabel). Sammenlignet hermed var andelen af fødsler i 00'erne, som var tvillinge- eller trillingefødsler, ca. 2,2 pct. (www.statistikbanken.dk).

Det er altså tydeligt ud fra registeranalyserne, at det især er småbørnsfamilier, der vælger at få au pair. Der er dog også værtsfamilier, hvis yngste barn er 13-17 år. Vurderet ud fra det kvalitative materiale kan dette måske være værtsfamilier, som har fået au pair første gang, mens deres børn var små og så er fortsat, fordi de har oplevet det positivt. Nogle af de interviewede værtsfamilier har på nuværende tidspunkt deres 7. eller 8. au pair i træk.

Tallene vedrørende værtsfamiliernes børn stemmer overens med undersøgelsens kvalitative indsigter, ifølge hvilke værtsfamilierne ofte får au pair, fordi de har svært ved at få et familieliv med flere, mindre børn til at hænge sammen med et krævende arbejdsliv. På baggrund heraf er det interessant at se på værtsfamiliernes uddannelsesniveau og beskæftigelsesgrad og -type.

UDDANNELSE

Tabel 4.5 viser uddannelsesniveauet i værtsfamilierne samt uddannelsesniveauet for alle 35-44 årige i befolkningen. Alle 35-44 årige er valgt som sammenligningsgruppe for værtsfamilierne, da det er den typiske alder for forældre i værtsfamilierne (ca. 70 pct. af forældrene er i denne aldersgruppe). Som det fremgår af tabellen, er uddannelsesniveauet højt for både par og enlige med au pair. Mens knap 12 pct. af de 35-44 årige i befolkningen har en lang videregående uddannelse eller en forskerud-

dannelse, gælder det samme for 32 pct. af de enlige med au pair. For parrene med au pair har vi vist uddannelsesfordelingen for henholdsvis den forælder i parret med det laveste uddannelsesniveau og den forælder med det højeste uddannelsesniveau. For parrene er det lidt over halvdelen, hvor mindst én forælder har en lang videregående uddannelse eller en forskeruddannelse, og omkring en fjerdedel af parrene, hvor begge forældre har en lang videregående uddannelse eller en forskeruddannelse. Til gengæld er personer med grundskole eller en erhvervsfaglig uddannelse underrepræsenterede blandt værtsfamilierne.

TABEL 4.5

Værtsfamilier fordelt efter højeste fuldførte uddannelse i familien, særskilt for par (hhv. person med højeste og person med laveste uddannelse) og enlige samt alle 35-44-årige i befolkningen fordelt efter højeste fuldførte uddannelse. Procent

	Værtsfamilier			Alle 35-44-årige
	Par: personen med laveste uddannelse	Par: personen med højeste uddannelse	Enlige	
Grundskole	9,0	1,5	4,8	17,0
Almen gymnasial uddannelse	10,7	1,9	10,1	4,0
Erhvervsgymnasial uddannelse	5,4	0,9	3,2	2,1
Erhvervsfaglig uddannelse	22,1	14,7	16,9	37,0
Kort videregående uddannelse	7,0	6,0	10,1	6,5
Mellemlang videregående uddannelse	15,1	15,4	15,9	16,3
Bachelor	3,4	4,4	6,3	2,1
Lang videregående uddannelse	25,8	49,3	30,7	10,8
Forskeruddannelse	0,4	4,7	1,1	1,0
Uoplyst	1,3	1,3	1,1	3,4
I alt, pct.	100	100	100	100
I alt, personer	1.847	1.847	189	774.599

Anm.: Uddannelse er opgjort pr. 1.januar 2012.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.dk.

For alle de par, som har au pair, er fordelingen på uddannelse omtrent den samme for mændene og kvinderne. En lidt højere andel af mændene har dog en erhvervsfaglig uddannelse, mens en lidt højere andel af kvinderne har en mellemlang videregående uddannelse. Men kvinderne og mændene har i samme omfang en lang videregående uddannelse (ikke vist i tabel). Det vil også sige, at kvinderne i nogle par har den højeste uddannelse, mens det i andre par er manden, der har den højeste uddannelse.

BESKÆFTIGELSE OG INDKOMST

Ser vi på 35-44-årige i befolkningen, er 83 pct. af mændene og 80 pct. af kvinderne i beskæftigelse (www.statistikbanken.dk). Beskæftigelsesfrekvensen er lidt højere i familierne med au pair. I værtsfamilierne var 95 pct. af mændene og 88 pct. af kvinderne i beskæftigelse i 2010, mens 89 pct. af de enlige var i beskæftigelse (ikke vist i tabel). De høje beskæftigelsesfrekvenser viser, at begge forældrene i parfamilierne med au pair typisk er på arbejdsmarkedet. Som det fremgår af tabel 4.6, gælder det for 85 pct. af parfamilierne, at begge ægtefæller/samleverer var i beskæftigelse i 2010, mens det i 15 pct. af disse familier kun er den ene, som var i beskæftigelse. 88 pct. af de enlige var i beskæftigelse i 2010.

Her skal det bemærkes, at beskæftigelse (og indkomst) er opgjort for 2010 – dvs. året før værtsfamilierne og au pairerne har fået de førstegangstilladelser, som denne undersøgelse tager udgangspunkt i. Det er dermed muligt, at nogle af de enlige, der ikke var i beskæftigelse i 2010, kom det i 2011, og først derefter fik au pair (idet det ellers synes påfaldende, at 11,6 procent af de enlige med au pair ikke er i beskæftigelse). Der kan også være par og enlige med au pair i 2011, som har boet en del af året 2010 i udlandet, og derfor ikke har været meget i beskæftigelse i Danmark i dette år.

TABEL 4.6

Værtsfamilier fordelt efter, hvor mange personer i familien der er i beskæftigelse, særskilt for par og enlige. Procent.

Antal personer i beskæftigelse	Værtsfamilier	
	Par	Enlige
0	1,4	11,2
1	13,6	88,8
2	85,0	-
I alt, pct.	100,0	100,0
I alt, værtsfamilier ¹	1.836	188

Anm.: Beskæftigelse er opgjort for året 2010.

1. Der mangler oplysninger om beskæftigelse for 16 forældre fordelt på 11 i par og 1 enlig.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

TABEL 4.7

Værtsfamilier fordelt efter type af beskæftigelse, særskilt for par (mænd hhv. kvinder) og enlige, samt alle 35-44-årige i befolkningen fordelt efter type af beskæftigelse. Beskæftigede. Procent.

	Værtsfamilier			Alle 35-44 årige	
	Par: mænd	Par: Kvinder	Enlige	Mænd	Kvinder
<i>Selvstændige</i> ¹	16,5	11,4	18,6	9,5	4,8
<i>Lønmodtagere</i> ²					
Øverste ledelse	23,1	9,7	13,2	6,6	2,5
Job med færdigheder på højeste niveau	23,7	34,1	26,9	21,3	30,5
Job med færdigheder på mellemniveau	10,9	18,8	11,4	12,8	14,4
Job med færdigheder på grundniveau	6,1	11,8	11,4	34,1	32,5
Andre lønmodtagere	0,6	1,0	1,2	7,3	5,9
Lønmodtagere – uoplyst	19,0	13,1	17,4	8,4	4,6
I alt, pct.	100	100	100	100	100
I alt, personer	1.755	1.621	167	332.666	330.649

Anm.: Beskæftigelse er opgjort for året 2010.

1. Kategorien "selvstændige" inkluderer medhjælpende ægtefæller.
2. Med undtagelse af øverste ledelse, er lønmodtagerne opdelt efter kvalifikationsindholdet i jobbet. Job, der kræver kvalifikationer på højeste niveau, er fx læger og lærere, mens "andre lønmodtagere" består af personer i job med et lavt kvalifikationsindhold, hvor opgaverne typisk kan indlæres ved en kort instruktion (fx rengøringsjob).

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik samt tal fra www.statistikbanken.dk.

En forholdsvis stor andel af værtsforældrene, som er i beskæftigelse, er selvstændige, se tabel 4.7. Det gælder 19 pct. af de enlige og 17 pct. af mændene og 11 pct. af kvinderne i parfamilierne (i 3 pct. af parfamilierne er begge ægtefæller/samleverer selvstændige). Sammenlignet hermed er det under 10 pct. af alle beskæftigede 35-44 årige, som er selvstændige.

Forældrene i værtsfamilierne er også overrepræsenterede i job med øverste ledelse og i nogen grad i job, der kræver kvalifikationer på højeste niveau, se tabel 4.7. Til gengæld er forældrene i værtsfamilierne fx underrepræsenterede i jobbene nederst i stillingshierarkiet, dvs. i job, der kun kræver en kort instruktion for at kunne udføre arbejdet (kategorien "Andre lønmodtagere"). For parfamilierne er der forskelle på mændenes og kvindernes fordeling på type af beskæftigelse: en større andel af mændene end af kvinderne er selvstændige og i øverst ledelse.

Tabel 4.8 viser den ugentlige arbejdstid for et udvalg af forældrene i værtsfamilierne (de forældre, som er ansat i det offentlige eller i en privat virksomhed med mindst ti fuldtidsansatte, se noterne til tabellen). Bemærk, at det kun er de arbejdstimer, som personen har modtaget

betaling for, som indgår i arbejdstiden. Det vil sige, at ikke alle overarbejdstimer indgår i den beregnede arbejdstid, og at arbejdstiden sandsynligvis undervurderes i tabellen. I følge tabel 4.8 er en ugentlig arbejdstid på omkring 37 timer det typiske i værtsfamilierne: 73 pct. af mændene i parfamilierne, 44 pct. af kvinderne i parfamilierne og 59 pct. af de enlige har en arbejdstid på omkring 37 timer. Dertil kommer, at 6-11 pct. arbejder mindst 39 timer om ugen. Der er især blandt kvinderne i parfamilierne og de enlige, at nedsat arbejdstid er udbredt (tabel 4.8).

TABEL 4.8

Værtsfamilier fordelt efter ugentlig arbejdstid¹, særskilt for par (mænd hhv. kvinder) og enlige. Lønmodtagere.² Procent.

Ugentlig arbejdstid	Værtsfamilier		
	Par: mænd	Par: kvinder	Enlige
0-19	2,1	5,1	3,7
20-29	2,1	13,7	9,8
30-35	12,4	28,7	22,0
36-38	72,5	44,2	58,5
39-	11,0	8,4	6,1
I alt, pct.	100	100	100
I alt, personer	828	958	82
Gennemsnit	36,5	33,7	34,4
Standardafvigelse	4,8	6,5	6,4

Anm.: Arbejdstiden er opgjort for 2010.

1. Den ugentlige arbejdstid er baseret på antal betalte timer, som er opgjort som summen af det aftalte antal arbejdstimer og betalte overarbejdstimer.
2. Arbejdstiden er beregnet på baggrund af Lønstatistikens Serviceregister, som omfatter ansættelser i den offentlige sektor og ansættelser i virksomheder med en beskæftigelse svarende til 10 fuldtidsbeskæftigede (der er nogle få andre typer ansættelser, som ikke indgår (Danmarks Statistik, 2010)). Det betyder, at arbejdstiden for ansættelser i mindre private virksomheder og for selvstændige ikke indgår i denne tabel. For de personer, der har haft flere ansættelser i løbet af 2010, er arbejdstiden opgjort for den vigtigste ansættelse i året (det vil her sige ansættelsen med det højeste antal betalte timer).

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

Værtsfamiliemedlemmernes overrepræsentation øverst i stillingshierarkiet kommer også til udtryk i værtsfamiliernes placering i indkomstfordelingen. Tabel 4.9 viser fordelingen på erhvervsindkomst for værtsfamilier og for alle 35-39-årige og 40-44-årige i Danmark. Værtsfamilierne er sammenlignet med alle 35-44-årige underrepræsenterede i gruppen med erhvervsindkomster fra 200.000 kr. til 499.999 kr. og samtidig kraftigt overrepræsenterede i gruppen med erhvervsindkomster på 500.000 kr. eller derover. Mens 13-16 pct. af de 35-44-årige har en erhvervsindkomst på mindst 500.000 kr., gælder det samme for 70 pct. af mændene og 33 pct. af kvinderne i parrene med au pair og for 45 pct. af de enlige med au

pair. De fleste personer med au pair med en erhvervsindkomst på over 500.000 kr. har en erhvervsindkomst på under 1 million kroner. Blandt mændene i parfamilierne er der dog 21 pct., som har en erhvervsindkomst på mellem 1 og 2 millioner kroner og knap 14 pct., som har en erhvervsindkomst på over 2 millioner kroner.

TABEL 4.9

Værtsfamilier fordelt efter erhvervsindkomst, særskilt for par (mænd hhv. kvinder) og enlige, samt alle 35-29-årige og 40-44-årige i befolkningen fordelt efter indkomst fra arbejde. Procent.

	Værtsfamilier			Alle 35-39 år	Alle 40-44 år
	Par: mænd	Par: kvinder	Enlige		
Under 49.999 kr.	5,2	13,3	14,9	15,7	15,8
50.000-99.999 kr.	1,4	2,8	1,1	2,9	2,5
100.000-149.999 kr.	1,5	2,7	5,3	3,2	2,7
150.000-199.999 kr.	1,1	5,1	6,4	4,3	3,6
200.000-249.999 kr.	2,4	6,5	4,3	7,8	6,9
250.000-299.999 kr.	2,1	7,3	3,2	12,6	12,2
300.000-399.999 kr.	7,6	17,1	6,9	26,4	26,3
400.000-499.999 kr.	8,9	12,8	13,3	14,1	14,2
<i>500.000 kr. og derover:</i>	70,0	32,5	44,7	13,0	15,9
500.000-999.999 kr.	35,7	27,2	34,6	-	-
1.000.000-1.999.999 kr.	20,8	4,2	6,9	-	-
2.000.000-2.999.999 kr.	6,4	0,5	1,6	-	-
3.000.000-3.999.999 kr.	2,7	0,2	0,5	-	-
4.000.000- kr.	4,4	0,4	1,1	-	-
I alt, pct.	100	100	100	100	100
I alt, personer ¹⁾	1841	1838	188	384.361	399.638

Anm.: Erhvervsindkomst er opgjort for året 2010. Erhvervsindkomst er summen af årlig indkomst fra løn og årlig overskud fra egen virksomhed. Negative værdier af overskud fra egen virksomhed er givet værdien nul i beregningen af indkomst fra arbejde (det ændrer dog kun fordelingen marginalt om negative overskud sættes til nul eller fastholdes som negative værdier).

1. Der mangler oplysninger om indkomst for 16 forældre.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.dk.

Tabel 4.10 viser den samlede indkomst (som fx også indeholder formueindkomst, overførelsesindkomster og lejeværdi af egen bolig). 78 pct. af mændene i parrene med au pair, 50 pct. af kvinderne i parrene med au pair og 64 pct. af enlige med au pair havde en samlet indkomst på 500.000 kr. eller derover.

TABEL 4.10

Værtsfamilier fordelt efter samlet indkomst, særskilt for par (mænd hhv. kvinder) og enlige. Procent.

	Værtsfamilier		
	Par: mænd	Par: kvinder	Enlige
Under 250.000 kr.	7,8	15,5	18,1
250.000-499.999 kr.	14,5	34,5	18,1
<i>500.000 kr. og derover</i>	<i>77,7</i>	<i>50,0</i>	<i>63,8</i>
500.000-999.999 kr.	36,6	39,8	38,8
1.000.000-1.999.999	24,4	8,0	19,1
2.000.000-2.999.999	7,6	1,0	2,1
3.000.000-3.999.999	2,9	0,3	0,5
4.000.000-	6,3	0,8	3,2
I alt, pct.	100	100	100
I alt, personer	1841	1838	188

Anm.: Samlet indkomst (personindkomst plus lejeværdi af egen bolig) er opgjort for året 2010.

1. Der mangler oplysninger om indkomst for 16 forældre.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

BOLIGFORHOLD

Den sidste type karakteristika for værtsfamilierne, som vi vil belyse kvantitativt, er deres boligforhold – herunder boligens type, størrelse og værdi.

De fleste af værtsfamilierne bor i et enfamiliehus (parcelhus eller et stuehus), mens en mindre andel bor i række-, kæde- eller dobbelthus og etagebyggeri. Blandt de enlige er etagebeboelse dog almindeligt (23 pct. af de enlige bor i etagebeboelse), se tabel 4.11. Boligerne i Danmark som helhed er langt oftere etagebeboelse, end det gælder for værtsfamiliernes boliger.

Over 80 pct. af værtsfamilierne bor i en bolig, som de selv ejer, hvilket er en langt større andel end i befolkningen som helhed. De enlige bor dog i højere grad end par i ”andet”, som blandt andet omfatter andelsboligforeninger og privat udlejede boliger. Så godt som ingen værtsfamilier bor i alment boligbyggeri, se tabel 4.12.

TABEL 4.11

Værtsfamilier fordelt efter boligtype, særskilt for par, enlige og alle, samt alle beboede boliger i Danmark fordelt efter boligtype. Procent.

	Værtsfamilier			Boliger i Danmark
	Alle	Par	Enlige	
Parcelhus/stuehus	82,9	84,8	64,0	44,6
Række-, kæde- og dobbelthus	6,6	6,3	9,5	14,5
Étagebeboelse	8,9	7,5	23,3	38,1
Andet	0,9	0,8	1,6	2,8
Uoplyst	0,6	0,5	1,6	0,0
I alt, pct.	100	100	100	100
I alt, værtsfamilier/boliger	2.036	1.847	189	2.583.367

Anm.: Boligtype er opgjort 1.januar 2012.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.dk.

TABEL 4.12

Værtsfamilier fordelt efter boligens ejerforhold, særskilt for par, enlige og alle, samt alle beboede boliger i Danmark fordelt efter boligens ejerforhold. Procent.

	Værtsfamilier			Boliger i Danmark
	Alle	Par	Enlige	
Privat – benyttet af ejer	84,1	86,1	64,0	49,6
Alment boligbyggeri	0,4	0,3	1,1	18,2
Andet	14,8	12,9	33,3	23,1
Uoplyst	0,7	0,6	1,6	9,1
I alt, pct.	100	100	100	100
I alt, værtsfamilier/boliger	2.036	1.847	189	2.583.367

Anm.: Boligen ejerforhold er opgjort 1.januar 2012.

1. Andre dækker eksempelvis over udlejning og andelsboligforeninger.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.dk.

Tabel 4.13 og tabel 4.14 viser størrelsen på værtsfamiliernes boliger målt i antal værelser og antal kvadratmeter sammenlignet med boliger generelt i Danmark. Værtsfamiliernes boliger er generelt store sammenlignet med befolkningens boliger. For eksempel har 67 pct. af værtsfamilierne en bolig med mindst 6 værelser, mens det samme gælder for 15 pct. af alle boliger i Danmark. Ligeledes er værtsfamiliernes boliger meget oftere end alle boliger i Danmark større end 150 kvadratmeter.

Værtsfamilierne har i gennemsnit en bolig med 1,3 værelser per person i husstanden og 40,7 kvadratmeter per person.¹⁸

18. Da antal personer i husstanden er opgjort pr 1. januar 2012, vil au pæren kun indgå i bergening af antal kvadratmeter pr. person i husstanden, hvis hun eller han er hos familien den 1. januar 2012.

TABEL 4.13

Værtsfamilier fordelt efter antal værelser i boligen og antal værelser pr. person i husstanden samt alle beboede boliger i Danmark fordelt efter antal værelser i boligen. Procent.

	Værtsfamilier ¹	Boliger i Danmark
<i>Antal værelser i boligen</i>		
1	0	5,2
2	0,2	18,5
3	0,9	22,7
4	9,8	24,1
5	22,0	15,1
6+	67,1	14,6
I alt, pct.	100	100
I alt, værtsfamilier/boliger	1.898	2.577.339
<i>Antal værelser pr. person i husstanden</i>		
0,0-0,5	0,8	
0,5-1,0	39,3	
1,0-1,5	41,0	
1,5-2,0	14,5	
2,0-2,5	2,8	
2,5-	1,7	
I alt, pct.	100	
I alt, værtsfamilier	1898	
Gennemsnitligt antal værelser per person i husstanden (Standard afvigelse)	1,262 (0,439)	

Anm.: Antal værelser og antal personer i husstanden er opgjort 1. januar 2012. Værelser omfatter alle rum, der er af en sådan beskaffenhed med hensyn til størrelse, isolering, vinduer, gulve og vægge, at de kan anvendes til beboelse (dvs. opfylder byggelovgivningens krav til beboelsesrum).

1. Kun boliger, som udelukkende bruges til bolig, er medtaget. Omkring 6 pct. af boliger anvendes både til bolig og erhverv.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.

Værtsfamilierne med ejerboliger bor også i forholdsvis dyre huse, hvilket skal ses i sammenhæng med boligerne geografiske placering og størrelse. Den gennemsnitlige ejendomsværdi for parfamilier med au pair, som bor i ejerbolig, er 4.965.155 kr. og for enlige med au pair, som bor i ejerbolig, er den gennemsnitlige ejendomsværdi 4.765.282 kr.

TABEL 4.14

Værtsfamilier fordelt efter antal kvadratmeter i boligen, samt alle beboede boliger i Danmark fordelt efter antal kvadratmeter i boligen. Gennemsnitligt antal kvadratmeter i alt og pr. person i værtsfamiliens husstand. Procent og kvadratmeter.

	Værtsfamilier ¹	Boliger i Danmark
Antal kvadratmeter i boligen:		
<50	0,0	5,8
50-74	0,2	20,1
75-99	2,0	23,2
100-124	6,3	16,8
125-149	12,9	13,8
150-174	17,0	9,6
175 og derover	61,6	10,8
I alt, pct.	100	100
I alt, værtsfamilier/boliger	1.898	2.576.510
Gennemsnitligt antal kvadratmeter i boligen:		
(Standardafvigelse)	211,4 (115,4)	
Gennemsnitligt antal kvadratmeter pr. person i husstanden		
(Standardafvigelse)	40,7 (20,3)	
I alt, værtsfamilier	1.898	

Anm.: Boligens størrelse og antal personer i husstanden er opgjort 1. januar.

1. Kun boliger, som udelukkende bruges til bolig, er medtaget. Omkring 6 pct. af boligerne anvendes både til bolig og erhverv.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik, samt tal fra www.statistikbanken.

AFRUNDING

Samlet viser ovenstående analyser, at værtsfamilierne generelt hører til den mere velstillede del af befolkningen: De har ofte et højt uddannelsesniveau, høje stillinger, høje indkomster og store og dyre boliger. Det er dog vigtig at bemærke, at der også er værtsfamilier, hvor forældrene fx har en erhvervsfaglig eller mellemlang videregående uddannelse, et job længere nede i stillingshierarkiet og en årlig indkomst på 250.000-400.000 kr.

At alle værtsfamilier fx ikke har et meget højt uddannelsesniveau og meget høje indkomster, fremgår af tabel 4.15, som viser værtsfamilierne i Region Hovedstaden og værtsfamilierne i de fire øvrige regioner fordelt på parforhold og kombinationer af uddannelsesniveau og indkomstniveau. En høj uddannelse svarer her til en lang videregående uddannelse eller en forskeruddannelse, mens en høj indkomst svarer til en erhvervsindkomst på mindst 500.000 kr. Tabel 4.15 viser, at 16 pct. af værtsfamilierne består af to forældre, hvor hverken moren eller faren har en lang videregående uddannelse eller en indkomst på mindst 500.000 kr.

Tabellen viser også, at uddannelsesniveaut og indkomstniveaut er højere for værtsfamilier i Region Hovestaden end for værtsfamilier i de øvrige regioner. For eksempel består 33 pct. af værtsfamilierne i Region Hovedstaden af par, hvor ingen af forældrene har en lang videregående uddannelse, mens det tilsvarende gælder 60 pct. af værtsfamilierne i de øvrige regioner.

TABEL 4.15

Værtsfamilier fordelt efter parforhold og efter kombinationer af uddannelses- og indkomstniveau, særskilt for region. Procent.

	Værtsfamilier		
	Alle	Region Hovedstaden	Uden for Region Hovedstaden
<i>Enlige</i>	9,3	9,9	8,1
<i>Par – kombinationer af de to forældres uddannelsesniveau og indkomst</i>			
a. Ingen har en høj uddannelse, ingen har en høj indkomst	15,6	10,6	25,8
b. Ingen har høj uddannelse, en har en høj indkomst	20,6	16,6	28,6
c. Ingen har høj uddannelse, to har en høj indkomst	5,7	5,6	5,7
d. En har høj uddannelse, ingen har en høj indkomst	4,0	3,9	4,2
e. En har en høj uddannelse, en har en høj indkomst	15,2	16,8	12,1
f. En har en høj uddannelse, to har en høj indkomst	6,6	7,9	3,9
g. To har en høj uddannelse, ingen har en høj indkomst	2,2	2,2	2,1
h. To har en høj uddannelse, en har en høj indkomst	9,6	11,8	5,2
i. To har en høj uddannelse, to har en høj indkomst	11,4	14,7	4,5
I alt, pct.	100	100	100
I alt, værtsfamilier	2.036	1.365	671
Par, hvor ingen har en høj uddannelse (a+b+c)	41,8	32,8	60,1
Par, hvor ingen har en høj indkomst (a+d+g)	21,7	16,6	32,0

Anm.: En høj uddannelse er her en lang videregående uddannelse eller en forskeruddannelse, mens en høj indkomst svarer til en erhvervsindkomst på mindst 500.000 kr.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra SFR og Danmarks Statistik.

VÆRTSFAMILIERNES MOTIVATIONER FOR AT FÅ AU PAIR

Som tallene viser, er der i en typisk værtsfamilie to veluddannede forældre, der begge har en høj indtægt, hvilket ofte hænger sammen med at have ganske krævende og udfordrende job. Endvidere har de ofte fx tre mindre børn og et stort hus.

Et eksempel på, hvordan denne livssituation kan motivere familier til at søge en au pair, fremgår af denne værtsmors beretning, som

omhandler det tidspunkt, da hendes barselsperiode med familiens tredje barn nærmede sig sin afslutning. Samtidig indeholder citatet tematikker – fx lang transporttid, manglende støtte fra bedsteforældre og det forhold, at husarbejde er såvel omfattende som noget, man helst undgår – noget, der går igen i andre familiers motiver for at få au pair:

Jeg havde tre blebørn – tvillingerne var ikke to år da den mindste kom. Jeg var meget træt. Og meget trist, fordi jeg lagde vasketøj sammen hele tiden, og det kunne jeg ikke holde ud. Så fik min mand job på X-sygehus, og det tager 2,5 time [i transport] med det offentlige, og så kunne jeg godt se, at filmen ville knække, hvis ikke vi fik noget hjælp.

Jeg ønskede ikke at gå på halv tid. Jeg er akademiker og rigtig, rigtig glad for at gå på arbejde. Mit arbejde er meget meningsfuldt – meget mere meningsfuldt end at lægge tøj sammen. Plus at i [mit fag] er man aldrig forberedt færdig, så jeg var bange for ikke at kunne styre en halvtidsstilling. Men vi var ved at segne. To fuldtidsstillinger og alle de her små børn – det virkede ikke. Og vi kunne ikke trække på vores forældre, de har ikke lyst til at blive brugt på den måde. De vil rigtig gerne have kvalitetstid sammen med deres børnebørn, men de gider heller ikke lægge tøj sammen og vaske og gøre rent.

Så har vi nogle gode venner i Norge, som har haft mange au pairer – jeg tror efterhånden en 4-5 stykker – og de tog kontakt til [au pair], og ringede til os og sagde 'Nu har vi fundet en au pair til jer, synes I ikke, at hun skulle flytte ind?' Så sagde jeg: 'Jo, det skal hun vel egentlig nok'. (VF 19)

Denne situation beskriver det, Hochschild betegner som en "tidsklemme" (Hochschild, 2003): To forældre, der har krævende, men også tilfredsstillende job, samtidig med, at de oplever mange familiemæssige krav. Værtsmoren herover overvejer endvidere det alternativ, det er at gå ned i tid. I vores materiale er det i stort set alle tilfælde kvinderne, der har overvejet dette – en tydelig indikation af den fortsatte kønsmæssige arbejdsdeling, der eksisterer i Danmark i dag, hvor også langt flere kvinder end mænd har deltidsjob (Emerek & Holt, 2008). For at imødegå denne tidsklemme, overvejes alternative kilder til hjælp, men her er det fx ikke muligt at inddrage bedsteforældre til de mange huslige pligter. Derimod er det ikke pasning af børnene som sådan, der er en udfordring, da offentlige pasningstilbud jo er tilgængelige.

ARBEJDSLIV, DER FYLDER MEGET

Registeranalyserne viser, at personerne i en værtsfamilie typisk modtager løn for 37 timer om ugen. Eftersom overarbejde, man ikke modtager betaling for, ikke indgår i arbejdstiden i registeranalyserne, arbejder mange dog formentlig mere. Dette indikeres ligeledes i de kvalitative interview, hvor mange værtsfamilier fortæller, at de har arbejdsliv, som fylder mange af døgnets vågne timer. I en del tilfælde har begge forældre arbejdsuger, der klart overstiger 37 timer, fx fordi de har ledelsesansvar, eller er advokater eller læger med lange og eventuelt skiftende arbejdstider. En værtsfar beskriver fx sit eget og sin hustrus arbejdsliv som følger:

Vi arbejder bare så meget! Jeg sidder her og arbejder til klokken ti, halv elleve om aftenen. Så står jeg op nogle gange klokken fire om morgenen og arbejder videre. Og så tager jeg børnene i skole, og så tager jeg på arbejde. Så kommer vi hjem. Så gider man altså ikke stå og tænke på at koge kartofler eller vaske tøj ... Så kan man selvfølgelig sige, 'jamen, så vil jeg ikke arbejde så meget'. Nej, men det har vi så valgt. Man kan sige, at det er en personlig ambition (VF 16).

Ud over lange arbejdsdage og det ekstraarbejde, som nogle tager med hjem, kan også lang transport gøre, at det bliver vanskeligt at klare forpligtelserne i hjemmet. Dels i forhold til at hente børn fra institution, men også i forhold til at have tid nok til både det praktiske i en husholdning og at være sammen med sine børn. Også rejseaktivitet – ofte en del af et job på højere niveau – kan være med til at presse familielivet:

[Før vi fik au pair] havde vi kun ét barn. Vi havde mere hjælp fra bedsteforældre, og jeg arbejdede ikke i [X-firma], så jeg rejste slet ikke, som jeg gør i dag (VF 10).

Med de jobfunktioner, vi har, og så transporttiden, så blev det ret hurtigt en overvejelse af, at enten så skal der ske noget med et af vores job, eller også skal vi have noget hjælp. For hvis jeg er uheldig i myldretidstrafikken, så har jeg noget der ligner 50 minutters transport hver vej, og det går jo ikke med institutionstider og sådan noget (VF 7).

Vi hører også om værtsfamilier, der fx består af to læger med lange vagter, nattevagter og skifteholdsarbejde, og ”mange dage, hvor den ene skal gå, før den anden kommer hjem” (VF 28). Netop det, at en voksen kan

være i hjemmet, hvis man skal arbejde uden for institutionernes åbnings-tid, kan være af særlig betydning for, at enlige får au pair. To enlige værtsmødre fortæller samstemmende, at de fik au pair for at kunne ved-blive med at passe deres arbejde efter en skilsmisse:

Jeg blev skilt for 2 ½ år siden og flyttede herud med mine tre børn. Jeg skulle passe et fuldtidsarbejde, og efter et halvt år er-kendte jeg, at jeg ikke kunne få det til at hænge sammen (VF 20).

Det var simpelthen en betingelse fra [arbejdsgivers] side, da jeg søgte den her stilling: Når jeg var alenemor med skiftende ar-bejdstider og tre børn, skulle de have tillid til, at jeg kunne passe min stilling. Så måtte der ligesom være en anden voksen. Fra starten forsøgte jeg at få det til at fungere bare med min eks-mand som bagland, men så kunne jeg simpelthen se, at der var behov for nogle ekstra hjælpende hænder i hverdagen (VF 26).

Som det fremgår af tabel 4.3, blev knap hver tiende au pair-tilladelse i 2011 givet til en enlig forælder, heraf var 80 pct. kvinder.

FAMILIELIV, DER FYLDER MEGET

Den føromtalte tidsklemme forværres, når omfanget af pligter i hjemmet øges i takt med antallet af småbørn. Her kan fx fødslen af et tredje barn være det, der gør, at en familie vælger at få au pair. Dette, og lignende forhold, der øger de krav, familielivet stiller til forældrene, fremgår af citaterne nedenfor:

Før vi fik [første au pair] havde vi ét barn. Vi arbejdede begge to, og det kunne godt lade sig gøre med hente-bringe osv. Så fik vi nr. 2, og vi har altid prioriteret, at institutionen skulle være god. Så frem for at vælge noget, der var nemt, kom den store i en skovbørnehave. Transportmæssigt var det lidt en udfordring, når vi skulle aflevere og hente, fordi det var to forskellige steder i byen. Og med alt det praktiske med vasketøj osv., valgte vi at få en au pair (VF 8).

[Før første au pair] havde vi ingen hund. Vi brugte mere tid om aftenen på at piske rundt og rydde op og ordne vasketøj. Og [to bedsteforældre] havde fast hente-dag. Det var egentlig heller ikke på grund af hente-fronten, vi fik au pair. Vi fik bare lige pludselig stress ved tanken om, at vi skulle have en hund, der skulle gå-

es med så mange gange, når vi egentlig havde rigeligt at se til i forvejen. Det var i bund og grund uigennemtænkt. Og så kombineret med, at jeg rigtig længe bare havde været træt af, at man bruger en time til halvanden hver aften på at rydde op og vaske tøj og stryge (VF 4).

Disse to citater viser, at det ikke kun er samspillet mellem børn og arbejde, der i sig selv udløser familiens valg af au pair. Det handler også om fx valg af et særligt (men mere besværligt) pasningstilbud, som en skovbørnehave – eller at man får hund. Begge de nævnte situationer kan ses som udtryk for et ønske om en bestemt måde at være familie eller forældre på.

Dette stemmer overens med Bachs observationsstudier af ”overskudsfamilier” nord for København, der gerne vil ”kultivere” deres børn og give dem de bedst mulige rammer i deres opvækst (Bach, 2011). Når dette kombineres med krævende arbejdsliv, som forældre heller ikke ønsker at nedtone, kan en løsning blive at hente en tredje voksen ind i familien, ofte til at udføre nogle af de huslige opgaver, som trætter uden at give megen personlig tilfredsstillelse. Dermed kan det at få en au pair lette på forældres dårlige samvittighed over for deres børn:

[Inden familien fik au pair] var det sådan en lang klokkestreng for at kunne nå at komme fra institutionerne til arbejdet og hjem igen og hente ... Da vi så fik et barn mere, var det bare ikke sjovt. Det var ikke særligt hyggeligt for børnene – de var altid de første, der blev afleveret, og de sidste, der blev hentet. Så det var en hverdag med meget dårlig samvittighed (VF 27).

Som Hochschild skriver, bliver en ”hushjælp” altså en måde, hvorpå værtsfamilierne individuelt kan håndtere den klemme, som vores nuværende samfundssystem har skabt i de enkeltes liv (Hochschild, 2003). Dette er en klemme, som trykker hårdest i de år, hvor man har mindre børn, og hvor familielivet dermed tidsmæssigt konkurrerer hårdest med arbejdslivets krav.

Dette pres fra ”tidsklemmen” føles generelt hårdest for kvinder, da husarbejde og børnepasning stadig i dag fortsat i høj grad anses som kvinders ansvar (Emerek & Holt, 2008). Et alternativ til at få au pair kan derved være, at kvinden i familien (og ikke manden) går ned i tid. Dette vender vi tilbage til i næste kapitel.

Endelig nævner enkelte værtsfamilier, at de fik au pair på grund af en mangel på en ønsket institutionsplads ved endt barsel, kombineret

med et arbejde, hvor det ikke syntes muligt at forlænge egen pasningsorlov:

Vi skulle så have et barn til, og vi havde ikke fået en vuggestueplads til den første i den institution, vi gerne ville. Så der stod vi med to små børn med 17 måneders mellemrum og ingen pasning til den ældste. Og vi har ikke nogen bedsteforældre, der kan aflaste. Så vi har ikke noget hjælp overhovedet til sygedage eller noget som helst. Så måtte man tænke konstruktivt. Hvordan kunne vi få den ligning til at gå op? (VF 9).

[X-kommune] var helt forfærdelige med, at man ikke kan få besked om, hvornår vi fik en institutionsplads. Hvis du har en karriere, kan du bare ikke bruge det til noget, så vi fik en au pair-pige (VF 28).

I den forbindelse er det altså den daglige pasning af et barn, der udløser, at en familie får au pair. Dette er dog kun noget, som enkelte familier næver som en grund.

STRATEGIER TIL HÅNDTERING AF "TIDSKLEMMEN" – HVAD KAN MAN KØBE SIG TIL?

Endelig fortæller en del værtsfamilier, at de – inden de fik au pair – havde haft forskellige former for hjælp i hjemmet. Dette kunne dels dreje sig om bedsteforældre, hvis sådanne boede i nærheden og ikke selv fx havde fulltidsjob eller rejste meget. Det kunne også dreje sig om ugentlig rengøringshjælp, eller at man bad en lokal teenager om at hente børn fra institution. Sådant assistance koster penge, og overvejelserne om at få en au pair blev dermed ofte sat op som en kalkule om, hvor meget mere en au pair ville koste, og hvilken yderligere service en au pair ville indebære. Som fx denne værtsfar fortæller:

Vi forsøgte os med en professionel rengøringsordning. Vi gav næsten 4.000 kr. om måneden for at få gjort rent i det her hus én gang om ugen, og kvaliteten var helt håbløs. En ung pige i huset ville koste en 7-8-9.000 kr. eller sådan noget, og hvis man så oveni skulle have rengøringshjælp, så er det pludselig 11-12-13.000 kr. om måneden, og så skal vi tjene 26-27-28.000 kr. mere om måneden – det er jo lidt absurd (VF 18).

Som det fremgår af dette citat, bliver den – trods alt – begrænsede udgift til en au pair sat i forhold til, hvad fx rengøringshjælp koster. Samtidig er en stor del af de familier, der får au pair, som tidligere nævnt ganske velhavende.

Som det også fremhæves i de dele af den eksisterende litteratur, der fokuserer på værtsfamilier, hviler deres beslutning om at få au pair ofte på et behov for fleksibilitet i hverdagen – en fleksibilitet, der er nødvendig, for at kunne håndtere uforudsete hændelser, men som besværliggøres af tidsklemmen (Bikova, 2008; Madsen, 2012; Øien, 2009; Sollund, 2010a). Denne fleksibilitet kan hverken en ugentlig rengøringshjælp eller bedsteforældre, der bor andetsteds, tilbyde. Hvilken betydning dette har for au pairerne og for opholdet som helhed, vender vi tilbage til.

MODSTAND IMOD AT BLIVE (SET SOM) "SÅDAN EN MED AU PAIR"

For de interviewede værtsfamilier har det dog ikke altid været en nem beslutning at få au pair. En væsentlig modstand handler om, at de familier, der har en au pair, generelt har et dårligt rygte i offentligheden. Mediedækningen af den danske au pair-ordning er skitseret i boks 4.1 og er en vigtig baggrund for at forstå værtsfamiliernes argumenter og holdninger omkring ordningen, herunder de måder hvorpå mange af dem positionerer sig i forhold til andre værtsfamilier, som de typisk har hørt omtalt i medierne (se også Madsen 2012, s. 71ff).

BOKS 4.1

Au pair-ordningen i de danske medier

De seneste års mediedækning af au pair-ordningen har især båret præg af to overordnede debatter: Debatten, der fulgte Søren Pinds udtalelse i 2010 om, at au pair-ordningen er "den bedste form for ulandshjælp" (fx Ugebrevet A4, 2010; Vangkilde & Hvilsom, 2010), samt en mere generel debat om au pairernes leve- og arbejdsvilkår.¹ Begge disse debatter har som deres omdrejningspunkt en diskussion af, hvorvidt au pair-ordningen er fordelagtig og i så fald for hvem, samt hvorvidt den skal bevares, afskaffes eller ændres. Adskillige medier har således bragt historier om au pairer, der har følt sig tvunget til at forlade deres hjemlande for at tjene penge til familien, oplever urimelige krav fra deres værtsfamilier, arbejder langt mere end de lovgivne 30 timer om ugen eller oplever at blive snydt for en løn svarende til almindelige danske standarder, som de mener, burde tilkomme dem (fx Andersen, 2011a; 2011b; Dandanell, 2011; Heinskou, 2012b; Jørgensen, 2011; Redder, Larsen & Andersen, 2011; Ringkøbing, Heinskou & Schøler, 2010).

I maj 2012 bragte avisen Information eksempelvis en række artikler om, hvordan au pairer bliver udnyttet af værtsfamilier, baseret på 50 interview foretaget af Vanessa Agreda, som selv er au pair og filippiner (Elmelund, 2012a; 2012c). En helt gennemgående holdning i disse artikler er, at au pair-ordningen ikke handler om kulturel udveksling, men om (billig) arbejdskraft. Flere eksperter, politikere og repræsentanter for foreninger bakker op om disse synspunkter. En undtagelse var eksempelvis et kort interview i Politiken fra januar 2012 med brasilianske Fernanda, som beskriver sig selv som en "lykkelig au pair" og dermed går imod den negative tone i debatten (Heinskou, 2012a). I foråret 2012 blev det yderligere diskuteret, hvorvidt Danmark skulle tiltræde ILO's konvention om husarbejdere (Elmelund, 2012b; ILO, 2011; Kristensen, 2012).

Få værtsfamilier har deltaget i den officielle debat og primært i to former: For det første i interview eller indlæg, der omhandler, hvordan de som værtsfamilier føler sig udskældt og skamfulde og ofte ikke har lyst til at fortælle familie, venner og kollegaer, at de har au pair, af frygt for reaktionerne (fx Schøler, 2010; Thorup, 2010). For det andet har forskellige kvinder med krævende job markeret sig i debatten med et forsvar for, at de selv har au pairer (fx Lei Raben, 2008; Rasmussen, 2010). De argumenterer med, at det er au pair-ordningen, der muliggør deres karrierer, og at deres au pairer selv er særdeles glade for ordningen.

Anm.: Dette overblik er baseret på en internetsøgning på avisartikler, der indeholder ordet "au pair", men er ikke en udtømmende gennemgang af mediedebatten.

1. En tredje debat, om de såkaldte "olde-au-pairer" fyldte ligeledes meget i medierne i 2011 (Mandal, 2011). Denne debat tog sit udspring i, at integrationsminister Søren Pind i maj 2011 indførte en regel om, at også pensionister kunne få hjælp fra au pairer i det daglige. Denne praksis blev dog ophævet igen med virkning fra 1. februar 2012. Dette skete blandt andet på baggrund af en bred kritik samt på grund af en tilsyneladende mangel på efterspørgsel fra pensionisternes side (Redder, 2011).

Et væsentligt omdrejningspunkt i mediedækningen har været au pairers negative oplevelser hos velhavende familier, der udnytter dem. I interviewene hører vi, at det negative image, som dermed eksisterer i forhold til værtsfamilier, umiddelbart kan afholde nogle familier fra at få en au pair:

På en måde er det jo ikke helt i orden, at man sådan udliciterer [husarbejde], man burde jo kunne klare det hele selv. Og så er der jo bare meget debat om det – og jeg krymper mig selvfølgelig lidt hver gang (VF 14).

Vi har jo alle sammen hørt om de her familier i Nordsjælland, der misbruger ordningen på det groveste og folk, der deler au pairer. Jeg synes virkelig, at det er noget svineri, og det er at udnytte andre mennesker, som er i en mindre heldig position end én selv. Derfor var det også en stor mundfuld for mig at skulle have au pair, for jeg ved jo godt, hvad jeg har tænkt, når folk sagde, at *de* havde au pair. Så havde jeg en tendens til at sætte et stort fedt stempel i hovedet på dem – som sådan nogle rige mennesker, der udnyttede de her stakkels filippinske fattige mennesker (VF 9).

Som det fremgår af disse to citater såvel som af mediedebatten, kan kritikken af de familier, der vælger at få en au pair, gå på flere faktorer, fx at de er for fine til at rydde op efter sig selv, eller at de udnytter fattige fra andre lande for egen vindings skyld. Endelig kan kritikken gå på, at nogle familier ikke overholder ordningens regler. I den forbindelse bruger flere værtsfamilier også en del tid på at beskrive sig selv som værtsfamilier med moralen i orden, uanset at de altså også har valgt at have au pair. Som ovenstående værtsmor fortsætter sin fortælling:

Derfor har jeg også haft et stort behov for – når jeg har fortalt nogen, at jeg skulle have au pair – at komme med en lang historie bagefter. Om hvordan det er helt efter bogen, og tralala – fordi jeg ville være rigtig ked af at blive proppet i bås med mange af de der dårlige historier, man har hørt (VF 9).

Mange af de værtsfamilier, vi interviewede, brugte tilsvarende en del tid på at forklare, at de praktiserede au pair-ordningen ”helt efter bogen” og ikke overtrådte ordningens regler – og endvidere, at de gjorde det på en måde, der ikke kun kom dem selv, men også deres au pairer til gode. Som nedenstående værtsmor forklarer, har hun dermed skiftet mening om ordningen fra noget, hun før mente, var noget ”væmmeligt noget”, til at hun i dag anser det for en potentiel ”win-win-situation”:

Jeg havde [tidligere] enormt mange fordomme omkring det [at få au pair], og jeg syntes, det var noget væmmeligt noget – med at

udnytte folk, der var fattigere end en selv, til at skulle rydde op og alle de der ting. Men så kunne jeg jo se i omgangskredsen, hvor mere og mere normalt det blev, og hvor nemmere folks liv blev. Og så fandt jeg jo også ud af, at de i virkeligheden ikke følte sig udnyttede, men det var en win-win-situation for mange (VF 4).

Flere af de værtsfamilier, vi har talt med, fortæller således, at de netop ønskede at deltage i SFI's undersøgelse for at bidrage til et andet billede af værtsfamilier end det negative, der dominerer mediebillederne (se også Madsen (2012), Bikova (2008) og Sollund (2010b) for en belysning af de forskellige strategier, som værtsfamilier anvender for at retfærdiggøre, at de har au pair).

Værtsfamiliernes motivationer for at få au pair, deres forestillinger om, hvordan man er en god værtsfamilie, samt de måder hvorpå de positionerer sig i forhold til andre værtsfamilier, påvirker den måde det enkelte au pair-ophold udspiller sig på. Vi vil løbende i rapporten vise tilbage til disse motivationer. Familiernes motivationer er særligt afgørende for opholdets karakter, når det gælder, i hvilken grad de stemmer overens med au parens motivationer og forventninger – eller netop ikke gør det. I det næste afsnit ser vi derfor nærmere på au parernes baggrund og motivationer.

AU PAIRERNE – I TAL

Som nævnt er det på baggrund af registeranalyserne kun muligt at sige noget om au parernes køn, alder og nationalitet. Vi vil atter understrege, at nedenstående tabeller tager udgangspunkt i alle førstegangstilladelser i året 2011. Det indebærer, at en au pair optræder mere end én gang i tabellerne, hvis pågældende har påbegyndt et ophold ved mere end én familie i løbet af året 2011.

Som det fremgår af tabel 4.16, er langt de fleste au parir kvinder. I 2011 er kun tre pct. af førstegangstilladelserne givet til en mand.

TABEL 4.16

Au pairer fordelt efter køn. Alle førstegangstilladelser i 2011. Procent.

Kvinder	96,8
Mænd	3,2
I alt, pct.	100,0
I alt, førstegangstilladelser	2.409

Anm.: En person kan gå indgå flere gange i tabellen, hvis pågældende er begyndt som au pair hos flere familier i løbet af 2011.

Kilde: Egne beregninger på data fra SFR og Danmarks Statistik.

De fleste au pairer er endvidere filippinere (81 pct. af førstegangstilladelserne er givet til filippinere). De øvrige au pairer kommer fra en række forskellige lande. Lande i Asien, Afrika, Nord- og Sydamerika og lande fra det tidligere Sovjet er repræsenteret blandt de otte hyppigste nationaliteter blandt au pairer, se tabel 4.17.

TABEL 4.17

Au pairer fordelt efter nationalitet. Alle førstegangstilladelser i 2011. Procent.

	Antal	Pct.
Filippinerne	1.950	80,9
Ukraine	87	3,6
Thailand	44	1,8
Kenya	36	1,5
Brasilien	35	1,5
Rusland	32	1,3
Kina	30	1,2
USA	27	1,1
Øvrige tidligere sovjetrepublikker	9	0,4
Øvrige Europa	12	0,5
Øvrige Afrika	34	1,4
Øvrige Asien	60	2,5
Øvrige Nord- og Sydamerika	45	1,9
Oceanien	8	0,3
I alt, pct.	2.409	100,0
I alt, førstegangstilladelser	2.409	2.409

Anm.: En person kan gå indgå flere gange i tabellen, hvis pågældende er begyndt som au pair hos flere familier i løbet af 2011.

Kilde: Egne beregninger på data fra SFR og Danmarks Statistik.

Som udgangspunkt skal en ansøger til en opholdstilladelse som au pair være fyldt 17 år, men endnu ikke fyldt 30 år. Næsten alle au pairer er da også 17-29 år. Der er dog 1 person, som er 16 år, og 8 personer, som er 30 eller 31 år. En ansøger må som udgangspunkt ikke være fyldt 30 år på ansøgningstidspunktet, men som tallene illustrerer, er der altså eksempler på fravigelser fra denne regel – det drejer sig fx om nogle af de tilfælde,

hvor en au pair ønsker at skifte værtsfamilie og skal have en ny opholdstilladelse, hvor vedkommende altså godt kan være fyldt 30, hvis han eller hun ellers opfylder betingelserne for at få ophold som au pair (se også kapitel 10). De mest hyppige aldre er fra 22 til 27 år, se tabel 4.18.

TABEL 4.18

Au pairer fordelt efter alder. Alle førstegangstilladelser i 2011. Procent.

Alder, år	Pct.
16-19	6,2
20-21	13,2
22-23	22,2
24-25	24,0
26-27	23,6
28-29	10,4
30-31	0,3
I alt, pct.	100,0
I alt, førstegangstilladelser	2409

Anm.: En person kan gå indgå flere gange i tabellen, hvis pågældende er begyndt som au pair hos flere familier i løbet af 2011.

Kilde: Egne beregninger på data fra SFR og Danmarks Statistik.

På baggrund af de kvalitative interview havde vi en formodning om, at bestemte nationaliteter ville være i overtal i bestemte kommuner. Interviewene viser, at au pairerne lægger vægt på at have netværk med andre au pairer fra samme land, fx andre filippinere, og til dels vælger deres værtfamilier efter bopæl, ligesom der eksisterer en høj grad af netværksrekruttering (se afsnit om rekruttering nedenfor). Vi finder dog ikke stærke tendenser til, at bestemte nationaliteter er au pairer i bestemte kommuner, i det kvantitative materiale. Der er dog en svag overvægt af filippinere i nogle af de Nordsjællandske kommuner: Således er 90 pct. af au pairerne i Gentofte og Rudersdal filippinere, mens det samme gælder 70 pct. af au pairerne i Aalborg og Aarhus. Filippinerne udgør generelt klart den største andel au pairer i hele landet.

I det kvalitative materiale har vi oplysninger om 28 af au pairernes uddannelsesbaggrund. Ud af disse har 1 en kandidatgrad, 12 angiver at have en bachelorgrad (ofte i ”hotel management” eller ”business management”), 2 er uddannede sygeplejersker, og 1 er uddannet lærer. 4 har afsluttet college som den højeste uddannelse, 3 har højest afsluttet grundskole og 5 angiver, at de ikke har færdiggjort en uddannelse. En mindre opgørelse fra SFR, baseret på besvarelser fra 342 ansøgere til et au pair-ophold i Danmark i perioden november 2012 til februar 2013,

viser et tilsvarende billede, hvad angår uddannelsesniveau. Ud af disse angiver 190 at have ”højere uddannelse” (herunder bachelorniveau) og 63 fortæller, at de har en erhvervsuddannelse (herunder lærer og sygeplejerske). Det skal understreges, at titlerne er au pairernes/ansøgnernes egne oversættelser til engelsk, samt at disse uddannelsesniveauer ikke nødvendigvis kan sammenlignes med de tilsvarende danske. Hertil kommer, at disse opgørelser er baseret på et meget begrænset antal au pairer/ansøgere og derfor ikke umiddelbart kan kvantificeres. De tegner dog et klart billede af, at de mænd og kvinder, der kommer til Danmark som au pairer, for manges vedkommende er veluddannede.

AU PAIRERNES MOTIVATIONER FOR AT BLIVE AU PAIR

Ligesom hovedparten af de au pairer, der kommer til Danmark i dag, er hovedparten af de individuelt interviewede au pairer fra Filippinerne (25 ud af 32). Hvor det er relevant, fremhæver vi i det følgende ligheder og forskelle imellem au pairer fra Filippinerne og au pairer med andre nationale baggrunde, som optræder i undersøgelsens materiale.

ØKONOMISKE MOTIVER BAG AT BLIVE AU PAIR

Den helt centrale grund til at blive au pair for især mange filippinere er muligheden for at tjene penge i Danmark. Det beløb på 3.200 kr. (3.150 i 2012), som en au pair ifølge den danske ordning skal modtage i lomme penge pr. måned, har en ganske høj købekraft, fx på Filippinerne. Dette danske lomme pengebeløb er væsentligt højere end det, fx en sygeplejerske eller en skolelærer ofte kan tjene på Filippinerne. Som svar på, hvorfor hun er kommet til Danmark, svarer en au pair fx:

Well, let's face it, I don't want to be a hypocrite – money (AP 18).

Som beskrevet i flere studier (Pedersen, 2012; Stenum, 2008; Stenum & Dahl, 2011) opholder en stor del af den filippinske arbejdsstyrke sig i udlandet. Et ”arbejde” som au pair i Danmark er dermed for nogen et alternativ til at blive husarbejder i andre lande, ofte i Mellemøsten eller Asien (se senere i dette afsnit). Det gælder fx denne au pair, der også fortæller om, hvorfor hendes familiebaggrund gjorde det nødvendigt for hende at rejse udenlands:

In my country, even if you finish study, there is no place to work ... So we Philippino people, we still have to go to school and take education and then go to other country to work ... My parents are really poor. And I am the oldest one, so nobody helped ... So I applied to [go to work in] Singapore. But there, I had seven months with no salary, because of the agent. That was really bad. [After staying in Singapore] I was thinking about my family. And I am a person who does not easily give up – if I can earn money, I still want to struggle. I keep on moving and try to find a good solution (AP 21).

I forhold til behovet for at sende penge tilbage til deres familier, fortæller nogle au parirer om særlige grunde hertil. Det drejer sig om forældre, der er syge, og hvor de bekoster medicin og lægebehandling, eller om udgifter til mindre søskendes skolegang. Dermed kan den enkelte au pairs behov for at sende penge hjem også afhænge af antallet af søskende, af placering i søskenderækken, og af om andre søskende også arbejder i udlandet og sender penge hjem. Endelig fortæller en enkelt informant, at hun har et barn på Filippinerne, som hun forsørger:

I have a child in the Philippines. He is two years old right now. Before I graduated I got pregnant – but I am not married. It was a surprise that I got pregnant so I said: ‘Oh my God, I leave my son here in the Philippines to work abroad’. My son is living with my parents now (AP 5).

Eksistensen af dette barn har hun holdt hemmeligt, da hun søgte om at blive au pair, da den danske ordning kun tillader personer uden børn at komme ind på ordningen. At nogle au parirer har børn, fremgår også af den eksisterende litteratur (fx Sollund, 2009). Au pair-ansøgers familiære status kontrolleres jævnligt af SFR (se kapitel 10).

Hvor nogle au parirer fortæller, at de har et meget stort økonomisk ansvar i oprindelseslandet, har andre au parirers familier en bedre økonomi. Her fortæller nogle au parirer, at de stadig har økonomiske grunde til at være i Danmark, men at det også handler om, at de ønsker at spare op til sig selv, og at opholdet dermed er en del af en langsigtet strategi, der skal sikre dem fx et hus, nogle marker eller en forretning, når de vender tilbage efter endt udlandsophold. Hvordan au parirerne bruger lommepengene fra deres ophold, herunder hvilke forpligtelser de har i hjemlandet, vender vi tilbage til i kapitel 7 om økonomi.

DANMARK SOM ALTERNATIV TIL ANDRE DESTINATIONER PÅ ET GLOBALT ARBEJDSMARKED

Når behovet for at tjene penge er den primære motivation bag den lange vej til Danmark for at blive au pair, bliver det relevant at se på, hvilke andre muligheder, sådanne personer har for at finde et arbejde og en indtægt uden for Filippinerne. Som vi har set, fortæller en del au pairer, at de har arbejdet som husarbejdere i fx Hong Kong eller Mellemøsten, inden de blev au pairer i Danmark. Arbejdsbetingelserne som husarbejder sådanne steder er ofte langt hårdere end som au pair i Danmark, idet man her forventes at arbejde fx 12-14 timer om dagen.

In Hong Kong you are going to work from 7 till 19. There is no law that you are going to work only 5 hours or something like that, as it is in Denmark (AP 30).

Boks 4.2 viser en dagsplan for en hushjælp i Hong Kong. Den stammer fra en filippinsk kvinde, der efterfølgende blev au pair i Danmark. Familien i Hong Kong havde tre børn og endnu en hushjælp ansat til at tage sig af den yngste midt på dagen.

BOKS 4.2

Dagsplan for hushjælp i Hong Kong.

6.00: Stå op og lave morgenmad
6.30: Hjælpe barn i bad
7.00: Lave morgenmad til barn og the til mor
8.25: Vasketøj
8.30: Sende barn i skole
9.15: Tilbage, hænge vasketøj op
9.45: Rengøring, herunder badeværelse
10.30: Tage sig af baby
11.45: Hente barn fra skole
12.00-14.00: Sørge for frokost til barn
14.00: Vaske op
14.30: Lege med barn udendørs
15.30-16.00: Barn sover
16.00: Vaske babys tøj
17.00: Forberede og tilberede aftensmad
18.30: Barn i bad
19.00: Aftensmad
20.00-23.00: Vaske op, forberede mors frokost til dagen efter og rengøre hjemmet

Som det klart fremgår, er denne hushjælps arbejdsdag markant længere, end lovgivningen foreskriver for au pairer i Danmark. Hendes løn for

arbejdsugen, der var på over 70 timer, svarede til 2.800 danske kroner. Hvis et job som husarbejder i Asien og Mellemøsten udgør sammenligningsgrundlaget for den danske au pair-ordning med 18-30 timers lettere husarbejde om ugen, og hvor lømpegebeløbet overstiger den løn, man ellers kan få, kan Danmark fremstå som særdeles attraktivt. Som en au pair forklarede sine forældre, da de var bekymrede over, at hun ville rejse så langt bort:

I told them that I just read the background about being an au pair – that you have a salary and that it is not really a hard work. That is why I decided to go to Denmark as an au pair – it is only 5 hours so you have enough time to yourself (AP 30).

Også Danmarks generelle image som et godt og trygt land kan være med til at gøre landet til en attraktiv destination for en au pair. Som denne au pair beretter, da vi spørger hende, om hun overvejede at tage andre steder hen end Danmark:

Yes, Norway. Or maybe Italy. I would not go to the Middle East. Europe is much better and safer – nice people (AP 11).

Nogle fremhæver, at Danmark ikke har vulkaner og oversvømmelser, mens andre lægger vægt på, at de havde hørt, at Danmark er ”verdens lykkeligste land”.

Selvom flertallet af de au pairer, vi har talt med, altså først og fremmest er økonomisk motiverede og vælger Danmark som en destination blandt flere mulige, og selvom de eventuelt har en forventning om gode arbejdsbetingelser, er der dog også au pairer i vores materiale, der ikke primært er økonomisk motiverede, som det fremgår af følgende afsnit.

IKKE-ØKONOMISKE MOTIVER TIL AT BLIVE AU PAIR

Flere au pairer fremhæver, at muligheden for at opleve Europa og en anderledes levevis også er af betydning for dem – en motivation, der kan optræde samtidig med et økonomisk motiv:

To be honest, I've seen the life of my aunts and cousins before: They have a decent job [in the Philippines] – like nurse or manager. But when they get here [to Denmark] it is much better: their life got better, financially stable. So for me to work here as

an au pair, it really helps financially – not only myself but my family back home. But I'm also curious about the culture – about people's life here. Now I see real Danish life – like the kids and my host. There's really a big difference, also in the mentality (AP 16).

Enkelte au pairer fremhæver, at de personligt ikke havde økonomiske motiver for at blive au pairer – som fx denne filippinske kvinde:

I was an au pair in Holland and a lot of people are moving to Denmark. I was enjoying the au pair scheme and I really wanted to travel around Europe so I was like, okay, I'll go to Denmark ... Many au pairs, they just want to move to other countries to work and support their families back home, but my reason was not actually to support my family but to explore and come to know more about what I want in my life (AP 19).

Au pairer, der ikke oplever et pres til at sende deres penge tilbage til hjemlandet, har også langt bedre mulighed for at bruge de penge, de modtager, under deres ophold. De kan fx bruge deres ophold i Danmark som afsæt for at rejse ud i Europa, et emne vi vender tilbage til i kapitel 7.

LÆRING OG UDDANNELSE SOM MOTIVATION FOR AU PAIR OPHOLD

I interviewene fremhæver enkelte au pairer, at også ønsker om læring inden for særlige områder har ligget bag beslutningen om at blive au pair i Danmark. Her handler det i flere tilfælde om den danske omsorg for udsatte eller handicappede børn. For eksempel fortæller en Sydøstasiatisk au pair, at hun i sit hjemland har hjulpet i en organisation, der tager sig af hjemløse børn. Dette har givet hende en drøm om at starte sit eget børnehjem i hjemlandet:

That is why I came here to Denmark as an au pair – to learn how the kids grow up here, how the kids are educated. My dream is to make an orphanage, so I apply for the au pair, to get to know of the culture and why the kids are so sharp here in Denmark – not just in Denmark but in Western countries (AP 7).

Endelig giver nogle au pairer udtryk for håb om at få mulighed for at uddanne sig i Danmark. Det kan handle om at lære godt nok dansk til, at man efterfølgende kan bruge dette til at arbejde med danske turister på

Filippinerne. Men det kan også handle om et håb om, at au pair-ordningen kan være en platform til at blive i Danmark. Dette kan fx ske ved først at lære dansk, og siden få arbejde i Danmark. Om dette fortæller en værtsmor følgende:

[Tidligere au pair var] oprindeligt sygeplejerske, og hun ville dygtiggøre sig i dansk og så søge en arbejdstilladelse på baggrund af det, der hedder positivlisten – en række navngivne professioner, hvor du kan få en arbejds- og opholdstilladelse. Men det krævede, at hun blev god til dansk. Det har hun brugt en del tid på – men så blev sygeplejerske i mellemtiden pillet af positivlisten (VF 20).

Nogle au pairer er reelt i stand til at blive i Danmark efter endt au pair-ophold, fordi de bliver gift med en herboende, eller fordi de får mulighed for fx at studere i Danmark.¹⁹ SFR oplyser, at der i 2011 blev tildelt 59 opholdstilladelser på grundlag af uddannelse eller praktik til personer, der tidligere havde haft ophold i Danmark som au pair. Se mere om øvrige former for videre ophold i kapitel 6 og 10.

SÆRLIGT OM MOTIVER FOR AU PAIRER MED IKKE-FILIPPINSK BAGGRUND

I alt interviewede vi 6 au pairer, der havde baggrund i andre lande end Filippinerne. Tager man udgangspunkt i såvel dette begrænsede materiale som i kilder, som fx Hess & Puckhaber (2004), ser det ud til, at au pairer fra fx det tidligere Sovjet ofte synes mindre økonomisk motiverede, når de tager et au pair ophold. Herom fortæller såvel en au pair fra det tidligere Sovjet som en værtsfamilie med en au pair herfra følgende:

I had broken up with my boyfriend so I decided to change everything – my job, my lovely town and my friends. And now I am here ... I heard about the au pair scheme: That it's a culture programme, that it's for young people who help a little in the family. They can see the world, they can travel, they can see the people, the culture (AP 1).

19. At få opholdstilladelse for at studere ved en grund-, ungdoms- eller videregående uddannelse kræver, at man er i stand til at betale en eventuel studieafgift, kan forsørge sig selv under opholdet, samt at man kan tale og forstå det sprog, undervisningen gennemføres på. Se yderligere på <https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/studier/>.

[Au pair] har en veninde i [hjemlandet], som har været au pair, og som har været meget begejstret for det. De ser det som en mulighed for at komme ud og se Europa. Hun har kun været i [hjemlandet], men hun har til gengæld rejst meget rundt derovre ... Hun har læst noget design og går meget op i design og møbler – hun kendte jo Arne Jacobsen osv. Og hvis man giver dem muligheden for at komme af sted og tage på nogle forlængede weekender, så er det jo en super mulighed for dem. Det er jo ikke dyrt at rejse længere – vores tidligere au pair var virkelig mange steder rundt og se Europa (VF 27).

I overensstemmelse med dette finder Sollund (2010a) ligeledes i sit materiale, at det, hun betegner ”europæiske” au pairers baggrund og motivation for at blive au pair, er mere varieret og sammensat, end det gælder for de filippinske au pairer, og at en typisk motivation for førstnævnte er muligheden for at rejse og studere (Sollund, 2010a, s. 118).

REKRUTTERING AF AU PAIRER

Når en værtsfamilie ønsker en au pair, og en au pair omvendt ønsker en værtsfamilie, skal parterne finde hinanden og indgå en kontrakt, før et au pair-ophold kan begynde. Dette foregår primært via netværk, bureauer og internettet.

REKRUTTERING VIA NETVÆRK – SET FRA AU PAIRERNES SIDE

Det fremgår af undersøgelsens interview og af den eksisterende litteratur, at netværk er en central måde, hvorpå værtsfamilier rekrutterer au pairer (eller hvorpå au pairer finder værtsfamilier). For au pairer er det ofte attraktivt at kunne skaffe familiemedlemmer eller venner et au pair-ophold i Danmark, og det kan samtidig give en tryghed for den nytilkomne au pair, at en bekendt eller et familiemedlem har haft gode erfaringer med en given værtsfamilie. For værtsfamilier kan netværksrekruttering opleves som en tryk måde at finde en afløser, når en (god) au pairs ophold i Danmark nærmer sig sin afslutning. Såvel au pairer som værtsfamilier fortæller således, at flere søstre eller ”kusiner” har erstattet hinanden. For eksempel afløste AP 17 sin søster hos en værtsfamilie:

Coming here in Denmark and in Norway is so difficult. Everybody wants to come here because it is not so hard work. So

lucky are those, who will come here. But if you have a direct contact, like I have, it is easy to come here because [my host family] will be the ones to pay for everything (AP 17).

På same måde overtog denne au pair positionen efter et familiemedlem:

My cousin and classmate, she is my close friend, and she told me that [host mother] needed an au pair. They have already had three au pairs before, I am number four (AP 31).

Denne form for netværksrekruttering kan være rene vennetjenester, hvilket giver mulighed for at blive au pair i Danmark uden de udgifter, som der kan være forbundet med at bruge rekrutteringsbureauer eller agenter. Her kan au pairer komme til at skylde deres agenter anselige beløb, som de efterfølgende skal betale af på (Mygind Korsby, 2010, s. 38ff). I enkelte tilfælde fortæller au pairer dog, at de, selvom de kom til Danmark via deres netværk, betalte for det. Dette kunne enten være via en herboende filippinsk kontakt, der fandt en familie, hjalp med papirarbejdet, og tog sig betalt for det, eller det kunne fx være en kusine, der krævede det beløb, hun oprindeligt selv havde betalt for at komme til Danmark via en agent, af den, der stod til at overtage hendes plads. Disse pengebeløb er en tydelig indikator på, at et au pair ophold i Danmark anses for ganske attraktivt.

REKRUTTERING VIA NETVÆRK – SET FRA VÆRTSFAMILIERNES SIDE

Ligesom en del au pairer kommer til Danmark gennem deres netværk her, får også en del værtsfamilier au pairer, der allerede befinder sig i deres netværk:

[Au pairs søster] er au pair hos en, som min kone var i mødregruppe med – og sådan fik vi forbindelse til [au pairen]. Så tog vi bare kontakt på mail og Skype og blev enige med hinanden om, at det skulle være det (VF 18).

[Nuværende au pair] er kusine til mine to første au pair-piger. Den ene bor i Spanien nu, og vi er på Facebook med hinanden. Da jeg skulle finde ny au pair, skrev jeg til hende, at det var vigtigt for mig, at det var en pige, der havde selvtillid. Jeg havde det dårligt med, hvis de prøvede at være sådan underdanige. [Tidli-

gere au pair, der nu bor i Spanien] var jeg helt vild med, for hun havde en sjov personlighed. Hun skrev, at ”[kusinen] minder meget om mig”. Så tænkte jeg, ’det er fint, så tager vi dig’ (VF 5).

Nogle værtsfamilier fremhæver også, at de ser tilbuddet om et au pair-ophold som en hjælp til den, der får det, og at et ophold i Danmark ofte er langt bedre end de alternativer, der kan være:

Det endte med, at jeg spurgte [au pair], om hun havde en kusine eller et eller andet. Jeg havde det også rigtig godt med at hjælpe en fra hendes familie. Om det så i virkeligheden er familie eller ej, det er lige meget (VF 22).

[Så møder jeg en filippinsk ung kvinde, som siger]: ’Jeg har den her veninde, som gerne vil til Danmark’, og så siger hun, at hvis hun ikke kan komme til Danmark, så tager hun til Saudi Arabien. Og så var jeg allerede involveret, for det skulle hun jo ikke, der kørte jo alle de her forfærdelige historier (VF 14).

Den høje grad af netværksrekruttering kan være med til at forklare, hvorfor andelen af filippinske au pairer (81 pct. i 2011) er så høj, som tilfældet er. I 2002 og 2006 modtog filippinere henholdsvis 11 pct. og 53 pct. af det samlede antal opholdstilladelser (Justitsministeriet & Udlændingestyrelsen, 2012; Stenum, 2008). En værtsfamilie kommer selv ind på sådanne skiftende tendenser og netværks betydning i den sammenhæng:

Jeg tror også, at rekrutteringen kommer i bølger. Vores naboer har også haft au pairs fra samme område: I samme periode havde vi bulgarske piger, i samme periode havde vi estiske piger – det er sådan, at den ene skaffer den anden hjælp (VF 16).

Endelig kan netværk have en yderligere selvforstærkende effekt, når au pairer fra samme nationale baggrund, som allerede tilstedeværende au pairer i nærområdet, vil trives bedre og have mindre risiko for fx at blive ensomme.

REKRUTTERING VIA BUREAU OG INTERNET – SET FRA AU PAIRERNES SIDE

Det kræver et netværk i Danmark at bruge det. Hvis man ikke har det, men ønsker ophold som au pair, kan man i stedet bruge enten forskellige hjemmesider på internettet eller kontakte en agent. På internettet formid-

ler hjemmesider som findaupair.com, easyaupair.com, danaupair.dk og mange flere kontakt imellem au pairer og værtsfamilier. Dette forløber af og til ganske glat og uden de store udgifter, som det er tilfældet for dem der au pair fra det tidligere Sovjet:

On the internet there are many different web sites with au pair ... where girls can look for families, and families can look for au pair. [The host family and I] started to communicate, and they also called me a few times, and then we decided, okay, everything is good – from their side and my side. And we decided to sign a contract (AP 10).

Inden en au pair og en familie forpligter sig i forhold til hinanden, kan de også forsøge at afstemme deres forventninger til opholdet. Her fortæller en au pair (AP 19) fx, at hun via sin profil først kom i kontakt med familier, der ønskede, at hun skulle arbejde mere, end ordningen tillader – men for ekstra betaling. Dette ønskede hun dog ikke, men fandt i stedet en familie, hvor hun skulle arbejde med børn inden for ordningens rammer.

Hvor formidling af kontakt via hjemmesider kan være ganske billig, fortæller en del au pairer da også, at de har brugt forskellige mellemhånd. Dette har ofte kostet dem anseelige beløb, som det også fremgår af Mygind Korsbys rapport (2010, s. 36ff). Heri beskriver hun, hvordan unge mænd og kvinder med en drøm om at komme til Europa potentielt befinder sig i en sårbar position, som alt for ofte udnyttes af selvbestaltede rekrutteringsagenter, bureauer og formidlere, hvorfor mange au pairer kommer til Danmark med gæld i bagagen (Mygind Korsby, 2010). Dette eksemplificeres i det følgende, hvor en au pair fortæller, at hun brugte noget, hun troede var et bureau i Danmark, men som viste sig at være en privatperson, der tager penge for at hjælpe au pairer ind i landet:

I didn't know how the process was. So people helped me. She [the person who helped me] said she was an agency, but there is no agency under that name in Denmark. My friend says I should not pay her, and I have told her I cannot pay her now, because I am supporting my sister's schooling. But I have promised to pay her – even though the thing was illegal (AP 30).

En au pair fra Sydamerika fortæller, at hun brugte et bureau, dels fordi hun ikke selv havde et netværk at trække på, og dels fordi en ven, der havde au pair-erfaring fra Norge, fortalte, at chancerne for at finde en familie var større via et bureau end via internettet. Hun erfarede dog også, at et ”bureau” blot var en enkeltperson, som tog sig betalt for en service, der var af begrænset værdi:

The agency was made by a [Latin American] person who was an au pair. She collected all my information ... But when I went to the embassy in my country before coming here, I had an interview with the Danish Consulate, and they told me that it is not good that you pay to another agency, because in the au pair program you must do it by yourself. ‘I suggest you don’t pay, because they are cheating you’ [the Consulate said]. But I paid, because that first time, I thought ‘oh, this is the only way’ (AP 27).

Eksistensen af sådanne ”bureauer”, og de penge, som nogle au pairer betaler for at få en værtsfamilie i Danmark, viser atter, at et ophold som au pair i Danmark, såvel som viden om, hvordan man etablerer kontakt til en værtsfamilie og får opholdstilladelse, er eftertragtet. Men nogle mænd og kvinder, der ønsker ophold som au pair, har svært ved at gennemskue, hvordan de får adgang til Danmark, og det udnyttes til tider af selvforanstaltede ”agenter” og ”bureauer”.

REKRUTTERING VIA BUREAU OG INTERNET – SET FRA VÆRTSFAMILIERNES SIDE

En del værtsfamilier fortæller, at de enten har brugt bureauer eller internettet – eller begge dele. Også her er erfaringen, at det, man kan købe sig til via et bureau, ofte er af ringe værdi i forhold til det, man selv kan gøre via au pair-hjemmesiderne på internettet. Som denne værtsfamilie fortæller:

Første gang gjorde vi det via et bureau, som skulle stå for det hele. Man må sige, at kvaliteten af deres service var ret ringe: Faktisk betalte vi en masse penge for noget, vi selv skulle gøre. Efterfølgende er vi så selv gået ind på de her ’datingsites’, hvor man kan finde au pairer ... Jeg tror, vi gav 3.600 kr. til det der bureau, og det har vi så selv efterfølgende gjort på 15 minutter – da vi havde fundet ud af, hvordan det fungerer (VF 3).

En udfordring, når værtsfamilier selv bruger internettet, kan dog være, at der er så mange, der gerne vil være au pair. For eksempel fortæller denne værtsfamilie, hvad deres første erfaring var, da de gik på internettet for at søge efter en velegnet au pair:

Jeg spurgte [dansk veninde], hvad det var for en hjemmeside hun havde brugt, og så gik vi på nettet i den der fuldstændig umulige jungle. Jeg søgte på "filippiner", der har "documented experience", og vi ville også have en med noget "college degree" – ret specifikt, med Danmark osv. Og jeg tror jeg fik 22.000 hits. Der begynder du ikke at læse fra en ende af. Så vi søger ikke selv mere – det er helt umuligt, fandt vi ud af, men de søger så hos os (VF 6).

Denne værtsfamilie vælger dermed, som flere andre, at slå en profil op på internettet, og se, hvem der aktivt søger om at komme til dem. Det nedbringer antallet af ansøgere, som dog stadig kan være højt. Som denne værtsmor fortæller:

Jeg satte en annonce på [hjemmeside]. Skrev kort om familien, hvor vi boede, børnenes alder, plus billede. Og jeg blev mailet ned. Jeg tog den af efter fem-seks dage, hvor vi havde fået over 70 ansøgere. Der tænkte jeg: 'Åh! Hvordan gør vi?' (VF 22).

At der kan være så mange ansøgere, når værtsfamilier søger via internettet, kan i sig selv medvirke til, at nogle familier foretrækker at rekruttere via netværk: Dels kan man her håbe på, at der er et kvalificeret personligt kendskab, som øger chancerne for at få en "god" au pair. Og dels er det simpelthen mere overskueligt. En anden måde, hvorpå nogle værtsfamilier søger at nedbringe ansøgerfeltet på, er ved at stille en del specifikke krav, som fx at au pairen skal have tidligere erfaring med at passe børn samt være indstillet på at skulle lære at cykle, eller ved fx kun at interessere sig for ansøgere, der skriver noget personligt om sig selv, og hvis engelskniveau virker højt osv. Endelig fortæller flere værtsfamilier, at de samtidig søger via netværk og via hjemmesider, når de skal have en (ny) au pair – og så tager de efterfølgende den ansøger, som ser ud til at passe bedst til deres behov. I flere tilfælde fik en værtsfamilie den au pair, der skulle afløses, til at indgå i søgeprocessen, fordi de oplevede, at au pairen var bedre til at formulere en familieprofil og til at vurdere de henvendelser, der kom på den.

Når en værtsfamilie og en au pair har aftalt et ophold, drejer sidste del af processen inden ankomsten til Danmark sig om at få en række formalia og dokumenter på plads, som nævnt i forbindelse med beskrivelsen af ordningens udformning og det filippinske konsulats rolle. (Pedersen, 2012). Dette omtaler nogle værtsfamilier som ganske krævende og ”bøvlet”, mens det i andre tilfælde er gået forholdsvis glat.

SAMMENFATNING

Dette kapitel har for det første belyst værtsfamiliers og au pairers baggrund og motivation for at få eller blive au pair. Baseret på de kvantitative registeranalyser ser vi, at en typisk værtsfamilie består af to veluddannede, arbejdende forældre i 30'erne eller 40'erne, med to eller flere mindre børn og en samlet indtægt, der ligger over landsgennemsnittet. Knap 10 pct. er enlige. Størstedelen af værtsfamilierne bor i Region Hovedstaden (særligt i Gentofte, Rudersdal, Lyngby-Taarbæk og Københavns kommune) i et selvejet enfamiliehus.

Det kvalitative materiale viser, at værtsfamiliernes primære motivation for at få au pair er at få mere luft og fleksibilitet i hverdagen som børnefamilie uden at behøve at gå ned i arbejdstid. Dermed søger de at løse det, der med Hochschilds begreb kan betegnes som en ”tidsklemme” (Hochschild, 2003). Flere værtsfamilier har tidligere haft rengøringshjælp eller hjælp fra bedsteforældre, men den afgørende forskel er her, at dette ikke tilbyder den samme fleksibilitet i hverdagen som en au pair, der bor hos familien. For flere af de interviewede værtsfamilier har det dog ikke været et nemt valg at få au pair grundet et generelt negativt billede af værtsfamilier i den offentlige debat. Dette forholder de sig blandt andet til ved at understrege, at de er ”gode” værtsfamilier, for at retfærdiggøre deres valg. Disse konklusioner stemmer overens med indsigterne i store dele af den eksisterende litteratur om au pair-ordninger i Europa. Der er således ikke nogen af de interviewede værtsfamilier, for hvem den primære motivation for at have au pair er kulturel udveksling.

Hvad angår au pairer, viser registeranalyserne, at der er en kraftig overvægt af kvinder (97 pct.) med baggrund i Filippinerne (81 pct.). De er typisk mellem 22 og 27 år gamle. For en stor del af de interviewede au pairers vedkommende har den primære motivation for deres ophold været økonomisk. Mange, særligt filippinske, au pairer har økonomiske for-

pligtelser i hjemlandet og/eller gæld til folk, der har hjulpet dem med at komme til Danmark. I flere tilfælde ses en kombination af ønsker om at rejse, spare op og kunne støtte familien derhjemme. Der er også au pairer, hvis primære motivation for at blive au pair klart er et ønske om at rejse, lære og kulturudveksle. Dette gælder især de af de interviewede au pairer, som ikke er fra Filippinerne, der ofte også i højere grad selv disponerer over de penge, de modtager under deres ophold i Danmark. Hvorvidt en au pair primært er økonomisk motiveret er væsentligt, da denne motivation kan være afgørende for, hvor sårbar en au pair er i forhold til værtsfamilien.

Kapitlet har endelig belyst, hvilke metoder værtsfamilier og au pairer anvender i forbindelse med rekruttering. Rekruttering via netværk er udbredt og har en række fordele for både værtsfamilier og au pairer, heriblandt en grad af gensidig tryghed. Flere af de interviewede har dog også fundet deres au pair eller værtsfamilie via hjemmesider på internettet. Endelig har nogle benyttet bureauer. Her er den generelle erfaring dog, at disse bureauer tager sig dyrt betalt for en begrænset service. Flere af de interviewede filippinske au pairer har i denne forbindelse stiftet gæld til bureauer eller formidlere, som synes at have udnyttet deres brændende ønske om at komme til Europa og den sårbare økonomiske position, de og deres familier i nogle tilfælde befinder sig i (se også Mygind Korsby, 2010).

INDHOLDET AF DE HUSLIGE PLIGTER

I beskrivelsen af au pair-ordningen er der lagt vægt på, at au paren skal udføre ”opgaver i relation til den daglige husførelse og børnepasning hos værtsfamilien”. Det fremhæves endvidere, at opgaver i relation til den daglige husførelse som udgangspunkt omfatter tøjvask, oprydning, rengøring, madlavning samt børnepasning og opgaver i tilknytning dertil. Derudover understreges det, at au paren ikke har ret til at arbejde, hvorfor denne får en opholdstilladelse frem for en arbejdstilladelse (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 1, 5). I dette kapitels første afsnit beskriver vi, baseret på interview med såvel au parirer som værtsfamilier, hvilke former for opgaver au parirer udfører i hjemmene. Andet afsnit omhandler, hvordan kommunikationen omkring disse opgaver foregår. Allerede i dette kapitel berører vi dermed karakteren af relationen mellem au pair og værtsfamilie. Denne relation er helt afgørende for, hvordan det enkelte au pair-ophold, og dermed ordningen som helhed, fungerer, og relationen behandles yderligere i kapitel 8.

DAGLIGE PLIGTER

Vi bad i interviewene au parirerne om at beskrive deres pligter på en typisk hverdag. Ligeledes bad vi værtsfamilierne om at beskrive, hvori de-

res au pairers huslige pligter består. Heraf fremgår det, at der er forskelle imellem pligterne for de kvindelige og pligterne for de to mandlige au pairer, vi har interviewet. Dette afsnit handler derfor om kvindelige au pairers pligter, både fordi disse er i klart overtal. Sidst i afsnittet beskriver vi kort de mandlige au pairers pligter.

Internationalt består kvindelige husarbejderes opgaver hyppigt af ”de tre C’er”: cleaning, cooking and caring (Anderson, 2000; Lutz, 2008). Dette gør sig også gældende for au pairer i Danmark, hvor en au pair hyppigt starter med at stå op lidt før, eller samtidig med, værtsfamilien. Herefter hjælper hun til med familiens morgenrutiner: laver måske morgenmad til børn og forældre, rydder af efter morgenmaden og hjælper eventuelt børnene med at få tøj på eller pakke skoletasker, inden de skal ud ad døren. Som en au pair beskriver starten på sin dag:

I wake up at 6.45, and then I will go down at 7. They told me that it’s not a must, but that it’s nice if I can help them in the morning because of the kids... Then I help the kids to get their clothes on, then breakfast and prepare the lunch for the kids (AP 22).

Flere værtsfamilier fortæller ligeledes, at au pairen er en stor hjælp om morgenen:

Det er fantastisk om morgenen! Og hun har lært at bage boller! Jeg bager meget, og da hun så, at jeg bagte, var hun sådan ’ej, om hun kunne lære at bage de der boller. Så nu kan jeg bede hende om at slå langtidshævet dej op, og så er der boller dagen efter ... Vi står alle sammen op ved 6-tiden, og hun er så heroppe 6.20. Så går hun i gang med at dække morgenbord, og lige hvis der er noget, rydder hun det sidste op. Så smører hun madpakker og smækker bollerne i ovnen, og så når vi kommer ned ved 7-tiden, går hun med [hunden]. Så er der ligesom ro hernede. Og når vi så smutter af sted kvart i 8, sætter hun sig selv ned og spiser og så rydder hun op. Så det er en kæmpe hjælp, rent logistikmæssigt (VF 4).

Når morgenrutinen er overstået, bruger de fleste au pairer nogle timer af formiddagen på oprydning, tøjvask og/eller rengøring. Som beskrevet i kapitel 4 har 67 pct. af værtsfamilierne en bolig med mindst seks værelser, mens det samme gælder for 15 pct. af alle boliger i Danmark. Ligeledes er værtsfamiliernes boliger meget oftere end alle boliger i Danmark stor-

re end 150 kvadratmeter. Dette kan ses som en del af forklaringen på, hvorfor mange au parier bruger en væsentlig del af deres tid på rengøring. Som tidligere påpeget gælder dette dog ikke for alle værtsfamilier, idet nogle, særligt de enlige, fx bor i mindre lejligheder.

Efter frokost har mange au parier fri i nogle timer, hvor nogle er på deres værelser, og andre går fx på sprogskole eller besøger venner. Om eftermiddagen henter nogle au parier familiens børn, mens andre blot skal være hjemme, når børnene kommer hjem. Senere hjælper mange til med aftensmaden, og en del spiser sammen med familien (et emne, vi vender tilbage til i kapitel 9). En del står derefter for – eller hjælper med til – at rydde af efter aftensmaden. Herefter har de typisk fri.

Lucys (AP 6's) hverdag, som er beskrevet herunder, ligner flere andres. En undtagelse er dog, at hun ikke hjælper til ved morgenmaden, og at hun står tidligere op end de fleste (i interviewet lagde hun vægt på, at dette er hendes eget valg, men som vi vender tilbage til, er det muligt, at dette valg i høj grad er truffet på baggrund af et ønske om at tilfredsstille værtsfamilien):

BOKS 5.1

Lucys hverdag.

Lucy står op hver morgen kl. 4 og rydder op i køkkenet fra dagen før. Derudover rydder hun op i stuen og køkkenet. Kl. 6 er hun færdig og går tilbage på sit værelse og sover. Hun har fri fra 6 til 9. Det var Lucys egen idé at stå op kl. 4 hver morgen og gøre rent i køkkenet, hvor der ikke er nogen til at forstyrre. Hun synes det er vigtigt, at køkkenet er rent, når værtsmoren kommer ned om morgenen, fordi værtsmoren er glad for at opholde sig i køkkenet. Lucy åbner vinduet ud til haven om morgenen, så det bliver koldt. Hun holder sig varm ved at gøre rent, det er hendes gymnastik.

Hun har et skema, hvori hendes pligter er noteret. Om mandagen gør hun rent i køkken, stue og soveværelse. Tirsdag støver hun af over det hele. Onsdag støvsuger hun hele huset. Om torsdagen har Lucy ingen pligter, det er hendes fridag. Om fredagen følger hun planen for mandag. Hun gør rent i køkkenet hver lørdag morgen og har derefter fri, ligesom hun har fri om søndagen.

Den første dag, da Lucy var ankommet, blev hun chokeret over, hvor stort huset var, og hvor meget der skulle gøres rent. Der var mange maskiner, hun ikke vidste, hvordan man skulle bruge, fx vaskemaskine, tørretumbler og støvsuger – sådan nogle har hun aldrig brugt i Filippinerne. Værtsmoren viste hende, hvordan man gør. Værtsmoren vasker tøj, Lucy stryger og gør rent. Nogle gange babysitter hun datteren på 3 år, men det er kun, hvis moren har planer. Datteren går i institution fra 9 til 16, og når hun kommer hjem, er hun ofte sammen med Lucy på hendes værelse og leger. Lucy udfører nogle gange havearbejde, hvis hun keder sig. Værtsmoren siger, at hun skal trække den tid, som hun bruger i haven, fra rengøringen dagen efter.

Lucy er blot et eksempel, og da der er meget store variationer i materialet, gennemgår vi nogle af de store forskelle i forhold til huslige pligter i det

følgende. Eksempelvis er der markante forskelle på, hvor meget og hvor grundigt forskellige au parirer gør rent, samt i hvilket omfang de passer børn.

Samtidig ses såvel i Lucys eksempel som i VF 4's beskrivelse, ovenfor af en au pair, der går tur med hunden, mens familien spiser morgenmad, at au parirer og værtsfamilier her ikke spiser morgenmad sammen. I stedet sørger au pairen ved hjælp af sin "usynlige" service fx for, at morgenbordet bliver dækket og ryddet, at madpakkerne er klar, og at hunden bliver luftet. Dermed får værtsfamilien en nem og behagelig start på dagen, uden det samvær med au pairen, der til tider kan opleves som "besværligt", og som kan vække ubehag. Vi vender tilbage til emnet om at spise hver for sig i kapitel 9.

LETTE PLIGTER – "I CAN'T SAY THAT I WORKED"

Nogle au parirer fortæller, at de, i overensstemmelse med ordningens formål, betragter deres pligter som "let husligt arbejde", der ofte kræver mindre end fem timer om dagen. En au pair (AP 15) fortæller således, at familien har en rengøringshjælp ansat til at komme en gang om ugen, hvorfor hun selv primært fejer og foretager meget let rengøring. Hun understreger, at hendes pligter er meget lette, og at hun oplever at have virkelig megen fritid. En anden au pair fortæller her om en typisk – og også ganske let – arbejdsdag hos sin værtsfamilie:

At 6 o'clock I would wake up the big boy, and help him get his clothes on. And then we would all have breakfast together. After breakfast, the parents went to their jobs. Sometimes I took the kids to the 'børnehav', sometimes the parents did it. Then I had almost the rest of the day off. The parents came home around four from their jobs. I had maybe 2 hours for cleaning or washing the clothes, it did not take a long time. So, it was really the conditions from the contract, only 5 hours, not more. You know, actually, in this family, I can't say that I worked there. Of course, in the evening I played with the kids or helped with the cooking (AP 10).

En anden au pair, der også har let husarbejde, fortæller, at overensstemmelsen imellem selve ordningen og hendes hverdag, såvel som det faktum, at hun og værtsfaren, som er enlig, deles om mange af opgaverne i huset, medvirker til, at hun føler sig som en "del af familien". Hun beskriver sine pligter som følger:

A normal day I get up around seven. Then I prepare the breakfast and set the table. Sometimes I brush the girl's hair. We all have breakfast – not only them. Then my host father or me drop the kids at school. Then I'm back to clean the house or the bathroom, kitchen sometimes. Sometimes me and the host father clean the garden, but it's together – it's easy. And then I stop at 10, and I have free time, and then I work from 3 till 5. I pick up the kids from school, and we have dinner. And sometimes in the weekends, I cook a pie or something for the children. It's like a family, we just do it together (AP 1).

Denne au pair er et eksempel på, hvordan relationen mellem au pair og værtsfamilie kan være positiv, og at au pairen fortæller om at indgå naturligt i familiens liv og daglige pligter.

KRÆVENDE OG OMFANGSRIGE PLIGTER

I modsætning hertil fortæller andre au parer, at deres dage nærmest er fyldt op med huslige pligter. For eksempel bor nedenstående au pair hos en familie med tre børn på henholdsvis 2, 6 og 10 år:

My usual day of work is quite long. During weekdays, I start working around seven in the morning, and I prepare the breakfast and the lunch for the two kids. After that, while the youngest one is still sleeping, I tidy up the bedrooms and the mess on the table in the kitchen and the dining room. Then I give the youngest one breakfast – we have breakfast together. And then I tidy up the room, and get her changed, and we go outside in the garden to play, or we go to the lake and feed some ducks, because she is not going to school at this moment. Then we have lunch together, and then I put her to nap. So then I clean the toilet and do the ironing because I don't want to do that when she is around, because an accident could happen. So I finish around two, and then, if I have a time to relax, I go to my bed and lie down for a while. And then the two children come home from school. Sometimes I cook dinner, but mostly we cook together, or I just help the mother (AP 30).

Dette er altså et eksempel på en au pair, der har ganske mange timers pligter på en almindelig dag (emnet "tid" uddybes i næste kapitel, og overskridelser af det ugentlige maksimale timeantal, som klart finder sted her, belyses i kapitel 10). Dette udspringer ikke kun af børnenes antal og alder, men i høj grad af, at et af børnene ikke er i institution.

I andre tilfælde kan en stor mængde pligter hænge sammen med, at værtsfamilien er ganske krævende i forhold til, hvad de ønsker at deres au pair skal tage vare om. Nedenstående citat er fx kun et mindre udsnit af den lange remse af pligter, en au pair fortæller om:

Monday, Wednesday and Friday are the hard days – there, I am cleaning the whole house. Of course, I will do the laundry every day because they change clothes and towels 2-3 times a day. So all the time, the laundry basket is full. After the laundry, I do the bathrooms. I have to use some cleaning liquids. I'm actually now starting to feel a pain here [on hands] because they are toxic. After doing all the bathrooms I have to do the beds. They want the sheets changed once a week. And then I must Hoover and wash the floors also. Dust everything off – every corner in the house. Also the refrigerator and all other things have to be very shiny. And I also have to clean the kitchen because it's where we eat, and the baby and ... yeah, so it has to be clean. It's hard. I feel tired from all this work (AP 27).

Som Bridget Anderson beskriver, kan det, at en anden varetager husarbejdet, medføre, at en værtsfamilie begynder at stille langt højere krav til rengøringsstandarden, end hvis de selv skulle udføre arbejdet. Det er fx muligt, at ovenstående familie godt ville kunne leve med mindre hyppige afstøvnings- og tøjskift, hvis det var dem selv, der hang på den anseelige arbejdsbyrde, der er forbundet med det (Anderson, 2000).

Au parernes pligter varierer altså, ligesom det er forskelligt, hvorvidt de oplever, at deres pligter er krævende eller lette – for mange er de et sted midt i mellem. Flere af de interviewede au parer fortæller også om at have andre huslige pligter end de ovenfor nævnte. Det kan fx være at købe ind, lufte og passe hunde, foretage havearbejde, rengøre pool-områder, hente brænde og servere til familiefester. Nogle af disse pligter kan som udgangspunkt betegnes som overtrædelser af au par-ordningen. Hvorvidt der er tale om ulovlige pligter eller ej, er dog ikke nemt at afgrænse, hvilket vi vil vende tilbage til i kapitel 10.

FORVENTNINGER TIL KARAKTEREN AF PLIGTERNE

Af nogle interview fremgår det, at der i starten af et au par-ophold kan være en betydelig forskel i forventningerne til, hvilke pligter der skal udføres. Eksempelvis fortæller en værtsmor, at hun og hendes familie nærmest følte sig overvældet af deres au pairs omfattende rengøring, og

værtsmoren vurderer, at det blandt andet udsprang af au parens erfaringer fra en tidligere – og langt mere krævende – værtsfamilie:

Det har jo været som en tornado i hjemmet. Der er blevet ryddet op på alle ledder og kanter. Der skal man også være rummelig som person, for de går jo bare ind og roder i ens ting – alt bliver jo endevendt: alle ens skuffer, skabe, alt bliver jo støvet af, pudset af osv. ... Hun skulle lige justere. Der har været meget høje forventninger til hende og pres på [i den tidligere familie]. Hun har heller ikke haft ferie derovre heller ... Jeg føler, at der, hvor hun var før, det var en af dem, der udnytter systemet (VF 24).

Nogle af værtsfamilierne fortæller således, at de har måttet bede deres au pair om at gøre mindre rent, end hun gjorde til at begynde med. På linje med dette fortæller denne au pair grinende, hvordan hendes værtsfamilie nærmest forbyder hende at gøre rent:

I don't have much cleaning. If I do that, they will tell me not to. Because they feel like I am working too much, and they don't usually allow me to. And I always say 'please, allow me to tidy up!' [griner]. When we were in the garden, and I wanted to help, [host mom] said: 'Do you really want to help?' They don't want me to feel obliged to do that (AP 19).

En løbende afstemning af au parens indsats i forhold til værtsfamiliens behov og forventninger er således ofte afgørende for et vellykket ophold. Nogle af de mere erfarne værtsfamilier ændrer deres au pairs pligter i løbet af opholdet baseret på erfaringer med, at au parirer magter mindre lige efter ankomsten, i forhold til når de har fået mere erfaring fra deres ophold. Som denne værtsmor, der har au pair for anden gang, fortæller:

Det første halve år skal de kunne håndtere vasketøj – det er det, de har nemmest ved at gå til. Så kommer rengøring af hjemmet. Så kommer madlavning og måske også indkøb. Madlavning, hvis de har lyst, for jeg har ikke noget imod at lave mad. Og så kommer det med børnene – hvis de har interesse for det, men også når de har lært sproget. Børnene må gerne lære engelsk, men jeg synes, at det er lidt krævende for dem at skulle have børnene selv, hvis ikke de kan kommunikere med dem. Så i starten er de på sidelinjen – de får lov at lege med dem og lave hyggelige ting – ikke bare være dem, der skal passe, når vi ikke lige kan. Så de

henter ikke børn i starten. Alt efter, hvordan det går, gør de det måske efter et halvt år (VF 11).

På linje med dette citat fortæller nogle au pairer, at de oplever at opgaverne bliver mere krævende i løbet af opholdet (se også Stenum, 2008, s. 28-29). Det er muligt, at den her citerede værtsfamilie ændrer opgaverne i løbet af opholdet i et forsøg på at tage hensyn til au parens ”læringskurve”, men at dette af au pairen opleves som (for) stigende krav. Stenum (2008) argumenterer for, at de stigende krav kan skyldes, at værtsfamiliernes standarder for renlighed i hjemmet stiger i løbet af den periode, hvor de har au pair og dermed har adgang til ”billig arbejdskraft”.

Tilsvarende beskriver Madsen i sit speciale, hvordan de værtsfamilier, hun har talt med, først i opholdet forestiller sig, at au pairen kun skal udføre enten rengøring eller børnepasning, men at au pairen ofte ender med at udføre begge typer af pligter. Dette udspringer, ifølge Madsens interviewpersoner, ofte af au parens eget initiativ, hvilket værtsfamilien gladelig tager imod (Madsen 2012, s. 37).

Som ovenstående eksempel viser, lader nogle værtsfamilier også karakteren af au parens opgaver afhænge af hans/hendes personlighed, lyster og evner, enten som udgangspunkt, eller fordi det i løbet af opholdet viser sig, at au pairen eksempelvis ikke er god til at gøre rent, men til gengæld er god til familiens børn – eller omvendt. Dette kan i nogle, men langt fra alle, tilfælde kobles til au parens køn, som det gøres i dette eksempel:

For at sige det på en pæn måde – hvis du tager [mandlig au pair] som eksempel: Han var en rigtig, rigtig god au pair. Men at sætte ham til at gøre rent, det fungerede ikke. Men han var rigtig god til at lege med børnene. Vi bad ham også om at hjælpe med nogle andre ting, fx klippe hæk – men det virkede heller ikke. Ideelt så vi, at au pairen var det, man kalder en ’storebror’ eller ’-søster’ i familien – der havde de forefaldende opgaver. Men som det er, så er det primært at passe børn. Der har også været nogen, der har været mindre gode til børnene – jamen, så har de gjort lidt mere rent. Der har været nogen, der har været vældig glade for at lave mad – jamen, så får de lov til det. Hvis ikke de er gode til at lave mad, så smager det jo ikke godt, og så nytter det jo ikke noget! (VF 15)

Nogle interviewede værtsforældre giver meget eksPLICIT udtryk for, at deres au pair ikke er en stuepige eller en billig arbejdskraft – og at det er vigtigt for dem, at både de selv, deres børn og au pairen er bevidste om dette. Ligesom i nogle af de ovenstående eksempler, kan sådanne værtsforældre gøre meget ud af at fortælle au pairen, hvad hun eller han *ikke* skal gøre. For VF 16, som for flere andre, handler det blandt andet også om ikke at værne børnene til, at au pairen gør alting for dem:

Au pairen er i køkkenet kl. 6.30 – vi står op kvart over 6. Og så er det au paires ansvar at sørge for morgenbordet og smøre madpakker. Når man er fyldt 10 år, smører man selv sin madpakke. [Au pairen] tager også ud af bordet om morgenen og rydder op, men alle børnene hjælper til. Det er en meget håndfast regel. Det er ikke en stuepigeordning, det er en familieaflastning – det er lige så meget børnene, der skal være med. Og så når der skal dækkes bord. Det er super vigtigt, at børnene er med til at bære tingene ind og ud, sørge for at opvaskemaskinen bliver fyldt og tømt. Ingen forlader køkkenet før alt er færdigt – det er en fælles opgave, en familieopgave.

Men man kan sige, at det er [au pairen], der driver processen. Hun sørger også for at vaske vores tøj, men hun skal ikke gå ind på værelserne og samle snavset tøj op. Der bliver vi sådan lidt uvenner nogle gange, for jeg siger: ”Det er ikke dit job, og jeg vil ikke have det, for de store skal mærke, at det har en konsekvens ikke at smide tøjet til vask”. Hun skal ikke tømme tasker for de store, hvis der ligger sure håndklæder i dem – det er ikke hendes arbejde, det er børnenes. (VF 16)

Karakteren af relationen mellem au pairen og værtsfamiliens børn er noget, der optager mange værtsforældre. Dette tema er udgangspunktet for et af de empiriske nedslag, vi foretager i kapitel 9, netop fordi det er særligt anvendeligt i forhold til at belyse au parernes roller i værtsfamilierne.

"DEN TREDJE VOKSNE"

Flere af værtsfamilierne lægger i beskrivelserne af deres au pairs pligter vægt på, at au paires funktion i høj grad er at være en slags ”tredje voksen”. Det vil sige, at au pairen træder til, når to voksne ikke slår til; hvis begge forældre har travlt på arbejde, og et barn bliver sygt; ved travle måltider; hvis der er mange børn og én eksempelvis ikke vil spise – eller

som assistance om morgenen, når begge forældre og fx tre børn skal i tøjet og ud ad døren. Derudover træder au pairen også til, hvis den ene forælder eksempelvis rejser meget eller har aftenarbejde og dermed er væk fra hjemmet. Dette behov for en ”tredje voksen” stemmer overens med mange værtsfamiliers beskrivelser af, hvorfor de valgte at få au pair, nemlig for at få hverdagen til at hænge sammen med færre af de konflikter og udfordringer, der kan opstå som resultat af travlhed og manglen på overskud.²⁰

Det bedste [ved at have en au pair] er, at jeg ikke skal støvsuge [griner]. Nej, det bedste er nok det der med at være en ekstra voksen. Hvis fx der er en hest, der render igennem hegnet, eller der foregår et eller andet i hestestalden, kan jeg lige løbe ud et øjeblik, uden at jeg skal pakke den mindste ind. Og at ham på ni aldrig skal komme hjem til et tomt hus (VF 21).

Det er en hjælp, at [au pairen] tager sig af meget af det huslige. Men det, som er den helt store hjælp, er, at der er en tredje voksen til stede. Om morgenen, når alle skal ud af døren, og det hele skal gå rigtig stærkt. Om eftermiddagen, når der pludselig er en konflikt, og nogen er kommet op at slås, og den tredje står og råber: ’Jeg vil have noget mælk’. Altså, det er den der tredje voksen, der tager ansvar, som gør forskellen. Og som ikke lige er der på et bestemt tidspunkt, fordi man har betalt hende for at komme og gøre rent mellem 9 og 12 torsdag formiddag. Men netop også er der, når der er rigtig, rigtig meget at gøre med mange små børn (VF 19).

Som denne værtsmor beskriver, kan netop funktionen som den tredje voksne ikke udfyldes af fx en rengøringshjælp, der kun kommer en gang om ugen. For at kunne være den, der ”får det hele til at hænge sammen”, er det nødvendigt, at au pairen er til rådighed, når et behov pludselig opstår – og hvornår det bliver, kan være vanskeligt at forudse, hvorfor au pairen gerne skal være generelt til rådighed (se også Øien, 2009, s. 84-85; Sollund, 2010a, s. 114). Dette behov for tilstedeværelse og fleksibilitet, og hvordan dette påvirker karakteren og særligt omfanget af au paires pligter, vil vi vende tilbage til i næste kapitel.

23. Eksempelvis Madsen (2012) og Sollund (2010a) finder, at værtsfamilierne snarere end at betragte au pairen som en ekstra voksen, infantiliserer au pairen og betegner denne som steddatter, adoptivdatter, storesøster eller lignende. Dette er der også eksempler på i vores materiale, se kapitel 8.

Hjælp i hverdagen kan være særligt nødvendigt, hvis en forælder er alene med sine børn, som værtsmoren citeret nedenfor tidligere har været. At enlige forældre i endnu højere grad end par kan have brug for en ekstra hånd – i form af en ”anden” og ikke en ”tredje” voksen – kan forklare, at 1 ud af 10 au pairer i 2011 fik opholdstilladelse hos enlige forældre, uanset at disse generelt har en klart lavere husstandsindtægt end et par. Som en enlig værtsmor fortæller:

Noget af det handler om banal fleksibilitet eller ekstra hænder. Når man skal hente den ene fra en legeaftale, og så lige er kommet hjem, skal have de to andre i flyverdragten og ud af døren og med. Hvor man altid er afhængig af at skulle have alle børn med alle steder ... [Inden VF 20 fik au pair] havde jeg en kusine, der kom en gang om ugen og passede, samt en der kom og gjorde rent, så nogle af de der ting var der ligesom taget hånd om. Men det er sådan lidt den daglige – det, at der bare er én mere. Det med at nå at komme ud ad døren om morgenen og også lige nå at sætte mælken i køleskabet, tørre af bordet og sådan noget (VF 20).

En sådan ekstra voksen er endvidere særligt belejlig i familier med mange børn. Dette afspejles i, at 38 pct. af de værtsfamilier, der modtog en au pair i 2011, har tre eller flere børn.

Af undersøgelsens 31 interview med au pairer var to med mænd, ligesom også kun enkelte værtsfamilier fortalte om at have, eller have haft, en mandlig au pair. Ud fra såvel mandlige au pairers som relevante værtsfamiliers fortællinger lader det til, at mandlige au pairers opgaver adskiller sig fra det generelle mønster ved kun i meget begrænset omfang at omfatte rengøringsopgaver.

Den ene mandlige au pairs værtsfamilie ville gerne have en mand, fordi det skulle være en, der fysisk kunne håndtere familiens to store hunde. Den anden mandlige au pair var kommet i kontakt med sin værtsfamilien gennem sin tante og var ikke umiddelbart blevet rekrutteret på grund af sit køn. Hans pligter lignede i højere grad de kvindelige au pairers, men han havde dog færre rengøringsopgaver.

AU PAIRER OG FORHOLDET IMELLEM VÆRTSFORÆLDRENE

Ovenstående stemmer overens med, at 97 pct. af de au pairer, der fik ophold i Danmark i 2011, var kvinder, og 3 pct. var mænd. Det er derudover i tråd med, at husarbejde i en dansk såvel som en international sammenhæng i højere grad anses for et kvindeligt frem for et mandligt ansvarsområde (fx Anderson, 2000; Ehrenreich & Hochschild, 2002; Jørgensen, 2010; Skyberg, 2012).

Au pairernes overtagelse af en anseelig mængde af værtsfamiliernes huslige pligter har dermed ofte stor betydning for relationen imellem de to køn i par, der vælger at få en au pair på ophold (Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007). Flere værtsfamilier fortæller her, at alternativet til at få au pair havde været, at værtsmoren skulle gå ned i tid. For eksempel svarer en værtsmor følgende på, hvordan familiens liv havde set ud, hvis de ikke havde fået au pair:

Det er et godt spørgsmål [lang pause]. Jeg ville være rigtig ked af at skulle opgive mit job – jeg synes, det er rigtig svært at se, hvor jeg kunne efterkomme det, jeg gerne vil, på deltid. Omvendt ville jeg have ondt i maven over ikke at kunne være med børnene til fodbold, ikke at kunne være med til forældremøder og alt muligt andet. Så hårdt presset ville jeg nok være gået ned i tid på en eller anden måde (VF 11).

På linje hermed har en værtsfar dette standpunkt:

Det giver jo ikke mening, at Lise skulle arbejde 25 timer for så i stedet at gå herhjemme og lave arbejde som en ufaglært fillippiner eller polak kunne gøre (VF 18).

Begge disse to værtsfamilier har i stedet valgt at få en tredje person i deres husstand til at varetage meget af det reproduktive arbejde, og dermed fritage primært familiens kvinde for den dårlige samvittighed ved at skulle vælge imellem (spændende) job, (et krævende) hjem og børn (som de gerne vil give den bedst mulige opvækst (Bach, 2011)). Vi hører i ingen interview om, at familierne har haft overvejelser om, hvorvidt manden skulle gå ned i tid. I stedet overdrages det ”ufaglærte” husarbejde til – i begge ovenstående tilfælde – filippinske au pairer. Her skal det bemærkes, at disse ikke er ufaglærte, men har mellemlange uddannelser med fra deres hjemland, som det er tilfældet for en stor del af au pairerne i Dan-

mark (se kapitel 4). I disse to tilfælde er der dog ikke tale om kvalifikationer, som de anvender under deres ophold i et privat hjem i Danmark.

I flere tilfælde hører vi om, at det er en stor befrielse at få en au pair i huset, netop fordi fordelingen af det huslige arbejde tidligere har været et alvorligt stridspunkt for værtsforældrene. På spørgsmålet om, hvilken forskel deres første au pair gjorde, svarer denne værtsmor således følgende:

Jamen, jeg fik jo et ægteskab igen. I høj grad. Det var faktisk der, det lettede mest. Der var rigtig mange ting, som var et konfliktområde for os. Med det tredje barn og min mand, der ligesom bare skruede mere og mere op for arbejdet. Det er selvfølgelig en lidt trist måde at løse nogle hjemmefordelingsproblemer på. Men på mange måder har det gjort, at jeg havde overskud til at være lidt gladere.

Interviewer: Hvad var det hun overtog, som I så ikke behøvede at skændes om?

Interviewperson: Vasketøj, rengøring og madpakker. Det er stærkt vanedannende at have så meget hjælp (VF 14).

At en au pair kan mindske de spændinger, der ellers kan opstå i en børnefamilie med to forældre med travle job, fremgår også af det næste citat. Her fortæller en kvinde, at hun så, hvilken positiv forandring en au pair havde betydet for flere af hendes veninder, hvilket motiverede hende til selv at forsøge sig med ordningen:

Jeg kunne jo se, hvor let deres liv blev, og hvor få diskussionerne blev. Tiden til børnene blev en anden. Færre diskussioner om opvask og indkøb og alle de der ting, at man så lige pludselig var tre voksne i stedet for to. Det kunne jeg sagtens se fordelene i. Der er garanteret masser af skilsmisser, der er undgået på grund af den au pair-ordning, tror jeg (VF 5).

I den internationale litteratur er det velbelyst, at kvindelige migrantarbejdere, ved at tage sig af husarbejdet i private hjem, giver mere velhavende kvinder (der har mulighed for at købe sig til denne service), mulighed for i højere grad at engagere sig i arbejds- og samfundslivet (Anderson, 2002; Ehrenreich & Hochschild, 2002; Hochschild, 2002). Dette kan give en øget ligestilling imellem de to køn i værtsfamiliens land (fordi det huslige arbejde nu overtages af en tredje part). Denne øgede kønsligestilling er dog kun mulig på baggrund af, at en stor gruppe af kvinder fra mindre

velstående lande er klar til at rejse ud i verden og arbejde for andre, og i den forbindelse fx lade deres egne familier bag sig (Hochschild, 2002; Parreñas, 2001a; Parreñas, 2001b; Sollund, 2009).

To værtsmødre argumenterer eksplicit for, at au pair-ordningen i sin eksisterende form bidrager til at øge kønsligestillingen i den øverste del af det danske arbejdsmarked:

Hele venstrefløjen vil nok synes, at det er helt forfærdeligt, men omvendt er det altid dem, der taler om flere kvinder og kvoter og sådan noget, men så har jeg det lidt sådan: fuck kvoterne! Der skal være nogle rammevilkår, der gør, at det rent faktisk er muligt at gøre karriere, samtidig med at man får noget hjælp. Den hjælp gør, at man lige præcis har det overskud hjemme, så man kan få det til at hænge sammen. Så man kan nå at se sine unger og ikke behøver at bruge tiden på vasketøjet og oprydning og indkøb ... Det er fantastisk at have den hjælp, så på den måde synes jeg ordningen er virkelig, virkelig god. Men jeg ved godt, at det ikke er de kriterier, den er oprettet under (VF 4).

Det er en pointe omkring det politiske, at hvis man gerne vil have ligestilling på arbejdsmarkedet og gerne vil give kvinderne mulighed for at avancere, så er au pair-ordningen et vigtigt element ... Det er de færreste, der har en mand, der er indstillet på at tage mere end 50 procent af [de huslige pligter] og selv arbejde mindre, for sådan er balancen mellem kønnene bare ikke. For mig hænger det sammen i en ligestillingsdebat, at man giver kvinderne mulighed for at prioritere jobbet, uden at det bliver på bekostning eller misrøgt af sine børn eller hjemmet (VF 10).

Disse to værtsmødre giver udtryk for en holdning, som flere erhvervs-kvinder ligeledes har ytret i den offentlige debat: At au pair-ordningen er nødvendig for, at de kan bidrage til en opnåelse af et bredere samfunds-ideal om kønsligestilling.

Citaterne illustrerer dermed, at au pair-ordningen og måden den praktiseres på, er knyttet til strukturelle forhold, som rækker langt ud over ordningen selv. Det handler blandt andet om styring af migration, som Stenum påpeger (2008; 2012), men altså også om kønsligestilling på arbejdsmarkedet og i familielivet. Et tredje strukturelt forhold er global ulighed, som her kommer til udtryk i form af den betydning, som kvinder fra tredjeverdens lande, som udfører omsorgsarbejde, får for danske og andre vestlige kvinders oplevede muligheder for selvrealisering. Som

Anderson skriver, kan det være fristende at tale om værtsmødre og au pairer som ”søstre”, der kæmper side om side i en ulige og mandsdomineret verden – et billede, der dog i forhold til husarbejdere og au pairer ikke umiddelbart er dækkende, idet relationerne imellem kvinderne her altid vil være præget af ulighed (Anderson, 2002, s. 113).

KOMMUNIKATION OM PLIGTER

Af interviewene fremgår det, at måden, hvorpå værtsfamilien og au pairen kommunikerer omkring au pairens pligter, er central for opholdets udformning. Hvordan værtsfamilien tildeler au pairen opgaver, og eksempelvis håndterer problemer vedrørende opgavernes udførsel, giver et godt indblik i relationen mellem de to parter. Her er der store forskelle imellem, om værtsfamilien eksempelvis tiltaler au pairen kommanderende eller spørgende, og i hvilken grad værtsfamilien selv er med til at varetage forskellige opgaver. Sådanne forskelle kan være af stor betydning for, om au pairen oplever at blive behandlet som ligeværdigt – og dermed også for, om opholdet kan siges at leve op til ordningens krav om at være ”au pair”. Nogle af de tematikker, der berøres i dette afsnit, uddybes yderligere i kapitel 8.

SKEMA ELLER EJ – HVOR EKSPLICIT SKAL PLIGTERNE FORMULERES?

Flere værtsfamilier og au pairer fortæller, hvordan værtsfamilien har udarbejdet et skema med pligter, som au pairen skal følge. Et kortfattet skema, hvori værtsfamilien skal sætte kryds ud for, hvilke dage au pairen skal udføre, hvor mange timers huslige pligter og børnepasning, samt hvilke(n) dag(e) au pairen har fri, indgår også i den au pair-kontrakt, som danner grundlag for au pairens opholdstilladelse. Herudover er der dog flere værtsfamilier, som vælger at udarbejde detaljerede skemaer til au pairen med oversigter over, hvilke huslige pligter der skal udføres hvornår. En værtsmor, der har valgt at skemalægge au pairens opgaver, fortæller om det på følgende måde:

Jeg laver sådan et skema over, hvad vi forventer, au pairen gør på ugebasis. Jeg tror, det er dejligt for dem at vide sådan helt konkret, og det er også fint for os, at der er forventningsafstemt: Hvad skal der gøres på ugebasis, hvad skal der gøres hver tredje

uge, og hvad skal gøres sådan 'when needed'. Og så laver jeg et skema: Mandag er der tøjvask og også typisk indkøb. Og så er der typisk én større ting, hver dag i løbet af ugen. Det kan fx være særlig rengøring. Vi gik med hende de første gange, hun skulle handle, men så havde vi også taget billeder af varerne i Netto og lamineret dem. Så havde vi lavet sådan, at man bare kunne skrive ud for hver uge du ved, fire liter mælk, en pakke smør osv (VF 13).

Ovenstående eksempel illustrerer, hvordan nogle værtsfamilier ønsker, at de huslige pligter udføres på bestemte måder og på bestemte tidspunkter. Dette kan være, fordi værtsfamilien dermed sikrer sig, at au pæren får udført de ønskede opgaver på de ønskede tidspunkter. Flere værtsfamilier lægger dog også vægt på, at det er en måde, hvorpå de sikrer sig, at au pæren ikke har flere pligter, end de må og skal have. Når nogle værtsfamilier oplever dette som nødvendigt ud fra erfaringer om, at deres au pair er dårlig til at sige nej og ikke selv holder øje med, hvor lang tid hans/hendes pligter tager. Dette vender vi tilbage til nedenfor samt i kapitel 8.

I andre tilfælde synes ønsker om at sikre au pæren mod at have mere end 30 timers huslige pligter om ugen dog ikke at ligge til grund for udarbejdelsen af et skema over pligter. Boks 5.2 indeholder fx et skema, som en interviewet au pair fik hos sin første værtsfamilie. Mindre detaljer i skemaet er ændret for at sikre au pærens anonymitet.

I dette tilfælde oversteg au pærens pligter, ifølge hende selv, langt de 5 timer om dagen, og hun forlod senere denne værtsfamilie. Et skema er altså ingen garanti for, at ordningens anvisninger ikke overskrides. I sådanne tilfælde kan værtsfamiliens præcise forestillinger om, hvordan tingene skal gøres, medføre, at opgaverne bliver meget krævende for au pæren. Det kan også – som det gjorde sig gældende for ovennævnte au pair – medvirke til, at pligterne opleves som decideret "arbejde".

Andre værtsfamilier fravælger at have et skema, fordi de mener, at det bliver "kunstigt". I mange tilfælde har au pæren haft et skema fra starten, indtil det med tiden er blevet unødvendigt, fordi au pæren har lært, hvordan familien gerne ville have det. For eksempel svarer denne værtsmor følgende på et spørgsmål om, hvordan hun planlægger sin au pærs huslige pligter:

BOKS 5.2

Eksempel på en au pairs dagsskema.

Hver dag:

Start kl. 8., oprydning i køkken og stue

Køkken: Vaske borde, feje gulv, tømme opvaskemaskine, rengøre ovn, rengøre vask, tømme ud i gamle aviser og flasker

Stue: Rengøre glasborde, feje gulv, ordne sofa og puder

Entré: Rydde op, tage børnetøj med ovenpå til vask

Badeværelser: Rydde op, hænge håndklæder på plads

Soveværelser: Rede senge, fjerne beskidt tøj, rydde op

Stryge tøj og lægge på plads

Tømme og vaske børnenes madkasser

Dække op til aftensmad

Valgfrit, om du vil spise med

Mandag: Rengøring af hele huset

Tirsdag: Skifte sengetøj, rengøre køleskab, vande planter

Onsdag: Rengøre køkkenskabe, rengøre gæstebadeværelse, rengøre vask og spejle på badeværelse

Torsdag: Støvsuge og vaske gulve i vaskerum og entré, rengøre vask i vaskerum

Fredag: Rengøring af hele huset

Lørdag: Rydde op og gøre rent på første sal, rydde op i klædeskabe

Søndag: Fri

Det er simpelthen så længe siden, jeg er holdt op med at tjekke noget med [au pair]. Jeg synes bare det fungerer ... I starten skal man skære ting ud i pap for dem. I starten var [au pair] meget fokuseret på, at hun ville have et 'schedule'. Hun ville vide, hvad hun skulle gøre ... Men når hun så ikke følger det der 'schedule' og bare får det til at fungere, så er det jo ikke noget problem. Hvis det ikke fungerede, så havde vi nok holdt hårdere på det der med mandag, tirsdag, onsdag (VF 6).

I fokusgruppediskussionen er flere af au pairerne enige om, at en god au pair selv kan tænke sig til, hvad der skal gøres:

Interviewer: Okay, so to sum up; you have to be honest, flexible, open – what else?

Interviewperson 1: Confident. Because we know what we are doing.

Interviewperson 2: Efficient. In the sense that you don't have to always wait for the host family to tell you to do this and this, you have to take initiative to do what is needed.

Interviewperson 3: Common sense.

Disse udsagn bekræftes af mange af værtsfamilierne, som generelt udtrykker stor tilfredshed med de au parirer, der selv tager initiativ – i hvert fald, når deres initiativer falder i værtsfamiliernes smag.

HÅNDTERING AF PROBLEMER OG FEJL

Ikke overraskende er det af grundlæggende og stor betydning for de interviewede au parirer, at værtsfamiliernes medlemmer taler pænt til dem og behandler dem med respekt. Flere au parirer fortæller her, at det er af mindre betydning for dem, at deres pligter er krævende og omfattende, hvis de bliver behandlet ordentligt og ikke som ”maids” eller ”robotter”:

I tried to tell [my host family] that I didn't like how they told me about the cleaning, and that they didn't speak with me during lunch. I told them, but they told me: 'We don't understand you – you imagine problems. We think everything is going great'. They never tried to understand how I was feeling, far away from home. They were not interested. I was like a housekeeper. The most important thing for them was that everything has to be clean, clean and clean – and nothing else (AP 10).

En anden au pair beskriver, at hun ikke har nogen handlefrihed i forhold til sine huslige pligter for familien. For eksempel skal hun sørge for morgenmad til familiens børn – nogle gange skal det være havregrød, andre gange bare havregryn. Au pæren må dog hverken vælge selv eller spørge børnene, hvad de helst vil have. Hun er nødt til at vente på, at værtsmoren kommer og bestemmer, hvad det skal være. Som et andet eksempel på hendes manglende råderum i forhold til sine huslige pligter fortæller hun følgende:

I'm just like a robot. I do not have freedom to make my own decisions. Last summer I was helping the kids with their clothes, and my hair was loose, so she [host mom] told me to put it up [in a ponytail] or cut it. She said it was in the way with the kids. She decides everything – so now I always wear my hair like this [in a ponytail] (AP 21).

Hvor ovenstående to au pairer fortæller om en kommunikation omkring blandt andet deres pligter, de ikke har det godt med, er andre au pairer glade for den måde, de kommunikerer med værtsfamilien på. Et væsentligt punkt er, hvordan værtsfamilier reagerer, hvis deres au pair fx laver fejl eller ikke udfører en pligt godt nok. For eksempel fortæller en au pair, at hun oplever en positiv kommunikation fra værtsfaren (der er enlig far), også når det handler om, at hun skal gøre tingene på en bedre måde:

Before I was washing every day, but then he told me; 'You don't have to wash every day, if you can see that there's a lot, then that's the time' ... I would also know if he's not satisfied: I'm cleaning, but sometimes there's still coffee stains, and I know already because he told me once: 'maybe you can use some soda'. He will never tell me a second time because he knows that I know already (AP 16).

I forbindelse med kommunikation omkring fejl og problemer, har nogle værtsforældre oplevet, at au pairer har taget kritik meget nært. Dette kan være med til at forklare, hvorfor nogle værtsfamilier af og til vælger ikke at påpege forskellige forhold, de egentlig godt kunne ønske sig gjort anderledes, og samtidig peger følgende citat på au pairs særlige placering i en anden families intimsfære, hvor man fx skælder hinanden ud:

I starten, hvis jeg bad [au pair] om at gøre nogle ting anderledes, blev hun meget ked af det. For eksempel vaskede hun nogle uldtøjer forkeret. Det sker bare for alle, der ikke er vant til at bruge vaskemaskiner. Dem havde hun gemt af vejen under børnenes tøj. Så havde jeg sagt: 'Det må du ikke, du skal komme og sige det til mig'. Og det blev hun meget, meget ked af. Altså – vi slår ikke nogen ihjel her i huset. Alle laver fejl. Nogle gange kan man godt lige sige: 'Ej det var kraftedeme ærgerligt, ikke? I Danmark, der råber man nogle gange op, eller griner eller laver sjov og ballade. Det sværeste har været, at hun er meget skrøbelig over for uro i familien, eller hvis jeg skælder børnene ud (VF 21).

Ud fra ovenstående citat og andre lignende episoder fra interview med især værtsfamilier tegner der sig et billede af, at nogle au pairer ikke altid siger, hvis der er noget, de ikke har forstået – men måske tværtimod siger ja og nikker, uanset om de har forstået det eller ej. Dette påpeges også adskillige steder i den eksisterende litteratur, blandt andre hos Sollund (2009; 2010a; 2010b). På samme måde fortæller både au pairer og værts-

familier – som det også ses i ovenstående eksempel – at nogle au pairer forsøger at skjule fejl, de har begået, for værtsfamilien. Vores materiale indikerer, at dette især gør sig gældende for au pairer, hvis primære motivation for at være i Danmark er økonomisk, og som ofte har familie i hjemlandet, som er afhængige af deres indkomst og kan derudover være koblet til tidligere erfaringer som husarbejder i andre lande. Disse au pairer kan være ekstra påpasselige med ikke at gøre værtsfamilien utilfredse af frygt for at miste deres opholdstilladelse og dermed deres indtægt.

At au pairen ikke fortæller, hvis hun eller han har begået en fejl, eller ikke har forstået en besked, betegnes af nogle af værtsfamilierne som det største problem, de har med deres au pair. Flere værtsfamilier fremhæver således, hvordan de forsøger at skabe et forhold til au pairen som gør, at hun/han ikke er bange for at indrømme fejl:

Jeg fortæller dem flere gange, at de bare skal sige til, hvis noget går i stykker. Men man skal ikke konfrontere dem med det, når man opdager det – det er for hårdt for dem. Det har været sådan nogle småting, som jeg næsten ikke kan få mig selv til at sige, som at: 'du skal ikke vaske tøj i weekenden, for så hænger det i vejen nede i kælderens, når [mand] skal stå og save'. Så gør de det alligevel ti gange, og så siger man igen, om hun ikke godt vil vaske sit eget tøj i løbet af ugen – jeg vasker selv vores. Altså, det er på det niveau. Og så skal man lige sige det ti gange ekstra – 'husk nu at lukke døren for hunden, så den ikke løber ud i stuen, mens du er væk'. Det handler ikke om at opdrage på dem, men om at skabe en stemning, der gør at de føler, at de kan komme og sige, hvis der er noget, der ikke virker (VF 10).

I forlængelse heraf giver flere værtsfamilier udtryk for, at det, at au pairen begår fejl, er noget, man må tage med. De argumenterer for en pragmatisk tilgang, hvor man også må acceptere, at au pairesne gør tingene på deres egne måder:

I starten [når en ny au pair ankommer] går vi igennem arbejdet med hende – hvordan med støvsuger, vaskemaskine osv. Så tager vi nogle 'opsamlinger', hvor vi en aften har sat os ned og sagt: 'Nu har du været her i 14 dage, det her synes vi, at du har gjort godt. Det her kunne vi tænke os, at du gør på en anden måde. Vær opmærksom på de ting, du glemmer'. Man må lære at leve med, at andre ikke gør tingene på helt samme måde som en

selv. Sådan er det jo. Så kan det godt være, at det engang imellem går ud over vasketøjet, det er der ikke noget at gøre ved (VF 13).

I dette eksempel beskriver værtsfamilien, at de tager en snak for at få ændret på forskellige forhold, men at de gør det på en måde, hvor au pairen ikke skal opleve at blive irettesat eller skældt ud. I andre tilfælde beskriver værtsfamilier dog sig selv som ”konfliktsky” og fortæller, at de i et vist omfang undgår åben kommunikation omkring ting, de er utilfredse med. Dermed fremgår det, at såvel au pairer som værtsfamilier ikke altid taler eksplicit om, hvad de forventer, hvad de er i tvivl om, hvad der betragtes som fejl, og hvad der kan være – eller netop ikke kan være – konsekvensen ved at begå fejl. Fra værtsfamiliernes side kan dette skyldes et ønske om at skåne sig selv eller au pairen og fx ikke at fremstå som for krævende. Disse hensyn medfører dog, vurderet ud fra vores empiri, ofte misforståelser og unødvendige bekymringer. Også fra Au Pair Network, Au pair Support, SFR og det filippinske generalkonsulat hører vi, at mange af de henvendelser, de modtager, handler om dårlig kommunikation og misforståelser, som til tider kan gøre, at au pair-ophold afbrydes før tid af en af parterne. Disse problematikker vedrører blandt andet au paires position i forhold til værtsforældrene og deres indbyrdes relationer, som vi belyser dybdegående i kapitel 8.

VIGNET: VASKETØJ

Til sidst i dette kapitel anvender vi empiri fra en vignet omkring en vasketøjsepisode, som vi præsenterede alle interviewede værtsfamilier for. Den giver et godt indtryk af de problematikker, der knytter sig til kommunikation omkring huslige pligter, når en au pair begår en fejl.

BOKS 5.3

Vignet til værtsfamilier: vasketøj.

En af din au pairs huslige pligter er at vaske tøj. Da au pairen ankom, instruerede du hende i, at du gerne vil have vasketøjet opdelt i hvidt og farvet samt hhv. 40 grader, kogevaske og håndvask. En morgen vil du gerne have en hvid skjorte på, som du ikke kan finde. Om eftermiddagen spørger du au pairen, om hun ved, hvor den er, men det gør hun ikke. Da du ser efter i vaskerummet, finder du skjorten i skraldespanden, men den er blevet grå.

Som beskrevet i afsnittet om undersøgelsens metodiske grundlag spurgte vi efter præsentationen af hver vignet, hvad interviewpersonerne ville

gøre i den givne situation, hvorvidt de vurderer, at scenariet er realistisk, samt om de tror, at det kunne ske for dem eller for andre au pairer eller værtsfamilier.

Flere værtsfamilierne reagerede på denne vignet ved at grine og sige, at dette eller noget lignende var sket hos dem. Det er dog helt gennemgående, at de interviewede værtsfamilier ville anlægge den foromtalte pragmatiske holdning, og flere fremhæver, at man løber en risiko med sit vasketøj, hvis man får au pair – og at man også selv kan komme til at begå den slags fejl. Flere værtsfamilier understreger endvidere, at det hér er vigtigt at fortælle au pairen, at det er okay at fejle, men også at deres au pair skal fortælle ærligt om det, fremfor at skjule det skete:

[Griner] Det er et meget realistisk scenarie, og det kunne sagtens ske. Det er da også sket – jeg har en meget lækker strikhue, som er blevet meget lille, og som nu passer min datter! Og vi har flere skjorter og ... altså, heldigvis var der en kollega, der sagde til mig, inden jeg fik au pair, at det der, det kommer til at ske. Og det skal du bare overleve. Du ved, det er ikke vigtigt nok til at sætte relationen på spil: Altså, jeg er overbevist om, at de gør deres bedste.

Lige når jeg opdager det, står jeg og bliver rigtig ærgerlig. Og så kaster jeg den der ting ind i væggen, uden de ser det. Og så prøver jeg på en pæn måde at sige: 'Vil du ikke lige huske sådan og sådan' ... Og så vil jeg sige til hende, at sådan noget skal hun komme og sige. De kunne måske være nervøse for, at man kunne trække dem i løn, eller hvad ved jeg. Men det har vi også snakket om. Og vi har lavet et system med tre forskellige kurve med grader på, for ligesom at prøve at hjælpe" (VF 11).

En værtsfar fortæller nedenfor, at han ville konfrontere au pairen, men på en respektfuld måde. Han understreger også, at han ville kommunikere anderledes til au pairen, end hvis det var et barn, der havde begået samme fejl, fordi han til au pairen har, hvad han kalder en "arbejdsgiver-relation":

Arh, det ville jeg da konfrontere au pairen med. Sige: 'Hvad sker der her?'. Nu har jeg lagt meget vasketøj til, som er blevet molesteret i de her processer. Det er en omkostning, vi må bære. Det tager et stykke tid, før de finder ud af, hvad en vaskemaskine er, og hvad 60 grader er. At sort og hvidt ikke skal blandes. Men det er læring. Over for mine børn ville jeg nok sige: 'For helvede

Louise' – eller hvem pokker det nu er – 'du ved sgu' da godt at det her ...'. Over for au pairen ville retorikken være mildere og mere respektfyldt, fordi der er en arbejdsgiverrelation også ...

Filippinere er mere skamfulde og har egentlig sværere ved at erkende en fejl end østeuropæerne. Det der med at erkende, at man ikke kan finde ud af noget. 'Vil du ikke godt spørge mig i stedet for at handle på det? Hvis du er i tvivl, spørg mig'. Det har de svært ved. Det ligger i deres blod, deres DNA. Det der med, at jeg spørger ikke, det er flovt, jeg skal kunne selv ... For læringens skyld ville jeg konfrontere hende, ellers får jeg jo hele tiden mangel på skjorter [griner] (VF 16).

Denne værtsfar siger, at den utilbøjelighed til at indrømme fejl, han har oplevet blandt filippinske au pairer, ligger i "deres DNA". Nedenfor benytter en værtsmor sig på samme måde af det, der kan kaldes en "kulturel" forklaring på, hvorfor deres filippinske au pair vil skjule fejl, hun måtte begå med vasketøjjet:

Det ville jeg eddermaneme blive sur over. Det med, at den er smidt ud. Men når man kender til Asien, så ved jeg godt, hvorfor de gør det. De vil aldrig indrømme, hvis de har begået en fejl. Og der er vi bare helt anderledes: Vi vil have, at man kommer og siger; 'Ej, jeg har gjort det her forkert, det er jeg ked af'. Det er ikke i deres kultur. Så det får vi dem aldrig til ... Jeg ved ikke, om hun ville ende med at smide [en forkert vasket skjorte] ud – hun ville nok bare lægge den på plads ... Jeg ville helt sikkert konfrontere hende med den, tage skjorten og gå hen og sige: 'Prøv lige at se den her, hvad er der sket? Jeg vil hellere have, at du kommer og siger det til mig'. Og jeg har valgt helt fra start, at jeg ikke vil ende der. Min mand har heller ikke altid fået lov til at vaske tøj! Jeg vasker selv (VF 2).

Flere steder i den eksisterende litteratur behandles denne tendens hos nogle værtsfamilier til at stereotypisere au pairen ud fra nationalitet, kultur eller race. For eksempel skriver Anderson, at en "andetgørelse" af au pairen på grundlag af race, nationalitet eller kulturelle kvaliteter kan hjælpe værtsfamilier til at håndtere deres ubehag ved "introduktionen af markedsrelationer i hjemmet" (Anderson, 2007, s. 254, egen oversættelse).

Endelig tager nogle værtsfamilier situationen med en forkert vasket skjorte som en indikation af, at de ikke selv har været klare nok i

deres instruktioner over for au pairen, og de tager dermed selv skylden på sig. Her kan de enten – som set ovenfor – etablere mere tydelige systemer, der gør det klart, hvad der skal vaskes hvordan. Eller de kan – som sidstnævnte værtsmor – vælge selv at vaske tøjet.

Ingen af de værtsfamilier, vi har interviewet, fortæller om fx at ville skælde deres au pair ud for det skete, eller true med at trække prisen for en ødelagt skjorte fra deres lommepenge.²¹ Vi har dog talt med au pairer, som fortæller om situationer, hvor deres værtsmor eller -far har været utilfredse med deres indsats, og hvor de har følt sig groft overfusede. Det gælder eksempelvis AP 21, hvis værtsmor har truet med at smide hende ud, fordi hun brugte et forkert vaskemiddel. Og det gælder AP 13, hvis tidligere værtsmor i forbindelse med, at au pairen beklagede sig over, at hun havde for mange timers arbejde, råbte, at det ikke er au pairen, der skal fortælle værtsmoren, hvad hun skal lave, men omvendt.

SAMMENFATNING

Ifølge ordningen skal au parerne udføre pligter i relation til den daglige husførelse. Dette kapitel har derfor omhandlet karakteren af au parernes pligter, samt måden hvorpå kommunikationen omkring disse pligter foregår.

Pligternes karakter varierer meget, afhængigt af værtsfamiliernes behov og au parernes lyster og evner, men langt de fleste au parer foretager rengøring og i nogen grad børnepasning, ligesom en del hjælper til med madlavning. I overensstemmelse med ordningen udfører nogle au parer kun lette huslige pligter. Andre oplever dog deres pligter som krævende, særligt hvis deres værtsfamilies hus er stort, og familiens krav til rengøring er høje, eller hvis der er krav om, at de bruger megen tid sammen med mindre børn i familien. Når pligterne er krævende eller overskrider ordningens beskrivelser, er det dermed primært i kraft af omfanget snarere end i kraft af karakteren af dem. I nogle tilfælde udfører au parer dog også pligter, som klart ligger uden for, hvad der kan kaldes ”huslige” pligter. Dette emne vender vi tilbage til i kapitel 10. Flere værtsfamilier fortæller, at au pairen udfylder en rolle som en anden (for

21. Det er heller ikke lovligt for værtsfamilien, som en form for arbejdsgiver, at fratrække eventuelle skadeserstatninger fra au parens lommepenge, jf. erstatningsansvarslovens § 23. Ifølge denne bestemmelse er det blandt andet afgørende, om skadevolderen har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

den enlige) eller tredje voksen, som træder til, når dette er nødvendigt. Denne funktion er således noget af det, der giver værtsfamilierne den efterspurgte fleksibilitet i hverdagen. Som vi viser i næste kapitel, kan det dog medføre, at au pairen implicit forventes konstant at være til rådighed.

Kapitlet viser endvidere, at der er store forskelle på, hvordan en au pairs huslige pligter tilrettelægges. Nogle værtsfamilier har faste idéer om, hvilke pligter au pairen skal udføre, og hvordan dette skal foregå. Andre familier lader i højere grad pligterne og deres udførelse afhænge af au paires evner og ønsker. I nogle familier er au paires pligter tilsvarende noteret i et udførligt skema, mens det i andre familier er mere variabelt, hvori au paires opgaver består. Som vi vil vise i næste kapitel, har måden, hvorpå au paires pligter er struktureret, betydning for pligternes omfang samt for au paires oplevelse af, hvor meget hun/han "arbejder" og dermed, hvorvidt ordningens beskrivelser overholdes.

Endelig belyser kapitlet, hvordan værtsfamilier og au parirer håndterer situationer, hvor au pairen begår fejl. En del værtsfamilier oplever, at au parirer ikke altid ønsker at fortælle åbent om det, hvis de begår fejl eller ikke har forstået en opgave. Dette bekræftes af nogle af de interviewede au parirer og opleves som problematisk af mange værtsfamilier. Fra au parirerne ved vi, at det kan skyldes en frygt for at gøre værtsfamilien utilfreds og udspringer af det afhængighedsforhold, de har til værtsfamilien, især hvis de eller deres familie i hjemlandet er afhængige af deres indtægt i form af lommepenge. I denne forbindelse er nogle værtsfamilier meget opmærksomme på at fortælle deres au pair, hvad han eller hun ikke skal gøre, samt at de hellere vil have at vide, hvis au pairen begår fejl, end at dette skjules.

AU PAIRERS "ARBEJ DSTID" OG FRITID

Et underliggende tema i det foregående kapitel er tid. Hvor meget tid bruger au pairerne på at udføre deres pligter i hjemmet? Hvordan opgøres denne tid? Og hvad har de dermed tilbage som "fritid"? Disse spørgsmål behandles i dette kapitel.

Indledningsvis belyser kapitlet, hvor mange timer de interviewede au pairer angiver dagligt at bruge på deres pligter, samt hvor mange timer de interviewede værtsfamilier angiver, at deres au pair bruger – tematikker, hvor såvel au pairer som værtsfamilier ofte anvender ord som "arbejdstid" og "arbejde". Hertil kommer en belysning af, i hvilket omfang værtsfamilierne holder øje med, hvor mange timer deres au pair bruger, og hvad der kan være konsekvenserne af et sådant opsyn – eller mangel på samme. Dette efterfølges af en diskussion af, hvad der tæller i dette tidsregnskab, med særligt fokus på den oplevelse mange au pairer har til forventninger om, at hun/han skal stå til rådighed for værtsfamilien (denne diskussion uddybes yderligere i kapitel 8, 9 og 10).

Anden del af kapitlet omhandler, hvordan au pairerne bruger deres "fritid", herunder deres relationer til andre au pairer og til andre danskere end værtsfamilien, samt au pairers og værtsfamiliers kendskab til og brug af de eksisterende hjælpetilbud. Endelig belyser kapitlet, i hvilket omfang og hvordan au pairerne holder ferie.

AU PAIRERS TIDSFORBRUG PÅ "HUSLIGE PLIGTER"

En au pairs pligter bør udgøre mellem 3 og 5 timer om dagen, 6 dage om ugen, eller mellem 18 og 30 timer ugentligt. Hertil kommer, at au pairen skal have minimum én hel ugentlig fridag. Som det ses i det foregående kapitel angiver nogle au pairer, at deres pligter holder sig under disse 5 timer om dagen. En au pair angiver, at hun bruger 2,5-3 timer dagligt på sine pligter, samt at hendes værtsfar ydermere er meget opmærksom på, at hun holder fri, især hvis hun en dag har lagt nogle ekstra timer:

Sometimes if there's a party, I'm working like 7 hours. Last summer, a party was in the garden, and after the party [host father] would say: 'Take a break for two days'. It's really like a give and take relationship for both of us, for the kids, for me and him. So I'm just lucky that he is nice, and that he is not a one-sided person. He always thinks of me – not only what he wants as a host, he also thinks of my rest days (AP 16).

En enkelt au pair, som tidligere har haft lange arbejdsdage i Hong Kong, beretter, at hun simpelthen ikke troede, det kunne passe, når der i kontrakten stod, at hun kun skulle lave noget fem timer om dagen. Hun blev derfor overrasket, da det viste sig, at hendes værtsmor var meget opmærksom på, at dette blev overholdt.

Med hensyn til weekender har en del interviewede au pairer som udgangspunkt ingen pligter i weekenden, hvorved de har to ugentlige fridage. Andre har eksempelvis nogle timers pligter lørdag og har søndagen som hel fridag. Der er også tilfælde, hvor værtsfamilien 1-2 gange månedligt beder au pairen om eksempelvis at være hjemme og hjælpe til en lørdag eller søndag eftermiddag, uanset at denne dag normalt er fri. I nogle af disse tilfælde, fortæller både au pairer og værtsfamilier, trækkes de timer, der bruges her, fra en anden dag. I de fleste af de tilfælde, vi er stødt på, er det værtsfamilien, der insisterer på, at timerne trækkes fra en anden dag. Vi har dog også talt med au pairer, som selv er meget opmærksomme på dette. En au pair fra Sydamerika fortæller:

The agreement [with my first host family] was that my weekends were off, because they used to go visit all their relatives on the weekends. That was good for me, because I hear that all the au pairs work until Saturday. So when I was working too much and feeling kind of bad, I could think: 'Okay, but I have the week-

ends free'. Of course, when you go to another country you want to be very flexible and positive, it's impossible that you start by saying no. But with this new family, I have learned to be like that, I have to stand up and take care, because if not, they are going to give me the extra work. I've learned that (AP 27).

Endelig fortæller nogle au pairer, at de har faste pligter eksempelvis lørdag, men til gengæld fri fx onsdag. En au pair går på sprogskole nogle hverdage fra 7-13 og udfører derfor altid pligter lørdag. I vores materiale har alle au pairer minimum én ugentlig fridag, som der også er krav om. Det er dog ikke ensbetydende med, at det lovgivne timetal ikke overskrides.

Flere interviewede au pairer fortæller, at de enten i dag arbejder mere, end de angivne 5 daglige og 30 ugentlige timer, eller at de har gjort det hos tidligere værtsfamilier. En au pair fortæller her, at hun hos en tidligere værtsfamilie havde arbejdet 9-12 timer om dagen 5 dage om ugen. Da hun påpegede, at dette var for meget, henviste værtsfamilien til, at de – mens deres au pair stadig havde været i Filippinerne – havde aftalt, at hun skulle være ”fleksibel”. På baggrund af denne tilbagemelding valgte au pairen at skifte værtsfamilie, og hendes nuværende værtsmor er meget opmærksom på, at de 30 timer ikke overskrides.

En anden au pair med afrikansk baggrund fortæller, at hun i sin tidligere værtsfamilie skulle passe et spædbarn i døgndrift og blandt andet stå op om natten og give barnet mad:

I asked them to respect the contract with 5 hours a day, but [my host mother] said: 'We pay you to work'. And I thought: 'How much do you pay me? Not much' (AP 13).

Disse to eksempler ser ud til at være klare overtrædelser af ordningen, hvad angår tid brugt på huslige pligter. Flere andre af de interviewede au pairer fortæller, at de i deres nuværende familier arbejder mere end 30 timer om ugen. En filippinsk au pair fortæller fx, at hun arbejder 8-12 timer, 5-6 dage om ugen. Værtsfamilien betaler hende ikke ekstra, men hun fortæller, at de har lovet, at de vil gøre det, når kontrakten udløber. Da denne au pairs motivation bag opholdet er økonomisk, er denne udsigt til flere penge imod at arbejde mere attraktiv – også selvom det foreløbigt kun er noget, hun er blevet stillet i udsigt, og at de ikke har fastsat et beløb, samt at dette endvidere ikke er lovligt for værtsfamilien at beta-

le au pairen for at arbejde mere. Overtrædelser som denne vender vi tilbage til i kapitel 10.

VÆRTSFAMILIERNES OPSYN MED TIMER – ELLER MANGEL PÅ SAMME

Der er store variationer i, hvordan og i hvilken grad værtsfamilierne holder øje med, hvor mange timer au paires pligter optager. Nogle værtsfamilier holder ganske nøje øje med tiden. I denne undersøgelses interview er det typisk disse familier, der også lader au paires pligter fremgå af et skema. Dette befordrer måske ikke en oplevelse af en familiær relation, men kan til gengæld hjælpe til, at au pairen ikke arbejder for meget, eksempelvis i et forsøg på at stille behov, hun/han tror, at værtsfamilien har. En værtsmor forklarer her, hvorfor hun mener, det er til au paires fordel, at de holde regnskab med hendes timer:

[Au pair] ligger lidt lavt i timer i øjeblikket, men altså, vi har haft en periode, hvor hun var rigtig fleksibel, der var rigtig meget overarbejde og sådan noget. Der var hun meget fleksibel. Så aftalte vi, at så skal vi nok lægge det lidt mere fredeligt senere hen. Vi prøvede at tælle det meget nøjagtigt op. 30 timer er jo ikke særligt meget, vel? Men det skal jo ikke gå ud over hende, at vi gerne vil have mange ting. Så vi prøver at holde meget styr med det. Fordi jeg tænker, at hvis man bare gætter, så ville jeg tro, at hun arbejder halvt så meget, som hun gjorde. Sådan er mennesker jo, ikke? Og man synes altid selv, at man arbejder dobbelt så meget, som man egentlig gør. Det er meget sundt at holde regnskab (VF 28).

En blødere variant af det at holde nøje regnskab med au paires timer høres fra den næste værtsfamilie. De holder ikke direkte regnskab, men overvejer alligevel løbende, hvor mange timer au pairen bruger på sine huslige pligter.

Jeg har selvfølgelig hele tiden i baghovedet, at hun maks. må arbejde 5 timer om dagen, og jeg forstår det ikke sådan, at det præcis er 5 timer hver dag. Som sagt strukturerer hun selv sin tid, så jeg har bare sagt til hende, at hun skal være opmærksom på, at det ikke bliver til mere end det, og jeg er også opmærksom på netop ikke at give hende opgaver, som ikke kan rummes inden for den der tid.

Men jeg er altså på arbejde det meste af dagen, så jeg ved ikke helt, hvornår hun gør hvad ... Det er mit ansvar at sørge for, at hun har arbejdsopgaver, som kan rummes inden for de 25 timer, men jeg lader det være op til [au pair], hvordan hun strukturerer det i løbet af ugen. For min skyld må hun gerne arbejde syv timer om mandagen, hvis hun vil have gjort det hele rent, og så ikke lave noget om tirsdagen. (VF 19)

Der er dog en tendens til, at flere værtsfamilier ikke holder regnskab med de timer, au parens pligter optager. Vi har således talt med familier, som ikke holder opsyn, men som føler sig sikre på, at de pligter, de beder au pairen om at udføre, ikke overstiger 30 timer om ugen, og sågar nogle, der mener, at deres au pairs timetal er langt lavere.

Andre værtsfamilier siger meget eksplicit, at de ikke holder øje med, hvor mange timer au pairen bruger. Det kan fortolkes som et signal om tillid, at man minimerer kontrollen med au parens opgaver. En familie fortæller, at de regner med, at au pairen ikke bruger mere end 5 timer dagligt – men at de samtidig er overraskede over, hvor meget der bliver gjort rent.

De [familiens au parir] har oplært hinanden, og jeg havde jo ikke forestillet mig, at der blev gjort så meget rent, som der bliver... jeg plejede at bruge nogle timer hver weekend på at vaske tøj. Nu bliver der jo vasket dagligt. Det vil sige, at jeg jo ikke har helt overblik over, præcis hvor mange timer. Jeg vil da tro, at vi holder det inden for de fem timer. Og så arbejder de aldrig i weekender (VF 14).

Nogle værtsfamilie udtaler blot, at det i hvert fald ikke er voldsomt mange timer, eller at de har bedt au pairen om selv at holde øje med, at det ikke overstiger de 5 daglige timer. En enkelt værtsmor udtaler: ”de må vist arbejde 7,5 timer pr. dag – det er de ikke kommet over” (VF 8). Der er med andre ord i hvert fald én værtsfamilie, som ganske enkelt ikke kender reglerne på området. Hvis en au pair i en sådan familie ikke påtæller situationen – som det lader til at være tilfældet her – vil en sådan overtrædelse sandsynligvis finde sted igennem et helt au pair-ophold.

Fra interviewene med au parerne ved vi, at nogle ikke vil sige nej til værtsfamilierne, eller ikke tør spørge, hvis der er noget, de er i tvivl om, og gerne vil gøre værtsfamilien tilfredse (se yderligere kapitel 8). Dermed er det sandsynligt, at nogle af de her nævnte værtsfamiliers au

pairer faktisk bruger flere timer på deres pligter, end familierne tror. Uanset om fraværet af et eksplicit regnskab med au parens brug af tid kan være ment som en måde at vise tillid på, kan det altså medføre, nogle au pairer arbejder flere timer end det tilladte. Som vi vil vise i kapitel 10, og som flere af de organisationer, vi har talt med, ligeledes påpeger, er der dog også værtsfamilier, der overlagt lader au pairen arbejde mere end det tilladte.

VANSKELIGT, HVAD DER SKAL TÆLLES MED I TIDSREGNSKABET

En central komplikation i forhold til at opgøre, hvor mange timer en au pair ugentligt bruger på huslige pligter, er spørgsmålet om, hvad der skal medregnes i disse pligter. Flere værtsfamilier og au pairer udtrykker tvivl om, hvorvidt det tæller med i de 30 timer om ugen, når au pairen deltager i aktiviteter, der betragtes som en naturlig del af familielivet – som eksempelvis aftensmåltidet eller leg med familiens børn. Der er adskillige eksempler i vores materiale på, at hvad der tælles med, er en subjektiv og fleksibel vurdering – en vurdering som endvidere i høj grad foretages af værtsfamilien.

Dette kompliceres yderligere af lovgivningens krav om, at au pairen skal indgå som et ligeværdigt familiemedlem. For hvad er da pligter, og hvad er en del af det almindelige familiesamvær? Som vi vil behandle i kapitel 9 om måltider og børn, kan eksempelvis krav om deltagelse i familiens aftensmåltid blive et emne, der kan være svært at give et ”rigtigt” svar på. Stenum behandler denne problematik og påpeger endvidere, at fx børnepasning af og til ”usynliggøres” som en huslig pligt, fordi det ofte finder sted samtidig med andet husligt arbejde (Stenum, 2008, s. 32). Stenum fremhæver, at besværet med at adskille arbejdstid og fritid er særligt kendetegnende for det, der i litteraturen ofte betegnes ”live-in”-husarbejde, altså de tilfælde, hvor husarbejderen/au pairen bor hos værtsfamilien. Det skyldes, at privatliv og ”arbejdsliv” og dermed fritid og ”arbejdstid” her ikke kan adskilles rumligt (Stenum, 2008, s. 33). Dette er en observation, der går igen i litteraturen om husarbejdere og au pairer.

I følgende eksempel udtrykker en værtsfar, at han har svært ved at afgøre, om au pairen udfører pligter eller ej:

Sommetider, fredag aften, der har jeg et problem: Der har jeg de sidste par uger hentet konen halv tolv i lufthavnen, og der sover børnene selvfølgelig. Så råber jeg lige op ad trappen: ”[Au pair],

jeg kører nu”. Hun bliver jo normalt liggende i sengen. Man kan jo ikke sige, at hun arbejder, vel? Hun skal jo bare høre, altså hvis børnene ... børnene ved jo, at hun er deroppe, hvis der er et eller andet – at de vågner og er kede af det eller bange – så er der nogen hjemme. På den måde. Det er jo ikke arbejde ... Hun siger aldrig nej (VF 17).

Denne værtsfar tæller altså ikke ovenstående ”tilstedeværelse” med i au parens ugentlige timeantal. Samtidig indikerer citatet også, at au parens accept af værtsfamiliens ønske (”hun siger aldrig nej”) bruges som en bekræftelse af værtsfamiliens fortolkning af situationen (at det ikke drejer sig om ”arbejdstid”). Her ved vi dog fra mange au pair-interview, at au parer kan have svært at sige ”nej” til deres værtsfamilier (se kapitel 8). Fortolkningen i ovenstående tilfælde er til værtsfamiliens fordel og viser igen, hvordan magtforholdet imellem værtsfamilie og au pair er centralt for de løbende fortolkninger af, hvad der tæller, som hvad i et au pair-ophold, og dermed også hvordan ordningens grænser i hvert enkelt tilfælde tegnes over på den konkrete virkelighed.

OM AT STÅ TIL RÅDIGHED OG ”EVIG TILKALDEVAGT”

En oplevelse, som går igen hos flere af de au parer, vi har talt med, og som yderligere vanskeliggør en præcis afgrænsning af den tid, de bruger på ”huslige pligter”, handler om en oplevelse af, at de forventes at stå til rådighed. Uanset hvor mange timer au parens huslige pligter optager, kan denne oplevelse af at skulle stå til rådighed gøre, at hun/han sjældent har rigtig ”fri”. Således fortæller en au pair (AP 22), at hun arbejder ca. 30 timer om ugen, men at hun ikke er sikker på timetallet, fordi hun bor med familien. Dermed kan hun i princippet arbejde når som helst. Denne tendens accentueres af, at hun helst skal være en del af værtsfamilien, hvorfor værtsfamilien ikke ønsker at ”tælle arbejdstimer”. I nogle tilfælde fører situationer som ovenstående til, at au parernes arbejdstimer må anses for at overskride det lovgivne maksimum – endnu et eksempel på, hvordan det, at au pareren bor hos værtsfamilien, gør det svært at skelne mellem ”arbejdstid” og fritid, og dermed overholde au pair-ordningen, sådan som den er formuleret i dag.

Blandt andre Øien og Sollund påpeger, at au pareren, i og med at hun/han både er ”hushjælp” og familiemedlem, altid er til rådighed. Det

er denne evige tilgængelighed af ekstra hjælp og den fleksibilitet, det medfører, som værtsfamilierne ofte efterspørger – og som hverken en ugentlig rengøringshjælp eller udeboende bedsteforældre som sagt kan tilbyde. Men værtsfamiliernes ønske om fleksibilitet medfører ofte præcis det modsatte af fleksibilitet for au paires (Hess & Puckhaber, 2004; Øien, 2009; Sollund, 2010a; Sollund, 2010b).

På linje med disse observationer fortæller den næste værtsfamilie, at deres au pairs mest centrale opgave er ”at være der”, og vurderer samtidig, at der ikke er voldsomt mange timers pligter for au paires at udføre. Til gengæld er au paires pligter spredt ud over det meste af dagen, hvilket betyder, at hun ikke har mange timers sammenhængende fritid, som værtsmoren fortæller:

Hendes opgaver er at gøre rent og vaske tøj. En gang imellem laver hun mad, men det er ikke så tit. Og så er hendes opgave at være her. Da jeg var alene, var jeg mere afhængig af, at hun var her fra 16 til 19. Nu bor [værtsmors kæreste] her også, så det er ikke akut på samme måde. Vi henter og bringer i det store hele selv, for kontakten med lærere, pædagoger og vennernes forældre skal holdes ved lige ... Så der er ikke sådan faste opgaver. Hun er her, hvis jeg skal lave mad, og [børnene] ikke kan få Wi'en til at fungere, så hjælper hun med det. Hjælper med, hvad der lige er. Der er en, der skal tørres, og der er en anden, der skal vende frikadellerne (VF 20).

Set fra au paires synsvinkel kan værtsfamiliers ønsker om, at de altid er til rådighed, have ganske stor – og negativ – indflydelse på deres forhold. Det giver disse to au paires udtryk for:

I expected that, every day, I have five hours work, and after that no more ... something like that. But I'm thinking that if you are living with a host family there is really no time limit. Anytime, they can call you, because you are living with them (AP 22).

[My host mother] asked me in my free time ... It could be Sundays, it could be like ... I had three hours – a window between my working hours, then [host mother] could come, 'Can you do this? Can you do that?' I couldn't say no, because, you know, the family – I lived with them (AP 1).

I forlængelse af det, at mange værtsfamilier pludselig kan få brug for deres au pair, hører vi i mange tilfælde om, at værtsfamilier ud over lompepenge også giver deres au pair en mobiltelefon og taletid. Dette kan på en og samme tid være en venlig gestus, og samtidig være motiveret af værtsfamiliernes ønsker om at kunne få fat i au pairen når som helst. Med en mobiltelefon kan en au pair nås, selv midt i weekenden, hvor hun ellers regner med at have fri, og fx er taget på overnattende besøg hos en anden au pair. Det hører vi i nedenstående tilfælde, hvor en au pair får en sms fra sin værtsfamilie, om straks at komme:

They did not say to me: 'You'll be here this Saturday', but they just texted me that 'you must come here, we just had a guest '. I was so shocked. I just said 'okay', so I'm flexible. It's a job (AP 3).

Et ret ekstremt eksempel på, hvordan værtsfamilien kan siges at "eje" au paires tid, hører vi om fra AP 21, der som tidligere omtalt ikke oplever at have megen handlefrihed. En særlig problematik er her, at værtsmoren ikke vil have, at denne au pair gør rent, mens værtsmoren er hjemme – og samtidig varierer det meget, hvornår og hvor meget værtsmoren arbejder, hvorfor au pairen bare må vente og være klar til at gøre rent, så snart huset er tomt. Andre gange vil værtsmoren gerne være alene i huset, hvorfor au pairen har måttet tilbringe hele dage med at gå rundt i parker, sidde på bænke og få tiden til at gå. Dette kan ikke direkte betegnes som "pligter", men er et klart eksempel på, hvor lidt nogle au paires kan bestemme over deres egen tid – hvorfor den næppe heller kan betegnes som "fritid". Eksemplet er derudover en klar illustration af, at au pairen ikke betragtes som et familiemedlem. Denne au pair var også nødt til med kort varsel at ændre sin interviewaftale med os – fordi hendes værtsmor havde ændret sin dagsplan uden at varsko sin au pair om det først.

I situationer, hvor au pair og værtsfamilie fortæller, at de har et velfungerende, familiært eller venskabeligt forhold, opleves det af og til ikke som nødvendigt at skelne mellem arbejdstid og fritid. AP 1, som ovenfor fortalte om sin tidligere værtsfamilie, er meget glad for relationen til sin nuværende værtsmor:

Every Friday, they have dinner – sushi – they always take me. They are not like: 'Okay, you stay here, you do what you want'.

This Wednesday, I went to Malmö with my host mother and the children. She wanted to do some shopping and just walk around and spend time out. I go there with them, and help her with shopping, and then we go together to some café, talking, laughing together. She's like my friend, you know (AP 1).

Eksemplet illustrerer, at ordningen i nogle tilfælde lader til at fungere efter hensigten, og at regnskab med "arbejdstid" her kan tillægges mindre betydning. Men som en række af de øvrige eksempler illustrerer, er det desværre langt fra altid tilfældet.

Flere af de ovenstående problematikker relaterer sig grundlæggende til relationen mellem au pair og værtsfamilie: kommunikation omkring pligter; tvivlen om, hvad der tæller som "arbejdstid"; nogle au pairs oplevelse af at skulle stå til rådighed når som helst samt flere au pairs tilbøjelighed til ikke at sige fra over for opgaver. Dette brede emne vender vi tilbage til i kapitel 8, hvor vi blandt andet præsenterer en vignette, der illustrerer, hvor svært det er for mange au pairer at sige "nej" til nye, pludseligt opstået opgaver.

AU PAIRERNES FRITID

Når au pairer ifølge ordningen maksimalt må udføre huslige pligter 30 timer om ugen, er der også – afhængigt af i hvilket omfang en au pair forventes at stå til rådighed – et betragteligt tidsrum, som kan betegnes som "fritid", og som au parerne dermed selv kan disponere over (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s. 6). Nedenfor gennemgår vi kort nogle af de aktiviteter, som au pairer hyppigt bruger deres fritid på, og andre forhold, som gør sig gældende i den forbindelse.

Den tid, au parerne har som deres egen fritid, bruges meget forskelligt. Mange bruger hverdagsaftenerne og eventuelt eftermiddagene foran computeren med at chatte eller snakke med familie og venner i hjemlandet, ofte via Skype, eller de ser serier og film. Andre er sammen med venner – ofte andre au pairer, der bor i nærheden. I weekenden er mange au pairer ligeledes sammen med venner, og en del overnatter hos hinanden. Dette gælder især de filippinske au pairer, hvoraf langt de fleste har et stærkt netværk med andre filippinere, ligesom en del af dem fx går i kirke om søndagen.

SOCIALE NETVÆRK OG SAMVÆR I FRITIDEN

I kraft af det tætte netværk mellem nogle au pairer, kan au pairer, som har gode forhold til deres værtsfamilier og som har ret selvstændige boligforhold, blive lokale samlingssteder. Som en værtsmor beskriver situationen hjemme hos sig selv:

De holder sådan lidt camp dernede, der kan jo sove 8 piger på en god dag. [Au pairen] har fødselsdag, når vi er på sommerferie, og der har de altid fået lov at feste ... Der var det enorme skybrud sidste sommer. Det var den aften, hun holdt fødselsdag. Der fik jeg at vide af vores naboer, at da det der tropiske regnskyl gik i gang i sommernatten, var pigerne gået fuldstændig amok og havde danset rundt ude i haven. Det er en lidt sjov ting, for det må have været lidt ligesom derhjemme, eller hvad ved jeg. Jeg har ikke spurgt til det, for hun skal ikke tro, at vi får naboerne til at holde øje med dem. Men de havde været noget med tyve [personer], og så havde de holdt barbecue ude i haven (VF 6).

Mens vi interviewede til denne rapport, oplevede vi også, at der undertiden var flere au pairer sammen hjemme hos den enes værtsfamilie, hvor især høje koncentrationer af filippinske au pairer i bestemte områder nær København faciliterer uformelt socialt samvær. Endvidere har især nogle filippinske au pairer egen familie i Danmark, som de også bruger tid på at se. Vi ser også i vores materiale en tendens til, at au pairer med andre nationaliteter søger sammen med personer med en lignende kulturel eller sproglig baggrund – eksempelvis au pairer fra forskellige lande fra det tidligere Sovjet, der finder sammen. Vores materiale er dog for begrænset til at udfolde dette yderligere. Endelig er vi også stødt på mere blandede netværk – såvel mellem au pairer med forskellige baggrunde som med danskere.

Au pairer fortæller også om at deltage i forskellige aktiviteter, hyppigt i lokalområdet. Her er det ofte lettere for dem, der har nem transport til en større by, som fx denne au pair beskriver det:

I'm free for two days in the weekends ... I always go with my friend, and we go to the town and experience everything ... We once experienced the Aarhus festival here. It's really different because people can drink everywhere and – oh my God! You are new here, and you should have a look at everything. It's my curiosity (AP 26).

Denne form for fritidsaktiviteter gør, at au pairer lærer i hvert fald visse sider af dansk kultur at kende, og det kan dermed ses som en form for kulturudveksling. Hvorvidt au parerne har mulighed for at deltage i sådanne forskellige aktiviteter handler dog også om økonomi; Udgifter i forhold til såvel offentlig transport som de udgifter, der fx er forbundet med at gå på diskotek, kan være kraftigt strukturerende for mange au pairers fritidsaktiviteter. Dette emne vender vi tilbage til i kapitel 7 omkring økonomi.

En aktivitet, som en del især filippinske au pairer deltager i, er søndagsgudstjenester i filippinske menigheder i en række kirker i København. Dette udgør også et socialt forum, hvor man kan møde andre au pairer, spise efter gudstjenesten m.v.

BOKS 6.1

Søndagsgudstjeneste.

I flere menigheder er filippinske au pairer flittige kirkegængere. En søndag deltager vi derfor i en gudstjeneste i menigheden Jesus is Lord. Dette er en pinsemenighed, der hører under møderkirken Jesus is Lord i Filippinerne, og menigheden mødes i en kirke på Amager én gang om ugen.

Da vi træder ind, ser vi, at langt de fleste kirkebænke er besat af filippinske kvinder. Enkelte er kommet sammen med unge danske mænd, og enkelte ældre personer har også fundet vej til gudstjeneste. Temaer i prædiken handler blandt andet om at have tålmodighed og følge den vej, som Gud udstikker for en. Den kan være hård, og det kan være vanskeligt at være i udlandet og langt fra ens kære, men Gud har altid en mening med de prøvelser, han sender en.

Ved flere lejligheder stiller et mindre kor af filippinere sig op og synger – de har lært hinanden at kende igennem kirken. En ung kvinde, hvis ophold som au pair nærmer sig sin afslutning, har taget et billedshow med, som hun viser på kirkens hvide endevæg. Det er billeder af hende selv og hendes venner fra opholdet i Danmark – mange er nogen, hun har mødt via kirken. Billederne viser glade grupper af au pairer, der griner til kameraet, spiser spaghetti, eller vågner efter en fælles overnatning på madrasser på gulvet. Vi får at vide, at hun nu er på vej videre til Norge, og menigheden beder samlet for, at hun her vil få en god familie og et godt ophold, og også for at hendes familie tilbage på Filippinerne har det godt.

En enkelt deltager i gudstjenesten har børn med. Det er to små lyshårede piger på tre år. Andre unge kvinder på kirkens bænkerækker hjælper hende med at underholde dem, da de efterhånden bliver urolige under gudstjenesten, men hun bliver også flere gange nødt til at forlade kirkerummet, for at de ikke skal forstyrre for meget. Da gudstjenesten er slut, spørger vi, om hun er blevet bedt om at passe disse børn på noget, der ellers ofte ville være hendes fridag. Hun fortæller, at det er værtsfamiliens børn, og at hun har ansvaret for dem, mens begge forældre er rejst til udlandet. Der er tre dage tilbage til, at forældrene kommer tilbage til Danmark igen.

FORSKELLE I ADGANG TIL SOCIALE NETVÆRK

Au parernes muligheder for at engagere sig i sociale netværk i deres fritid er blandt andet afhængigt af, hvor i Danmark de bor. Her oplever

nogle au pairer det som begrænsende og hårdt at bo hos familier, der bor langt væk fra en større by, i hvilke tilfælde transport bliver et vigtigt emne. Især au pairer, der har brug for at blive kørt af værtsfamilien for selv at komme nogle steder, kan opleve vanskeligheder, fordi de ikke ønsker at bede om dette. Hvor nogle au pairer dermed er kede af at bo isoleret, er andre måske skuffede og lidt trætte af det, men accepterer tingenes tilstand. Dette gælder ikke overraskende særligt au pairer, der som denne fortæller, at hun er glad for sin værtsfamilie:

I live 25 kilometers away from [a medium-size Danish city]. I'm definitely okay that it's in the country side, because my host family is nice and good. They treat me like their daughter. I have nothing to complain about. I'm the only au pair in town ... They are actually afraid that I might leave, because it's far from the city, but I assure them [that I won't]. Finding a nice host family in the city is not that easy (AP 25).

Au pairer, der bor isoleret, kan være særligt sårbare: Deres mangel på netværk kan både være hårdt psykisk, og det kan også medvirke til, at de har begrænset kendskab til deres rettigheder i Danmark. Omvendt hører vi i flere interview, at gode netværk kan medvirke til, at au pairer er mere tilbøjelige til at sige fra over for urimelige krav fra værtsfamilier og holde på deres rettigheder, som denne au pair fortæller:

I went to the language center and made some friends from my own country. They supported me, and gave me different advice that I should change host family, and tell them that I didn't like the cleaning, and that they didn't talk to me besides when we were eating (AP 10).

En værtsmor fortæller her om sin oplevelse af denne væsentlige betydning af au pairernes netværk. Hun er bosat nord for København i et område, hvor der er ganske mange au pairer i lokalområdet, og hvor disse i høj grad finder sammen:

De filippinske piger hænger utroligt godt sammen og har været super dygtige til at finde et normsæt for, hvad de vil finde sig i. Det er egentlig rart at vide, at de er afstemte med, at – hvis der er nogle af veninderne, der bliver udnyttet på en eller anden måde – så finder man lige ud af det i netværket: Er det fair, eller er det ikke fair? Og der synes jeg, at de filippinske piger er super

dygtige til at sige: 'Nej, det er ikke fair'. Og så finder man lynhurtigt en anden familie. 'Det skal du ikke finde dig i kære søster, du skal flytte!' De har tilsyneladende en velfungerende kirke, der er med til at støtte op om deres liv (VF 16).

Selvom et stærkt netværk kan have afgørende betydning for, om au pairer siger fra over for overtrædelser af reglerne, ændrer dette ikke på, at mange au pairer er meget sårbare, eksempelvis fordi de eller deres familie i hjemlandet er afhængige af de penge, de sender hjem.

KENDSKAB TIL OG BRUG AF HJÆLPETILBUD

En forudsætning for, at au pairer kan handle på overtrædelser af ordningen, er, at de har kendskab til deres rettigheder og handlemuligheder, hvilket mange netop opnår gennem deres netværk. Sådanne netværk kan man blandt andet komme i kontakt med via arrangementer for au pairer, der fx afholdes af Au Pair Network eller Au pair Support eller via kirkerne.

Disse organisationer tilbyder endvidere støtte og rådgivning til både værtsfamilier og au pairer. Sådan støtte og rådgivning fortæller især flere interviewede au pairer, at de har haft glæde af. Au pairers og værtsfamiliers brug af og kendskab til disse tilbud belyses derfor i dette afsnit.

De eksisterende organisationer spiller en vigtig rolle særligt i situationer, hvor au pairer oplever at blive udnyttet af værtsfamilierne (se kapitel 10 om overtrædelser af ordningen). Nogle af tilbuddene har en hotline, som flere af au pairerne kender til, og nogle har benyttet sig af (se bilag 1). AP 11, som arbejdede for meget hos sin tidligere værtsfamilie, fandt god støtte hos Au pair Support:

I chose to change family, and I had a meeting with [medarbejder hos Au pair Support], and she told me the scope of our responsibilities. After that we had an interview where I told her everything about the host father, and I didn't know how to leave in a proper way, and give them 14 days' notice, so they wouldn't get mad. So [medarbejderen] said that this was so serious that I could leave them right away without giving a notice (AP 11).

AP 11 havde fået kontaktinformation på Au pair Support gennem sit filippinske netværk. Hun er nu au pair hos en ny værtsfamilie, som hun faktisk kom i kontakt til via den repræsentant, der hjalp hende.

En anden af de interviewede au pairer var blevet gravid under sit ophold og havde tilsvarende fået god støtte hos FOA og deres filippinske repræsentant:

When I got pregnant I had a friend who knew that FOA could help me. They asked me about everything. They helped me and did some check-ups. They didn't get any money. They have a Philippino representative, who can help au pairs (AP 18).

AP 21, der som nævnt føler sig meget dårligt behandlet i sin værtsfamilie, forsøgte at overtale sin værtsmor til, at de sammen tog i mægling hos Au Pair Network eller Au pair Support. Dette blev dog ikke til noget, da værtsmoderen kun ville deltage, hvis den væsentligste grund til deres uoverensstemmelser ikke blev bragt på banen. Vi kom i kontakt med AP 21 gennem Au pair Support, og hun udtrykte, at det havde været vigtigt for hende at kunne snakke med nogen om sine problemer.

Boks 6.2 er baseret på observationer fra deltagelse i et informationsmøde afholdt af Au Pair Network:

Som det fremgår, kan informationsmøderne være en god kilde til viden om en række relevante spørgsmål. Det er dog langt fra alle au pairer, der deltager i sådanne arrangementer. Nogle au pairer får en tilsvarende viden gennem venner og bekendte fra sprogskolen eller deres øvrige netværk, mens andre – fx i mere isolerede områder, eller med baggrund i lande, hvorfra der kun kommer få au pairer – har ikke sådanne netværk, og dermed heller ikke får en sådan viden.

En anden problematik i forhold til manglende viden er, at nogle af de ikke-filippinske au pairer oplever, at informationsmøderne primært henvender sig til filippinerne. At dette er situationen i dag er forståeligt ud fra det faktum, at ca. 80 pct. af au pairerne i Danmark er fra Filippinerne. Det risikerer dog at medføre, at nogle au pairer føler sig ekskluderet fra informationsmøderne (se også Sollund 2010a, s. 118 om, hvordan de au pairer, hun med en samlet betegnelse kalder østeuropæiske, oftere end filippinerne mangler netværk). De ikke-filippinske au pairers mangel på netværk kan være problematisk af flere årsager. Ud over at ikke-filippinske au pairer har dårligere tilgang til viden om deres rettigheder, fortæller en repræsentant fra Au pair Support, at det fx ofte er sværere for disse au pairer at finde en ny værtsfamilie, hvis de eller deres værtsfamilie har opsagt kontrakten, hvilket i sidste ende kan betyde, at de i stedet må tage hjem (se kapitel 10).

BOKS 6.2

INFORMATIONSMØDE HOS AU PAIR NETWORK

Klokken 16, hvor mødet er annonceret til at starte, er der ikke ret mange mennesker, men i løbet af den næste times tid kommer folk dryssende, og der er til sidst omkring 15 filippinske au pairer (heraf to mænd), 3 nepalesiske kvinder og en enkelt kinesisk kvinde. En af de filippinske kvinder er der sammen med en dansk mand.

Mødet starter med en introduktion til reglerne på området ved en repræsentant for Au Pair Network, som selv har filippinsk baggrund. Denne del varetages normalt af en repræsentant fra SFR, som desværre ikke kunne komme denne dag. Repræsentanten fortæller kort om de forskellige hjælpetilbud, og der uddeles en taske med brochurer med kontaktinformation for Au Pair Network, kort over København og Danmark, skriftlig information om ferieregler og et taltidskort med 25 kroner på. Derudover fortæller repræsentanten om reglerne for opholdstilladelse, kravet om, at au pairen skal være en del af familien og søge at opnå kulturel udveksling med mere. Hun fortæller også, at mange au pairer oplever, at de første 4-6 måneder er de sværeste, og at de, hvis de oplever en konflikt eller eksempelvis bliver smidt ud, straks skal tage kontakt til Au Pair Network eller et andet hjælpetilbud. Her kan Au Pair Network enten tilbyde mægling eller hjælpe med at finde en ny værtsfamilie. Endelig fortæller hun, at de, hvis de bliver udsat for fysisk misbrug, straks skal tage kontakt til politiet, som vil sørge for, at de kommer på hospitalet og bliver tjekket, så der foreligger fysisk bevis for overgrebet. Au parirne stiller herefter nogle spørgsmål, blandt andet om det er rigtigt, at lægebesøg er gratis, og hvem der skal betale eventuel medicin. En anden au pair spørger, hvad man skal gøre, hvis man mister sit pas, eller værtsfamilien tager det.

Herefter fortæller en repræsentant for FOA om organisationens arbejde og mulighederne for medlemskab, og to repræsentanter fra kvindehuset Dannerhuset fortæller om husets tilbud til voldsramte kvinder, herunder au pairer. Efter en kort pause spiller en mandlig filippinsk au pair en sang på sin guitar. De øvrige au pairer tager billeder af ham på kameraer og telefoner.

Efter det musikalske indslag fortæller endnu en kvinde med filippinsk baggrund om kærlighed og menneskelige relationer. Hun beskriver, hvordan hun selv var forarget, da hun først kom til Danmark, eksempelvis over alle de halvnøgne damer på stranden, hvorefter hun griner. Efter hendes opfattelse er filippinere mere reserverede, og gavmilde og gæstfrie af natur. De har en stærk orientering imod familieliv og en indgroet ydmyghed over for de "rige og hvide". Det er der nogle værtsfamilier, der udnytter, fortæller hun. Derfor er det vigtigt, at man som au pair forstår kulturelle forskelligheder.

Herefter står en ung, mandlig underviser på filosofi ved Københavns Universitet for et oplæg om danskere og dansk mentalitet. Han lægger vægt på, at fire grundværdier er centrale: uhøjtidelighed, individualitet, lighed og rationalitet. Au parirne lytter tilsyneladende meget interesseret.

Klokken bliver 20, før der er lidt mad, og inden længe er folk så småt på vej ud af døren igen. Nogle af au parirne udveksler telefonnumre, før de går, blandt andre de nepalesiske og den ene kinesiske au pair.

Modsat mange au pairer er det de færreste værtsfamilier, der deltager i arrangementer omkring ordningen af nogen slags. Et forslag fra Au pair

Support er i denne forbindelse, at det gøres obligatorisk for alle, både au parirer og værtsfamilier at deltage i et møde, hvor de informeres om reglerne, og at disse møder afholdes forskellige steder i landet. Dermed kunne man forsøge at sikre sig, at parterne kender reglerne og ved, hvor de kan henvende sig, hvis der skulle opstå problemer. AP 12 foreslår det samme:

Interviewer: Is there anything you would like to add, something you think is important?

Interviewperson: That the host must attend a seminar before getting an au pair, and they have to pass that seminar, so that you would not have to change host family (AP 12).

Flere af de værtsfamilier, vi har talt med, ved ganske enkelt ikke, at der eksisterer hjælpetilbud. Dette til trods for, at SFR fortæller, at alle værtsfamilier sammen med en kopi af au parens opholdstilladelse modtager et informationsbrev omkring betingelser, folkeregistrering, SKAT og med oplysninger om både Au pair Support og Au Pair Network.

VF 29 fortæller, at da de fik au parens sygesikringsbevis, fik de også information om sprogscole, men de fandt ingen oplysninger om, hvor au pairen eventuelt kunne søge hjælp. Hun synes, det ville være godt, hvis au parirerne fik denne information, når de ankom til Danmark. I fokusgruppeinterviewet gav flere af au parirerne også udtryk for frustration over, at deres værtsfamilier ikke overholdt eller kendte reglerne.

Fra flere værtsfamilier hører vi, at de selv har forsøgt at sætte sig ind i reglerne – nogle finder dem nemme at forstå, mens andre oplever at det – som de formulerer det – er ”en jungle”. Nogle få kender til hjælpetilbuddene, og enkelte har benyttet sig af dem, når de har været i tvivl. Denne værtsmor har henvendt sig til SFR’s telefonlinje for spørgsmål vedrørende au pair-ordningen (se bilag 1):

Der er noget, der hedder au pair-linjen. Jeg kunne ikke blive klog på, hvornår jeg skulle søge, fordi der stod, at der var to måneders ekspeditionstid, men man måtte heller ikke søge for tidligt, for så blev det forældet, så derfor ringede jeg for at høre hvordan og hvorledes. Jeg har også ringet omkring lovgivning omkring ferier. Jeg ved, at det er almindelig lovgivning – altså at de skal optjene ret til ferie, ligesom vi andre også skal på et arbejde – så i princippet har de slet ikke lov til at holde ferie inden for

det første år, men det har de bare gjort alligevel. Ellers har jeg vist ikke rigtig brugt det (VF 19).

I kapitel 10 præsenterer vi en række forslag, som au parirer og værtsfamilier har fremsat, og som blandt andet omhandler, hvordan begge parter kan opnå bedre kendskab til regler og eksisterende tilbud.

SOCIALE KONTAKTER MED DANSKERE

Nogle af de interviewede au parirer, heriblandt særligt dem, der er kommet til Danmark med en forhåbning om at lære noget om andre kulturer, har gjort en aktiv indsats for at komme i kontakt med mennesker med en anden baggrund end dem selv. Dette har også omfattet at lære andre danskere end værtsfamilien at kende. Dette gælder også nogle filippinere, men ses i vores materiale især blandt au parirer, der har en anden baggrund end filippinsk, som ikke forventes at sende penge hjem, og hvor den kulturelle motivation vejer tungere end den økonomiske (se også Hess & Puckhaber, 2004).

Ud over at det lykkes enkelte au parirer at knytte venskabelige relationer til danskere, er der også nogle, som får danske kærester under deres ophold, hvilket ikke kan undre, når man fx tager i betragtning, at de netop skal være mellem 18 og 30 år samt ugifte. I enkelte tilfælde hører vi om, at au parirer bliver uønsket gravide med efterfølgende overvejelser om, hvad der skal ske. Som udgangspunkt vil man som au pair miste sin opholdstilladelse, hvis man bliver gravid, da dette anses som uforeneligt med ordningens hensigter.²²

I tilfælde af en uønsket graviditet kan relationen til værtsfamilien og støtte fra forskellige hjælpetilbud spille en central rolle. Fx fortæller denne au pair følgende:

In Denmark I've met some stupid people. I met this boy – I cannot say that he's my boyfriend, but we get along, and we came to the point where we do the things that boyfriends and girlfriends do. Every weekend I met him, and then I got pregnant...

When I talked to my host family about the situation. They were very supportive. I was really down at that time, but [it was good] knowing that these people were trying to help me. They said that everything will be okay. [The Danish guy] said

22. Se http://www.nyidanmark.dk/da-dk/spoergsmaal_og_svar/au_pair.htm.

that 'I cannot support you right now. You should avoid having a baby'. I said: 'No, you cannot ask me to do that.' Then I had a miscarriage. My emotions were like a rollercoaster (AP 18).

Denne uønskede graviditet var ingen god oplevelse, og AP 6 fortæller tilsvarende, hvordan hun og hendes kusine, som også er au pair, er meget opmærksomme på den fare, der er forbundet med at finde en dansk kæreste. Her risikerer man at blive gravid, kun for at finde ud af, at han fx ikke mener forholdet alvorligt:

[My cousin says:] 'Danish men are not sweet, so stop! [i.e. don't flirt]. Danish men are not like us, [they don't] care about us, it can break your heart' ... Last Saturday one other au pair got pregnant, but there is no father, because the man disappeared when she said that she's pregnant. It's a Danish guy. They met in the bar. So it's very difficult ... She's been pregnant for three months. I think that the host family knows about it, and that they are helping her with going to the hospital and with vitamins, but the problem is the government. She's going back to the Philippines, but I don't know what will happen there (AP 6).

En repræsentant fra FOA fortæller, at problematikker vedrørende (eventuelt uønsket) graviditet fylder meget i deres faglige forum for au pairer, ligesom KIT har erfaring med faderskabssager, hvor au pairer er blevet gravide med danske mænd. I de få tilfælde af graviditet under et au pair-ophold, som SFR er stødt på, har værtsfamilien ydet opbakning til au pairen, hvilket stemmer overens med eksemplerne i vores empiri (i de fleste af de tilfælde, SFR er bekendt med, var au pairerne dog gravide allerede ved ankomsten til Danmark og ikke med danske mænd).

Som Dalgas også påpeger, kan forhold til danske mænd i nogle tilfælde hænge sammen med, at au pair-opholdet er en del af en mere langsigtet migrationsstrategi (Dalgas, 2012b). Sollund finder ligeledes eksempler på au pairer, som håber at finde en norsk mand, men hendes informanter var i overvejende grad kritiske over for andre au pairer, som prøvede at finde norske mænd, og forkastede selv ægteskab i Norge som varig migrationsstrategi (Sollund, 2009). Vores materiale rummer kun ganske få eksempler på au pairer, der giver udtryk for et ønske om at finde en dansk mand. Flere værtsfamilier fortæller dog om eksempler på, at forhold med danske mænd i nogle tilfælde fører til ægteskab, hvorefter en au pair hyppigt kan få ophold i Danmark. Ifølge SFR blev der i 2011

givet 154 opholdstilladelser som ægtefællesammenført til personer med tidligere opholdstilladelse som au pair i Danmark. I forlængelse heraf fortæller nogle af de interviewede værtsfamilier, at de tidligere har haft au pairer, som nu er blevet dansk gift. Andre giver udtryk for ubehag ved tanken om, at au pairen eventuelt skulle lede efter en mand. Enten fordi de mener, at det ikke er ”gode mænd”, de finder, eller fordi værtsfamilien ikke ønsker at have mænd overnattende i huset. Her bliver det meget tydeligt, at det er værtsfamiliens hjem og værtsfamiliens regler, der gælder, også hvad angår au parens privatliv (se også Cox & Narula, 2003). Som en værtsmor fortæller:

[Au pair] har også haft overnattende gæster. En pige bare. Vi har lavet en regel om, at vi ikke vil have mandlige gæster – det er så ikke et problem, når hun har en kæreste [på Filippinerne] i forvejen, men man har sådan lidt frygtet, at de bare var på mandejagt, og så kommer der bare den ene mand efter den anden, ikke? [griner] (VF 25).

Cox & Narula (2003) beskæftiger sig med relationerne imellem værtsfamilier og au pairer i England og fokuserer blandt andet på, hvordan værtsfamiliernes fastsættelse af regler i hjemmet kan betragtes som et redskab til at styrke deres magtfulde position – samtidig med, at de kan anvende familiemetaforer til at forklare regelsætningen, eksempelvis ved at fremhæve, at de ligeledes opsætter regler for deres teenagebørn (Cox & Narula, 2003). Afhængigt af hvilket perspektiv man anlægger, kan ovenstående citat ses som udtryk for en måde, hvorpå forældre søger at skabe og regulere de hjemlige rammer for hele familien (i det, de betragter som først og fremmest deres hjem) eller som en umyndiggørelse og kontrol af au pairen baseret på forestillinger om hendes motivation for sit ophold i Danmark. Den ofte tvetydige karakter af parternes relation belyses i kapitel 8.

SPROGSKOLE SOM FRITIDSAKTIVITET

Som au pair i Danmark tilbydes man to modulers gratis sprogundervisning på et af landets sprogcentre.²³ Værtsfamilien er herudover ikke, som eksempelvis i Norge, forpligtet til at betale for sprogundervisning til au pairen. Nogle af de au pairer, vi har interviewet, går på sprogskole og er

23. Jævnfør den såkaldte danskuddannelseslov, nærmere betegnet ”Bekendtgørelse af lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.”, lovbekendtgørelse nr.1010 af 16.august 2010.

glade for det. For mange er sprogskolen også et sted, hvor de møder venner. Nogle værtsfamilier betaler for au pairernes transport til skolen eller kører dem selv, da de som oftest også har en interesse i, at au pair'en lærer dansk:

I go to language school on Tuesday. I told my host that I want to go to school, and she's very supportive. She takes me to the bus station, and gave me 'klippekort'. Then when I get home after school she picks me up at the bus station (AP 12).

Nogle værtsfamilier engagerer sig yderligere, en enkelt ved at betale for au pair'ens sprogkurser ud over de to moduler, der tilbydes som en del af ordningen, andre ved at skaffe lærebøger og cd'er eller hjælpe au pair'en til at få det kursus, hun helst vil have. En au pair ville eksempelvis hellere på sprogskole i Odense end i Nyborg, fordi alle hendes venner går i Odense. Det er værtsfamilien i færd med at tale med kommunen om muligheden for.

Nogle få au pairer fortæller, at de modtager danskundervisning i en af de foreninger, de kommer i, hvor de er mange au pairer, især filippinere. Endelig har en del au pairer ikke noget ønske om at gå på sprogskole, hvilket deres værtsfamilier kan være ærgerlige over, primært fordi au pair'en dermed ikke bliver i stand til at kommunikere på dansk med mindre børn, som ikke kan engelsk:

[Første au pair] talte en del dansk, men [nuværende au pair] har ikke lyst til at lære dansk, desværre. Vi har sagt, at vi syntes, det er en god idé, men hun har ikke lyst. Så skulle man tvinge, og det synes jeg heller ikke (VF 19).

Vi vender tilbage til emnet au pairer, børn og danskkundskaber i kapitel 9.

AU PAIRERNES FERIE

Til sidst i dette kapitel ser vi på au pair'ernes adgang til ferie under deres ophold i Danmark. Af en publikation fra Arbejdsdirektoratet fremgår de gældende regler for au pair'ers ferie (Arbejdsdirektoratet, 2008). Heri fremhæves det, at en au pair har ret til ferie, og at værtsfamilien og au

pairen ved ansættelsen skal vælge, hvilken af to feriemodeller au pairen skal være omfattet af under opholdet.

Når vi i beskrivelsen af disse regler konsekvent anvender betegnelserne ”ansættelse” og ”løn”, skyldes det, at disse bruges i Arbejdsdirektoratets publikation. Dette er således ét eksempel på, hvordan terminologien i lovgivningen omkring ordningen – lige som nogle elementer af lovgivningen i sig selv – indeholder modsigelser af idealet om, at opholdet primært består i kulturel udveksling og ikke arbejde (se også Calleman, 2010, s. 76ff; Stenum, 2008, s. 8). Alene det, at au pairen har krav på ”ferie”, kan dermed ses som en indikation af, at mange parter, selv dele af de lovgivende, betragter en væsentlig del af opholdets indhold som ”arbejde”.

Fælles for de to feriemodeller, der kan vælges imellem, er, at au pairen har krav på fem ugers betalt ferie årligt. Værtsfamilien kan ikke bestemme, at au pairen skal holde ferie efter kontraktens udløb. Den grundlæggende forskel er, at ferieåret i den første model er forskudt af optjeningsåret, lige som for de fleste danske arbejdstagere. Det vil sige, at den ferie, au pairen optjener i et kalenderår, skal afholdes i det ferieår, der begynder den 1. maj efter optjeningsåret. I denne model skal værtsfamilien betale feriegodtgørelse for de feriedage, som au pairen ikke har holdt ved fratræden.

I den anden model følger både optjeningsperioden og ferieperioden ansættelsesperioden. Det vil sige, at au pairen har ret til ferie med løn allerede under det første års ansættelse, efterhånden som au pairen optjener ferien. I denne model har værtsfamilien pligt til så vidt muligt at sørge for, at au pairen afholder sin ferie inden au pair-kontraktens udløb. Ved opholdets start har værtsfamilien pligt til at give au pairen skriftlig besked om dennes ret til ferie, herunder hvilken af de to modeller der anvendes. Hvis intet andet aftales, er au pairen omfattet af den førstnævnte model.

I Arbejdsdirektoratets udgivelse angives det yderligere, at værtsfamilien skal tage hensyn til au paires ønsker om feriens placering, men at det er værtsfamilien, der i sidste ende bestemmer, hvornår au paires ferie skal afholdes.

En repræsentant for Au pair Support fortæller, at ferielovgivningen er noget af det, de oftest får henvendelser om, fra både au parer og værtsfamilier. Parterne har ganske enkelt svært ved at gennemskue reglerne, ligesom det forvirrer dem, at ferien skal afvikles, som hvis det var

et reelt arbejde, au pairen har, når det flere steder i lovgivningen fremhæves, at det netop ikke er et arbejde. Blandt vores interviewpersoner er langt de fleste opmærksomme på, at au pairen skal have ferie og giver udtryk for i nogen grad at kende til reglerne (om end ikke til de to forskellige modeller). Til trods for, at ferielovgivningen altså er relativt klar, er der en række forhold i forbindelse med et au pair-ophold, som tilsyneladende gør det svært for nogle værtsfamilier og især au parirer at afgøre, hvornår au pairen egentlig holder ferie.

En række forhold har indflydelse på afholdelsen og karakteren af au parens ferie, og dette kan ses som udtryk for, hvor vanskeligt det kan være klart at skelne mellem, hvad der fx er ”ferie”, og hvad der ikke er. Temaer som kan nævnes, er: Hvorvidt au pairen holder ferie med værtsfamilien eller ej, og om det er noget, som au pairen selv kan bestemme eller ej; hvorvidt au pairen forventes at udføre pligter, hvis hun/han er på ferie med værtsfamilien; hvordan tidspunktet for au parens ferie fastlægges, hvis ferien afholdes uden værtsfamilien; hvorvidt au pairen forventes at udføre pligter, hvis denne holder ferie i værtsfamiliens hjem, mens familien er bortrejst (er forhold, der begrænser au parens mulighed for selv at disponere over sin ferie). Disse forhold kommer vi ind på nedenfor.

FERIE – NÅR AU PAIREN ER SAMMEN MED VÆRTSFAMILIEN

I nogle tilfælde holder au pairen ferie sammen med værtsfamilien. Dette sker fx i denne familie, som blandt andet bekoster at tage au pairen med, fordi de oplever, at hun sætter pris på det:

[Au pair] har været med os på ferie i Spanien og i Norge, hvor hun kastede sig ud i at stå på ski. Vi har været på sådan nogle aktive ferier – sportsferier og sådan noget – og hvis hun helst bare ville sidde på sit værelse og kigge ind i sin computer, så tror jeg ikke, at vi havde sagt: ’Okay, vi gider godt betale 6.000 kr. eller sådan noget, for at du kan komme med på ferie’. Så ville vi nok bare have sagt ’så har du en uge herhjemme for dig selv’ (VF 11).

I de tilfælde, hvor au pairen er med familien på ferie, opleves dette nogle gange som en måde, hvorpå au pairen indgår som en del af familien. Det kan dog også opleves sådan, at au pairen ikke har sin ”egen” ferie. Dette

er særligt tilfældet, når au pairer fortsat forventes at udføre pligter under ferien med værtsfamilien, som denne au pair har oplevet:

I went with them to Spain ... I needed to work there. I regretted [going with family on holiday]. I was always serving them dinner. It's not good vacation for me (AP 3).

I dette eksempel synes det klart, at turen til Spanien ikke havde et rekreativt formål for au pairen og dermed ikke kan betegnes som ferie.

FERIE – NÅR AU PAIR OG VÆRTSFAMILIE IKKE ER SAMMEN

I andre tilfælde holder au pairer og værtsfamilier ferie hver for sig. Her kan au pairer i nogle tilfælde disponere frit over deres ferieuger og skal dermed ikke indrette sig efter værtsfamiliens ferieplanlægning. Det fortæller denne værtsfamilie, er tilfældet hos dem:

[Første au pair] holdt meget ferie, faktisk. Hun var meget rejseglad og ville se så meget af Europa, som hun kunne nå på den tid, hun var her. Hun rejste til Holland flere gange, og til Italien, Spanien og Norge – sådan nogle sviture, hvor hun kom hjem og havde taget en masse billeder.

[Nuværende au pair] skal af sted på fredag i 10-11 dage, fordi hun har mulighed for at møde sin kæreste i Holland. Vi har den ordning, at vi godt kan klare os uden vores au pair. Vi har sagt til [begge au pairer], at de bare skal tage af sted, når det passer dem. Vi finder ud af det, når de ikke er her i de dage ... Jeg ved, at det er almindelig lovgivning, altså at de skal optjene ret til ferie, ligesom vi andre også skal på et arbejde, så i princippet havde de slet ikke lov til at holde ferie inden for det første år, men det har de bare gjort alligevel. (VF 19)

Denne værtsfamilie understreger, at de godt kan klare sig uden en au pair i perioder. Det er dog altså i sidste ende op til værtsfamilien, hvornår au paires ferie skal afholdes, og vi hører i andre tilfælde om, at au paires ferie skal passes ind i værtsfamiliens hverdag og behov, hvorfor en au pair ikke nødvendigvis kan holde ferie på det tidspunkt eller en ferie med den længde, hun måtte ønske:

Min seneste au pairs far døde i julen, og så købte jeg en billet til Filippinerne. Hun var jo helt færdig over hendes far, og jeg kunne godt se, at de der 7.000 kr. til at komme til Filippinerne, dem

havde hun ikke. Så købte jeg en billet, så hun kunne komme hjem til hans begravelse og til sin mor ... Det var mellem jul og nytår, hun skulle rejse, og så spurgte hun, om det var okay, at hun blev på Filippinerne de første tre uger af januar. Og der sagde jeg så 'nej, jeg kan ikke undvære dig tre uger ind i januar. Du kan få til den 10.' Så hun fik noget ferie, så hun ikke bare skulle være der i kort tid, men jeg kunne ikke give hende en måned på Filippinerne. Men hun havde heller ikke krav på så mange dage (VF 10).

Hvor ovenstående rejse til Filippinerne tager afsæt i en au pairs familie-mæssige situation – og kun er mulig med værtsfamiliens økonomiske støtte – handler ferieplanlægning i mange andre tilfælde om, at au pairs ferie kommer til at følge værtsfamiliens. Det sker i denne familie:

[Vores au pair] har de der fem ugers ferie, men hun plejer bare at holde ferie, når vi holder ferie. Hun har ikke været med os på ferie – det er også med logistikken: Det kan godt være lidt besværligt, når man skal have så meget ekstra plads – ekstra værelse osv. Og fordi vi har de små børn, så har vi været på camping og sådan noget – der er ikke så god plads i en campingvogn [griner], det tror jeg ikke engang, hun har lyst til (VF 25).

Hvor nogle au pairs kan være fuldt tilfredse med at afholde deres ferie, når det passer værtsfamilien, kan andre au pairs føle, at deres reelle muligheder for at disponere over egen ferie hermed indskrænkes væsentligt. Nogle au pairs fortæller dog, at de har haft ferie, mens værtsfamilien var væk, og ikke har været forpligtede til at blive i huset, hvorfor de har oplevet dette som reel ferie:

I've been on vacation for one summer only. [Host father] went, and he told me: 'You can go somewhere in two weeks, whatever you want, you are free'. I went to my grandmother in Germany ... I went home a week after they left, because I wanted to check everything. It's my responsibility. I want to make sure, to see for myself that everything is okay (AP 16).

Uanset at denne au pair fortæller, at hun er glad for sin ferie, fortæller hun dog også, at hun tog tidligt tilbage fra Tyskland for at "tjekke, at alt var i orden". Denne oplevelse af at være ansvarlig for værtsfamiliens hjem kan eventuelt medvirke til, at hun ikke reelt er på "ferie" i alle

ugerne, idet der er tale om en afbrydelse af feriens rekreative formål. I andre tilfælde er au pairer fx ansvarlige for kæledyr i værtsfamiliens hjem, mens denne er bortrejst. Hvorvidt dette så skal tælle som ”ferie” for au pairen, kan dermed også debatteres. Au pair Support fortæller i den forbindelse, at de af og til inddrages i uoverensstemmelser, hvor en au pair ikke mener at have haft ferie, mens værtsfamilien holder på, at det har hun haft, mens de selv var bortrejst.

Endelig har vi talt med au pairer, der fortæller, at de ganske enkelt ikke har haft ferie, og at værtsfamilien ikke har nævnt dette spørgsmål. AP 13 fortæller, at hun en enkelt gang har forsøgt at tale med værtsfamilien om det, men at værtsmoren råbte, at hun ikke havde tid til at snakke. Siden har au pairen ikke bragt emnet på bane igen. AP 24 fortæller os, at hun er i tvivl om ferielovgivningen, og at hun ikke tør spørge sin værtsfamilie om sin mulighed for at få ferie:

I don't know if I have winter holidays. I didn't ask. My friends told me that I must ask, because their host family told them that you have ... But I'm afraid that maybe they'll be offended if I ask about that thing ... I looked in the contract about the holidays, but it's not there in the contract, so I didn't ask them (AP 24).

Dette eksempel illustrerer endnu en gang, hvordan mange au pairer er bange for at stille deres værtsfamilie spørgsmål, som de frygter, kan gøre dem sure eller utilfredse – her til trods for, at au paires venner har understreget over for hende, at hun har ret til ferie.

SAMMENFATNING

Dette kapitel, der er baseret på undersøgelsens kvalitative interview, har omhandlet temaet ”tid” i relation til au pair-ordningen. En central del af ordningens bestemmelser er, at en au pairs pligter skal udgøre mellem 3 og 5 timer om dagen, 6 dage om ugen, eller mellem 18 og 30 timer ugentligt. For mange af de interviewede au pairs vedkommende lever omfanget af deres pligter umiddelbart op til dette. Flere værtsfamilier er således gode til at sørge for, at hvis en au pair bruger mange timer én dag, så trækkes disse fra en anden. Ligeledes har langt størstedelen af de in-

interviewede au pairer den påkrævede ugentlige fridag, oftest om søndagen, og en del har hele weekenden fri.

Der eksisterer dog en række problematikker i relation til dette. For det første er der flere værtsfamilier, som ikke holder øje med, hvor mange timer deres au pairer bruger på pligter. Dette kan meget vel være i et forsøg på at udvise tillid. Med den viden vi har fra au pairerne om, at de ofte gerne vil stille værtsfamilierne tilfredse, er det dog muligt, at en del au pairer bruger flere timer på at udføre pligter, end deres værtsfamilie ved – ganske enkelt fordi værtsfamilien ikke holder øje og siger stop. Hertil kommer, at det på flere måder er svært at definere, hvad der skal tælles med i de timer, au piren bruger på pligter. Som vi vender tilbage til i kapitel 9, er såvel au pairer som værtsfamilier ofte i tvivl om, hvorvidt deltagelse i måltider eller samvær med familiens børn tæller som ”arbejdstid”.

Hertil kommer, at mange au pairer oplever, at de forventes at stå til rådighed, for at kunne tilbyde værtsfamilien den fleksibilitet, de efterspørger, hvormed au parens egen fleksibilitet og reelle fritid er relativt begrænset. Nogle oplever, at værtsfamilien ringer, mens de er på besøg hos venner, og beder dem om at komme hjem, fordi de har brug for deres hjælp. Andre forlader sjældent værtsfamiliens hus i tilfælde af, at familien skulle få brug for dem. Den tid, au pairer på den måde anvender i en slags ”evig tilkaldevagt”, tæller sjældent med i de timer, han eller hun bruger på pligter. Også her spiller karakteren af relationen imellem parterne en væsentlig rolle i forhold til, om sådanne forhold opleves som problematiske eller ej. Anden del af kapitlet omhandler, hvordan de interviewede au pairer bruger den fritid, de har til rådighed. Mange tilbringer tid sammen med andre au pairer, og især filippinerne har veludbyggede sociale netværk, blandt andet med udgangspunkt i en række filippinske menigheder i forskellige kirker. Derudover går en del på sprogskole, hvor de også møder andre au pairer. Nogle au pairer oplever dog at være socialt isolerede, hvilket kan have en negativ betydning for deres kendskab til deres rettigheder og evne til eventuelt at sige fra over for værtsfamilien. Kapitlet har vist, at en del au pairer derudover opnår kendskab til deres rettigheder ved brug af de eksisterende tilbud hos Au Pair Network og Au pair Support. Der er dog også au pairer, der ikke kender til disse tilbud og ikke ved, hvor de skal henvende sig med problemer. Hertil kommer, at langt fra alle værtsfamilier tilsyneladende kender til tilbuddenes eksistens.

Nogle au pairer har derudover kontakt med andre danskere end værtsfamilien, heriblandt danske kærester. En enkelt af de interviewede au pairer blev gravid under sit ophold med en dansk mand, som ikke ønskede barnet. Dette er dog en undtagelse i vores materiale, og ingen au pairer nævner direkte ønsket om at finde en dansk mand som en del af deres motivation for at komme hertil. Flere steder i den eksisterende litteratur påpeges det dog, at et ønske om at finde en dansk mand for nogle au pairer udgør et led i en mere langsigtet migrationsstrategi.

Kapitlet afsluttes med et afsnit om au pairers ferie. Dette er et af de emner, hjælpetilbuddene ofte modtager henvendelser om, idet både au pairer og værtsfamilier er i tvivl om lovgivningen på dette område. Au pairer har ret til ferie, og de fleste holder også en eller anden form for ferie. Det drejer sig dog ofte om, at au pairen har fri, mens værtsfamilien selv er på ferie, eller i nogle tilfælde om, at au pairen er med værtsfamilien på ferie og ikke helt fritaget for pligter. Andre har dog selvstændig ferie, når de ønsker det.

ØKONOMI

Af ordningen fremgår det, at en au pair af sin værtsfamilie skal modtage et fastsat beløb i lommepenge hver måned. En minimumssats for dette beløb reguleres hvert år. Satsen var pr. 1-1-2012 på 3.150 kr. og pr. 1-1-2013 på 3.200 kr. Derudover skal au pæren fra værtsfamilien modtage kost og logi, som af Skatterådet pr. 20. november 2012 er sat til en værdi på 3.141,67 kr. pr. måned.²⁴ Endvidere er værtsfamilien forpligtet til at betale for au pærens forsikringer, ligesom de skal betale au pærens billet ud af Danmark efter opholdets afslutning, hvis au pæren har fast bopæl i et land uden for Europa.

I dette kapitel ser vi på forskellige former for økonomiske transaktioner, der – ifølge denne undersøgelses interview – er impliceret i au pærs ophold i Danmark. Det drejer sig dels om lommepenge, og om hvorvidt denne sats fx skal være højere, end det fastsatte minimumsbeløb. Det handler også om, hvorvidt og hvorfor værtsfamilier betaler andre udgifter for deres au pærer, det være sig udgifter til fx tøj, klippekort, elektronik og rejser m.v. Dernæst ser vi på, hvad forskellige au pærer bruger deres lommepenge på, og hvilke former for usikkerhed og konflikter der kan opstå imellem au pærer og værtsfamilier, fx når au pærer ønsker at låne penge. Sidste del af kapitlet omhandler de penge, som ifølge ordningen skal betales til staten.

24. Jævnfør bekendtgørelse om værdiansættelse af fri kost og logi, nr. 1076 af 20/11/2012.

LOMMEPENGE

For de 14 værtsfamilier og 21 au pairer (i alt 35 tilfælde), der i interviewene præcist har angivet, hvor meget deres au pair/de selv modtager i lommepenge, gælder følgende:

- I 12 tilfælde modtager au pairen de 3.150 kr., der var minimumssatsen i 2012.
- I 14 tilfælde modtager au pairen mere end minimumssatsen for 2012 (heraf 11 mellem 3.200 kr. og 3.500 kr., og 3 mellem 4.000 kr. og 4.500 kr.).
- I 9 tilfælde modtager au pairen mindre end minimumssatsen for 2012 – enten 3.000, 3.050 eller 31.00 kr. Dette skyldes dog i alle tilfælde undtagen ét, at au pairen ankom til Danmark i 2010 eller 2011, hvor minimumssatsen var henholdsvis 3.000 kr. og 3.050 kr.²⁵ Beløbet ændrer sig ikke i løbet af en au pairs ophold, hvilket betyder, at au pairer, der eksempelvis fik deres opholdstilladelse i 2011, modtager det, der dengang var minimumssatsen. At nogle au pairer i vores materiale modtager mindre end minimumssatsen for 2012, er dermed ikke nødvendigvis en overtrædelse af reglerne fra værtsfamiliens side.

Vi skal understrege, at denne opgørelse er baseret på et lille, kvalitativt materiale og dermed på ingen måde kan anvendes til bredere generaliseringer. For eksempel fortæller både Au pair Support og FOA, at de ofte oplever, at au pairer modtager for lidt i lommepenge.

Vi kan dog konstatere, at de au pairer og værtsfamilier, vi har interviewet, selv fortæller at lovgivningens beløb om lommepenge overholdes i deres tilfælde. Vi hører derudover også om en del tilfælde, hvor au pairer modtager større beløb i lommepenge end det fastsatte minimumsbeløb. Værtsfamilier kan fremhæve dette som en måde, hvorpå de er ”gode” værtsfamilier, fordi de handler ud fra en bevidsthed om, at fx 500 kr. mere for dem er en begrænset udgift, mens det gør en stor forskel for au pairen:

25. AP 24 ankom i 2011, men får kun udbetalt 3.000 kr. Dette eksempel vender vi tilbage til nedenfor.

Vi betaler hende mere end tariffen, selvfølgelig gør vi det. Det har vi altid gjort ... Nu om dage skal man vist have 3.000 kr., det tror jeg nok er tariffen. Men siden den første dag har hun fået 3.500 kr. Og hun har ikke nogle udgifter andet end det, hun selv vil (VF 17).

Det skal dog påpeges, at VF 17 her udtrykker tvivl om, hvad minimumssatsen er.

Når nogle au pairer modtager en højere sats end minimumsbøbet, kan det medføre, at flere au pairer også ønsker at få en højere sats. Dette fremgår fx af interviewet med denne au pair, der – på linje med såvel flere andre au pairer og værtsfamilier – omtaler lommepengene som ”løn”:

My salary is 3.500 kr. But some of my classmates [at the language school] they had their salary raised to 3.800, but me, it's still 3.500. I don't want to say it to [host father], because anyway I'm not working, like really working a lot. I don't know if he would increase it, I did not open that topic to him. That's the only thing I am maybe unsatisfied with. Not before, but now, because all of my classmates were raised to 3.800. It's only 300, but it's money (AP 16).

Som det fremgår af citatet med AP 16 ovenfor, afhænger au parernes forventninger til lommepengenes størrelse blandt andet af, hvad andre au pairer, som de kommer i kontakt med, modtager. Hvor au parerne forståeligt nok kan ønske sig en højere sats, kan nogle værtsfamilier omvendt have en interesse i, at niveauet generelt ikke hæves over minimumssatsen. I den forbindelse fortæller en værtsmor, der bor i et område med mange au pairer, om følgende episode:

Jeg har haft besøg af min nabo, der siger: 'Du giver dem 500 kr. mere end minimumslønnen, det sætter jo effekter rundt'. Men jeg har det sådan, at de 500 kr. kan vi godt afskrive, og det betyder alverden for dem (VF 10).

Som beskrevet i kapitel 4 har mange af værtsfamilierne en væsentligt højere erhvervsindkomst end gennemsnittet for den danske befolkning (som i forvejen er højt i forhold til mange andre lande), se tabel 4.9. Samtidig hører vi også fra enkelte værtsfamilier, at deres høje indtægt modsvares af et højt udgiftsniveau, fx på grund af høje boligudgifter. Endnu

en gang skal det endvidere nævnes, at det ikke er alle værtsfamilier, der har en høj erhvervsindkomst efter danske standarder. I sådanne tilfælde kan de udgifter, der er forbundet med at have au pair, findes ved, at familien fx vælger ikke at holde ferier i udlandet. Hvor nogle værtsfamilier dermed kan have både ønsker om og økonomisk råderum til at bruge ganske store beløb på deres au pairs ophold i Danmark, kan dette for andre værtsfamilier være økonomisk vanskeligt, ligesom værtsfamilier kan holde sig til de gængse satser af andre årsager.

Som afslutning på dette afsnit kan næves, at mange au pairer fortæller, at de får udbetalt deres lommepenge via automatiske månedlige pengeoverførsler til et hævekort. Dette gjorde, at de interviewede au pairer kun i få tilfælde berettede om problemer med udbetalingerne rettidighed. Både FOA og Au pair Support fortæller dog, at de ofte har svært ved at afgøre sager vedrørende økonomiske uoverensstemmelser, netop fordi en del au pairer får udbetalt deres lommepenge kontant, og det derfor kan være svært at dokumentere, at de eksempelvis har modtaget for lidt. Af samme årsag anbefaler SFR, at der oprettes en bankkonto til au pairen ved dennes ankomst, som lommepengene overføres til (se www.nyidanmark.dk). Det er dog ikke et krav.

FORSKELLIGE FORMER FOR EKSTRA PENGEUDBETALINGER

Ud over en eventuelt højere månedlig sats for lommepenge hører vi også om tilfælde, hvor au pairer får ekstra penge for ydelser, der ligger ud over deres faste månedlige forpligtelser. Det kunne fx handle om at passe børn på au paires fridag. Da dette jævnfør au pair-kontrakten ikke er lovligt, beskrives det i kapitel 10 om overtrædelser af ordningen.

En anden måde, hvorpå nogle au pairer undertiden modtager flere penge, end deres månedlige lommepenge, er via en såkaldt ”stay-on bonus”. Her hører vi i enkelte tilfælde om, at værtsfamilier lover au pairen et ekstra pengebeløb, hvis hun bliver hos dem til kontraktens udløb. AP 3’s værtsmor har lovet hende en bonus på 500 kr. pr måned, som hun får ved kontraktens udløb. Fra værtsfamiliens side er det et forsøg på at holde på en au pair og dermed undgå at skulle oplære og vænne sig til en ny au pair, hvis den første ønsker at skifte familie. En værtsmor fortæller følgende:

Interviewer: Du snakkede om en ”stay-on bonus”?

Interviewperson: Ja, det er der mange, der får, tror jeg. Det er, at man får at vide, at hvis man bliver hele perioden og ikke rejser til

en anden familie, så får man en eller anden bonus. Det tror jeg er en gængs ting. Det har vi ikke talt om her. Selvfølgelig får hun noget med hjem til sit hus, men det er ikke noget, vi har aftalt. Men det er et begreb, jeg har lært, at det kan man tilbyde (VF 6).

En sådan bonus kan dog være med til at uddybe nogle af parers i forvejen sårbare position, som denne af par udtrykker:

Everybody complains much about their families, but they are so scared, because they don't want to go back to their countries. [The host families] say to the au pairs: 'We are going to give you money at the end of your period, like a bonus for staying with us', so all the time there is a pressure. So [the au pairs] think: 'Ah okay, if I'm not going to stay with this family I'm going to lose that money'. So they just say 'yes, yes' to everything (AP 27).

Som citatet illustrerer, kan løftet om en "stay-on bonus" være medvirkende til, at af par accepterer urimelige krav fra deres værtsfamilies side, særligt hvis af parerne har familier i hjemlandet, som er afhængige af de penge, de sender fra Danmark.

ANDRE FORMER FOR GODER

Ud over at nogle af par får et større beløb i lomme penge end den foreskrevne minimumssats, hører vi også om, at værtsfamilier på anden måde bidrager økonomisk til deres af par tid i Danmark. Det drejer sig i hovedsagen om følgende former for naturalier; tøj og lignende, mobiltelefoners taletid, klippekort til offentlig transport samt rejser af forskellig slags.

De forskellige former for udveksling af penge og gaver imellem værtsfamilie og af par, kan blandt andet belyses ved hjælp af sociologen Viviana Zelizer (Ertman, 2009; Zelizer, 2000). Zelizer mener, at mange teoretiske retninger har en for snæver tilgang til forholdet mellem økonomi og intimitet: Inden for nogle teoretiske retninger betragtes økonomi og intimitet som klart adskilt, og inden for andre hævdes det, at menneskers adfærd kan betragtes som udelukkende styret af fx økonomisk rationalitet eller kultur. Zelizer argumenterer for, at økonomi og intimitet, snarere end at udelukke eller ødelægge hinanden, spiller sammen på forskellige måder i forskellige intime relationer – og at langt de fleste intime

relationer også indebærer en form for økonomiske transaktioner (Ertman, 2009; Zelizer, 2000). Relationen mellem au pair og værtsfamilie er et godt eksempel herpå – endda et eksempel, hvor sammenblandingen af økonomi og intimitet er fastlagt strukturelt i form af kravet om, at au pairen skal modtage lommepenge (og fx betale AM-bidrag) og samtidig indgå som en del af familien.

Ifølge Zelizer, vil mange mennesker dog, med udgangspunkt i ovennævnte anskuelse af økonomi og intimitet som noget, der bør holdes adskilt, opleve et ubehag ved en åbenlys sammenblanding af de to (som det eksempelvis ses i store dele af debatten om prostitution) (Ertman, 2009). Værtsfamiliernes måder at forholde sig til den økonomiske relation til au pairen – ved eksempelvis at give mere i lommepenge, give store gaver e.l. kan ses som forskellige måder, hvorpå de forholder sig til dette ubehag (se også Madsen, 2012, s. 57ff). At værtsfamilierne vælger at støtte au pairen ved at give gaver fremfor ved at hæve lommepengebeløbet, kan dermed anskues som udtryk for et ønske om at understrege den intime, familiære relation og neddæmpe den mere formelle, økonomiske relation mellem parterne.

VÆRTSFAMILIERS KØB AF GAVER, TØJ OG STØVLER MV.

Flere værtsfamilier fortæller, at de køber forskellige ting til deres au pair, hvilket gør, at au pairen enten slipper for selv at bekoste fx vintertøj, eller at de får goder, de ellers ikke ville købe til sig selv. Som denne værtsmor fortæller, er det samtidig en måde, hvorpå værtsfamilien kan vise, at de påskønner deres au pair:

[Au pair] ville enormt gerne have sådan nogle New Balance-gummisko, og jeg tænkte bare, at selvfølgelig skal hun da have nogle ordentlige gummisko, når hun kommer her, ikke? De kommer fra de varmeste lande, og så skal de pludselig gå rundt med mine hunde i snedriver, så det har været nogle udgifter uden lige, så købte vi de der Sorell-støvler til dem, for at de kan klare sådan en vinter. Hvis man tager et menneske ind, så er man jo nødt til at prioritere, at det ikke bare er lønnen. Der er jo nogle ting, de ikke har råd til at købe, ud fra den løn (VF 5).

VF 5 understreger hermed et ønske om, at ”tage au pairen ind”, hvorved hun fremhæver den intime, familiære relation imellem dem. På linje hermed fortæller flere værtsfamilier, at de forsøger at sikre sig, at deres au

pair ikke har udgifter forbundet med at være hos dem, og at de dermed søger at sikre, at hun er tilfreds og trives. Dermed bliver disse udgifter, som værtsfamilier frivilligt tager på sig, også væsentlige i forhold til deres selvfremsstilling som ”gode” værtsfamilier, der ikke blot ønsker at få mest mulig arbejdskraft ud af deres au pair så billigt som muligt i en transaktion, der primært er økonomisk:

Vi giver meget store gaver til jul og fødselsdage – der giver vi for sådan 1.500 kr. eller sådan noget, så de oplever at få en stor ting. [Første au pair] fik brug for briller – hun klagede over hovedpine, og vi fandt ud af, at det var, fordi hendes briller var for svage, og så købte jeg hende nye briller (VF 19).

I andre tilfælde får au pairer ingen ekstra goder fra deres værtsfamilie, eller de modtager kun ting som fx aflagt tøj, der ikke umiddelbart repræsenterer en økonomisk værdi for værtsfamilien, men som au pairen kan sætte stor pris på at modtage. Det fortæller fx denne værtsmor om:

Vi giver hende 3.050 og støtter hende ikke derudover. Jeg ved godt, der er andre, der gør det. Men jeg synes egentlig, det er et pænt beløb i forhold til, at hun ikke laver mere, end hun gør hos os. Så er der andre, hvor de måske har givet dem vinterstøvler eller noget andet. Hun får, hvis der er noget tøj, min datter ikke kan passe, så får hun nogle gange det. Men ellers nej (VF 2).

Denne værtsmor fremhæver den økonomiske relation mellem parterne, ved konkret at forholde det beløb, au pairen modtager, til den indsats, hun yder. Dette kan blandt andet ses i lyset af, at familiens nuværende au pair i mindre grad ønsker at indgå som en del af familien end VF 2's tidligere au pair, og dermed selv neddæmper den familiære relation, til værtsmorens store skuffelse (se kapitel 8). Derudover kan VF 2's rationale ganske enkelt skyldes, at der her er tale om en værtsfamilie, der ikke som flertallet er decideret velstående, og som derfor har haft mange konkrete økonomiske overvejelser i forbindelse med at få au pair.

Ud over tøj hører vi også om, at au pairer fx får en aflagt bærbar computer under deres ophold i Danmark. Dette kan enten være til låns eller som en gave og kan være meget værdsat i forhold til at kommunikere med familien i hjemlandet via Skype. Blandt andre Sollund beskriver betydningen af teknologi for at opretholde transnationale relationer (Sollund, 2009).

Generelt fremhæver både au pairer og værtsfamilier såvel en lommepengesats, der ligger over det fastsatte minimumsbeløb, som gavmilde gaver af forskellig slags som noget positivt. Det kobles dermed ikke altid til forventninger om, at au pairer yder mere. At noget sådan dog godt kan finde sted, hører vi fx om fra denne værtsfar, der fortæller om sin au pairs tidligere værtsfamilie, hvor hun ”arbejdede” for meget:

Dem, hun boede ved tidligere, en af grundene til, at hun ikke havde sagt nej, var, at de gav hende mange ting. Altså, dyre ting: computer, smykker, Louis Vuitton-tøj, det gjorde, at hun havde svært ved at sige nej til dem. Hun var blevet købt, simpelthen (VF 24).

Denne værtsfar er nu i tvivl om, hvorvidt han skal købe en computer til au pairen, fordi han ikke ønsker, at au pairen skal misforstå det som, at han så også forventer mere ”arbejde”. Dette citat viser, hvorledes sammenkoblingen imellem økonomi og husarbejde – og imellem om noget gøres ”af lyst”, eller fordi man får penge for det – kan være vanskeligt at forholde sig til i praksis. Derudover illustrerer citatet funktionen af gaver i sociale relationer, et tema, der inden for samfundsvidenskaben blev belyst af Marcel Mauss allerede i 1924. Mauss påpeger, hvordan gaver, der umiddelbart ikke nødvendigvis har nogen praktisk eller kommerciel værdi, dog har betydning for sociale relationer, idet der oftest med tildelingen af en gave følger en forventning om en gengave (Mauss, 1967 [1924]). Værtsfaren herover er meget bevidst om dette, idet han er i tvivl om, hvorvidt en gave fra deres side vil medføre, at au pairen føler sig forpligtet til at yde mere for dermed at gengælde gaven.

SÆRLIGE YDELSER – FX TILSKUD TIL OFFENTLIG TRANSPORT

En særlig ting, som en del værtsfamilier bekoster, er, som vi så i kapitel 6, en mobiltelefon og/eller taletid til deres au pair.

En anden måde, hvorpå en del værtsfamilier bidrager økonomisk til deres au pairs økonomi, er, at give dem klippekort til offentlig transport. Det kan dels ske ved at dække au paires udgifter til transport til og fra danskundervisning på sprogskolen, og dels (som nævnt i det foregående kapitel) ved at dække transportudgifter i forhold til fritidsaktiviteter som fx at gå i kirke eller besøge veninder.

For au pairer, der gerne vil sende så mange penge som muligt hjem, kan værtsfamiliers betaling af deres transport være afgørende for,

om de i det hele taget kommer omkring under deres ophold i Danmark. Enkelte au pairer fortæller her, at de egentlig gerne ville gå på sprogskole, men har valgt det fra, fordi transporten er for dyr, og de selv skulle dække den. Omvendt fortæller en værtsfamilie, der bor 25 km fra en større by, at de giver au pairen et klippekort, så hun kan komme til byen én gang ugentligt. Ved at give au pairen klippekortet fritages hun/han også fra dilemmaet om eventuelt at undvære turene til byen til gengæld for at kunne sende flere penge hjem.

Andre au pairer får ikke sådanne tilskud, og det kan påvirke deres trivsel i Danmark. Det fortæller denne au pair om:

I buy my toothbrush, shampoo, my everything. If I ask [host mother] to buy conditioner or tooth brush she just tells me 'that belongs to you', so I have to buy that my own. And my salary is only 3.050. That is why I am really poor here.

Interviewer: What about transportation?

Interviewperson: I pay by myself. That is why during my day off I only like to stay in my bed, and I don't like to go out. Sometimes my au pair friends pay for me. But I don't want to go out (AP 21).

Samtidig ser vi også, at når en del værtsfamilier betaler transport for deres au pairer, kan der opstå en forventning om, at man som au pair generelt kan få dette gode. Dermed hører vi også om au pairer, der beder om, at værtsfamilien betaler deres transport, og om familier, der enten accepterer eller afviser at gøre dette. I den forbindelse kan der opstå misforståelser i forhold til, hvem der skal betale for hvad. Det fortæller denne au pair om fra opholdet hos sin tidligere værtsfamilie:

They promised me that they would pay for me, help me with travelling. First they said 'yes', but then, when I came they said 'no'. They said 'Sorry, it's too expensive for us'. But you know, I saw their house, their cars, and – okay 300 kr. it's nothing for you. If you say 'no' the first time, it is okay with me, but not if you say 'yes' the first time, and then change your mind (AP 1).

Dette er atter et eksempel på samspillet imellem au pairers økonomiske afhængighed under deres ophold og deres svage forhandlingsposition i forhold til deres værtsfamilie.

SÆRLIGE YDELSER – REJSER TIL/FRA UDLANDET

Et andet område, hvor nogle værtsfamilier betaler udgifter for deres au pairer, er rejser til og fra udlandet. Dette kan dreje sig om dels transport til Danmark, dels om ferierejser under au parens ophold.

Det fremgår af den danske ordning, at en værtsfamilie skal betale en au pairs hjemrejsebillet, hvis denne har fast bopæl uden for Europa. Derimod er indreisen til Danmark ikke nævnt i ordningen. Her hører vi, at værtsfamilier i nogle tilfælde betaler. Det kan dels dreje sig om biletter fra fx Filippinerne eller Ukraine, men det kan også være biletter fra fx Norge eller Holland, hvis au pair efter endt ophold her søger videre til Danmark. Fx fortæller en værtsfamilie følgende:

Vi har altid betalt alle rejser. [Første au pair] boede hos en anden familie, og det endte med, at vi betalte hendes rejse fra Norge til Danmark. Og vi betalte også [anden au pairs] rejse fra Holland og hertil. Så vi har betalt for alt, rub og stub, indtil videre (VF 19).

Denne værtsfamilie dækker altså deres au pairs indrejsebilletter til Danmark og kræver ikke efterfølgende disse penge tilbagebetalt. Dette sker dog i andre tilfælde. Således fortæller en repræsentant for Au pair Support, at nogle au pairer oplever, at værtsfamilien betaler deres billet til Danmark, men at de ikke klart har fortalt au pairen, at de efterfølgende vil modregne beløbet i lommepengene. Repræsentanten fremviste et eksempel på en beregning af en au pairs lommepenge for juni og juli, som au pairen selv har noteret. I juni får hun som udgangspunkt 3.050 kroner i lommepenge. Herfra trækkes 2.378 kr. til flybilletten og endvidere 249 kr. for hendes forbrug på mobiltelefonen. Hun får således i alt udbetalt 423 kr. i lommepenge. I juli har værtsfamilien, ud over det samme beløb for flybillet samt endnu en gang mobiltelefoni, fratrukket 414 kr. til betaling af AM-bidrag. Au pairen får dermed udbetalt 9 kr. i lommepenge.

Værtsfamilier er ikke forpligtet til at betale hverken flybillet eller for den sags skyld mobiltelefoni for au pairen. Men i mange tilfælde er au pairen ikke forberedt på, at prisen for flybilletten vil blive modregnet i deres lommepenge, hvorfor det kommer som et chok, når hun/han en måned kun får udbetalt minimale beløb. Hos Au pair Support har de oplevet en stigende tendens til, at au pairer ”låner” penge af værtsfamilien, uden at vide, at værtsfamilien vil have pengene tilbage. I nogle tilfælde medfører dette yderligere, at værtsfamilien ved opholdets afslutning me-

ner at have penge til gode hos au pairen, hvorfor de nægter at betale hjemrejsebilletten – hvilket de ellers er forpligtet til. Dette bekræftes af Au Pair Network. Au pair Support foreslår derfor, at man fastsætter et loft for, hvor stort et beløb der kan modregnes eller registreres som gæld, eller at det ganske enkelt besluttes, at værtsfamilien er forpligtet til at betale for både rejsen hjem og rejsen til Danmark (hvilket yderligere kunne mindske au pairers problemer med gæld til bureauer, rekrutteringsagenter eller pårørende).

AU PAIRERS BRUG AF DE PENGE, DE MODTAGER

Det store fokus på, hvem der fx skal betale et klippekort, eller om man kan få 300 kr. mere om måneden i lommepenge, understreger, at au pairer ofte har meget hårdt brug for de penge, de kan få ud af opholdet i Danmark.

AT SENDE PENGE TIL FAMILIE I HJEMLANDET

Som vi så i kapitel 4 om rekruttering, sender mange af de interviewede au pairer penge hjem til deres familie i hjemlandet. For nogle drejer det sig om en væsentlig del af deres lommepenge, hvis ikke hele beløbet, som bruges til at betale eksempelvis yngre søskendes uddannelse eller medicin til syge familiemedlemmer. I andre tilfælde går pengene til en fælles familieopsparing. En au pair fortæller følgende:

Interviewer: You send almost all the money back home, is it for anything specific?

Interviewperson: It's for my family you know, to buy food, stuff like that. I am the breadwinner for my parents now. My brother is working, but his salary is not enough, so I have to ... In the Philippines we have to help our parents, we can't say no to them. It's a bit hard (AP 4).

I vores materiale såvel som i den øvrige litteratur ses som nævnt en tendens til, at det særligt er au pairer fra Filippinerne, som forventes at sende penge til hjemlandet. Dette skyldes blandt andet, at beskæftigelsessituationen i Filippinerne er vanskelig, hvorfor der her er en udbredt tradition for at tage til udlandet og arbejde (Mygind Korsby, 2010; Pedersen, 2012; Sollund, 2009; Stenum, 2008). Såkaldte *overseas workers* bliver såle-

des betragtet som nationale helte. De penge, de sender til hjemlandet, blev i 2005 estimeret til at være ti milliarder dollars, hvorved de udgør en væsentlig andel af landets BNP (Mygind Korsby, 2010, s. 17; Stenum, 2008, s. 10). De europæiske au pair-ordninger tilbyder en form for arbejde i udlandet, hvorved der kan siges at være et praktisk match i forhold til det filippinske behov for at rejse udlands og skaffe sig en indtægt. Derimod er der ikke det samme match mellem intentionerne bag au pair-ordningen (som er ”kulturel udveksling”) og mange filippineres ønske om at ”arbejde” og ”tjene penge”.

De au pairer, hvis familier er mest afhængige af de penge, de sender hjem, kan også være de mest sårbare, fordi de hyppigt fx kan finde sig i urimelige forhold hos deres værtsfamilier, fremfor at forsøge at skifte værtsfamilie med den usikkerhed, det kan indebære. Denne sårbarhed kan uddybes, hvis man, fx som AP 21, ikke er klar over de specifikke regler i forbindelse med au pair-ordningen. Hun er fyldt 30 år og fortalte i interviewet, at hun dermed ikke kan få en ny opholdstilladelse og skifte til en ny værtsfamilie. Dette er ikke tilfældet, idet SFR fortæller, at en ansøger som udgangspunkt ikke må være fyldt 30, men at der sker fravigelser fra denne regel, når det drejer sig om nye opholdstilladelser ved skift af værtsfamilie (se også kapitel 10). Ikke desto mindre oplever AP 21 altså, at hun har valget mellem at finde sig i værtsmorens behandling af hende – eller tage hjem. Sidstnævnte er dog ikke en mulighed, fortæller hun, netop fordi de penge, hun tjener i Danmark, muliggør at hendes søskende i Filippinerne kan studere:

Interviewer: Is it an option for you to quit this host family now and go home?

Interviewperson: I don't want to go home. I have to finish this contract, so that maybe I can save a little money. Now I can't, because my sisters are still in university, and I don't want them to stop (AP 21).

Hendes ønsker om at spare lidt op er dog blevet undermineret af, at hendes bror har problemer med nyrerne og skulle på hospitalet. En lignende situation befinder AP 6 sig i. Hun var kommet til at knække håndtaget på værtsfamiliens vaskemaskine og frygtede, om udgiften til reparation ville blive trukket fra i hendes løn.²⁶ Hendes familie i Filippinerne

26. Som nævnt i fodnote 21 ville dette være ulovligt – det ændrer dog ikke på au pairens tvivl herom og den hermed følgende frygt for at blive skåret ned i lommepenge.

har ingen indkomst og afventer hver måned de penge, hun sender hjem. Denne case vender vi tilbage til i kapitel 8. Disse tilfælde understreger nogle au pairers økonomiske motivation samt den potentielt sårbare position, de er i.

Også flere værtsfamilier fortæller om oplevelser af, at au parnerne ofte forventes at hjemsende penge:

Den første pige, vi havde, hun havde en meget stor, sulten familie. Jeg tror simpelthen bare, at de satte sig på hænderne og ventede på, at der kom penge. De havde tre piger i Europa, og de kunne stadig ikke betale deres regninger. Det var virkelig synd. Nogle gange kom hun ned til mig efter at have siddet på Skype hele natten, fuldstændig forgrædt og bad om forskud. Og det fik hun så også nogle gange. De havde ikke noget strøm, ikke noget vand, men det er jo ret vildt, for hun sendte mange penge ... hun sendte alt hjem ... Det er lidt svært at forstå. Hun sendte 4.000 kr. hjem – og en lægeløn på Filippinerne er 1.500 kr. om måneden. Hvordan kan det ikke løbe rundt? Der sad en søster i Vedbæk, som også sendte penge hjem (VF 28).

VF 28's manglende forståelse over for, at au parner sender de fleste af sine lommepenge hjem, går igen hos flere værtsfamilier, hvilket vi belyser nedenfor.

ANDEN BRUG – EGEN OPSPARING ELLER FORBRUG I DANMARK
I andre tilfælde sender au parner kun en mindre del af deres månedlige lommepenge hjem til familien. Dermed bliver det en mulighed at spare op til sin egen fremtid efter endt au pair-ophold. Nogle fortæller her, at de har konkrete mål med deres opsparing, som de håber, vil kunne række til fx rismarker, et hus eller en lille forretning:

[I am saving] for my future, my own house. Actually this coming December, I am planning to buy some ricefields. It costs 7.000 Danish kroner (AP 14).

In the Philippines we are very poor ... Our house is very old and horrible, so I save, because I want to renovate it. I said to myself: 'After two years in Denmark, I want to come home and start a business'. My cousin told me that two years is not enough to have a business – my savings are only small. So she said I

must go to Norway and work another two years. And then after that, I can go home and have a business (AP 6).

Hvor planer om at spare op til et hus eller en rismark er fremadrettede, må andre au pairer bruge deres penge til at betale af på en gæld, som de var nødt til at sætte sig i, for at kunne komme til Danmark (se kapitel 4):

I borrowed money from some people in my country to pay my flight ticket ... I'm still paying for the ticket to come here – the ticket was around 7.000 kroner. [It goes] very slowly, because with this salary, it is impossible to pay (AP 27).

Når au pairer, som denne au pair, har sat sig i gæld for at komme til Danmark, sætter det begrænsninger på, såvel hvad de kan sende hjem til deres familier, som hvad de kan spare op eller bruge under deres ophold i Danmark. En sådan gæld kan naturligvis også være med til at forstærke en au pairs økonomiske afhængighed under sit ophold i Danmark og dermed au pairs sårbarhed.

Hvor nogle au pairer altså af forskellige grunde stort set ikke bruger nogle af de lomme penge, de modtager hver måned, på sig selv, har andre au pairer en økonomisk frihed til at spendere dem under deres ophold. Dette udgør naturligvis en meget stor forskel i forhold til, hvad de kan få ud af deres ophold i Danmark. For eksempel fortæller denne filippinske au pair, at hun primært bruger sine penge på sig selv, her og nu:

Interviewer: When you spend money, what do you spend them on?

Interviewperson: I usually go out with friends. Eat at a buffet or go shopping. Shoes, clothes, shoes, clothes [griner] And electronics (AP2).

En au pair fra det tidligere Sovjet, som i øjeblikket forsøger at finde en ny værtsfamilie, fortæller også om at kunne bruge sine månedlige lomme penge på sig selv, og at hun netop hos sin tidligere værtsfamilie anså det for at være ”lomme penge” frem for ”løn”:

I did not send money home. I spent some with my friends – went to cafés. I also traveled to different cities – Aarhus, Odense. And of course shopping.... It was pocket money, and I could

do with that money, what I wanted. For me it was enough money... We should not forget that it's not a salary, it's pocket money. So there's a big difference. Many girls tell me that they have a very small salary, and every time I correct them and say no, it's not salary. It's only pocket money (AP 10).

Hun understøtter her, at hun mener, at lommepengene har et passende omfang, da hun har kost og logi og ingen yderligere udgifter.

Også fra nogle værtsfamiliers side hører vi, at de har au pairer, som bruger en del af deres penge på eget forbrug her og nu. Værtsfamilierne giver udtryk for, at de er glade for dette, fordi det ofte betyder, at au pairen oplever noget uden for værtsfamiliens hjem under sit ophold. Dermed lever opholdet også i højere grad op til ordningens formål, og au parens afhængighed af pengene og dermed de økonomiske aspekter af parternes relation nedtones. Som fx denne værtsfamilie fortæller:

[Au pair] har rejst en del, mens hun har været her. Hun har rejst mere, end vi har [griner]. Hun har fået noget ud af at være her. Har været i Rom, i Prag, Holland – der har hun noget familie. Været på Road trip til Skagen i sommers ... Og så havde en af hendes veninders familie udstyret [deres au pair] med et guldkort til Tivoli [hvor man kan gå i Tivoli med fire ledsagere]. Så tager de meget i Tivoli. De oplever en masse ting. Sammen med en anden veninde købte hun et kamera, og nu har de gang i et stort fotoprojekt. Og jeg tænker sådan: Det er ikke sikkert, de havde gjort det på Filippinerne. Så jeg tror, det er en stor oplevelse med nogle andre muligheder for dem (VF 20).

Der er dog også flere af de interviewede au pairer, som mener, at lommepengesatsen er for lav, blandt andet fordi priserne for mad og tøj i Danmark er så høje, i forhold til hvad de er vant til, og/eller fordi lønninger i Danmark ligger langt over det beløb, en au pair modtager i lommepenge.

AU PAIRERS ØKONOMI – ET ANLIGGENDE FOR VÆRTSFAMILIEN?

Mange værtsfamilier lægger vægt på, at det er op til au pairen selv, hvad hun/han gør med sine penge. Nogle fortæller dog, at de er frustrerede over at vide, at deres au pair ikke bruger nogle af pengene på sig selv eller sparer op:

Hun sender det meste hjem. Jeg synes, det er ærgerligt, men jeg tror, familien presser. Hun ville købe en grund på Filippinerne, fordi hun ville bygge et hus. Og så sagde hun, at hun havde jo desværre ikke fået sparet noget op, fordi hendes bror var syg, så det gik pengene til. Hun lever på en sten, det er sindssygt synd. Jeg har selv været au pair i USA, da jeg var 19. Jeg fik det samme i løn og sparede 10.000 kr. op, som jeg rejste for til sidst ... Jeg synes, det er virkelig ærgerligt, at hun ikke kan hygge sig lidt for de penge, bruge nogle af dem på sig selv. Men det kan vi jo ikke gøre noget ved (VF 25).

Hvor denne værtsmor udtrykker ærgrelse og frustration over at se, at familiens au pair både "lever på en sten" og kommer til at afslutte sit ophold i Danmark uden egen opsparing, fortæller en anden værtsmor, at hun aktivt er gået ind i sin au pairs forvaltning af sin egen økonomi. Denne au pair ankom fra et ophold som husarbejder i Mellemøsten – et ophold, hvor det ikke var lykkedes hende at spare noget op til sig selv:

Al hendes opsparing var væk, da hun kom til Danmark. Det var det, der gjorde, at jeg måske nok blandede mig ret meget i starten i, hvordan hendes økonomi skulle se ud, og hvor meget den der familie skulle have. Hun sagde: "They must have half. Og så var det, jeg sagde: 'Jamen, det de fik, da du var i Abu Dhabi, må da have været mindre, for nu får du 4.000 danske kroner'.

Jeg gik hende ret meget på klingen. Hvor meget skal de have i [filippinske] pesos? Hvor meget fik de, mens du var i Abu Dhabi i pesos? Så vi brugte et par dage, hvor jeg prøvede at forklare hende, at du ender om to år uden opsparing og uden hus – igen ... Og det ved jeg godt er forfærdeligt dansk og kultur-fremmed, men hun kommer heller ikke rigtig videre med sit liv, vel? Jeg ser jo på det her fra et forfærdeligt individuelt synspunkt. Jeg kender hende og ikke resten af familien. Jeg er helt med på, at hun skal forsørge dem delvist. Men hun har jo heller ikke uendelige ressourcer. (VF 6).

Generelt engagerer værtsfamilier sig ikke så åbenlyst i deres au pairs økonomi, som denne værtsmor gør. Eksemplet har dog paralleller til andre værtsfamiliers ønsker om at hjælpe deres au pairer med at blive mere personligt selvstændige og kunne sige fra i forskellige sammenhænge. Dette emne vender vi tilbage til i kapitel 8 om relationer og positioner.

ØKONOMISKE UKLARHEDER OG UOVERENSSTEMMELSER

I en del tilfælde hører vi om forskellige uoverensstemmelser, der tager afsæt i økonomiske forhold. Det kan – som nævnt ovenfor i forbindelse med fx transportudgifter af forskellige slags – handle om uenighed i forhold til, hvem man mener, skal dække en bestemt udgift. Det kan også handle om, at au pairer ønsker at låne penge af deres værtsfamilie.

En medvirkende årsag til de økonomiske uoverensstemmelser, der bunder i forskellige opfattelser af, hvad man har aftalt, kan være, at nogle værtsfamilier lader til at opleve et ubehag ved at skulle tale om penge med au pairen. Dette kan skyldes det tidligere omtalte ubehag ved at skulle forholde sig til økonomiske aspekter af en relation, som man ønsker primært at betragte som intim eller familiær.

Samtidig fremgår det også af materialet, at det generelt er værtsfamilien, som står stærkest i forbindelse med økonomiske uoverensstemmelser: Hvis de ikke ønsker at betale fx et buskort, kan de lade være, uanset at de måske tidligere har lovet at betale for det.

Med hensyn til penge hører vi, at nogle au pairer beder deres værtsfamilier om lån af større pengebeløb til hjælp til familien, eller til afbetaling af gæld. Dette oplever nogle værtsfamilier som ganske ubehageligt og undertiden også som en indikation af, at au pairen tror, at deres pengebeholdning ingen grænser har. Ofte er et sådan ønske om lån dog tilsyneladende også en ubehagelig situation for au pairen. Denne værtsmor beskriver det fx som følger:

[Au pair] sendte en sms, da jeg var på vej på arbejde – fordi igen: Hun er meget konfliktsky og kan ikke lide at spørge. Hun skrev: ”Hej. Sorry, but can I have 10.000 kroner on Friday?”. Altså 10.000 kroner! Hvis det var min søster, der spurgte og sagde, at hun virkelig havde et problem, så skulle jeg nok sørge for at skaffe dem. Men det var mange penge. Jeg tror måske, hun har en forventning om, at bare fordi vi bor i det her store hus, har to biler, og børnene ikke mangler noget, at vi så bare har penge [knipser]. Men vi har brugt alle vores penge på det her hus – vi har ikke bare sådan lige 10.000, der hænger hist og her. Men jeg snakkede med hende. Og talte med min mand om det. Og så tilbød vi hende en måneds forskud nu og næste måned til at betale gælden af (VF 22).

VF 22 fortæller, at denne episode er det tætteste, de har været på en konflikt med au pairen, og at au pairen selv var meget ubehageligt til mode ved at bede om at låne penge. Citatet illustrerer således begge parter ubehag ved at skulle tale om økonomi. Samtidig kan en sådan episode fremhæve det grundvilkår, at værtsfamilier økonomiske set er stillet så markant bedre end de au parirer, som bor i deres hjem. Dette fremhæver den høje grad af global økonomisk ulighed, som er en væsentlig drivkraft bag mange au parirers ophold i Danmark. For nogle værtsfamilier er det ubehageligt at blive personligt konfronteret med denne økonomiske ulighed, samtidig med at de også føler, at de skal passe på deres egne penge. Som denne værtsfamilie fortæller:

[Au pair] kom for nogle dage siden og spurgte, om hun kunne låne nogle penge. Nå, men hvor meget det var? 10.000 kr. 10.000!? Tror du, vi har et pengetræ ude i haven? Men vi har så lånt hende 5.000 kr., som hun betaler af over fem måneder – hun får løn hver 14. dag, hvor vi så trækker 500 kr. Det er det der med, at 10.000 kr., det er bare rigtig mange penge – hvis så hun smutter, det ved vi jo ikke vel? 5.000 kr., det kan man sådan lidt bedre ... Men jeg har det også dårligt med at sige nej, fordi vi har så mange penge i forhold til dem ... Så får jeg også dårlig samvittighed over at købe en jakke eller noget til mig selv, for jeg kunne jo bare give pengene til hende i stedet for, ikke? (VF 25).

I ovennævnte aftale om et lån indgår den mulighed, at au pairen opsiger sin kontrakt med 14 dages varsel og dermed ”smutter” – og i en sådan situation vil det være vanskeligt at kræve penge, som man har lånt ud, tilbage. Samtidig understreger episoden også værtsfamiliens økonomisk stærke position. Som VF 25 udtrykker det andetsteds: ”Hvor er man bare heldig at være født i smørhullet Danmark”.

PENGE TIL STATEN

Et andet økonomisk emne er det, der skal betales til den danske stat under opholdet. Det drejer sig først og fremmest om, at man som au pair i Danmark skal betale arbejdsmarkedsbidrag af sine ”lomme penge” – på trods af at disse penge ifølge ordningen ikke er løn. I interviewene hører

vi dels, at der er en del forvirring hos såvel au pairer som værtsfamilier, dels at disse indbetalinger håndteres forskelligt. Som en au pair fortæller:

I'm confused about the tax, because I received a letter, but [host family] just said: 'No, you don't have to pay tax'. My friend says she pays a tax. I get confused (AP 24).

I nogle tilfælde sørger værtsfamilien for at indbetale penge, som dækker au parens arbejdsmarkedsbidrag. I andre tilfælde betaler au piren selv bidraget ud af sine lomme penge. Som en værtsfamilie fortæller:

På et tidspunkt skal vi tage stilling til skat – om hun skal betale det ud af sin løn, eller vi skal betale det for hende ... Det kommer bag på [au parerne], at de skal betale arbejdsmarkedsbidrag, de får jo et chok – der går et par måneder, så kommer det og så skal de jo pludselig af med 1.000 kr.. Det er mange penge (VF 13).

Idet au pairer betaler AM-bidrag, skal de officielt også selvangive til SKAT, hvad de tjener. Dette er mange dog ikke opmærksomme på, hvilket af og til medfører, at au piren får penge tilbage i skat efter endt ophold, fordi de har betalt AM-bidrag, eller fordi værtsfamilien har gjort det på deres vegne. Med slet skjult irritation fortæller en værtsmor følgende om sine oplevelser:

Når man søger om at få au pair, gør de meget ud af, at de penge de modtager, ikke er løn – de har ingen arbejdstilladelse, det er lomme penge. Men da [au pair] så har været her en måned, modtager jeg et brev fra SKAT, om at hun skal betale AM-bidrag. Så springer kæden fuldstændig af for mig, så siger jeg 'undskyld, det forstår jeg ikke'. Ringer til SKAT og siger, at hun jo ikke arbejder ... Nå, men så betaler jeg så – to opkrævninger på 840 kroner stykket. Jeg synes jo ikke, jeg kan gå ned og sige til hende, at dem skal hun betale, for på intet tidspunkt i processen bliver hun oplyst om, at hun skal betale skat af sin løn.

Det kan godt være, vi ikke synes, det er mange penge, men det er mange penge i hendes optik. 150 kr. om måneden eller sådan noget. Og så tænkte jeg ikke mere over det. Så pludselig får jeg så – eller hun får, men det er jo mig, der åbner hendes post, for hun forstår jo ikke, hvad de skriver – så får hun en skatteopgørelse fra 2011 her i marts måned, hvor der står, at hun skal have 1.680 kr. tilbage. Det er præcis de samme 1.680 kr. jeg

har betalt i efteråret ... Så ringer jeg til SKAT og siger, at nu hopper kæden altså af for mig. Det er jo Ebberød Bank, det her! Så siger de, at det er, fordi hun ikke har været inde og selvangive, hvad hun tjener på skat.dk. Prøv at hør, vi taler om en au pair-pige, som taler et meget basalt dansk. I havde vel ikke forventet, at hun gik på SKAT's hjemmeside og registrerede det? Men det skulle hun (VF 4).

Denne værtsmor fortæller yderligere, at når au pairer på denne måde får penge retur fra skattevæsenet, efter de er rejst, bliver pengene udbetalt til en NemKonto, som de ikke længere har adgang til. Det medvirker til, at andre værtsfamilier, ifølge denne værtsmor, forholder sig som følger: "Nå, det der AM-bidrag? Bare fyr det i skralderen. Inden SKAT når at komme efter dig, så er au pairen rejst, og de kan ikke komme efter dig". (VF 4)

Når de udtaler sig mere generelt om ordningen, er der da også flere, både au pairer og værtsfamilier, der fremhæver det paradoksale og – mener mange – urimelige i, at au pairer skal betale AM-bidrag (af mange blot kaldet "skat"), når de ikke har arbejdstilladelse eller får løn.

SAMMENFATNING

Au pairer i Danmark skal modtage et fast beløb fra værtsfamilien i lommepenge hver måned (3.150 kr. pr. 1-1-2012) samt kost og logi. Langt de fleste au pairer, vi har talt med, modtager dette beløb. Nogle modtager dog mere, ofte grundet værtsfamiliernes erkendelse af, at eksempelvis 500 kr. har stor betydning for au pairen, og mindre betydning for værtsfamilien selv. Samtidig kan det også handle om, at der lokalt dannes præcedens for højere lommepengebeløb. Ud over lommepenge vælger nogle værtsfamilier at støtte deres au pair økonomisk med betaling af transport, telefon eller en såkaldt "stay-on bonus". Endnu andre giver au pairerne større eller mindre gaver. Vi har kun talt med én au pair, som modtager mindre end det lovgivne beløb i lommepenge, men flere hjælpetilbud fortæller om au pairer, der henvender sig med sådanne problemer.

Blandt de interviewede au pairer, sender flertallet en større eller mindre andel af deres lommepenge til familien i hjemlandet. De, der sender alle eller størstedelen af deres lommepenge hjem, er typisk kommet til Danmark af økonomiske årsager og er ofte filippinere. Ofte beta-

ler disse au pairer fx for, at søskende kan gå i skole, eller de betaler leveomkostninger eller medicin for deres familie. Nogle har også gæld til rekrutteringsagenter eller pårørende, som har hjulpet dem til Danmark.

Andre sparer op af deres lommepenge for på sigt at kunne købe fx et nyt hus til familien eller starte egen forretning. Endnu andre bruger en stor del af deres lommepenge på forbrug her i Danmark eller på rejser i Europa under deres ophold. Sidstnævnte er typisk au pairer, der ikke primært har været økonomisk motiverede for at komme til Danmark.

Der kan af og til opstå uoverensstemmelser i relation til økonomi imellem au pairer og værtsfamilier. Det kan være i forbindelse med, at parterne ikke er enige om, hvad der ved au pairs ankomst var aftalt omkring betaling af indrejsebilletten – et problem, som de hjælpetilbud, vi har talt med, modtager adskillige henvendelser om. Yderligere oplever nogle værtsfamilier og au pairer ubehag i situationer, hvor au pairen ønsker at låne penge af familien, samt frustrationer i relation til de penge, au pairen skal betale til den danske stat i form af AM-bidrag.

Hvorvidt au parerne sender deres lommepenge hjem, i hvilken grad familien i hjemlandet er afhængig af disse penge, samt hvorvidt au pairen har gæld til eksempelvis rekrutteringsagenter, har stor betydning for, hvor sårbar en position, au pairen befinder sig i. Hvis au pairer har hårdt brug for pengene, kan de, vurderet ud fra vores materiale, være mindre tilbøjelige til at sige fra over for ekstra arbejde og urimelige krav fra værtsfamiliens side af frygt for at miste deres opholdstilladelse og dermed deres indtægt. I disse tilfælde bliver relationen mellem au pair og værtsfamilie særligt afgørende for opholdets karakter. Denne relation og de forskellige måder, den kan udspille sig på, er næste kapitels fokus.

RELATIONER OG POSITIONER

SAMEKSISTENS AF VANDRETTE OG LODRETTE RELATIONER

Ifølge den danske ordning skal en au pair ”indtage en familiær stilling i værtsfamilien”. Et hovedformål med ordningen er endvidere, at au parerne skal ”udvide deres kulturelle horisont gennem opnåelse af et bedre kendskab til opholdslandet” (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012). Da opholdet endvidere finder sted i et privat hjem, opstilles dermed en model om etablering af en form for familierelation imellem værtsfamilien og au pairen, hvor sidstnævnte bor i en periode, mens vedkommende lærer Danmark bedre at kende. Au paires position som en del af familien kan forstærkes af, at au pairen varetager pligter som afhentning af børn, madlavning, oprydning og rengøring – pligter, som ellers normalt varetages af familiens egne medlemmer. Her opstilles således en model, hvor au pairen indgår i en *vandret* relation med værtsfamilien, i tråd med navnet *au pair*, som betyder ”på lige fod”.

Samtidig viser interviewmateriale – især i kapitel 4 om motivation og rekruttering – at hverken værtsfamilier eller au parer primært er motiverede af ønsker om ”kulturel udveksling”, uanset at en sådan udveksling godt kan finde sted og være værdsat. I stedet kommer opholde-

ne reelt i høj grad i stand ud fra værtsfamiliernes ønsker om at få varetaget ”huslige pligter”, og om au pairernes ønsker om at modtage (og ofte hjemsende) ”lommepenge”. Dette sker samtidig i en situation, hvor au pairernes opholdstilladelser i Danmark er knyttet til værtsfamilierne. Såvel denne reelt økonomiske motivation som au pairernes afhængighed af værtsfamilierne i forhold til egne opholdstilladelser betyder, at relationen imellem værtsfamilie og au pair kan anskues som i høj grad at være *lodret*, med værtsfamilien i den stærke og au pairen i den svage position. Paradoksalt nok kan opholdet i et privat hjem også styrke denne lodrette relation, da det er værtsfamiliens hjem opholdet foregår i.

På én og samme tid er der dermed to konkurrerende modeller i spil – og dermed sameksisterer forskellige former for positioner og relationer. Denne kompleksitet er med til at forklare de store forskelle imellem forskellige værtsfamiliers og au pairs oplevelser af ordningen.

For bedre at begribe, hvordan sådanne forskelligheder kan spille sammen, opstiller vi en skematik over forskellige former for au pair-ophold.

MODEL FOR SAMSPIL IMELLEM VÆRTSFAMILIER OG AU PAIRER

Som det fremgår af de foregående kapitler, har såvel au pairer som værtsfamilier meget forskelligartede oplevelser af, hvor gode eller dårlige specifikke au pair-ophold er eller har været. Dette kan igen kobles til forskellige grader af sameksistens imellem vandrette og lodrette relationer i det enkelte au pair-ophold.

Nedenfor viser tabel 8.1 fire forskellige former for samspil imellem værtsfamilier og au pairer. På baggrund af vores empiri laver vi en opdeling imellem to idealtyper af henholdsvis værtsfamilier og au pairer.

Med hensyn til værtsfamilier skelner vi imellem dem, der primært ønsker, at en au pair skal tage sig af de huslige pligter, og dem, der også ønsker en mere familiær relation til den au pair, de har på ophold. Det er ikke for at sige, at sidstnævnte type værtsfamilie ikke også er motiveret af, at en au pair udfører huslige pligter, men i sådanne familier lægges der vægt på, at opholdet ikke kun skal være drevet af en udveksling af ”pligter” for ”lommepenge”. I høj grad vil denne skelnen svare til flere interviewede au pairs skelnen imellem ”dårlige” familier (der fx behandler dem som ”tjenestefolk”) og ”gode” værtsfamilier, der behand-

ler dem med respekt og drager omsorg for dem, ud over et givet minimum.

TABEL 8.1

Model over forskellige typer af au pair-ophold set fra et motivationssynspunkt

	AU PAIR: OPHOLD FOR MERE END PENGES SKYLD	AU PAIR: OPHOLD FOR PENGES SKYLD
VÆRTSFAMILIE: OPHOLD FOR MERE END HUSLIGE PLIGTER	A: Godt for begge parter; horizontal relation kan være fremherskende i daglig interaktion	B: Værtsfamilie kan opleve, at au pair trækker sig; værts- familie kan forsøge at "op- drage" au pair til større en- gagement i familien
VÆRTSFAMILIE: OPHOLD FOR HUSLIGE PLIGTER	C: Au pair føler sig dårligt behandlet og har ressour- cer og mod til at skifte til en ny værtsfamilie	D: Au pair føler sig dårligt be- handlet, men kan ikke sige fra og mangler ressourcer og mod til at skifte værtsfamilie

Med hensyn til au pairer skelner vi i modellem på den ene side imellem au pairer, som primært eller udelukkende er drevet af økonomiske motiver og ofte af økonomisk nød, og på den anden side imellem au pairer, som ikke udelukkende har økonomiske motiver bag deres ophold i Danmark, men også ønsker sig kulturel udveksling, og for hvem det at være "au pair" og blive behandlet med respekt kan tilskrives ganske stor betydning. Når sådanne au pairer i mindre grad er drevet af økonomisk nød, kan de også hyppigt stå stærkere i forhold til fx at skifte familie, hvis de møder en dårlig behandling, fordi de ikke i samme grad har slægtninge, der er afhængige af deres indtægt.

Hvis vi vender tilbage til diskussionen om lodrette og vandrette relationer, er det først og fremmest et grundvilkår, at der i alle ophold er en lodret relation imellem værtsfamilie og au pair, simpelthen fordi den ene part (au pairen) er afhængig af værtsfamilien for at kunne forblive i Danmark, mens det modsatte ikke er tilfældet. I de tilfælde, hvor værtsfamilier ønsker au pair-opholdet af flere grunde end varetagelsen af hus-

lige pligter, er der basis for også at udvikle mere vandrette relationer. Dette er især muligt, når en given au pair er motiveret af mere end rene økonomiske ønsker. Her – i figurens felt A – er der især basis for, at der kan opstå gode og varme relationer, og dermed for en oplevelse af opholdet, som er meget positiv for begge parter.

Hvis en værtsfamilie, der ønsker, at opholdet skal være mere end blot en udveksling af ”huslige pligter” og ”lommepenge” for en au pair, som altovervejende er i Danmark af økonomiske grunde (felt B), kan der opstå et sammenstød imellem forskellige forventninger, i form af at au pairen fx ikke ønsker at engagere sig i værtsfamiliens liv på den måde, familien har forventet. Det kan også især være her, at værtsfamilier forsøger at ”opdrage” deres au pair til fx større selvstændighed, som vi vil se senere i dette kapitel.

Hos de værtsfamilier, der primært har en au pair for at få varetaget huslige pligter, vil der hyppigere opstå ønsker om at ”få mest muligt for (lomme)pengene”. Felt C viser her samspillet med au pairer, der ønsker mere af opholdet end penge, og kan føle sig udnyttede som ”underbetalte husarbejdere”, der ikke behandles ordentligt af værtsfamilien. Sådanne au pairer vil hyppigt have ressourcerne til at sige fra over for værtsfamilien og fx flytte til en anden familie. Felt D, derimod, viser situationen, hvor en au pair, der er meget økonomisk afhængig, eller eventuelt blot er usikker og ikke har et stærkt netværk, havner i en ”dårlig” værtsfamilie: Au pairen kan her have vanskeligt ved at sige fra og kan i stedet forsøge at udholde situationen af frygt for at miste sin ret til at opholde sig i Danmark.

Denne model er naturligvis en simplificering af en kompleks virkelighed. Samtidig henleder modellen dog også opmærksomheden på, at alle disse former for ophold skal inddrages, når vi ønsker at forstå den danske au pair-ordning. Hvis man kun taler om ordningen som et sted, hvor alle au pairer og værtsfamilier finder sammen til fuld tilfredshed for begge parter (felt A), er det et fortegnet billede. Det samme er tilfældet, hvis man mener, at alle au pairer udnyttes af deres værtsfamilier, der presser mest muligt arbejde ud af dem (felt D).

Med afsæt i modellen ovenfor gennemgår vi i de næste afsnit forskellige måder, som au pairer og værtsfamilier omtaler de gensidige relationer på. Vi knytter løbende disse beskrivelser til såvel ovenstående model som til overvejelserne om lodrette og vandrette relationer.

FAMILIÆRE METAFORER

I mange interview bruger såvel værtsfamilier som – især au pairer – familiebetegetninger, når de skal beskrive, hvordan forholdet er under opholdet. Dette forekommer især i velfungerende au pair-familier, det vil sige ophold, som kan placeres i felt A og eventuelt felt B i modellen. Au pairer og værtsfamilier bruger familiemetaforer på følgende måder:

[Værtsfar] is like my father [laughs] ... It seems like I am their first daughter [laughs] (AP 17).

This family ... they are like a family to me ... The host mother, she's like my mother (AP 1).

Jamen ... [au pair] er som en datter for mig. Og det var hendes storesøster også (VF 3).

I andre tilfælde beskrives forholdet ikke helt så tæt som at være ”forælder” og ”barn” som i de ovenstående citater, men i stedet sådan, at en au pair fx er ”som en storesøster” for en værtsfamilies børn eller ”en niece” til en værtsmor. Dette kan også skyldes, at mange au pairer er mellem 22 og 27 år (se tabel 4.17), det vil sige snarere er voksne end børn, hvilket kan gøre en forælder/barn-metafor mindre anvendelig.

Beskrivelser af forholdet imellem au pair og værtsforældre som en familierelation viser, at der kan opbygges ”pseudofamilære relationer” (Miller & Búriková, 2012) i en del au pair familier. Når det kan lykkes au pairer og værtsfamilier at få sådanne relationer til at fungere, kan det være positivt for begge parter. Dette opstår dog ikke per automatik, men afhænger i høj grad af, hvordan værtsfamilien og au pairen sammen ”gør” familie (se fx Perlesz m.fl., 2006), mens de bor under samme tag.²⁷ Her fremhæver flere au pairer positive episoder, hvor de behandles ”på lige fod” med andre familiemedlemmer, hvilket de i høj grad påskønner. Som to au pairer beskriver det:

I was scared [when I started as an au pair]. I thought Denmark is like Hong Kong. But when I started working in [host mother's]

²⁷ Med begrebet at ”gøre familie” henvises til et socialkonstruktivistisk greb, med hvilket familie, ligesom fx køn, anses som noget, man *gør* på forskellige måder frem for noget, man *er* på en bestemt måde.

house, they treat me like their family, what they eat I also eat. I use the things they use – the towels, everything. What [host mother] buys for her daughter, I also have. Like boots, scarf. And because I like stuffed toys, she gave me a very big stuffed toy for my birthday. I feel like: 'Wow, they treat me like their own daughter'. So I'm very happy about that (AP 6).

I didn't expect that the host family is very nice and kind to me – I had expected that they would be like 'do this, do that', but no, I was wrong ... When I read the contract it said that au pairs should be equal, like a member of the family, but I did not expect it to be true. I expected to work hard. But when I got here I was: Oh, it is true what is written there, because they treat me like their own children also ... [For example] every time the youngest son is playing a game, football, they say 'are you going to go with us? I think it will be fun if you go with us' (AP 29).

Som det fremgår af sidstnævnte citat, kommer en familiefølelse her blandt andet til udtryk ved, at au paires ikke bare skal tage sig af det huslige arbejde. Flere au paires fremhæver også det positive i, at værtsfamilien selv deltager i det huslige arbejde. I den forbindelse fremhæver en au pair en episode, hvor hendes værtsmor leger med au pair-rollen og for sjov servicerer au paires venner:

I am lucky to have this host family ... They treat me like a daughter ... After I'd been here for two weeks, we had coffee and sushi – I eat with my friends, and with the old au pair. Then [the host mother] said: 'Right now, I'm your au pair' [laughs]: The girls are sitting there with wine and sushi, they are all eating, and my host mom and my host dad serve, really, serve wine, and then my host mom is busy: 'No no no, you are the guest now, and you are the host now, so just sit down and eat' (AP 15).

Dette er et eksempel på, at værtsfamilien symbolsk prøver at bortviske den lodrette relation – her ved faktisk at "vende den om" – noget, som au paires forbløffes betragteligt over, men også værdsætter. Flere au paires, der har det godt hos deres værtsfamilier, beskriver, som det fremgår ovenfor, sig selv som "heldige". I det næste afsnit belyser vi erfaringer fra sådanne "gode" værtsfamilier i flere detaljer.

I "FAMILIÆRE" AU PAIR-FAMILIER: OMSORG OG VARME FØLELSER

Fra au pairernes side bliver følelsen af at "være" familie ofte koblet til at blive behandlet ligeværdigt og med omsorg og respekt. Det kan fx handle om, at værtsforældrene yder omsorg for au pæren, der jo er et ungt menneske, der er alene i et fremmed land. Det fremgår af disse to eksempler:

When I have some trouble, I can call [host mother]: She can pick me up, or she can give me some advice. She's never angry with me ... For example, when I came from home, I was so sad. You know: family, friends – everything that's close to my heart. And I was crying in my room. They came and hugged me. Spent some time with me, like a couple of hours. [Host mother] said: 'please, don't be here alone, come to us, or call your friends'. I told them many times: 'You are the best family in the world! I don't want any other family' (AP 1).

My host family they have a sense of humor. They are always asking me: 'are you okay?' I feel like home, because they are a really cool host family, they are always concerned about me, and what's happened to me during the week days. I'm really blessed with them. I don't over-work, they are following the rules (AP 26).

En god følelse af at være en del af familien kan også kobles til at blive taget med til familiearrangementer eller med ud at rejse – vel at mærke uden at man forventes at skulle servicere familien her. Flere værtsfamilier fortæller, at de er bevidste om, hvor betydningsfulde sådanne handlinger kan være. En værtsfamilie sørgede fx for, at afholde en stor fest, da deres au pair rejste efter to år:

Vi betalte hele festen for hende, det var vores afskedsgave til hende. Vi sagde, 'nu kan du invitere nogle af dine veninder, så skal vi nok holde fest for dem'. 14 dage før spurgte jeg, 'hvor mange kommer der?' 'Jamen, vi bliver nogle og 50', 'Hvad?'. Så var der heldigvis en 10-12 stykker, der meldte afbud ... Jeg fortalte hende og alle gæsterne, at det ville blive svært at få en, der var lige så god som hende (VF 17).

Når sådanne "tætte" au pair-familier fungerer, bliver der fra mange værtsfamiliers side talt om "kemi" og "personlighed". Netop fordi man-

ge værtsfamilier har flere på hinanden følgende au pairer, er det almindeligt, at man sammenligner dem med hinanden:

Den første [au pair] var meget social og så var det nemmere at få en relation til hende og følge med i hendes familie, og hvad der foregik derhjemme i Filippinerne og sådan noget. Den anden var ikke social – så der har man en anden distance. Hvis modparten ikke er en social person, der har lyst til at sidde og være med og spise og fortælle om, hvordan det går derhjemme, så er det jo svært at få en relation til hende. Så bliver det ikke så meget en del-af-familien-relation. Så i anden omgang var den bare ikke så tæt som i første (VF 8).

Med reference til modellen om samspillet mellem au pairer og værtsfamilier, er det også muligt, at disse to au pairer, ud over personlighed, også havde forskellige motiver for deres ophold. Her kan den første have haft et større overskud til at engagere sig i en europæisk familie, mens den anden primært kan være blevet au pair af økonomisk nødvendighed og dermed ikke har samme interesse for og overskud til at indgå i en mere familier relation.

FAMILIEN – IKKE ALTID ET GODT BILLEDE

Netop nogle au pairs manglende lyst og/eller evner til at blive ”en del af familien” hører vi om i flere interview. Dette kan i flere tilfælde tolkes som et ophold i modellens felt B, hvor værtsfamilien er interesseret i, at opholdet skal handle om mere end huslige pligter, mens au pairs primære interesse i opholdet er økonomisk:

Au pair betyder jo ’på lige fod’ – men det er måske lidt optimistisk at kalde det det. Det ville jeg jo heller aldrig kunne blive i en fransk familie. Men man kan bestræbe sig på det. Det er jo ikke hende, der står for al det huslige, det gør vi alle sammen (VF 5).

Selvfølge er det ikke et familiemedlem, men hun er da en man tager sig af, og hvis ikke hun kommer hjem en aften, bliver man da også bekymret, altså ’hvor bliver hun af? Vi havde egentlig aftalt, at hun skulle være hjemme. Er der sket noget?’ Hun bliver jo en del af familien, fordi vi er sammen hele tiden og bor i samme hus (VF 8).

Når begrebet ”en familie” ikke er dækkende, anvender værtsfamilier andre ord til at beskrive det forhold, der er i deres hjem:

På mange måder betragter jeg hende som en del af vores hverdag. Måske ikke som en del af vores familie, men som en del af vores hverdag (VF 18).

Forholdet er nok mere det, at hun er en logerende, der arbejder hos os. Lidt ligesom man havde i gamle dage på gårdene med karlen, der boede der og deltog i måltiderne (VF 21).

Forskellen på, om en au pair anses for at være ”en del af familien” eller fx ”en karl på en gård” handler i høj grad om forskellige grader af nærhed og intimitet og forskellige grader af autoritet: En karl bor godt nok på en gård, men han er der først og fremmest for at lave et stykke arbejde, og kravet om, at der skal være gensidige følelser, og at man fx skal involvere sig med hinanden, nedtones.²⁸ Forskellige aspekter af parternes indbyrdes relation kan altså fremhæves og nedtones, som omtalt i kapitlet om økonomi og sameksistensen af økonomiske transaktioner og intimitet.

Flere værtsfamilier distancerede sig eksplicit fra metaforen om, at au pairen skal være ”en del af familien”. Hvor nogle påpeger det bytteforhold, der for begge parter ofte er centralt motiverende for opholdet (huslige pligter til gengæld for lommepenge), pegede andre – som denne værtsmor – på, at den indbyggede tidsbegrænsning ikke lader sig forene med opbygningen af noget, der ligner en familiær relation:

Jeg er faktisk meget bevidst om, at hun ikke bliver en del af familien. Det er egentlig, fordi jeg synes, at det er synd for børnene, når de skal sige farvel til hende ... [Vi støtter hende i at] have et selvstændigt liv, både for hendes og for vores skyld – at det ikke bliver for tæt, når vi skal sige farvel (VF 23).

Problematikken omkring ordningens tidsbegrænsning og oplevelsen af tab, når en au pair rejser, vender vi tilbage til i næste kapitel, da denne

28. Stenum argumenterer i en artikel i tidsskriftet Arbejderhistorie for, at der er mange sammenfald mellem at være au pair i dag og at være tjenestepige i Danmark for omkring 100 år siden (Stenum, 2010).

tidsbegrænsning er centralt strukturerende for de relationer, der opbygges under et au pair-ophold.

HIERARKISKE METAFORER

Hvor mange værtsfamilier – om end med forskellige grader af ambivalens – bruger metaforer hentet fra familierelationer, bruger en del au pairer andre og klart mere hierarkiske metaforer. Med reference til modellen i tabel 8.1. kan de au pair-ophold, disse au pairer taler om, indplaceres i felterne C og D.

I work more than 5 hours and there's no extra money for that ... That's what rich people do, that's how they behave. Not so very good for me, because when you are au pair you are treated like a slave (AP 3).

I've read in the contract that the au pair is supposed to be treated like a family member, but I think it's not real, I told [my host mother], 'because you don't treat me like an au pair, you treat me like a servant. Like a robot. If you are mad, in front of other people, you shout and yell at me' (AP 21).

Now [in second family] I feel like a part of the family ... Before [in first family], I was just a cheap worker. I told everyone that I need only a cart, and then I become a horse [laughs] (AP 11).

Disse au pairer fortæller, at de føler (eller har følt) sig dårligt behandlet af deres værtsfamilier og hermed sat i en underlegen position – indplaceret nederst i en lodret relation. Her bruger de ord som ”tjenestepige” og ”robot” eller – med endnu stærkere udtryk – som ”slave” eller som ”hest”. Det er alle betegnelser for positioner, hvor man skal yde for en ”herre”. Brugen af disse betegnelser viser, at disse au pairer langt fra har oplevet en ligeværdig og familiær relation til deres værtsfamilier.

Som det fremgår i afsnittet om undersøgelsens metode har vi ingen værtsfamilier, som åbent fortæller, at de opfører sig som fx ”slaveejere” i forhold til deres au pair, og at de kun praktiserer – og udnytter – en lodret relation. Dog er der flere værtsfamilier, som oplever, at den strukturelle position, som de indgår i, når de modtager en au pair i deres hjem, giver dem en meget stor magt:

Hvis vi sagde, at [au pair] ikke havde nogen ferie, så havde hun accepteret det. For de er jo meget pligtopfyldende, og de ved jo også godt, at de på mange måder er lidt i vores vold. De er på den anden side af jorden, og i bund og grund har hun jo ikke nogen flybillet hjem. Hendes kontrakt er bundet til, at vi synes, at det er en god idé, så hun gør jo meget for, at vi skal synes, at det er en god idé ... Hun er ikke i en position, hvor hun stiller store krav (VF 18).

[Au pair] er jo bare mega-underdanig. Altså, min mand kunne bede hende om hvad som helst, og hun ville bare sige 'yes of course'. Det skal man jo så bare lade være med at udnytte (VF 4).

Denne magt udspringer direkte af den strukturelle sammenhæng, uanset om værtsfamilierne ønsker det eller ej. Dette faktum var mange værtsfamilier ganske beviste om: Som VF 18 beskriver det ovenfor, er det dem, der giver en au pair muligheden for at komme til Danmark, og de kan også med kort varsel afslutte dette ophold. Den underliggende struktur, som giver værtsfamilierne denne ganske store magt, er den globale økonomiske ulighed, hvor den mængde "lommepenge", man får som au pair i Danmark, er større end både en normal filippinsk løn (hvis man da kan finde beskæftigelse) og lønnen som husarbejder i fx Mellemøsten. Flere værtsfamilier beskriver, hvordan denne ulighed skal sameksistere med den mere horisontale relation, som de (som "gode" værtsfamilier) forsøger at opbygge:

Det er klart, at det er et arbejdsgiverforhold. Det kan man ikke komme udenom. Du er jo 'vært': Du udbetaler nogle penge til den her person, og hun hjælper dig. Så der er lidt arbejdsgiver over det. Men der kan også godt være noget 'veninde' inde over det, uden at det bliver for meget veninde. Det er en blanding. Der er ikke noget 'mor' (VF 8).

Man føler jo også, at man udnytter folk fra fattige lande. En dansk pige ville jo ikke komme her og bo for 3.150 om måneden, vel? (VF 25).

Flere værtsfamilier beskriver, hvordan en nyankommet au pair fx ville tiltale dem som "sir" og "madam" for derigennem at signalere en respekt

og underdanighed. Disse betegnelser fortæller flere værtsfamilier, at de har følt sig utilpasse ved:

[Au pairerne] starter altid med at sige 'ma'am' og 'sir'. 'Jeg hedder Anne, og det skal du bare kalde mig, og jeg kalder dig Maria' Jeg går ikke og kalder min au pair 'ma'am', så skal hun heller ikke kalde mig 'ma'am' ... Jeg ved, at vores nabo [som også har au pair] insisterer på, [at au pair siger 'sir' og 'madam'], og jeg synes, det er så pinligt for os, altså for os som nationalitet. For vi går ikke og siger 'hr.' og 'fru' til hinanden i Danmark (VF 10).

[Au pair] siger os jo aldrig imod eller siger nej. Men man skal jo behandle folk ordentligt, selvom de ikke siger fra ... De er jo bare så taknemmelige for at komme herop. Det er en god mulighed, og de er så bange for at gøre noget forkert ... det var virkelig svært i starten. Hun ville jo kalde mig 'ma'am'! Altså, kald mig Marie! Jeg er jo ikke over hende, vi er jo lige – sådan er man jo i Danmark (VF 25).

Den sidste værtsmor herover insisterer på, at der skal være en symmetrisk tiltaleform (ved fornavn), for "vi er jo lige, sådan er man jo i Danmark". Dette kan dermed ses som et au pair-ophold i modellens felt B, hvor en værtsmor insisterer på, at der skal være en vandret relation og ikke blot en hierarkisk udveksling af huslige pligter for lommepenge, mens en au pair forventer et mere udtalt hierarki i forholdet til værtsfamilien.

Den ovenstående værtsmors fokus på lighed kan også i højere grad ses som et udtryk for det ønske om at udjævne forskelle, som Gullestad påpeger som centralt i norsk (og dansk) kultur (Gullestad, 1984), end som udtryk for det reelle (og ulige) forhold imellem en au pair og en værtsfamilie. Sollund argumenterer blandt andet med henvisning til Anderson (2000) for, at de "fiktive familierelationer" for nogle værtsfamilier bliver et redskab til at legitimere, at de har en form for "tjenestefolk" i et ellers så ligestillet samfund (Sollund 2010a, s.109). Fremhævelsen af de familiære relationer kan dermed tjene som en retfærdiggørelsesstrategi (Sollund 2010b; Madsen 2012).

Med bindingen imellem værtsfamilien, økonomien i opholdet og den konkrete opholdstilladelse er der dog et reelt magtforhold, som man godt kan forsøge at skjule eller overse, men som ikke desto mindre fortsat eksisterer. Dermed kan det – uanset fx en insisteren på at bruge fornavn

– være vanskeligt for værtsfamilier at undslippe den magtfulde position over for au pairen. Som denne værtsmor beskriver det:

[Au pair] fra Filippinerne gik nærmest ind i en tyende-relation. Nogle gange følte jeg det sådan rigtig ubehageligt, nærmest som om jeg var en slavehandler, der bare havde hentet en slavearbejder fra Østen, og det var jo slet ikke det, jeg ønskede. Jeg ville jo gerne have, at det var et familiemedlem. Det var ligesom om, at den der dobbeltrolle, man har som familiemedlem, og samtidig at man er arbejdsgiver og arbejdstager, der gik hun helt ind i arbejdstagerollen. Hun ville ikke engang spise med os, hun ville spise på sit eget værelse. Man kom næsten til at føle sig sådan lidt tyrannisk (VF 26).

Med den store forskel i magt og indflydelse imellem værtsforældre og au pair bliver det i høj grad værtsfamiliens egen selvbeherskelse og etiske standarder, der bliver styrende for, om hvorvidt au pairer ”udnyttes” eller ej. Der lader til at være mange værtsfamilier, som håndterer dette udmærket, og hvor au pairer føler sig godt behandlet. Men i andre familier hører vi om, at denne magtposition udnyttes. Dette kan dels komme til udtryk ved, at der kræves ”for meget” af au pairen, som vi så på i kapitel 6 om tid. Men det kan også komme til udtryk i selve relationen: at værtsfamilier bliver nedladende over for deres au pairer og ikke behandler dem med respekt. Dette er emnet for næste afsnit.

NÅR DET ULIGE MAGTFORHOLD ER TYDELIGT

I flere tilfælde beskriver au pairer, hvordan de føler sig dårligt behandlet af deres værtsfamilier, et emne som også en stor del af den eksisterende litteratur omhandler (fx Hess & Puckhaber, 2004; Mygind Korsby, 2010; Stenum, 2008). Samtidig befinder au pairen sig i et privat hjem og kan dermed nærmest være prisgivet værtsfamiliens luner. AP 21, som vi tidligere har nævnt, og som efter eget udsagn har et meget vanskeligt forhold til sin værtsmor, beskriver sin situation som følger:

[My host mother] is really horrible. I don't know why. I waste a lot of tears on her. I cry, not because I'm scared of her, but because I get hurt so much ... [I would like] my host family to treat me like a real person and not insult me and shout at me in front of a lot of people. I have a heart as well, and I can feel embarrassed and shy.... It's not easy to handle, when your host

family treats you like that, even though you work so hard. You can't really think in a positive way how to do your work better, because you are already destructed in your mind. If you do something, she'll tell you 'don't do that!' Instead of appreciating you, she'll insult you (AP 21).

Som tidligere nævnt mente AP 21 ikke, at hun kunne skifte værtsfamilie, fordi hun er fyldt 30, og da hendes familie var økonomisk afhængig af hende, kunne hun ikke afslutte sit ophold i Danmark i utide. Dermed befinder hun sig i modellens felt D og må forblive i en ubehagelig, lodret relation. Denne afhængighedsposition kan endvidere tænkes at forstærke værtsmoderens dårlige behandling af hende, fordi au pairen har så ringe muligheder for at forsvare sig selv. I slutningen af næste kapitel om måltider beskrives et konkret eksempel på en sådan dårlig behandling af denne au pair.

Fra andre au pairer hører vi, at en meget nedladende attitude fra deres værtsfamiliers side har været medvirkende til, at de skifter familie – de har dermed haft styrken til at forlade ”dårlige” værtsfamilier (modellens felt C). Her skal man huske på, at en sådan nedladende attitude tilsyneladende ofte er til stede samtidig med overtrædelser af fx det maksimale timeantal for au pairernes pligter.

AKUTTE OPGAVER – NÅR DET ER SVÆRT AT SIGE NEJ

Den strukturelle forskel på værtsfamiliers og au pairers positioner, og den lodrette relation her, er central for at forstå, hvorfor mange værtsfamilier (og au pairer) taler om, at au pairer har svært ved at sige ”nej”. Som en værtsmor udtaler:

Det er meget kultur. Du får hende aldrig til at sige ’nej’. Altså, jeg skal virkelig spørge en tre-fire gange, før jeg finder frem til, at hun egentlig mener nej, men at det er det, hun ikke vil svare (VF 4).

Flere værtsfamilier anvender en sådan kulturel forklaring på, hvorfor mange au pairer har svært ved at sige fra. Mange er dog, som det fremgår ovenfor, yderligere bevidste om deres strukturelle overlegenhed over for au pairen, og at denne også påvirker relationen. Tilsvarende fortæller flere au pairer, at de – på grund af deres svage position og afhængighedsforhold til værtsfamilien, let kommer til at sige ”ja” til alt:

There are many, many, many things that you think are easy to say, but in that moment, when you are talking with the family, they turn into another situation, so you feel that you must do more for them. I don't know how to explain it. For me, I'm supposed to say 'no' to [polishing] the windows, but I say 'yes' (AP 27).

I've never said 'no', I've always said 'yes'. I always complain to my friends, and they say: 'Ah come on, just say no to your family', but you know, I can't say 'no' (AP 4).

Som det fremgår, vil nogle au pairer altså ofte tie fremfor at stille krav. Dette ses ikke kun, når det gælder tilrettelæggelse af huslige pligter. Det kan også handle om au parens fritid, hvor en au pair ofte nødt vil være til "besvær" for sin værtsfamilie. Herom fortæller en au pair, hvis værtsfamilie bor et sted i provinsen, og den offentlige transport er meget dårlig, følgende:

There's no bus here in the weekend. [About a weekend trip] I asked [host mother] to pick me up ... She replied, but then when I asked again, she didn't reply, so I didn't bother her.

Interviewer: Is it difficult to ask them to drive you?

Interviewperson: Yeah. My friend also asked me 'why don't you tell them?' No, I think they are too busy. I just say: 'will you go to [town] on that day?', and they say 'yes', then I will just go with them, but when they say 'no', then ... no. So for the last four weeks [I stayed at home], because there's no bus (AP 24).

AP 24 er en af de au pairer, hvor også værtsfamilien (i dette tilfælde værtsmoren) blev interviewet. Både AP 24 og hendes værtsfamilie var glade for deres relation, men hvad angik spørgsmålet om at køre au pairen forskellige steder hen, gav værtsmoren udtryk for den opfattelse, at au pairen ikke rigtig var interesseret i at komme ud – at hun var meget "privat" og kunne godt lide at bruge meget tid på sit værelse. Dette er således ét eksempel på en typisk misforståelse, der opstår som resultat af, at au pairen er bange for at stille krav til værtsfamilien eller bede dem om hjælp, og at værtsfamilien har svært ved at trænge dybere ind i au parens oplevelser og følelser eller måske ikke forsøger på det for at undgå det besvær, det eventuelt kan medføre. Det fremgår i flere af de interview, hvor vi har talt med både au pair og værtsforældre, at de kan have temmelig divergerende oplevelser af, hvordan opholdet fungerer, og at de

formulerer sig meget forskelligt i forhold til, hvilke problemer eller udfordringer der er.

VIGNET OM LØRDAGSPASNING

I forhold til at belyse, hvordan au pairer forholder sig, hvis værtsfamilien beder dem om at gøre noget for sig, anvendte vi følgende vignet, hvori au pairen bliver bedt om at påtage sig en ikke-planlagt opgave:

BOKS 8.1

Vignet til au pairer: lørdagspasning.

It is Saturday, which is your day off, and you have planned to go visit a friend and spend the night at her place. You are really looking forward to it, as some of your other good friends will also be there. It is 10 in the morning, and you are getting ready to leave, when your host mom knocks on your door. She says that she would like you to stay at home to night and look after the children, as she and her husband have been invited to a party.

Au pairernes svar varierer meget og afspejler dermed bredden i relationerne mellem au pairer og værtsfamilier. Der er dog her en tendens til, at især de filippinske au pairer fortæller, at de ville have svært ved at sige nej (se også Elmelund, 2012c; Madsen, 2012). Nogle har også befundet sig i lignende situationer og har her sagt ja. Som denne au pair fortæller:

Yeah, I had this – in my first family. I said yes. I was so sad. I was so excited to see my girls and have a pyjama party, and then my host mother just asked me to spend this night at home ... That morning I was almost ready – with make-up and all. But I said 'yes'.

Interviewer: Why did you not say 'no, I have plans'?

Interviewperson: Because [my host mother] said: 'I don't care, you should do it. If you don't want to, then take your bag and go home, we can buy you a ticket' (AP 1).

Denne au pair oplevede at blive direkte truet med, at familien ville opsige hendes au pair-kontrakt (hvorved hun ville miste sin opholdstilladelse), hvis hun sagde nej til værtsfamilien. Det lykkedes dog senere denne au pair at skifte til en ny og bedre værtsfamilie. Et andet eksempel på en au pair, der tilsvarende oplever med kort frist at blive ”kaldt på arbejde” også i weekenden, er denne kvinde:

It happens to me always. I just say 'okay'. I also tell them: 'please, if there's a plan, tell me early, so I can plan ', but mostly they just knock my door: 'We need you this night' or text me: 'come back here now '. It has happened many times. Like the other week. We [au pairs] had fun at night. In the morning [host mother] texts me early saying: 'You will be back here to help us'. I did not answer her text. She kept calling me. I get very mad, because I have a headache, and I'm so hung over. I answer my phone, and she is like: 'You must come'. But when I came there, everything was already done [she sighs]. I just waited for them to finish the dinner and clean up. Arh, this is the life. There are always two choices: to be in a good or in a bad mood. I always chose good mood. After that, all of my friends went to have dinner, and I just went back like 'grrrr!' (AP 3).

AP 3 vælger at imødekomme værtsfamiliens krav om at stå til rådighed. Der kan ikke siges at være en klar overtrædelse af de eksisterende regler, men familiens handlinger indikerer en mangel på respekt for au pairen og dennes ret til fritid. Denne mangel på respekt kan siges at stride mod ordningens intention om, at relationen skal være "på lige fod".

Der er dog også flere au pairer, som til vignetten fortæller, at de ikke umiddelbart kan forestille sig, at situationen ville opstå, fordi både de og deres værtsfamilier er gode til at lade den anden part vide i god tid, hvis de har planer:

If I said, that I have a party at this day they'd stay at home. They don't go out that much, they spend time with the kids. So I can go anywhere I want during the weekend. It's more like give and take. If they don't have plans then 'I will go to a party this weekend, is that okay?' 'Then they say 'Okay, we'll stay at home' (AP 20).

Andre variationer er dels, at nogle au pairer fortæller, at de nok ville sige "ja" for at hjælpe værtsfamilien, men at de samtidig ville gøre familien opmærksom på, at de ikke ville gøre det, hvis det gentog sig. Eller som i det næste eksempel, at de måske ville lade sig overtale, men at de så også ville have noget til gengæld:

If it is my day off then 'no' ... But if they really say: 'Oh I'm soooooorry', if they say it with that tone, I will say: 'Yes, of course' If they play with the emotions, I will say: 'Yes'. Then I would ask

for another day off or extra payment for that ... In the beginning when I arrived, I would have said: 'Yes, of course', because you try to be nice (AP 27).

Og endelig siger nogle au parer, at de ville give et klart "nej" og derved holde fast i deres fridag:

I would say no. Ever since I started working here I told them: 'If you want me to do something, just tell me in advance' (AP 18).

AP 18 kunne ikke forestille sig den pågældende situation finde sted i hendes værtsfamilie, men måske i andre, da hun oplever, at ikke alle værtsfamilier er "så søde" som hendes.

EKSPLICITTE TRUSLER OM AT BLIVE SMIDT UD

Værtsfamiliernes magtposition kan, som vi har set, komme til udtryk i en hierarkisk og lodret kommunikation. I sin reneste form kan det komme til udtryk ved, at værtsfamilier truer med at smide en au pair på porten, hvis hun/han gør sig "ud til bens". Som AP 21 fortæller om sin værtsmor:

She said that if I couldn't get rid of the smell [of food] in my room, she'd fire me. It's not really good to threaten me (AP 21).

At au parer per definition er i en sårbar situation, og at værtsfamilier derfor bør behandle dem forsigtigt, beskriver en au pair på følgende måde:

The host families have to keep in mind that they have not to be so hard and rough, not to threaten the au pairs ... 'You are my au pair, you are not rich, I'm rich. I can send you back home if you don't do this work, I can send you back home, if you are not on time, I can send you back home in five minutes'. [Au pairs] are afraid of being sent back home, because we have come here to work and to send money to support our family ... What would you think? How would you feel? ... Fear can kill the au pair's heart (AP 7).

Den samme au pair skriver digte i sin fritid, blandt andet om sit ophold som au pair. Boks 8.2 indeholder et uddrag fra et af disse digte, som starter med en henvisning til værtsfamiliens børn:

BOKS 8.2

Uddrag af AP 7's digt

Mummy's angel, Daddy's princess
Grown up with lots of love and care
I'm also someone's daughter
So hope you too can feel the pain

I may sometimes make a mistake
I may sometimes not understand you
But please don't be mad at me
And help me out: what should I do?

The way you treat, the way you demand
Determines how my day will pass
Your family is a blessing in my life
From here I'm learning a lesson of my life

AP 7 beskriver i digtet, at hun holder meget af værtsfamilien og deres børn – og beskriver samtidig, hvor afgørende det er for hende, at de taler ordentligt til hende og ikke udnytter deres magtfulde position eller truer hende. Hun opfordrer dem til at være tålmodige og huske på, at hun også er ”nogens datter”.

I vores interview med værtsfamilier hørte vi ikke fortællinger om, at de har truet au parirer med at blive smidt ud af familien for herigennem at cementere deres magtposition. Faktisk hørte vi kun i to tilfælde værtsfamilier fortælle om, at de tidligere har opsagt en au pair, og det beskrives som sagligt begrundet, efter at de er blevet bestjålet (VF 6 og VF 26). Som beskrevet i kapitel 3 om metode er det dog forventeligt, at emner som fx værtsfamilier, der truer deres au parirer, primært forekommer i interview med au parirer frem for i interview med værtsfamilier. Endvidere kan man formode, at noget, som au parirer kan opleve som trusler fra deres værtsfamilies side, ikke kun forekommer med værtsfamiliernes fulde overlæg, men af og til også kan dreje sig om forskellige fortolkninger af en situation og dermed også kan formodes at udspringe netop af den hierarkiske forskel imellem de to parter: En værtsfar eller -mor kan måske vrisse på en dårlig dag, uden nødvendigvis at mene noget særligt med det, mens au pariren, som frygter for sin position, kan tage sig det meget nær. Dette lod fx til at have været tilfældet i denne tidligere nævnte situa-

tion, hvor AP 6 ved et uheld ødelagde håndtaget på værtsfamiliens vaskemaskine:

[Host mother] got angry with me, because I broke the handle of the washing machine. She got angry and shouted, and I started crying: 'I'm so sorry! Ooh, what about my salary?' And then she said, 'it's okay, the washing machine can be fixed, but if you become stressed because of this and become sick then it's going to be more difficult than the washing machine'. She hugged me, because I was crying. I was very afraid. She said 'I'm sorry I shouted, it was just because of shock.' [I was afraid] there would be a deduction because a washing machine is so expensive. But they fixed the machine and no deduction. My mother expects to receive my money – she needs it for her medication and my sister also needs. If they don't get money they won't be eating. I'm very worried about them ... I pray every night that God bless me and watch me and all what I do here, because I don't want that my host mom gets angry with me (AP 6).

Uanset at denne au pair fik en undskyldning og ikke blev trukket i lommepege,²⁹ viser episoden også, hvor tungt en au pair kan tage det, hvis hun kommer til at gøre noget ”forkert” i sin værtsfamilie, og hvor afhængig hun er af, at fx værtsmoderen vælger at behandle hende ordentligt.

UDFORDRINGER – IMELLEM ”FAMILIEN” OG ”HIERARKIET”

Hvor nogle informanter (både au pairer og værtsfamilier) beskriver deres relation og samvær som varmt og tæt, og andre (primært au pairer) beskriver en oplevelse af at være nederst i en klart hierarkisk relation, er der et bredt område midt imellem, hvor såvel værtsfamilier som au pairer beskriver, at det ikke er nemt at få opholdet til at ”glide”. Dette kan i en del tilfælde forklares ud fra, at ”gode” værtsfamilier har fået au pairer, der primært er økonomisk motiverede (det vil sige felt B i modellen) og ikke har det store overskud til eller interesse i at indgå i en tættere relation. Her fortæller en værtsmor fx om sin skuffelse over, at en au pair viser sig ikke at ville være ”en del af familien”:

29. Hvilket ville have været i strid med erstatningsansvarsloven, se fodnote 21.

Jeg fik et ret stort chok, da [au pair] kom. Jeg har selv været au pair i England og havde en forestilling om, at det var nok nogenlunde det samme. Jeg kan huske, at jeg græd, da jeg skulle af sted [fra den engelske værtsfamilie], for det var bare den fedeste oplevelse for mig dengang.

Så jeg hentede [au pair] i lufthavnen en lørdag morgen. Og så havde vi lavet brunch for ligesom at komme lidt ind på hinanden. Og det ville hun bare ikke. Jeg måtte nærmest tvinge hende, for hun sagde 'nej', hun var ikke sulten. Nå, okay. Vi havde ellers lavet specielle kager og børnene havde hjulpet. 'Nå, men vil du i det mindste ikke smage en af børnenes kager?'

Hun satte sig helt yderst på stolen, og man kunne bare se, at hun ikke slappede af overhovedet – hun spiste tre små bitte fuglebidder, og så sagde hun, at hun gerne ville pakke lidt ud. Det var den fjerde december, da hun kom, og vi havde planlagt, at vi skulle ud og hente juletræ og sneen dalede ned, og det var meget idyllisk, og jeg tænkte, at så kan hun virkelig se, hvordan man holder jul i Danmark. Men vi kunne ikke få hende med. Det ville hun ikke. Hun ville ikke udenfor, for hun ville ikke være syg. Jeg tilbød hende skitøj, men hun ville ikke med (VF 22).

Denne værtsmor skuffes i sine gode intentioner om aktiv kulturudveksling, og tilsvarende fortæller andre familier om skuffelsen, hvis en au pair ikke ønsker at tage med til familie jul eller på tur til Frilandsmuseet – noget som ellers kan siges at være dansk "kulturudveksling" *par excellence*. Nogle værtsfamilier oplever altså, at det i vidt omfang er deres au pairs egen – fremfor værtsfamiliens – indstilling til opholdet, der gør, at det ikke er muligt at opbygge mere vandrette og "pseudofamilære" relationer:

[Au pair] siger jo til os, at hun er 'maid', hun ser ikke sig selv som en del af familien. På den måde har hun jo også en distance til børnene. Hun går aldrig hen og spørger dem, hvordan de har haft det. Hun går også ind og ud af døren uden at [sige goddag og farvel]. Det var sådan noget, vi prøvede i starten: 'Vi vil gerne have, at når du kommer hjem, at du lige kommer ind og siger 'hej' og siger farvel, når du går, sådan at vi lige ved...' Men det gør hun ikke rigtig. Selvom der er et af børnene, der har fødselsdag – hun siger nærmest ikke engang tillykke. Så for børnene er hun en, der er der og ordner. Jeg håber, de taler bare lidt sammen, når hun følger dem til ting, men jeg ved det faktisk ikke (VF 2).

Omvendt fortæller flere au pairer, at de er ”generte”, og at det kan være ganske overvældende at komme ind i en dansk familie og fx skulle ind og møde gæster, som man forventes at tale med. Den skyhed, der præger nogle au pairer, aftager af og til over tid – især hvis de er i en ”god” værtsfamilie. Som en au pair beskriver det:

At first I was so shy, but later I try step by step to be part of the family (AP 11).

I nogle tilfælde kan netop opholdet i et privat hjem i et fremmed land dog altså gøre, at au pairer til tider ønsker at trække sig fra værtsfamiliens krav til fælles samvær. Det gælder eksempelvis netop ovennævnte VF 2's au pair, som vi også interviewede. Hun udtaler:

Sometimes I am very quiet. Sometimes I don't want to talk...
It's hard for me to talk to them every day (AP 5).

Dette er endnu en illustration af, hvordan au pairer og værtsfamilies tolkninger af de samme situationer kan være vidt forskellige.

STØRRE AFSTAND IMELLEM PARTERNE SOM EN PRAKTISK LØSNING

En praktisk måde at forholde sig til vanskeligheder i en relation imellem au pair og værtsfamilie er at lægge en større distance ind i forholdet, fysisk såvel som følelsesmæssigt. Dermed kan man i højere grad leve ”hver sit liv” og undgå fx en del af ubehaget ved den de facto hierarkiske relation. I sådanne tilfælde hører vi om, at au pairer primært befinder sig i værtsfamiliens del af huset, når de udfører huslige pligter. Derudover opholder de sig enten på deres værelse eller uden for huset:

Det skal jo være en balance, vi har alle sammen brug for privatliv – både au pair-pigen og os. Men vi vil jo også gerne give hende lidt mere indblik i dansk kultur og ... hvordan det er at være her. Men det er jo svært, når hun ikke har lyst. Så bliver jeg også sådan, ’ej, jeg gider sgu’ ikke at blive ved, altså! Så kan hun blive fri’ (VF 25).

En sådan afstand imellem partnerne bliver dog ikke nødvendigvis italesat som et problem. I nogle tilfælde beskrives det som noget forventeligt og positivt. Dette sker blandt andet ved at anvende metaforen om ”en fami-

lie” og italesætte au pæren som et ungt familiemedlem, fx en teenager, der netop skal have frihed og privatliv til at følge sine egne interesser uden for familiens skød. For især filippinske au pærer, der opholder sig i områder med mange andre au pærer, kan dette blive et spændende ”ungdomsliv” i et stort netværk:

Vi betragter [au pair] som et familiemedlem, [men] samtidig er hun også et ungt menneske, der skal have lov at have sine ting. Hun skal jo ikke være sådan en skyggeplante i vores liv ... Og der synes jeg, at det er utroligt rart, at hun har sit eget ved siden af. At hun ikke altid følger med til de der røvsyge familiemiddage. Det er utrolig rart, at hun kan sige: ’prøv lige at hør her, det er jo røvsygt det her, de taler jo alle sammen dansk’ (VF 28).

Vi havde ikke noget imod, hvis hun var mere en del af familien. Men hun har et stort netværk, og ligeså snart at hun har noget fritid, hvis man kan kalde det sådan, er hun ude ... Jeg tænker, at det er lidt ligesom, hvis man havde en hjemmeboende datter i starten af 20’erne. Så sidder hun jo heller ikke sammen med mor og far om aftenen inde i stuen, vel? Vi spiser måltider sammen, og hun er også sommetider med i sommerhus, og hun får tilbuddet, når der er nogle ting, men hun får også tilbuddet om at være sammen med sine veninder. Og det vælger hun ni ud af ti gange. Hvis jeg havde valget mellem at være sammen med mine venner i weekenden eller tage i sommerhus med fire børn, så tror jeg også, jeg var blevet hjemme, ikke? Så mere er hun ikke en del af familien (VF 20).

Denne familie inviterer deres au pair til at deltage i forskellige arrangementer, men forstår det også, når hun hyppigt takker nej. Også i interview med en del au pærer hører vi, at de – i hvert fald til tider – foretrækker ikke at deltage i forskellige familieaktiviteter:

If they have a party, they sometimes ask me, if I want to join. But if I don’t want to, there is no pressure. [When the family does something in the weekend, the host mother says:] ’You’re always welcome to go with us’ ... But if it’s shopping or just here in Copenhagen, I think I prefer to sleep [laughs] (AP 15).

De tre sidste citater i dette afsnit er eksempler på, hvordan kommunikationen mellem au pair og værtsfamilie af og til tilsyneladende fungerer

godt, og der er en god gensidig forståelse i disse tilfælde, fordi værtsfamilien spørger au pairen, hvad hun har lyst til, og au pairen melder ærligt tilbage uden at frygte deres reaktion. Det ændrer dog ikke ved, at nogle af disse værtsfamilier kan være ærgerlige over, at au pairen ikke ønsker i højere grad at deltage i familielivet.

KULTURUDVEKSLING SOM SIDEGEVINST

Ifølge den danske au pair-ordning er et af målene med et au pair-ophold, at unge udlændinge skal kunne "udvide deres kulturelle horisont gennem opnåelse af et bedre kendskab til Danmark". Som beskrevet i litteraturen og i kapitel 4 i denne rapport er denne "kulturudveksling" sjældent den primære grund til et au pair-ophold (fx Stenum, 2008). Blandt andre ph.d.-stipendiat Karina Dalgas fremhæver, at kulturel læring dog samtidig kan betragtes som en proces, som det er svært at undgå ved et længerevarende ophold i et andet land. Dalgas understreger, at det at blive au pair for mange af de filippinske au pairer, hun har talt med, er en af de eneste måder, de kan rejse og opleve Europa på, og at dette er en del af manges motivation (Dalgas, 2012a; Dalgas, 2012b). At opholdet opfattes som arbejde udelukker således ikke, at der finder kulturel udveksling sted, hvad enten kulturel udveksling er parternes intention med opholdet eller ej (se også Øien, 2009, s. 9). Interviewene viser da også, at forskellige former for "kulturudveksling" finder sted simpelthen som en konsekvens af, at parterne bor sammen i en længere periode:

Der er jo ingen tvivl om, at [au pairer] tager noget kulturelt med hjem. Det er ikke det, der får dem til at komme her, det er pengene og jobbet, men det kan jo ikke undgås, når de kommer til en fremmed kultur og bor her i to år ... De går nok lidt på museer med veninderne, men det er ikke så meget kultur i den forstand. Mere det, at de lærer, hvordan man bor og lever, og hvad det er for nogle værdier, vi har her i Danmark. Hvor vi jo også lærer lidt om, hvordan hun tænker, og hvordan hun reagerer på forskellige ting. Og børnene lærer også, at mennesker er forskellige. Man lærer noget, når man har mennesker fra andre lande boende (VF 13).

Vi tager jo den her løsning [at få au pair], fordi vi har behovet for noget hjælp. Mere frelste skal vi jo ikke være. Men det giver

bonus på den måde, at det faktisk er rigtig hyggeligt, og vi lærer noget af hinanden, og man forstår lige pludselig nogle ting omkring de andre lande. Det er jo bare en bonus (VF 27).

Det samme synspunkt – at man lærer noget blot ved at opholde sig i Danmark i en periode – hører vi også om fra en del au parirer, der lægger vægt på forskellige ting, de får ud af opholdet i Danmark:

My work is not hard. I have time off – more free time than work. There are many beautiful spots here, which I am enjoying. It's my first time to see a real castle. Very exciting! I said: 'Where is the queen?' and my friends told me no, she's not in here [laughs]. I really wanted to see a real queen and a real king. I've only seen them in the movies (AP 6).

I learn how [the host family] handle their own family. Here in Denmark, women are more dominant than men. That's what I've observed. And people here are very honest, when it comes to how they feel (AP 18).

Selvom ”kulturel udveksling” altså også kan handle om besøg på slotte, handler det altså ofte mere om en udveksling i hverdagen, hvor man lærer om – og måske diskuterer – hinandens ligheder og forskelligheder. Det kan fx ske ved, at au parirer spørger ind til, hvorfor børn i Danmark skal i børnehave, og gamle skal på plejehjem, eller på anden vis stiller spørgsmålstegn ved den måde, som livet leves på i Danmark. Denne værtsmor beretter om en tidligere au pair:

På Filippinerne er det indstillingen, at Vesten er fantastisk, og at hvis man bare kommer hertil, bliver man lykkelig. Det var [au pair] ikke overbevist om, men hun ville godt se, hvad det var for noget. Hun var nysgerrig ... Da hun havde været her i et stykke tid, sagde hun: 'Her vil jeg aldrig bo. Først køber I en fladskærm, så knokler I og knokler, og så køber I en endnu større fladskærm. I arbejder hele tiden, og I griner aldrig. Jeg skal hjem'. Hun var meget høflig og venlig, så hun har udtrykt sig anderledes. Men det var sådan set hendes konklusion. Det, syntes jeg, var dybt interessant. Hun havde i det hele taget nogle interessante overvejelser omkring vores kultur (VF 19).

Denne værtsmor giver udtryk for stor tilfredshed med, at au pairen forholder sig aktivt og kritisk til familiens måde at leve på – både fordi værtsmoren finder au paires indsigter interessante, og fordi opholdet lever op til ordningens beskrivelser om, at au pairen skal lære om dansk kultur og levevis. Hertil kommer, at au pairen, idet hun udtaler sig kritisk om værtsfamiliens levevis, i mindre grad er i den underdanige position, mange værtsfamilier oplever som problematiske hos deres au pair. Det viser, at relationen er mindre lodret og i højere grad lever op til det forømtalte lighedsideal, der eksisterer i Danmark (og Norge), og som også er indskrevet i au pair ordningen.

AU PAIR-OPHOLDET – UDVIKLING MOD STØRRE SELVSTÆNDIGHED

Et genkommende tema hos såvel en del værtsfamilier som en del au parer er, at opholdet i Danmark kan gøre en au pair mere selvstændig. Denne øgede selvstændighed kan blive et konkret resultat af den ”kulturelle udveksling”. Dette handler blandt andet om at opleve de forholdsvis frie rammer, der er om mange au pair-ophold i Danmark. Her kan især personer, der er væk hjemmefra for første gang, vokse med ansvaret og opgaven. Som disse au parer beskriver det:

In the Philippines I was like... not really talking to people, not really good at that. But here, I have encountered different kind of people, also through my host family – they introduce me to their friends. So I talk to people, and am not shy at all. And I have freedom to go outside at night! In the Philippines, even though I am a grown up, my father says 'No! It's nighttime!' Here, I'm free. I can go outside until two or three in the morning. I never experienced that in the Philippines, no disco, nothing allowed. So I thought 'Ah, this is life!', when I came here [laughs]. I can drink also – beer. In the Philippines: 'no, no, no' ... I've changed (AP 4).

The first thing I've learned in Denmark is how to be independent. When I was in the Philippines, I always needed to consult my sisters and my mother ... I realized when I came here: 'Oh, people are very different'. The kids are also trying to be independent, even when they are still young. And I learned also that someday, if I go back to the Philippines, I can apply that in my future life, with my future family. It's really great for me (AP 26).

Også værtsfamilier fremhæver, at de au pairer, som kommer på ophold hos dem, ofte udvikler sig personligt. Nogle værtsfamilier fortæller, at de forsøger at støtte op om en sådan øget selvstændighed. Dette udspringer af ønsker om, at deres au pairer skal være mindre underdanige og bedre i stand til at indgå i en mere horisontal relation. De kan dermed forstås som ”gode” værtsfamilier, der forsøger at styrke deres au pairer. Med henvisning til, at nyankomne au pairer ofte kalder deres værtsmor for ”ma’am”, fortæller denne værtsmor følgende:

Når de starter, kommer de fra en helt anden kultur. Så er de meget ”ma’am”-agtige. Når de så tager herfra, er de blevet sådan nogle dejlige, selvstændige piger. Det er dejligt at opleve den udvikling ... En dag, hvor det regnede, kom [nyankommet au pair] ud med en paraply, lige så snart hun så os i bilen, og stod selv der i regnen og holdt den, så vi kunne komme ind i tørvejr [griner] ... Det får vi piller af dem og lærer dem, at det vi har brug for, det er en ekstra hånd, når børnene er syge, ikke en, der holder paraplyer (VF 23).

Et andet eksempel på, at nogle værtsfamilier igennem det daglige samvær forsøger at gøre deres au pairer mere selvstændige, så de passer bedre ind i en dansk kontekst og i deres hjem, kommer fra værtsmoren nedenfor. Hun fortæller, at når hun og au pairen skulle have en kop kaffe, så varmede værtsmoren mælk til sig selv i mikrobølgeovnen. Au pairen derimod skulle ikke have mælk i kaffen:

Mens jeg varmede mælken, blev hun ved med at stå bag ved sin stol med sin kaffe foran sig. Så siger jeg: ’jamen, sæt dig da ned’. Så siger hun: ’Jamen, du har jo ikke sat dig’. ’Nej, men du skal sætte dig ned og slappe af!’ Det ville hun jo heller ikke have gjort med sin egen mor eller storesøster derhjemme. Så siger jeg: ’jamen, sådan er det i Danmark, der er vi mere afslappede med sådan nogle ting’.

Vi har snakket rigtig meget om den slags. Hvad synes hun er rigtigt? Hvad synes vi er rigtigt? Også bare sådan noget som at bede om ting. Altså, her i huset, er vi jo tit mange, så man langer bare til fadet med frikadeller. Så siger jeg til hende: ’Du skal simpelthen tage. Du skal bede om de ting, du vil have her i livet, for ellers æder vi andre sgu’ da alle frikadellerne!’ Vi har brugt meget humor og grinet meget af det. (VF 21).

Dette eksempel har paralleller til den værtsmor, der i kapitel 7 fortæller, hvordan hun forsøger at påvirke en au pair til at tage større magt over sin egen indtjening frem for at sende alle pengene hjem. Tilsvarende fortæller en anden værtsmor, at hun sagde til familiens au pair ”Hvis du har en drøm, så skal du bruge nogle penge på dig selv. Giv dog dig selv det rum, altså, tag magten over dit eget liv” (VF 16). Disse citater kan alle ses som udtryk for værtsmødrenes idealer og værdier, såvel som deres ønske om at indgå i en ligeværdig relation til au pairen, ved at forsøge at præge denne i retning af større selvstændighed.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi behandlet relationerne imellem værtsfamilier og au parirer og de forskellige positioner, parterne kan indtage. Undersøgelsens materiale viser, at der er meget store forskelle imellem, hvorledes disse relationer opleves, og dette er noget, som har central betydning for forløbene af de individuelle au pair-ophold.

Kapitlet indeholder en model, der viser fire former for samspil, og dermed fire former for idealtypiske au pair-ophold, der kan forekomme. Med afsæt i interviewene har vi opbygget modellen ud fra en inddeling af både værtsfamilier og au parirer i to grupper. Her skelnes imellem, om værtsfamiliers og au pairers motivationer bag opholdet altovervejende handler om udvekslingen af huslige pligter for penge, eller om parterne også forventer, at opholdet skal indeholde mere end en sådan udveksling, og herunder er indstillede på at engagere sig i at udvikle en form for ”familiær relation”. De fire former for samspil, der kan opstå, kan kort beskrives som følger:

- Ophold, hvor såvel værtsfamilie som au pair formår at skabe gode relationer. Fra sådanne ophold hører vi om eksistens af varme følelser og gensidig respekt. Her anvender parterne til tider familiebetegnelser som ”far”/”mor”, og ”datter”.
- Ophold, hvor værtsfamilien ønsker, at au pairen indgår i familien, mens au pairen i højere grad synes at ville bevare en distance. Her kan værtsfamilien – med større eller mindre held – forsøge at ”opdrage” au pairen til at indgå i familien på bestemte måde under opholdet. En pragmatisk løsning kan også være, at parterne lægger en større distance ind i opholdet. Det kan medføre, at au pairen i høje-

re grad holder sig for sig selv, når de huslige pligter er overstået. Betegnelser brugt under sådanne ophold kan være, at au pairen er som "en logerende".

- Ophold, hvor værtsfamilien ikke ønsker at åbne op for, at au pairen indgår på lige fod i familien. Her bliver den grundlæggende hierarkiske relationen fremherskende, og vi hører sådanne ophold beskrevet som, at au pairen behandles som "en tjenestepige" eller endda "en slave". En au pair, som forventer mere af sit ophold end blot et økonomisk udbytte, og som har ressourcerne hertil, vil ofte vælge at rejse fra en sådan værtsfamilie.
- Ophold, hvor værtsfamilien, tilsvarende ovenfor, behandler au pairen dårligt og fokuserer på at få denne til at yde mest muligt i husholdningen. En au pair, som har stærke økonomiske forpligtelser, og måske på anden vis står i en svag position kan her vælge at forblive i værtsfamilien på trods af de dårlige forhold.

Denne opdeling yder naturligvis ikke en kompleks virkelighed retfærdighed. Opdelingen kan dog begrebsliggøre, at au pair-ophold kan leves og opleves meget forskelligt, og at der er meget stor forskel på ophold, som fungerer godt, og ophold, som ikke gør.

Uanset at det under nogle ophold lykkes at etablere relationer, som er "au pair" – altså på lige fod – er det dog også et vilkår, at der er en meget stor strukturel ulighed imellem de involverede parter, hvor au pairen befinder sig i den svage position. Nogle værtsfamilier forsøger her at lære deres au pairer, at de fx gerne må sige fra, også fordi en større selvstændighed hos deres au pair kan gøre opholdet til en mere behagelig oplevelse for værtsfamilier, der er utilpasse ved for store, åbenlyse statusforskelle.

Fra nogle au pairer hører vi endvidere, at de igennem deres ophold i Danmark opnår en øget grad af personlig selvstændighed. Dette kan anskues som et udbytte af opholdet i Danmark og dermed som en form for "kulturel udveksling". Uanset at hovedparten af såvel au pairer som værtsfamilier fortæller, at opnåelsen af kulturel udveksling ikke er hovedformålet med, at de indgår i et au pair-ophold, kan en sådan kulturel udveksling under en eller anden form alligevel finde sted. Dette kan dermed anses for en sidegevinst ved opholdet.

OM MÅLTIDER OG AU PAIRERS FORHOLD TIL VÆRTSFAMILIERS BØRN

Som det er fremgået af de hidtidige kapitler kan roller og relationer for såvel værtsfamilierne som for au parierne være uklare og hybride, såvel som meget forskellige (Cox & Narula, 2003; Hess & Puckhaber, 2004; Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007; Sollund, 2010a).

Dette kapitel laver to nedslag i det empiriske materiale for at udfolde materialets kompleksitet og nogle af de modsætninger, det enkelte au pair-ophold ofte rummer. Det drejer sig dels om aftensmåltider i værtsfamilierne, dels om au pariernes forhold til værtsfamiliernes børn.

FØRSTE NEDSLAG – OM MÅLTIDER I VÆRTSFAMILIERNE

Måltider, og hvordan de indtages, kan have stor symbolsk betydning for relationer imellem mennesker (Cox & Narula, 2003; Dalgas, 2013; Sollund, 2010a, s. 113). I danske familier har fx aftensmaden en særlig status, idet denne ofte er et tidspunkt – og undertiden det eneste tidspunkt – hvor en kernefamilie samles. Det bliver dermed over maden, at familiens medlemmer har tid til at tale sammen om det, der er foregået i løbet af dagen (Dalgas, 2013). Med fokus på aftensmaden belyser de følgende afsnit derfor de forskelligartede måder, hvorpå au parier deltager –

eller modsat ikke deltager – i værtsfamiliernes måltider, og hvorledes dette bliver begrundet.

VANDRETTE RELATIONER – OG ET RART MÅLTID FOR ALLE

Ifølge vores interview lykkes det i nogle værtsfamilier at virkeliggøre idealet omkring et rart, fælles måltid, som alle parter sætter pris på at deltage i. Med andre ord kommer de pseudofamiliære relationer her til at virke i praksis:

Every single evening we had dinner unless they were out somewhere ... Some days I prepared dinner, some days the host mother or host father prepared dinner – actually it was a very relaxing atmosphere in the house. We lived like a family. We respect each other. We told each other how we had spent our day, what happened at the job, or how I picked up the kids from kindergarten, so we just had fun and were relaxing (AP 10).

Vi laver aftensmad, det gør [au pair] ikke. Det skal jo ikke være en tjenestepige, ikke en slave, vi har. Hun skal også føle, at vi laver noget ... Så spiser vi aftensmad sammen og snakker rigtig meget og oversætter til børnene. Det er faktisk noget af den bedste tid, når man sidder om aftenen og spiser og deler mange af de historier, man har, og børnene spørger meget. Vi snakker om, hvem der har haft en god dag og viser billeder. Det er faktisk tit, at vi sidder længe efter børnene er gået fra bordet, for den her kulturelle udveksling, det er faktisk rigtig godt (VF 24).

Som det fremgår af det sidste citat herover, er det vigtigt for nogle værtsfamilier, at au pairen ikke er en ”tjenestepige”, der skal stå for det praktiske i forbindelse med måltidet. I stedet er man sammen af lyst og sidder fx i samtale, også efter at børnene har forladt bordet.

Madens vigtige symbolske værdi kommer også til udtryk, når au pairer fortæller, hvordan det befordrer følelsen af inklusion i familien, når de fx bliver inviteret med på restaurant, eller værtsfamilien betænker dem med noget lækkert, som de sætter særligt pris på:

They know that my favorite is 'kanelnegle', so if the host father or the host mother knows that I will be [at the breakfast in the weekend], they will buy it. [They say:] 'Come, your breakfast is there'. They really treat me like family (AP 4).

Tilsvarende fortæller enkelte au pairer, at de også kan udtrykke varme følelser igennem mad og måltider. Det kan fx være at bage en kage til familien, hvor dette ikke er en del af au parens ”pligter”, men noget der gøres for at vise værtsfamilien påskønnelse. I tilfælde som de ovenstående giver både au pairer og værtsfamilier udtryk for, at måltidet er et rart sted at være for alle parter, fordi man sætter pris på hinandens selskab som mennesker. Især handler det om, at au pairen føler sig inkluderet og velkommen som sig selv, ”på lige fod”, og ikke blot som en, der skal være til stede med sin service som en ”tjenestepige”.

DELTAGELSE I MÅLTIDET – FRIVILLIGT FOR AU PAIR ELLER EJ?

Det er dog langt fra altid, at måltiderne er en oase i hverdagen, som både au pairer og værtsfamilier nyder at samles om. En usikkerhed omkring og undertiden et ubehag ved fælles måltider (som både en del værtsfamilier som au pairer gav udtryk for) kan udspringe af spændingerne indbygget i au pair-opholdet: På en og samme gang kan der dels været et ønske om at få vandrette, pseudo-familiære relationer til at fungere, mens der samtidig er lodrette relationer (og et reelt, ulige magtforhold) på spil.

Som Sollund skriver, kan måltider og i det hele taget indtagelse af mad reguleres på forskellig vis af værtsfamilierne – eksempelvis idet de er med til at sætte rammerne for, hvad au pairen skal spise, hvornår dette skal foregå, og hvilke muligheder au pairen eventuelt har for selv at lave mad. Herved understreges au parens underordnede position (Sollund, 2012). Samtidig er disse forskellige former for regulering en naturlig del af mange familier, hvorfor de ikke nødvendigvis er problematiske, hvis au pairen i øvrigt føler sig værdsat og respekteret – så kan de derimod medvirke til, at au pairen oplever at blive behandlet som en del af familien på lige fod med de øvrige medlemmer.

Måltidet kan yderligere kompliceres af at have en uklar status: Er det en ”huslig pligt”, som skal tælles med i timeregnskabet eller ej (se kapitel 6)? Hvornår forventes en au pair fx at made små børn og rydde af, fordi hun er ”en del af familien”, og hvornår skal dette ske, fordi hun i højere grad er en ”tjenestepige”? Uklarheden i forhold til, om aftensmåltidet ligger inden for eller uden for de 18-30 timers ugentlige pligter, ses fx tydeligt hos nedenstående værtsmor, som insisterer på, at deres au pair skal spise aftensmad sammen med familien mindst fire dage i ugen:

Jeg er også meget i tvivl om [hvorvidt måltidet skal tælle med i au parens pligt-timer] ... jeg er egentlig sådan meget firkantet

indrettet, så i min verden har det været sådan, at så længe jeg bestemmer, at hun skal være med, så er jeg også nødt til at tælle det som arbejdstid ... Men jeg har da også haft diskussioner med folk, som siger: 'Jamen, at spise sammen er jo bare en ganske almindelig del af det at være en familie'. For det er ikke sådan, at hun har nogen arbejdsopgaver i forbindelse med, at vi spiser ... Så på den måde synes jeg faktisk, det er svært at vide, om man skal tælle det som arbejdstid eller ej (VF 9).

I citatet giver denne værtsmor udtryk for den ambivalens, som i en del interview kommer til udtryk omkring aftensmåltiderne: Dels insisterer hun på au parens deltagelse i måltidet (så man må formode, at au pæren tit ikke ville spise med, hvis der ikke blev stillet krav om hendes deltagelse). Dels er værtsmoren bange for at gøre noget "forkert" grundet den ambivalens, hun føler i forhold til, om måltidet så er "arbejdstid". Det tyder på, at der i denne familie er en uoverensstemmelse imellem et ideal (hvor alle parter deltager i måltidet af lyst) og levet virkelighed (hvor au pæren egentlig ikke ønsker at deltage), som kan formodes at resultere i et samvær, der ikke er lige så utvungent og gensidigt, som de måltider, vi refererede til først i dette afsnit. Det kan dermed fortolkes som en værtsfamilie, der er motiveret af mere end at få udført huslige pligter, koblet med en au pair, som primært er økonomisk motiveret (felt B i model 8.1.). Samtidig er magtforholdet – at værtsmoderen kan kræve, at au pæren deltager – også tydeligt, og eksemplet illustrerer yderligere, at hvad der tæller som "arbejdstid", ofte er værtsfamiliens vurdering.

Hvor denne værtsmor understreger, at hendes au pair ikke har arbejdsopgaver i forbindelse med måltidet, fremgår det af flere interview med værtsfamilier, at netop au parens rolle som "den tredje voksne" ofte er en central grund til, at værtsfamilierne kræver, at au pæren deltager i aftensmåltidet og/eller opgaver forbundet hermed (se kapitel 5 om, hvad en au pairs pligter typisk indebærer). To værtsfamilier fortæller følgende om de regler, der gælder i deres hushold (og som det er værtsfamilien og ikke au pæren, der udstikker, jf. Cox & Narula, 2003):

Hvis jeg [værtssfar] ikke er hjemme, så er det i hvert fald sådan, at vi meget gerne vil have, at [au pair] er hjemme, fordi så er [værtssmor] alene ... De gange, hvor jeg arbejder om aftenen, og det gør jeg syv dage i træk, så bliver det for meget at have de fire børn, så der har Lotte simpelthen sagt [til au pæren], at 'der bliver du altså nødt til at være hjemme' (VF 20).

Mandag til torsdag skal [au pair] være der og spise sammen med os, fordi jeg rejser en del, eller min mand er til et eller andet aftenarrangement – så er det ofte, at der kun er én forælder med børnene. Når man både skal lave lektier, og der skal laves mad, er det rart, at der er to voksne, ikke? Det er jo der, hvor familien er samlet om aftenen, og vi sidder og snakker ... Jeg har ikke oplevet [at au pair ikke spiser med], men jeg tror, at jeg ville insistere på det, hvis der var nogen, der sagde nej. For en del af at være i vores familie er, at vi spiser sammen om aftenen (VF 10).

De to citater viser, at au pairernes tilstedeværelse til aftenmaden kan være påkrævet, især hvis den ene forælder fx er på forretningsrejse eller lignende – et typisk eksempel på, hvorledes en au pair kan løse op for den ”tidsklemme”, som forældre med to krævende job og flere børn kan opleve.

Tilsvarende fortæller nogle au pairer, at aftensmåltidet dermed kan blive et sted, hvor de oplever at skulle yde fremfor at nyde. De oplever det ikke som en ligeværdig hyggestund, men som en begivenhed, der kan gøre deres reelt underordnede position ganske tydelig.

Det er der enkelte grelle eksempler på i vores materiale. Som denne au pair fortæller, holder hun sig til tider væk fra familiens middagsbord, fordi hun synes stemningen her er dårlig. Uanset at hun ikke selv spiser med, hentes hun dog op for at rydde af – noget der tydeligt viser, at hendes ”huslige pligter” har større betydning for familien end den kulturelle udveksling, der kunne komme ud af et mere ligeværdigt samvær:

Some days I do not want to have dinner, because by the table they are too serious, and nobody talks too much. I'd rather go to my room and have dinner there, so I don't have too much contact with them ... I'm afraid they are going to make me take care of the children ... [I want to have some evenings off, but the host mother won't let me] I need to stay [in the house] until seven in the evening, because I must clean the table, not for having dinner with them, I don't think they care, really, but I really must clean. When I'm having dinner in my room they knock my door and say: 'We've finished, now you can clean', so I go out and I clean, and after I've cleaned, yes, I can go somewhere. It feels really hard (AP 27).

Dette er et tydeligt eksempel på, at en værtsfamilie, der ikke ønsker at rydde op efter sig selv, har magten til at kræve, at au pairen gør det.

DANSK VED MIDDAGSBORDET SOM EKSKLUDERENDE FAKTOR

En udfordring i forhold til etableringen af et ligeværdigt og familiært aftensmåltid er sproget: Eftersom de fleste au pairer ikke forstår eller taler mere end måske et meget basalt dansk, bliver valget af sprog ved middagsbordet centralt i forhold til, om en au pair kan føle sig inkluderet eller ej (Sollund, 2004).

Da 60 pct. af parfamilierne og 39 pct. af de enlige værtsforældre har et barn under 6 år (se kapitel 4), er der i mange værtsfamilier børn, der er så små, at de kun i sjældne tilfælde taler engelsk. Værtsforældrenes valg af sprog kan dermed komme til at ekskludere enten au pairen eller de mindre børn (se også Sollund, 2004, om sprog som in- og ekskluderende faktor). Som en værtsmor fortæller om denne realitet:

Det er op til [au pairen] selv, om hun gider spise med os, eller om hun ikke gider spise med os. Når hun gør det, så taler vi engelsk omkring bordet. Det kan også være anstrengende at skulle det som familie – hvis det var hver aften (VF 5).

Som det fremgår her, kan det opleves som ”anstrengende”, at hele værtsfamilien skal tale engelsk til aftensmaden, når au pairen spiser med. Det er dog samtidig en måde, hvorpå au pairen inkluderes i måltidet. Denne sproglige problematik kan medvirke til, at nogle au pairer ofte spiser for sig selv – et emne, vi uddyber senere i dette afsnit. Vi hører i flere tilfælde om, at værtsfamilier primært eller udelukkende taler dansk under maden, uanset at au pairen dermed ikke kunne indgå i samtalen. To sådanne værtsfamilier fortæller følgende om et:

[Au pairen] kan jo ikke snakke dansk, vel? Så det er måske somme tider lidt kedeligt for hende, vi snakker jo ikke engelsk hele tiden. Selvfølgelig prøver vi så vidt muligt, når hun er der ... Men det kan også blive lidt anstrengt både for os og for hende at sidde og snakke om et eller andet, som hun så ikke gider følge med i (VF 17).

Interviewer: Hvordan bliver kommunikationen ved bordet, hvis hun ikke taler dansk?

Interviewperson: Ja, det er et godt spørgsmål. Hun prøver at fange nogle ord, og ind imellem oversætter vi lidt. Men det er udelukkende på børnenes niveau, når vi spiser, og det vil sige, at det er på dansk. Vi taler engelsk sammen med [au pair], når børnene er lagt i seng og sådan, men når børnene er her, er sproget dansk, og det er ufravigeligt. For de skal ikke sættes ud af spillet, de skal være med ... Men et måltid med to 4-årige og en 2-årig er heller ikke specielt roligt og dybsindigt, kan jeg love dig. Det er temmelig meget 'sid stille!', 'du må ikke have benene oppe på bordet!' 'Du skal spise dine grønsager, hvis du skal have dessert!' Det er mest det, man siger (VF 19).

Som det fremgår af disse to citater, forventes det her, at au pairer deltager i måltidet, uanset at de ikke behersker det sprog, der primært tales. Dette har naturligvis konsekvenser såvel for, i hvilket omfang en au pair kan føle sig som en del af familien, som for hvilke former for kulturel udveksling der kan finde sted. Her kommer værtsfamiliens behov for hjælp, mens de har små børn, reelt i konflikt med ordningens formål om ligeværdighed og kulturel udveksling, som kunne tænkes bedre at harmonere med en familie, hvor større børn omkring middagsbordet kan tale med på engelsk.

FORSKELLE I MAD- OG SPISEVANER

Mad er en central del af livet, og ens madmæssige præferencer er ofte præget af, hvor i verden man er vokset op, med det resultat, at værtsfamilier og au pairer også kan foretrække forskellige former for mad. Da au pairer i høj grad forventes at spise det, som serveres i danske familier, er det primært fra dem, vi hører om tilpasning til og til tider ubehag ved danske kostvaner. Her kan fremhævelsen af, at en filippinsk au pair fx foretrækker at spise ris fremfor brød, også ses som en måde at udtrykke et kulturelt og socialt tilhørsforhold, som adskiller sig fra det danske (Sol-lund 2010a, s.113). Et eksempel på dette kommer fra en au pair, der fortæller, at hun skal spise aftensmad sammen med værtsfamilien alle hverdage, selvom hun ikke er glad for den danske kost:

I eat dinner with them every day except Saturday and Sunday. I cook rice for breakfast and leave it in the boiler for lunch, because I don't have energy to work if I don't have rice, I feel I'm getting sick ... Sometimes [host mother] cooks without salt. I eat what she cooks, but I put more salt on it. Last night she

cooked fish 'adr!' I said 'I just want to put on ketchup'. She was like: 'Really?!' So I put on ketchup (AP 6).

Denne au pair lader til at føle sig tryk hos sin værtsfamilie til at udtrykke, hvad hun synes om maden. I andre tilfælde hører vi om au pairer, der bestræber sig på at tilpasse sig den danske mad, der serveres, uanset at de ikke rigtig bryder sig om den:

At first we had misunderstandings, they didn't know what the rules should be, and I didn't know either ... When they are eating breakfast I need to eat with them also, and when they are eating Danish food, I need to eat also, because it's part of my being an au pair ... Sometimes I need to find some Philippino food – it's really different from Danish food, because you always eat bread, and we eat rice, rice, rice from breakfast to dinner. So for me eating bread with them was really hard. I told them: 'I'm sorry, but my stomach is always burping, because I'm not used to your food' (AP 23).

Ud over ofte at spise den samme – uvante – mad som værtsfamilierne, skal au pairer også på andre måder tilpasse sig de hjem, som de opholder sig i – hjem, hvor de nødtigt skal ”forstyrre” negativt med en for synlig anderledes måde fx at omgås mad og spisning på. I fokusgruppen kom emnet ”bordmanerer” fx op, da vi spurgte ind til forskelle, de havde bidt mærke i, under deres ophold i Danmark:

Interviewperson 1: [In Denmark, you eat...] with a knife and a fork.

Interviewperson 2: We don't usually use knives.

Interviewperson 1: And they don't burp [flere au pairer griner]. It's a bad habit to burp.

Interviewperson 3: In our culture the meaning of a burp is different – it's like saying: 'Thank you, I'm full'. In Europe it's like a dirty thing. You can say 'tak' [de griner] (Fokusgruppe).

Betydningen af ”pæne” bordmanerer kan endvidere være særlig stor i netop de familier, som får en au pair: Som også statistikken viser, er det generelt ressourcestærke familier, der ofte tillægger den opdragelse og opvækst, de giver deres børn, ganske stor betydning (Bach, 2011).

Samlet set kan flere faktorer dermed vanskeliggøre et utvungen samvær omkring middagsmåltidet. Er deltagelsen fra au pairs side fri-

villig eller ej? Kan au paires lide den mad, der bliver serveret? Bliver værtsfamilien stødt over au paires bordmanerer? Skal au paires sørge for fx at made børn og rydde af? Skal måltidet tælle med i de huslige pligters timetal eller ej? Og hvilket sprog skal man tale sammen? En eller flere af disse udfordringer og ubesvarede spørgsmål kan gøre, at man i nogle familier i større eller mindre grad vælger at spise hver for sig. Dette er emnet for det næste afsnit.

TILPASNING TIL BESVÆRLIGE REALITETER – NÅR MAN SPISER HVER FOR SIG

Fra såvel en del værtsfamilier som en del au paires, hører vi, at man mange aftener spiser hver for sig. At dette på sin vis kan være en lettelse fremgår af følgende citat:

Vores nummer to au pair sagde allerede fra starten, at hun ikke ville spise med ... [Hun sagde:] 'Jeg er ikke sulten nu', eller 'jeg har lige spist', og det begyndte hendes storesøster på efter et års tid eller sådan noget ... Når man har fået den 10 gange i træk, så er det sådan lidt – Vi har hele tiden sagt: 'Du er altid velkommen til at spise med os', for vi gider ikke spørge hver dag nu, vel? ... Plus at hun altid spiste enormt hurtigt, og de har ikke altid helt de samme bordmanerer, altså – smaske og bøvs og sådan noget, som man ikke vil have sine egne børn til ... skovle maden ind og ikke gide spise grønsagerne – altså, alle de der ting. Og når hun hurtigt havde spist det hele, så rejste hun sig bare og gik, hvor jeg tænkte: 'Okay ... vi holder bordskik her, i hvert fald i et rimeligt stykke tid'. Så på den måde var der nogle konflikter omkring spisning, som vi undgår, så derfor valgte vi at sige: 'Okay, så bliver hun fri', så hun spiser bare inde på sit værelse (VF 2).

Som det fremgår, kan det være mindre "besværligt" for værtsfamilien, når au paires spiser på værelset. Samtidig understreger værtsfamilien dog også, at au paires inviteres til at deltage, og den manglende deltagelse i måltiderne fremstilles dermed som au paires eget valg. Resultatet bliver dog, at au paires ophold i høj grad kommer til at være en udveksling af lomme penge for huslige pligter fremfor en mellemmenneskelig kulturudveksling i et familielignende forhold, fordi au paires går glip af en central del af værtsfamiliens samvær.

Også fra flere au pairer hører vi, at de undertiden foretrækker at spise alene. Ved at trække sig tilbage på deres værelser opnår nogle au pairer en bedre følelse af at være ”fri” under deres måltid, end hvis de sidder med ved bordet. Derudover kan de spise den mad og på det tidspunkt, som de selv ønsker:

In the beginning I ate together with them, but after a couple of months, I didn’t eat with them. They eat at six or seven o’clock, and for me that’s early, because sometimes I ate at two or three, or I ate fruit, so I’m not always hungry ... I eat watching dramas or Facebook. They eat a lot of beef, but I don’t eat beef, so they buy chicken and pork for me only ... They allow me ‘everything you want’, and I say ‘thank you’ (AP 5).

When they invite me to have dinner with them, sometimes I said ‘yes’, and sometimes I said ‘no’. It’s like, in my opinion, if I’m eating dinner with them, then I will finish late, so while they eat dinner, I will fix the kitchen. Then after they finish dinner then I’m also done with my work. That’s the time for me – I will eat my dinner in my own room (AP 18).

Uanset at det – som en værtsmor udtrykker det – kan være ”lidt af en befrielse” (VF 22), når au pairer takker nej til at deltage i aftensmaden, er der dog i andre tilfælde, især for værtsfamilierne, et ønske om, at alle parter skulle have ”lyst” til at spise sammen. At dette ikke sker, kan fortolkes som et produkt af de uklare og hybride roller (jf. Sollund, 2010a), som grundlæggende indgår i au pair-ordningen og af sameksistensen af forskelligartede forventninger til, hvad au pair-opholdet skal indeholde.

AU PAIRERS MULIGHEDER FOR EGEN MADLAVNING

Af au pair-ordningen fremgår det, at au pairen skal have sit eget værelse, men da ordningens formål er kulturudveksling, er der naturligt nok ingen krav om fx separate køkkenfaciliteter. Når realiteten i en del værtsfamilier bliver, at au pairen ofte spiser for sig selv, fx på sit værelse i kælderen, skaber dette dog behov for her at kunne tilberede sin egen mad, i hvert fald i et begrænset omfang. At skabe mulighed for dette kan såvel tolkes som en positiv gestus fra værtsfamiliens side som en måde i højere grad at slippe for det ”besværlige” aspekt ved, at au pairen sidder med ved middagsbordet. To au pairer fortæller:

They bought me a rice cooker and some rice for me, and they told me, 'if you want to eat rice, just eat rice' (AP 23).

I want to eat rice, and [host mother] doesn't cook rice, so she gives me money in my allowance to buy rice. Sometimes they eat potatoes, and my stomach is like 'brrr', so she said to me that I can buy my own food. Sometimes I eat with them but sometimes not. I have my own kitchen. She bought an electric stove, and she gave me a casserole and everything (AP 6).

Ellers som en værtsmor beskriver situationen i deres hjem:

Vi kan jo lugte på lang afstand, når de laver filippinsk mad i weekenden. Det gør de på kogeblus med riskoger. Det lugter specielt i hele huset ... jeg tror, der er noget med omkring kl. 6-7 – jeg ved ikke helt, om hun er på Skype med nogen på det tidspunkt. Der er i hvert fald et eller andet, der trækker meget, så hun vælger ikke særlig tit at spise aftensmad med os. Hun vil meget gerne hjælpe til med at forberede maden, men så tager hun mad med ned. Nogle gange kommer hun op i weekender og varmer noget i mikroovnen (VF 5).

Ved sådanne separate måltider kan værtsfamilier og au pairer såvel undgå udfordringer i forhold til samtalesprog, bordskik og madvaner som undgå en konfrontation med ambivalensen i forhold til, om man nu er ”på lige fod” eller i en hierarkisk relation.

ADGANG TIL MAD I KØLESKABET

Vi slutter dette afsnit om mad og måltider med en enkelt case omkring au pairers adgang til egen mad i værtsfamiliens køleskab. Flere au pairer angiver, at muligheden for frit at kunne tage mad i køleskabet bidrager til en god følelse af at være inkluderet i familien. I andre tilfælde hører vi om au pairer, der ikke må tage madvarer, der fx har fået mærkater med børnenes navne. Uanset at en sådan afmærkning, set fra et dansk synspunkt, kan være en praktisk måde at styre, hvad der er tilbage i køleskabet, kan nogle au pairer opleve dette som ubehageligt og ekskluderende. Dette beskrives også fx fra interview med au pairer og værtsfamilier i Norge (Sollund, 2010a).

I et enkelt case hører vi om, at emnet med at tage mad i køleskabet er ganske problematisk. Det drejer sig endnu en gang om AP 21, der har en særligt problematisk relation til sin værtsmor. Det følgende er

et uddrag af en længere fortælling, der har adgang til køleskabet som sit omdrejningspunkt. En aften er værtsfamilien ude, og au paires får lov til at invitere venner over. Her giver værtsmoren hende en kylling og siger, at de gerne må spise den hele:

So I told her 'thank you so much'. Me and my friends did not eat everything, so the next day I eat the rest of the chicken. Thursday she wants to use it for chicken soup. I said 'I'm sorry, I ate the chicken, because you told me that I could eat it and finish', and then she said 'You know what? You are not alone in this house! We have six persons all in all. Before you eat you have to ask my permission!' Oh my God! If I had the power to go down and hide under the floor, I really wanted to do that. I was torn, I was almost dying. I didn't know what to do.

Then I said 'I'm sorry, but I thought you weren't going to use it'. Then she said: 'Shut up! Get out of the kitchen!' She shouted like that. So I just turned around, I cried. She said 'Now I don't know what to cook, because you ruined my things – I wanted to cook chicken soup'. I just went to hide inside my room. She cooked together with the husband, and at dinnertime she knocked on my door and said: 'Come and eat'. It feels like very rude to refuse, [even though] I didn't want to eat with them. So I went to the room and sat by the table and ate. (AP 21)

Denne episode eksemplificerer, hvordan deling af mad kan være en højt værdsat og inkluderende gestus og samtidig, som modstykke hertil, hvordan værtsfamiliens mulighed for at regulere au paires indtagelse af mad kan være et stærkt redskab til at understrege den lodrette relation imellem parterne.

ANDET NEDSLAG – AU PAIRER OG VÆRTSFAMILIERNES BØRN

Au pair-ordningen specificerer, at der mindst skal være ét barn under 18 år i en værtsfamilie, for at denne kan modtage en au pair. Derfor ser vi i dette afsnit på såvel au paires pligter i forhold til børn som de relationer, de opbygger til værtsfamiliernes børn. Som det fremgår af tabel 4.4. i kapitel 4, gælder det for værtsfamilierne, at omkring 14 pct. har ét barn,

mens omkring halvdelen har to børn, og mere end en tredjedel har tre eller flere børn.

Interviewmaterialet viser store variationer i, hvor meget au pairer varetager børnepasning, hvis de overhovedet gør dette. Som det fremhæves i den eksisterende litteratur, er børnepasning i mindre grad et behov i lande som Danmark og Norge med veludviklede børnepasningstilbud end i andre lande, hvor en husarbejder ofte også eller endda primært fungerer som barnepige.

GRUND TIL AT FÅ AU PAIR: AT GIVE VÆRTSFORÆLDRENE MERE TID TIL DERES BØRN

Som tidligere nævnt fremhæver flere værtsfamilier, at au pairen først og fremmest skal tage sig af ”det praktiske”, for at forældrene kan få bedre tid til deres børn, når de er hjemme (se også Madsen 2012, s. 71ff). En ofte kritiseret måde at have au pair på er nemlig, at man som værtsfamilie overlader for meget af børneopdragelsen til au pairen (Bach, 2011 70-71). At undgå dette er væsentligt for følgende kvinde, der fortæller, at hun i de første måneder ikke ønskede, at au pairen skulle hente børn fra pasningsordningen:

Til dels er det nok mine egne fordomme, fordi jeg har tænkt at ’åh, jeg gider ikke have sådan et barn, der bliver hentet af au pairen i institutionen’ ... Vi bor jo i et område, hvor der er au pairer overalt, så derfor kan man godt have sine fordomme om, hvorvidt man selv gider være en af dem, hvor børnene ser au pairerne mere end deres forældre (VF 4).

Den samme værtsmor fortæller dog også, at hun efterhånden har skiftet mening og i dag ikke anser det for problematisk at lade au pairen hente ind i mellem, blandt andet med den begrundelse, at au pairen selv ønsker det og også får mulighed for at forbedre relationen til det yngste barn. På den måde konstruerer denne værtsmor sit valg som ”rigtigt”. At en sådan moralsk skelnen imellem forskellige familiers brug af au pairer kan anvendes, når man ønsker at etablere ”moralisk overlegenhed” i forhold til andre velstående familier, fremgår ligeledes af Bachs studie af overskudsfamilier (Bach, 2011, s. 73). Ud over at fremhæve, at man selv kun ”sjældent” beder au pairen om at hente børn (og at au pairen selv ønsker dette), er en alternativ retorisk strategi at fremhæve, at det kan være godt for børn, at en au pair indgår i familien:

Jeg møder da nogle, der synes, det er frygteligt, at vi overlader børnene til [au pair], som ikke taler dansk. Men for det første tror jeg ikke, at mine børn tager skade af at høre engelsk. Og for det andet er der jo ikke noget med, at jeg er mindre sammen med mine børn, tværtimod er jeg mere sammen med dem, fordi jeg ikke skal bruge al den tid på det huslige (VF 21).

Pointen om, at au pairen netop kan sikre, at værtsforældre er mere og ikke mindre sammen med sine børn, optræder hyppigt i undersøgelsens materiale. En værtsmor (VF 24) fortæller i den forbindelse, at hun og hendes mand nu kan lege med deres børn og erklærer grinende, at det burde være obligatorisk for alle børnefamilier at have au pair. For flere værtsfamilier i vores materiale synes det ”moralsk rigtige” netop at være, at au pairen primært skal frigøre forældrene til selv at tage sig af børnene, fremfor at hun skal overtage deres plads:

Når vi har au pair, er den primære grund, at vi selv kan være sammen med vores børn – ikke skal bruge tid på at lave alt det praktiske ... [Men] jeg har nogle venner, der er læger, og han har oplevet børn, der skal have lagt dræn eller sådan noget, hvor det er au pairen, der er kommet op med børnene. Det synes jeg ikke, er okay. Det er et forældreansvar – det synes jeg ikke, man skal lægge på en au pair (VF 8).

Her ses igen, at værtsfamilier forholder sig til ”de andre værtsfamilier” og distancerer sig fra forskellige måder at have au pair på. Det kan såvel være en måde at distancere sig til en overvejende negativ mediedebat om au pair-ordningen på som en måde, hvorpå værtsfamilierne håndterer noget af det ubehag og de ambivalenser, der kan udspringe af relationen til deres au pair (Madsen, 2012).

NÅR AU PAIRER TAGER SIG AF BØRN

Mange au pairer har – i et eller andet omfang – faste pligter i forhold til værtsfamiliens børn. Endvidere er de ”akutte” eller ikke-planlagte opgaver, de bliver bedt om at udføre, ofte relateret til børnepasning, som i vignetten om uforudset lørdagspasning (se kapitel 8). Det kan dreje sig om, at forældrene ikke kan nå hjem fra arbejde for at hente børn i institution, at forældre med sent varsel bliver kaldt på arbejde på en fridag, eller at de pludselig inviteres ud af venner. Det kan også være, fordi børn bliver syge – enten fra morgenstunden eller i løbet af dagen, hvor de skal

hjem fra skole eller institution. Her er tilstedeværelsen af en ”tredje voksen” et påskønnet aktiv. Som en værtsmor fortæller:

Det har givet mig en tryghed, hvis jeg ikke har haft mulighed for at komme hjem en eftermiddag – enten at der var en, der kunne hente, eller at børnene selv kunne komme hjem, og der så var en voksen person herhjemme, ikke? Det har simpelthen givet den der frihed, at man ikke hele tiden hang i denne her snor med tidspunkter (VF 5).

Børnepasning kan derudover være en aktivitet, som både au pairer og værtsfamilier kan være i tvivl om skal tælles med i au parens ”arbejdstid” eller ej, som det fremgik af eksemplet fra VF 17 (se kapitel 6), hvor en værtsfar er lidt ambivalent med hensyn til, om det er ”arbejdstid”, når en au pair lades alene sent om aftenen med sovende børn, fordi han skal hente sin kone i lufthavnen.

I interviewene hører vi, at nogle au pairer selv vurderer, at børnepasning ikke er en del af deres ”arbejdstid”, fordi de nyder dette. Som en au pair fortæller:

[The daughter in the host family] is like my niece. I love her. We dance, because she loves to dance and sing. We find videos on the internet, and we dance the same. She loves dancing and also trampoline ... She wants to read a book, but I don't know how to read the Danish ... She can understand English, but she cannot talk. I talk to her in English, and she talks to me in Danish. If I don't understand she shows with action ... Cleaning is my work, but babysitting with her is not my work, it's enjoyable. It's more love (AP 6).

Spørgsmålet om, hvorvidt det er ”arbejde” eller ej at passe børn, var også oppe i fokusgruppen. Her lød diskussionen som følger:

Interviewperson 1: I'm happy to pick up the kids every time. It's bonding.

Interviewperson 2: It depends on the situation. If you do it by yourself, and not only when the family wants you to do it, then it's not work. You enjoy and you spend some time with them. But if the family all the time wants you to look after the kids, then it is work.

Interviewer: Do you feel that it's difficult to put a limit between when it's work and when it's not work?

Interviewperson 2: Yes, because you don't know if ... is this work? Or do they need to pay me, because this time is over already? [de andre bekræfter].

Interviewperson 3: Because I only need to play for one hour and then what if I have played with the kids for three hours? Is that then Monday's time? [de taler i munden på hinanden].

Interviewperson 4: If the family is home, and you want to play with the kids, and you have some time, then it's not work, but if the family is out, that's work.

Hvorvidt au pæren betragter børnepasning som en "pligt" afhænger altså af flere faktorer såsom omstændighederne, hvorvidt det er "frivilligt", hvorvidt værtsforældrene selv er til stede, relationen til børnene og relationen til værtsfamilien som helhed. AP 6, som ovenfor beskriver relationen til værtsfamiliens datter som en "kærlighedsrelation", er fx også overordnet glad for sin værtsfamilie.

UDFORDRINGER I RELATIONERNE MELLEM AU PÆRER OG BØRN

I forhold til at tage sig af værtsfamiliernes børn er et centralt tema au pærens autoritet eller mangel på samme: I samspil med fx individuelle personligheder kan det hierarkiske forhold imellem au pæren (som den underordnede) og værtsfamilien (som den overordnede) smitte af på forholdet imellem au pæren og børn i en grad, så au pæren får vanskeligt ved at varetage sine pligter. Dermed kan det fx være vanskeligt for en au pæren at hente børn i børnehave. Som en værtsfamilie beskriver det:

Nogle [au pæren] har været så underdanige, at de bare har tænkt: 'Nå, men hvis barnet i huset spørger mig om det, så gør jeg det' ... Der er nogle, der slet ikke kan sige nej over for børnene. Og børnene kører dem jo bare rundt: 'Nu skal du gøre det, og hent lige det og gør lige det' (VF 5).

Tilsvarende fortæller en au pæren følgende om sine oplevelser:

When the six-year-old is not in school, she's in kindergarten, and I have to pick her up once a week. She's really very hard to han-

dle. [Child says:] 'We have to play', [I say:] 'No, we have to go home'. [Child says:] 'No, I don't want to wear my snow suit'. Sometimes I cry because... what do you do then? ... She's very clever, she's really hard. [At one time] she's climbing up into a pine tree, and she tells me: 'You go inside the house, because I have to fight this witch. I don't want to hurt you. You have to hide'. I was scared, because she's climbing so high – what if she falls down? What would the parents say? 'No, you are not taking care of my kid'. She really doesn't listen to me (AP 4).

Nogle au pairers manglende autoritet i forhold til børnene er et emne, som flere værtsfamilier tager op, hvor de fx fortæller, at de forsøger at styrke au pairens position over for børnene. Dette kan dels ske ved, at de undgår at sætte au pairen i situationer, hvor han eller hun skal udøve autoritet over for børnene og dermed kan risikere at komme til kort. Flere værtsforældre indskærper også over for deres børn, at de ikke skal behandle au pairen som en "tjenestepige":

[Børnene] slipper jo nemmere om mange ting, fordi [au pairen] er der. Men vi har det sådan meget med, at de selv skal tage deres ting ud fra bordet, også selvom vi har hende, for det skal ikke bare være en tjener for dem. [Men] hun ser ikke sig selv som en del af familien, hun betegner sig selv som en 'maid' (VF 2).

Uanset eventuelle gode intentioner om, at børnene (og de voksne) skal rydde op efter sig selv, kan hverdagen (inklusive det reelt asymmetriske forhold mellem au pair og værtsfamilie) dog medføre, at intentionerne ikke altid overholdes:

Vi prøver at være opmærksomme på, at vores børn også tager ansvar for at rydde op. Jeg har sagt til [vores au pairer], at det ikke er meningen, at de skal gå og rydde op efter os. Det er meningen, at børnene selv skal rydde op og tage ud fra bordet. De skal hjælpe. Men det er svært at håndhæve. Det bliver til at 'ahr, så gør man det lige. Ofte er der legetøj over det hele, og når det ikke bliver ryddet op om aftenen, ligge det der om morgenen, og når [au pair] så skal støvsuge, rydder hun selvfølgelig op. Så selvom jeg egentlig gerne vil have, at børnene selv bliver ansvarlige, så bliver det reelt sådan, at det bliver [au pair], der gør det alligevel, og det synes jeg er en fare, det er noget skidt i længden. Det er en risiko ved at have au pair – at vi simpelthen ikke får

lært dem det. Når der nu er nogen – ja, får vi så gjort det? (VF 19)

Hvor de fleste interviewede værtsfamilier betoner deres forsøg på at undgå en for skæv relation imellem au pair og børn, hører vi fra au pairer, at de har oplevet værtsfamilier, der ikke indskærper over for børnene, at de skal behandle au pairen respektfuldt. At være i sådanne situationer kan være ganske ubehageligt for au pairerne. En au pair fortæller her om oplevelser hos en tidligere værtsfamilie:

It was a very difficult experience with the children for me, because before I came to Denmark, I used to work as a volunteer with kids. I was very disappointed with finding communication with the children so difficult. Often I thought that their parents told them, that they should not respect me at all ... It was a terrible situation (AP 10).

Ud over problemer med at blive positioneret lavt i familiens hierarki kan en anden negativ oplevelse udspringe af vanskelige relationer i familien mere generelt. Det kan være såvel imellem en au pair og et enkelt barn, men det kan også (og i højere grad) være en vanskelig relation til fx værtsmoren, som kommer til at udgøre konteksten for au paires forhold til børnene. Som to au pairer her fortæller:

Me and the kids are very close ... They always kiss me, and we play together. The youngest is three and the oldest turns nine this December. I love the kids so much ... I love to play with them, but sometimes the host mother said that I don't have to play with them all the time, because 'we want them to be close with each other as well' ... When they put on their clothes, I can't help them, [because the mother] says: 'You know, the kids have to learn to put clothes on by themselves'. So I don't touch it, but then she helps them herself. What does she want of me? (AP 21).

Sometimes, when the youngest boy hugs me, I sense that [host mother] is jealous of me (AP 3).

Af disse to citater fremgår det, at au paires varme relationer med familiens børn kan vanskeliggøres af modsatrettede eller negative signaler fra fx børnenes mor. Når au pairen samtidig bor under samme tag som

værtsfamilien og i nogle tilfælde har få sociale relationer uden for denne familie, kan oplevelser som ovenstående være ganske belastende. Dette peger igen tilbage til, at de arbejdsopgaver, der udføres i et privat hjem (som fx at klæde børn på), ikke er almindeligt arbejde, men dybt impliceret i familiers og individers følelsesliv (Anderson, 2007; Anderson, 2002). De følelsesmæssige bånd, der opstår mellem au pairer og børn, kan derudover være endnu en medvirkende årsag til, at au pairen bruger flere timer end de aftalte på pligter, når disse er relateret til børnepasning.

VÆRTSFAMILIERS PROBLEMER, NÅR AU PAIRER HAR ANSVAR FOR BØRN

Hvor nogle au pairer fortæller, at fx afhentning af familiens børn kan være vanskelig, fordi børnene ikke respekterer dem nok, kan også værtsforældrene opleve dette som et problem. De kan være utilfredse med, at deres au pair ikke træder mere i karakter som ”den voksne” over for børnene især i situationer, hvor en au pairs manglende rammesætning i forhold til børn kan blive farlig:

Der har været et par enkelte gange, hvor [au pair] ikke siger nej til [ung datter]. For eksempel i vinters, hvor hun var syg. Jeg fandt ud af, at [datter] havde været ude at køre uden overtøj og i klipklapper, fordi hun ville ud. Så sagde jeg, at ’dét må hun ikke, hun skal have tøj på!’ [Hertil svarede au pair:] ’Ja, men hun sagde nej’. ’Det er jeg ligeglad med, du er den voksne, og du bestemmer, og det skal du huske!’ Det er svært for [au pair] (VF 4).

Der var en episode med [au pair]. Vi havde sagt ja til, at hun cyklede hjem med børnene, og så kom en af naboerne og ringede på og spurgte, om vi var klar over, at hun slet ikke har styr på de børn. Hende naboen havde vist nærmest været ved at køre et af vores børn ned. Og der måtte vi jo bare sige ’Jamen, så får du ikke lov at cykle med vores børn længere’ (VF 13).

Fællestræk ved disse to episoder er dels, at episoden potentielt kunne være farlig for børnene (i form af sygdom eller trafikuheld), dels at forældrene handler på situationer og udøver deres autoritet – hhv. ved at indskærpe au paires ansvar for hende eller ved at tage ansvaret fra hende, og dels at forældrene som udgangspunkt ikke ved, hvad der er foregået, men kun finder ud af det ad omveje – enten fordi et barn bliver sygt, eller fordi folk på vejen fortæller, hvad de har observeret. I sagens

natur vil meget af det samvær, au pairer har med børn, ikke være noget, som forældrene kender karakteren af, da au pairen netop skal frigøre forældrene til fx at blive længere på deres arbejdsplads. Dermed påhviler der ofte au pairer et ganske stort ansvar i forhold til at være alene, fx med flere små børn på samme tid. I mange andre tilfælde fremhæver værtsfamilier da også, at de har ”fuld” eller ”blind” tillid til deres au pair, og at denne tillid ikke er blevet skuffet.

BØRN OG SPROG

Ligesom det sprog, der bliver talt ved aftenmaden, kan være væsentligt for, hvor godt au pairen er i stand til at indgå i familien, har sprog også central betydning for, hvordan au pair og børn fungerer sammen. De fleste au pairer, vi interviewede, talte udmærket engelsk, men intet eller meget begrænset dansk. Dermed kan de have vanskeligt ved at kommunikere med mindre børn – som der netop er mange af i de familier, som vælger at få en au pair.

Jævnfør undersøgelsens registeranalyser gælder det for 89 pct. af par-værtsfamilierne og 74 pct. af de enlige, at deres yngste barn er under 10 år. Hertil kommer som vi har set, at 60 pct. af parfamilierne og 39 pct. af de enlige har et barn under 6 år. Her fortæller to au pairer om deres problemer med at kommunikere med de yngste børn i værtsfamilierne:

I'm finding it hard with the children. The child I look after is two years old and doesn't know how to speak English, so I just give my hand to her, like 'show me what you want', because that's the only way. She doesn't speak English and me, I don't know how to speak Danish" (AP 30).

The six year old is quite hard to communicate with, because she doesn't know much English, so I make it a bit basic and with a lot of moves, so she can understand – more action. And then I say it in English, so she maybe understands it (AP 22).

Afhængigt af omfanget af børnepasning, og også fx af hvilke personligheder der er i spil fra begge sider, udvikler au pairer forskellige strategier for at klare konkrete problemer i deres hverdag. To eksempler på dette er følgende:

Actually, I used to speak my language with the kids, especially with two of them ... – I spoke [asiatisk sprog]. When I speak

with them, they usually understand, and reply me in Danish. If I say 'come here' in [asiatisk sprog], they say 'hvorfor?' [griner] It's so amazing (AP 7).

The third [child] is only three years old. We don't understand each other, because he speaks Danish, and I speak English, so sometimes I look for his actions what he wants to do. Sometimes, when I go out with him and I don't understand, I ask someone in the street: 'Can you translate that?' (AP 5)

Som det fremgår, kan kropssprog, brug af forskellige sprog og hjælp fra fremmede på gaden være strategier, au parer anvender, for at kommunikere med især mindre børn. Au parernes manglende danskkundskaber kan dog også vendes til noget positivt, når lidt større børn snakker med au pæren på engelsk. Her kan de danske værtsbørn få forbedret deres kundskaber på engelsk, noget som flere værtsfamilier fremhæver som en af fordelene ved at have en au pair.

Netop børns sproglige udvikling kan være en væsentlig årsag til, at nogle værtsfamilier understreger, at det primært er enten bedsteforældre eller fx en lokal teenager, der babysitter. En anden årsag til, at nogle værtsfamilier ikke beder au parer om at babysitte, er et ønske om at sikre sig imod, at au pæren arbejder for mange timer.

TIDSBEGRÆNSNINGEN – EN UDFORDRING I FORHOLD TIL ETABLERING AF VARME OG NÆRE RELATIONER

Såvel au parer som værtsfamilier fortæller generelt, at de værdsætter, når det er muligt at få etableret varme og nære relationer imellem au pair og familiens børn. Samtidig kan den tidsbegrænsning (i dag på to år), der er en del af ordningen, gøre, at mange samtidig er bevidste om at undgå at knytte sig for meget. Dette giver fx en del værtsfamilier udtryk for:

Børnene er meget modtagelige over for en ny [au pair]. Den her gang, da vores au pair rejste i slutningen af august, var den yngste meget ked af det. Min store, hun har lært det – hun havde det nemlig for to år siden eller sådan noget. Jeg tror, det har noget med alderen at gøre. Hun var rigtig ked af det, hun begyndte 14 dage før 'mor, jeg kan ikke iveskue at sige farvel, jeg synes bare, det er så svært at sige farvel'. For hende har der altid været far, mor og [au pair] – der er tre i familien, der er ikke kun mor og far ... Denne gang tror jeg ikke, hun vil knytte sig helt så meget. Vores au pair var også rigtig ked af det, og hun græd også de sid-

ste 14 dage, inden hun skulle af sted, så det var en rigtig følelsesmæssig tid (VF 10).

Også au pairer kan opleve det som ganske hårdt at skulle rejse fra familier med børn, som de har knyttet sig til, og som de sandsynligvis aldrig kommer til at se igen:

It's good to be here. It's like yeah – wow. I have a really good host family here, and it really breaks my heart leaving them (AP 20).

Hun var rigtig god til vores lille, som kun var et halvt år, og hun kom meget tæt på ham og er stadig meget ulykkelig og savner ham meget. Vi har stadig kontakt, og hun synes det er rigtig, rigtig hårdt – det der med at have været tæt på sådan et lille barn i halvandet år og så flytte hjem (VF 19).

Det kan være et stort tab for et barn at miste en voksen, det har knyttet sig til. Bevidstheden om dette kan medvirke til, at au pairer i nogle familier primært sættes til at varetage fx rengøring fremfor børnepasning for dermed at forebygge det tab, som ellers vil komme (Sollund, 2010a, s. 107).

Som Sollund påpeger, er dette et af de områder, hvor den danske og norske au pair-ordning (grundet offentlig børnepasning i disse to lande) adskiller sig fra den omfattende litteratur om globale omsorgskæder, som netop indebærer, at au pairen eller husarbejderen overtager værtsforældrenes omsorgsopgaver i forhold til børnene. I nogle tilfælde kan au pairen, i Danmark såvel som i Norge, dermed være medvirkende til, at relationen mellem værtsforældre og børn styrkes fremfor at svækkes, som litteraturen om globale omsorgskæder fremhæver (Sollund, 2010a, s. 107).

Ikke kun børnene, men også værtsforældrene kan opleve det som et tab, når en au pair, de har holdt af, rejser. For at forebygge, at denne forventede afsked bliver for hård, kan både værtsfamilier og au pairer bevidst sørge for at holde en afstand under opholdet:

Interviewer: Oplever du, at hun er en del af familien? Interview-person: Ja det gør jeg, og så alligevel er jeg egentlig meget bevidst om, at hun ikke er en del af familien. Det er egentlig, fordi jeg synes, at det er synd for børnene, når de skal sige farvel. Det

er også derfor, vi holder ferie hver for sig, og jeg prøver på, at de skal få et socialt liv uden for vores familie – at de har nogle venner, og jeg giver dem en togbillet til København (VF 23).

At first I really felt that I'm a part of the family, but in the later months ... maybe it's my mindset that I'm just working here for two years, and then I will go ... I need to have some space, so I will not miss them, because I've been working in Hong Kong for four years, and it was so hard for me to leave my host family there. So this time I just make some space from them – I don't want to be so near to them, so attached to them (AP 22).

I forhold til problematikken om at lide et følelsesmæssigt tab, når en au pair rejser, formulerer nogle værtsforældre også, at de ikke knytter sig til deres tredje eller fjerde au pair på samme måde, som de havde knyttet sig til den første. Dette indikerer, at der i sådanne familier kan ske en form for professionalisering af forholdet imellem værtsfamilie og au pair forstået sådan, at man i højere grad fokuserer på udvekslingen af henholdsvis lomme penge og huslige pligter end på de mellem menneskelige relationer. Nogle af de interviewede værtsfamilier har i dag deres syvende eller ottende au pair i træk, hvilket altså synes at påvirke karakteren af relationerne imellem værtsfamilie og au pair. Samtidig gør det også, at nogle børn igennem hele deres opvækst oplever at have en au pair i huset.

VIGNETTER OM BØRN OG SLIK

Kapitlets sidste del er baseret på to vignetter, der handler om au pairer og værtsfamiliernes børn. I interviewene med au pairer spurgte vi til, hvad de ville gøre, hvis et barn de skulle hente, nægtede at gå med dem, med mindre de fik slik. Tilsvarende spurgte vi værtsfamilierne, hvordan de ville reagere, hvis de opdagede, at deres au pair gav et barn slik, når det blev hentet. I svarene fra begge parter var der en tydelig bevidsthed om, at au pairen skal følge værtsfamiliens regler, men at alle parter samtidig må forholde sig til den realitet, at au pairen ikke har samme autoritet som forældrene. Samtidig viser materialet også et bredt spænd, såvel i hvordan au pairer ville handle, som i hvordan værtsfamilier ville reagere på disse handlinger.

BOKS 9.1

Vignet til au pairer: Barn vil have slik.

Every day you pick up the 8 year old son of your host family from school. One day, after you've been with the family a couple of weeks, he asks for some candy when you pass a small kiosk on the way. You say no, because the parents have told you that he should only have candy on Friday, but when you do, he gets really upset and starts yelling in the middle of the street.

Svarene fra au pairerne spænder over et kontinuum fra au pairer, som fortæller, at de ville 1) holde fast i et ”nej”; 2) forsøge at distrahere barnet eller tilbyde det et alternativ til slik; 3) ringe til forældrene og dermed gøre rollefordelingen mellem au pair og de fraværende forældre tydelig for barnet, og 4) give barnet slik, men bede det holde det hemmeligt for forældrene. Flere au pairer fortæller således, at de blot ville sige ”nej” til barnet, uanset reaktionerne:

I wouldn't give candy, because I don't want that her parents get upset and get angry with me. I'd just talk to her: 'Candy is not good for you, because it can break your teeth', and if she doesn't listen to me, I'd say: 'Ok, just cry, if you want to cry that's fine, but no candy' (AP 6).

En måde at lette dette ”nej” på er ved at bilde barnet ind, at man ikke har nogle penge og dermed ikke er i stand til at købe noget slik:

I can just show my wallet, and my pant pockets: 'I have no money' – even if I do ... I hide some other money in case of emergency (AP 7).

Andre au pairer udbygger deres svar med, at de ville sige nej til slik, men at de samtidig ville aflede barnet for derigennem at undgå den konflikt, der ellers kunne opstå. Det kunne handle om fx at synge eller tage barnet med på legepladsen. Andre ville prøve at lokke med et sundt alternativ, som denne au pair fortæller om:

I'd say: 'Okay, you have a choice: Stay here and cry alone, or come with me safely with good company, and we can have some fruit at home, it's very healthy, and it's very tasty too – and not

so bad as candy'. You shouldn't be angry with them, you should be clever. You should speak with them like a grown-up ... They try you every time (AP 1).

En anden strategi, som adskillige au pairer fortæller om, går ud på at ringe til forældrene, især hvis man står i en konkret krisesituation. Forventningen er, at forældrene har større autoritet end au pairen, uanset at de ikke er fysisk til stede. Denne kontakt kan også give au pairen et klart svar (om det så er et nej, eller eventuelt et ja), som au pairen efterfølgende kan holde fast i over for barnet:

First, I'd do my best, but if [child] really doesn't listen to me, then I'll call her parents. My experience with this kid is that she's afraid when I call her parents (AP 4).

I'd say: 'I'll call you mom and ask if it's okay for her that you eat a candy like that'. [The host mother has] told me, that 'if there's a problem, just call me' (AP 31).

Enkelte au pairer fortæller, at de måske ville give slik i situationen, men at de efterfølgende ville tale med forældrene om, hvad der var sket, og her få en tilbagemelding på det, de havde gjort:

Maybe I'd give him the candy. I'd explain to my host: 'I did everything, but he didn't stop, and I'm concerned about what might happen, if he'd do something bad'. If she'll get angry about that, maybe next time I will not do it again ... It's up to [the parents] what rules they want (AP 12).

Et pres til at give slik kan optræde, hvis au pairer føler sig ude af stand til ellers at forhindre, at situationen udvikler sig ubehageligt. At have ansvaret for et skrigende barn omgivet af andre menneskers kritiske blikke kan netop gøre, at en au pair giver efter for et barns plageri:

Maybe I would buy a little, so that he will not yell, and maybe the 'politi' will come, and then they will [griner]. And when we come home, I will tell the mom that we bought candies, because he was really acting like that. Then we will see if they get angry or not (AP 24).

En sidste mulighed, der blev nævnt, er, at en au pair kan vælge at give slikket for at gøre barnet glad, og så bede barnet tie om det til forældrene:

I'll say: 'I'll give you candy, but just don't tell it to your 'moar'.
That works ... I know the rules, but sometimes I give it to them
(AP 3).

I dette tilfælde handler au pairen imod forældrenes regler, men signalerer samtidig klart, at barnet skal holde dette skjult. Denne alliance om at bryde forældrenes regler viser samtidig, at det er dem, som bestemmer (eller burde bestemme) over, hvad der foregår imellem au pair og barn.

VÆRTSFAMILIERS SVAR PÅ VIGNET OM SLIK

BOKS 9.2

Vignet til værtsfamilier: Barn har fået slik af au pair.

Du finder noget slikpapir i dit barns skoletaske og spørger barnet, hvor det kommer fra. Dit barn fortæller dig, at jeres au pair hver dag, når hun henter hende fra skole, køber hende en lille pose slik til vejen. I har ikke eksplicit fortalt au pairen, at jeres børn ikke må få slik, men synes ikke om, at barnet får slik hver dag på vej hjem fra skole. Da du siger til au pairen, at barnet ikke skal have slik hver dag, siger au pairen, at barnet beder om det hver dag og bliver sur, hvis hun ikke får det.

Også i værtsfamiliernes besvarelser omkring, hvad de ville gøre, hvis de opdager, at deres au pair giver deres barn slik, ses et kontinuum af forskellige reaktioner. Disse spænder over følgende reaktioner, s. 1) accept af, at det er i orden, at au pairen ikke er så ”skrap” som forældrene; 2) ønsker om at hjælpe au pairen ved, at forældrene gør en indsats for at få børnene til at lade være at plage; 3) krav til au pairen om ikke at give slik igen; 4) vrede over det skete – i en sådan grad, at det ved gentagelser kan medføre en opsigelse af au paires kontrakt.

I den ene ende af dette spektrum er nogle værtsfamilier som nævnt ret tolerante, hvis deres au pair giver et barn slik:

Jeg ville ikke gå specielt meget op i det ... Egentlig tror jeg bare, at jeg ville synes, at hun var sød, hvis hun havde købt slik til børnene (VF 5).

Det ville ikke være sket her. Men vi har en parallel. [Barn] skal kun have sut om natten, men jeg kan se, at når [au pair] henter ham, styrter han over til hende og stikker fingrene i lommerne på hende – det er fordi, hun har sutter. Måske er det, fordi hun tager sig så lidt af ham. Hvis hun kun ser ham i halvanden time, og han har sut i den halvanden time, og de hygger sig og ser fjernsyn – så er vi lidt 'loose' med det. Det bliver lidt ligesom, når man overgiver dem til bedsteforældrene. Så vil man også bare lukke øjnene (VF 6).

Som det fremgår af det sidste citat, kan en tolerant holdning være knyttet til, at au pairen ikke skal tage sig af et barn særlig tit, og at de negative konsekvenser af, at en au pair eventuelt uddeler slik, dermed er begrænsede.

I de fleste familier, vi har talt med, ville man dog ikke se så let på situationen. Samtidig er der også en bevidsthed om de udfordringer, der er indbygget i au paires position: På den ene side skal au pairen erstatte værtsforældrene (fx ved at hente fra børnehaven), hvorfor au pairen skal være en voksen forældre-substitut. På den anden side er børnene en del af værtsfamilien og kan på den måde opleves som overordnet au pairen. Som denne værtsfamilie udtrykker det:

Selv i forhold til vores mindste har hun enormt svært ved at sige nej. Hvis han siger et eller andet, så gør hun det, fordi han siger det. Han er ligesom herre, altså han er højere rangerende i forhold til hende. Det er os, der betaler hende, det er os, der bestemmer – og børnene hører til som en del af os (VF 2).

I forlængelse af det problematiske, hvis au parer ikke udøver autoritet over værtsfamiliens børn, fortæller flere værtsforældre, at deres au pair har måttet lære at træde i karakter for at kunne give forældrene den hjælp, de ønsker. Men når au pairen i nogle familier tydeligvis er lavest i familiens hierarki til dagligt, kan det være svært blot at instruere au pairen i at tage en voksen-autoritet på sig over for børnene, når forældrene ikke er til stede. I forbindelse hermed fortæller nogle værtsforældre, at de – hvis de hører om, at au pairen giver barnet slik – vil handle ved at tale med barnet, frem for (udelukkende) med au pairen:

Vi ville tage fat i barnet og fortælle det, at sådan fungerer det altså ikke her, og at au pairen har nøjagtig lige så meget at sige som far og mor, når far og mor ikke er der i hvert fald. Og så er den

ikke længere. Og selvfølgelig også indprente det over for au pairen – at hun skal lære at holde fast og være konsekvent. Det var svært i starten, hun turde jo ikke, men hun lærte det. De er jo snu sådan nogle små mennesker. Man bliver doven som barn, når man har en flink au pair (VF 17).

Vi har oplevet noget lignende, og vi ved, at det er børnene, der plager. Så vi har talt med vores ældste datter omkring det – nu stopper det. Og vi har prøvet at forklare, at au pairen ikke har så mange penge, at hun kan gå og købe slik til hende hele tiden, plus at hun ikke skal have slik hver dag ... Vi har sagt eksplicit til vores au parrer, at børnene ikke skal have slik (VF 27).

Ud fra vignetten om slik fortæller andre værtsfamilier, at de blot vil indskærpe over for deres au pair, at hun (eller han) ikke må give slik. Disse værtsfamilier giver dermed ikke udtryk for samme forståelse for, at au parens modsætningsfyldte position i familiens hierarki kan medvirke til problemerne:

Hvis det var, at [au pair] sagde: 'Jamen, barnet bliver sur', jamen, så må han blive sur, så må han skabe sig, det er der ikke noget at gøre ved – han skal ikke have slik. Det tror jeg bare, jeg ville sige til hende (VF 21).

Hvor mange værtsfamilier der på denne måde fortæller, at de enten ville tolerere, at au pairen giver slik af og til, eller forsøge at bedre au parens muligheder for at udøve autoritet over for børnene ved enten at tale med børnene selv, eller ved at give au pairen tydelige retningslinjer, fortæller en enkelt værtsfamilie, at de vil anse en sådan episode med slik for noget ganske alvorligt. Deres respons på vignetten er som følger:

Den er ikke god. Det er et tillidsbrud. Der ville jeg blive sur. Au pairen er den voksne, og jeg har au pairen til at passe på barnet ... Jeg ville sige til au pairen: 'Sker det én gang mere, så er du ikke her mere, for så kan jeg ikke stole på dig'. Hvis det er forholdet mellem barn og au pair, så er det skævt, så er autoriteten skredet, og så har au pairen ikke autoritet mere (VF 15).

Denne værtsfar overvejer altså at afslutte kontrakten med en au pair, hvis denne flere gange gav et barn slik imod værtsforældrenes ønske. Dette viser, at forskellige familier forholder sig ganske forskelligt til den samme

episode, og at den samme handling i én familie kan blive opfattet som en hyggelig ”mormor”-adfærd, mens den i en anden familie i yderste konsekvens kan ende med, at ens kontrakt opsiges. En afklaring af og en tydelighed omkring, hvilke retningslinjer der gælder i den enkelte familie, er dermed væsentlig for, at forholdet imellem au pair og værtsfamilier – herunder børnene i værtsfamilien – kan fungere godt.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi set på måltider og på au pairs forhold til børn. Det er to emner, som fylder ganske meget i interviewene med såvel værtsfamilier som med au pairer.

Med hensyn til måltider hører vi om store forskelle imellem, hvordan disse forløber under en au pairs ophold. Med reference til det foregående kapitels diskussion af forskellige former for relationer imellem au pairer og værtsfamilier hører vi, at især aftensmaden i nogle tilfælde er varme og gode stunder, hvor man lærer hinanden bedre at kende, og hvor en form for familiære bånd kan opstå.

I andre tilfælde er aftensmaden en mere modsætningsfyldt begivenhed. Hvis værtsfamilier oplever, at en au pair ikke har lyst til at spise med særlig tit, kan familien overveje, om de vil kræve, at dette sker – og om måltidet i så fald skal tælles med i au parens timetal for huslige pligter. I andre familier får au pairen et sådan pålæg om at deltage i aftensmaden, fordi det især er her, at der er brug for en ekstra voksen. Oplevelser omkring måltider er ofte også forbundet med stærke følelser, og hvis au pairer oplever, at der fx ikke bliver talt til dem ved bordet, men de forventes at stå til tjeneste her, eller hvis au pairer fx ikke selv må tage mad i køleskabet, kan dette have stor, negativ betydning for deres ophold.

I forbindelse med måltider er det også af betydning, hvilket sprog der tales ved middagsbordet. En stor andel af værtsfamilierne har mindre børn, der ikke taler engelsk, og sproget ved bordet kan dermed komme til enten at ekskludere au pairen eller familiens børn. Værtsforældre kan også føle det som ”anstrengende” at skulle konversere med en au pair på engelsk, hvis de oplever det, som om au pairen egentlig ikke har lyst til at deltage i familiens samvær. Også fx forskelle i spisevaner og i bordmanerer kan gøre, at aftensmaden opleves som anstrengende for begge parter, frem for som et hyggeligt samvær.

I den forbindelse udvikler nogle au pair-ophold sig til, at au pairen spiser for sig selv. Værtsfamilier kan i den forbindelse støtte op om mulighederne for, at au pairen her kan lave sin egen mad. Dette kan anses for en pragmatisk tilpasning til den virkelighed, de oplever, men betyder også, at omfanget af samvær imellem værtsfamilier og au pairer reduceres.

Med hensyn til børn understreger mange værtsfamilier, at de ikke har fået au pair, for at denne skal passe deres børn, men tværtimod for at de selv bedre kan være aktive forældre, fordi de fx ikke længere behøver at gøre rent.

Au pairer har dog ofte forpligtelser i forhold til børn. Det kan handle om at hente fra institution eller skole, at passe dem i forældrenes fravær, eller lege med dem, mens forældrene fx laver aftensmad. Flere au pairer fortæller, at de er meget glade for børn, og at tiden tilbragt sammen med børn kan være svær at afgrænse i forhold til, om det er ”huslige pligter” eller ej. De varme følelser au pairen ofte får her, kan dog også være problematiske. Det kan være i forbindelse med, at nogle værtsforældre har svært ved at håndtere, at deres børn bliver glade for au pairen, ligesom det kan gøre afskeden i et ophold, der har en indbygget tidsbegrænsning, ekstra hård. Her forsøger nogle au pairer bevidst at undgå at knytte sig for stærk til familiens børn, for at det ikke skal gøre for ondt på dem selv, når de rejser.

Endelig kan au pairer opleve forskellige former for vanskeligheder i forbindelse med værtsfamiliernes børn. Det kan hænge sammen med sproget, hvor au pairer ofte ikke har noget fælles sprog med de små børn. Det kan også have forbindelse til au pairernes generelt lave status i mange familier. Denne lave status kan gøre det vanskeligt for au pairen at udøve autoritet i forhold til børnene, når de er alene med dem. Her har nogle værtsfamilier oplevet episoder, hvor de mener, at au pairen ikke har haft styr nok på børn på måder, der kunne gå hen og blive farlige (fx børn, der får lov til at klæde sig tyndt i koldt vejr, eller som ikke guides ordentligt i trafikken). Det er endvidere ofte tilfældigheder, der gør, at værtsfamilier får informationer om sådanne episoder, da au pairen – i sagens natur – er alene sammen med børnene i forældrenes fravær.

OVERTRÆDELSER OG GRÅZONER

Både denne og andre undersøgelser dokumenterer, at der sker overtrædelser af den danske au pair-ordning. Overtrædelser handler primært om, at au pairer bruger over 30 timer om ugen på huslige pligter; at de udfører pligter, der rækker ud over lettere husligt arbejde, at de får mindre i lommepenge end foreskrevet, at de ikke har eget værelse, og at de ikke får den ferie og de feriepenge, de har krav på.

Det har ikke været denne undersøgelses ambition at kvantificere omfanget af overtrædelser af au pair-ordningens forskellige regler. Derimod giver undersøgelsens kvalitative data mulighed for at påpege nogle faktorer, der kan medvirke til at forstå, hvorfor vi på den ene side har erfaret, at ganske mange af denne undersøgelses respondenter beretter om erfaringer med overtrædelser af forskellig slags, og på den anden side, at de danske myndigheder kun modtager et relativt begrænset antal anmeldelser af sådanne overtrædelser. Det er desuden kun få af disse anmeldelser, der fører til en eller anden form for sanktion imod enten værtsfamilier eller au pairer.

Væsentlige faktorer i forståelsen af misforholdet mellem de mange erfarede overtrædelser og antallet af anmeldelser og domme er blandt andet om følgende:

- Overtrædelser er svære at *afgrænse*.

- Opleves en overtrædelse, er det sjældent, at den *anmeldes*.
- Når overtrædelser anmeldes, kan de være svære at *bevise*.

Alle disse tre forhold skyldes au pair-opholdets særlige karakter, som løbende er blevet belyst i rapporten. For kort at opsummere vil vi fremhæve følgende forhold: At au pairen er i en svag position i forhold til værtsfamilien, fordi au parens opholdstilladelse i Danmark afhænger af dem; at mange au parer har stærke økonomiske motiver for at være i Danmark; at ordningen i sig selv er uklar i sine formuleringer; at ordningen udspiller sig i private hjem, samt at intentionen med ordningen er, at au pairen skal have en familiær position i sin værtsfamilie.

En yderligere komplicerende faktor er, at der også finder overtrædelser af reglerne sted, som au parer aktivt *ønsker* – noget, som især skal ses i samspil med mange au parers økonomiske motivation bag deres ophold.

Endelig kan enkelte au parers vurderinger af, hvad der opleves som acceptabelt og uacceptabelt under et ophold, *variere* meget. Her kan nogle au parer acceptere forhold, som ligger meget langt fra, hvad andre vil finde acceptabelt. Samtidig er en individuel utilfredshed med givne forhold ofte en forudsætning for, at sådanne forhold eventuelt ændres.

Det er dog ikke kun au pair-ordningen, der kan overtrædes. Det kan også den dansk udlændinge- og straffelov, og denne skelnen afspejles i måden, som værtsfamilier kan sanktioneres på.

Når værtsfamilier overtræder au pair-ordningen eller almindelig dansk lov i forhold til en au pair, anvendes en karensordning, der blev indført i forbindelse med en opstramning af au pair-ordningen i 2007. Længden af karensperioden (hvor en værtsfamilie ikke kan modtage en au pair) varierer. En værtsfamilie kan tildeles karens i to år, hvis den har overtrådt au pair-ordningens regler ved, at deres au pair har udført pligter i mere end det tilladte timetal eller udført andet end huslige opgaver, hvis au pairen har modtaget mindre end det lovgivne beløb i lommepenge, eller hvis au pairen ikke har haft et eget, separat værelse hos familien. Disse overtrædelser registreres i SFR's karensregister og vurderingen af, hvorvidt de har fundet sted, foretages alene af SFR.

Mulighederne for at tildele fem eller ti års karens er derimod koblet til overtrædelser af *dansk udlændinge- eller straffelov*. Før en værtsfamilie kan blive tildelt fem eller ti års karens, skal der være fældet endelig dom i den pågældende sag. Disse sager registreres ikke i SFR's karensre-

gister, men i Det centrale kriminalregister. Karensperioden stiger således til fem år, hvis det drejer sig om, at værtsfamilien har overtrådt udlændingeloven, fx ved ulovligt at beskæftige en au pair inden hun eller han har fået opholdstilladelse hos familien. Den længste karensperiode på ti år anvendes, hvis en værtsperson eller dennes ægtefælle *er idømt betinget eller ubetinget frihedsstraf eller anden strafferetlig retsfølge* for et eller flere forhold begået mod en au pair med ophold hos den pågældende familie.

Når en værtsfamilie dømmes for at have overtrådt den danske udlændinge- eller straffelov i forhold til en au pair, får SFR ikke altid besked om det. Værtsfamilier skal derfor i forbindelse med ansøgningen om at modtage en au pair skrive under på tro og love på, at de ikke er straffet for lovovertrædelser i forhold til en au pair. De giver samtidig samtykke til, at SFR kan indhente udskrifter fra Det centrale kriminalregister og domstolene, hvilket giver SFR muligheden for at foretage stikprøvekontroller i forbindelse med behandlingen af ansøgningerne.

Den resterende del af kapitlet er opbygget som følger: Først ser vi kort på straffelovsovertrædelser baseret både på egen empiri og på informationer fra SFR og hjælpetilbud. Dernæst behandles overtrædelser af au pair-ordningen – såvel overtrædelser, der accepteres, som overtrædelser, der ikke accepteres af au pairer. En primær handlemulighed for au pairer, der oplever dårlige forhold, er at forlade en værtsfamilie, hvilket er emnet for det herpå følgende afsnit. Dette kan ske både med og uden overholdelsen af en 14-dages frist for opsigelse af au pair-kontrakten.

Herefter gennemgås vignetter, der belyser to forskellige former for overtrædelser: Dels at en au pair er blevet smidt ud fra sin værtsfamilie uden varsel, og dels at au pairer arbejder sort. Dernæst trækker vi tråde igennem disse gråzoner og overtrædelser i et afsnit, der diskuterer ordningens uklare og modsætningsfyldte karakter, som den fremstår i dag. Vi afslutter kapitlet med, på baggrund af undersøgelsens interview, at præsentere såvel au pairers som værtsfamiliers egne forslag til forbedringer af ordningen.

STRAFFELOVSOVERTRÆDELSE

I denne undersøgelses empiri er vi kun i meget begrænset omfang stødt på grovere straffelovsovertrædelser. Vi har således kun andenhåndskendskab til et enkelt eksempel på, at au pairer er blevet udsat for fysiske

overgreb fra deres værtsfamilie. To filippinske au pairer (AP 8 og 9, interviewet sammen) fortæller, at deres venindes værtsfar tager hende hårdt i armen, når han er vred, hvorfor hun har blå mærker på armene. Uanset forsøg herpå fik vi desværre ikke mulighed for selv at tale med denne au pair, men veninderne fortalte, at de prøvede at få hende til at anmelde familien. De lagde vægt på, at de i deres gruppe af veninder altid ville finde ud af, hvis en af dem var udsat for overtrædelser eller overgreb, fordi de taler meget sammen. Dette understreger endnu engang betydningen af at have et socialt netværk som au pair i Danmark (se kapitel 6).

Med hensyn til straffelovsovertrædelser hører vi også om enkelte tilfælde, hvor værtsfamilier angiveligt har været udsat for ulovligheder fra deres au pairs side. Her fortæller en værtsfamilie (VF 6), at de for år tilbage var udsat for et indbrud, som de mener, at deres daværende au pair var med til at planlægge. Værtsfamilien fortæller, at de oplevede dette som et voldsomt tillidsbrud, som medførte, at de i adskillige år herefter ikke havde au pair.

Hos de eksisterende hjælpetilbud oplever man i langt højere grad brud på au pair-ordningen end brud på bredere dansk lovgivning, hvilket er i overensstemmelse med oplysningerne i vores materiale. Når de støder på overtrædelser af straffeloven, drejer det sig primært om nogle få tilfælde af fysiske overgreb. Derudover møder SFR overtrædelser af udlændingeloven i form af, at au pairer arbejder sort for værtsfamilien eller andre, eller at en familie ulovligt beskæftiger en au pair uden opholdstilladelse. Både Au pair Support og Au Pair Network er – ligesom SFR og det filippinske generalkonsulat – bekendt med sager om fysisk – herunder seksuelt – misbrug af au pairer, men altså kun i meget begrænset omfang. Sådanne sager sendes videre til politiet. Både FOA og Au pair Support fremhæver dog i forbindelse med straffelovsovertrædelser, at au pairer også her er sårbare, idet mange ikke kender deres retsstilling i Danmark, og nogle er bange for at anmelde værtsfamilien – selv for grove overtrædelser – af frygt for at miste deres opholdstilladelse.

OVERTRÆDELSE AF AU PAIR-ORDNINGEN

I det følgende ser vi på forskellige former for overtrædelser af selve au pair-ordningen. Det fremgår af lovgivningen, at værtsfamilier, som anmeldes for at overtræde ordningens regler, og hvis overtrædelse efterføl-

gende kan dokumenteres, kan sanktioneres ved at blive registreret i SFR's karensregister. Derved mister de muligheden for at blive værtsfamilie i to år (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012). Afhængig af overtrædelsens karakter kan SFR også sende sagen videre til politiet, hvorefter en værtfamilie kan få en karensperiode på fem eller ti år. Dette registreres dog ikke i SFR's registre, hvorfor det ikke har været muligt til denne rapport at opgøre det præcise antal værtsfamilier, der har fået en eller anden sanktion i form af karens.³⁰

I forhold til forekomsten af registreringer i SFR's karensregister oplyste SFR primo marts 2013, at der på daværende tidspunkt var registreret én værtsfamilie i registret. Denne registrering var begrundet i det forhold, at værtsfamilien ikke havde stillet et separat værelse til rådighed for au pairen. SFR oplyser yderligere, at der på det tidspunkt, hvor der var flest værtsfamilier registreret, var registreret fire familier. To af disse registreringer var ligeledes begrundet i, at der ikke blev stillet et separat værelse til rådighed. De øvrige to skyldtes, at au pairen havde udført huslige pligter i mere end det tilladte antal timer. At netop antallet af værelser på en bopæl er nemt at dokumentere, kan forklare, hvorfor disse sager dominerer i karensregisteret.

SFR eksemplificerer forskellen på, hvilke værtsfamilier der havner i SFR's karensregister, og hvilke der sendes videre til politiet, på følgende måde: I én sag boede en værtsfamilie på Sjælland, og deres au pair havde en kæreste i Jylland. Au pair og værtsfamilie aftalte, at au parens huslige pligter skulle fordeles på ugens første fire dage, med syv timer pr. dag. Dette gav et ugentligt timetal på 28 timer, hvilket er under ordningens ugentlige maksimum på 30 timer, og arrangementet gav au pairen mulighed for at tage på lang weekend hos kæresten. Arrangementet var dog en overtrædelse af au pair-ordningen, da det daglige timetal ikke må overstige fem timer. Derfor blev værtsfamilien tildelt en karensperiode på 2 år, og kom dermed i SFR's karensregister.

I en anden værtsfamilie fandt man derimod, at au pairen havde huslige pligter omkring ti timer pr. dag, fem dage om ugen. Overtrædelsen var her af en grovere karakter, hvorfor denne sag blev sendt videre til

30. SFR foretager stikprøvekontroller, på nuværende tidspunkt to gange årligt, hvor værtsfamilien blandt andet skal dokumentere, at de har de nødvendige forsikringer, ligesom au pairen bedes udfylde et spørgeskema vedrørende betingelserne for opholdet (boligforhold, pligternes karakter og omfang, lommepegebeløb mv.). SFR bemærker, at metoden, der bruges til at foretage disse kontroller, løbende udvikles.

politiet, og værtsfamilien fik tildelt en karenperiode på fem år. Denne værtsfamilie optræder dermed *ikke* i SFR's register.

Uanset at det samlede antal værtsfamilier, der tildeles en eller anden form for karen, altså ikke er tilgængeligt, udtrykker hjælpetilbudene, at de oplever, at mange værtsfamilier, der overtræder ordningen, ikke tildeles nogen form for sanktion. En central årsag hertil er, at sagerne hyppigt er påstand mod påstand uden andre vidner end de implicerede partner, hvorfor en eventuel overtrædelse ikke kan bevises. En yderligere årsag kan ifølge blandt andre FOA være, at klager ofte først indgives efter afslutningen af au pairs ophold, fordi au pairer ikke ønsker at klage over en familie, som de stadig bor hos. At opholdet er afsluttet ved henvendelsen, besværliggør fremskaffelsen af bevis for overtrædelserne yderligere. Hertil kommer, at au paren ofte har forladt Danmark, før sagen når videre i systemet.

I forhold til deciderede anmeldelser til de danske myndigheder er det langt mere hyppigt, at au pairer (og i langt mindre omfang værtsfamilier) henvender sig til forskellige tilbud som Au Pair Network og Au pair Support (se bilag 1) med henblik på at modtage råd og vejledning, når de oplever at blive behandlet i uoverensstemmelse med reglerne. Fra disse organisationer hører vi samstemmende, at nogle af deres største udfordringer består i både at afgrænse og bevise, hvornår en overtrædelse har fundet sted, og at mange sager som nævnt aldrig anmeldes. Dette understøttes yderligere af SFR's erfaringer.³¹ Her kan au pairs loyalitet i forhold til deres værtsfamilie og som deres svage position i Danmark spille ind. Som en repræsentant fra Au pair Support siger, er et af de store problemer, at mange au pairer ikke føler, at de kan sige fra (se også kapitel 8).

Både Au pair Support, KIT, SFR og en repræsentant for en sprogskole oplever en tendens til, at overtrædelser af au pair-ordningen hyppigere finder sted i familier, hvor den ene eller begge af værtsforældrene har en anden baggrund end dansk. Dette fænomen indeholder vores kvalitative interviewmateriale dog ingen oplysninger om. Registeranalyserne viser, at i knap 2 pct. af parfamilierne har begge forældre udenlandsk statsborgerskab, og i knap 13 pct. af parfamilierne har den

31. En anden overtrædelse af ordningen, som både SFR og det filippinske generalkonsulat fremhæver, er, at nogle værtsfamilier ikke har sørget for, at au paren er forsikret, som lovgivningen ellers foreskriver. På konsulatet oplever de således, at nogle værtsfamilier tegner de nødvendige forsikringer for at få ansøgningen godkendt, men opsiger forsikringerne kort efter. Dette er dog endnu et område, hvor SFR foretager stikprøvekontroller.

ene forælder dansk og den anden forælder udenlandsk statsborgerskab. Sammenlignet hermed er 8,7 pct. af alle 35-44 årige i Danmark udenlandske statsborgere (www.statistikbanken.dk). De fleste udenlandske statsborgere blandt værtsfamilierne har baggrund i Norge, Sverige, Storbritannien, Tyskland, USA eller – som det eneste ikke-vestlige land – Filippinerne. En repræsentant fra KIT foreslår, at en årsag til, at der synes at finde en del overtrædelser sted i disse værtsfamilier, kan være, at nogle ikke-danske statsborgere kommer fra en kontekst, hvor det er mere almindeligt at have ”tjenestefolk” end i Danmark, og at de på denne baggrund kan behandle en au pair klart anderledes, end den danske ordning foreskriver.

EKSEMPLER PÅ OVERTRÆDELSER AF ORDNINGEN

Såvel SFR som hjælpetilbud støder ofte på overtrædelser, der handler om, at au pairers huslige pligter optager for mange timer. Også flere af de au pairer, vi har interviewet til denne undersøgelse, fortæller om at have oplevet noget sådant. Vi har eksemplificeret dette tidligere i rapporten (se især kapitel 6).

Et yderligere – og ganske groft – eksempel på et sådant for højt timetal hører vi om fra AP 13. Hun var i starten glad for sin første værtsfamilie, men oplevede, at opholdet pludselig ændrede sig, da hun skulle sove sammen med et nyfødt barn, stå op og give det mad om natten og være sammen med barnet hele dagen, indtil forældrene kom hjem fra arbejde. Det drejede sig dermed åbenlyst om langt mere end 30 timers ”pligter” ugentligt.

Tilsvarende fortæller AP 11, at hun arbejdede 9-12 timer om dagen hos sin første værtsfamilie. To gange dagligt skulle hun bære brænde ind til et fyr og herefter fyre op, og tre gange om ugen cyklede hun til en gård i nærheden for at hente grøntsager til familien. Hun fandt dette højst uretfærdigt, da de havde aftalt, at hun kun skulle have lettere husholdningsopgaver.

Også AP 30 fortæller, at hun arbejder for meget, men hun har ikke lyst til at skifte familie, fordi hun ellers er glad for værtsfamilien, og fordi de lover, at hendes store arbejdsbyrde snart vil blive mindre. Hendes travle dag er nærmere beskrevet i kapitel 4. Hun er især bebyrdet af, at det mindste barn ikke er i institution. Som hun fortæller:

[When I arrived] I expected that I only had to work five hours a day, but I have been working more than that.

Interviewer: Have you tried to talk with your family?

Interviewperson: Yes, I did, but they told me that if I wanted, I could have a long holiday ... they treat me as a member of the family, but I work more than 5 hours. Maybe it is because they need me or because of the child. They told me that there will be changes in April 2013, where I will be working less than 10 hours a day (AP 30).

Endelig fortæller en au pair følgende om en situation, en au pair-veninde var udsat for:

Her host family divorced, and she had to run to one house to clean and clean in the other house of the husband, and they didn't count the time she spent on her bicycle – it was like one hour. She worked from 9-19 in a day. We told her that this is too much. She said 'Yeah, but I'm scared'. She was really, really scared. She was very young, like 21, and they had promised to hire her sister as well (AP 27).

I forhold til model 8.1 (kapitel 8) over samspil imellem forskellige typer af værtsfamilier og au pairer lader de her nævnte værtsfamilier til at kunne betegnes som familier, der ønsker at få så mange timers "huslige pligter" som muligt ud af deres au pair, og de lyder klart som det, au pairer ofte betegner som "dårlige" værtsfamilier. Ifølge modellen kan et ophold hos en sådan familie enten føre til, at en au pair rejser (felt C), eller at hun/han bliver og udholder situationen (felt D).

Som det fremgår af det sidstnævnte citat (med AP 27), kan det fx være en au pairs unge alder og manglende selvstændighed eller værtsfamiliens løfter om, at det "lukrative" au pair-ophold efterfølgende kan overtages af en søster, der gør, at en au pair undlader at handle på den ubehagelige situation, hun befinder sig i. Derudover fremgår det også af dette eksempel, at au pairen og værtsfamilien er uenige om, hvad der skal tælles som "arbejdstimer" (i dette tilfælde cykelturen mellem de to hjem). På grund af det hierarkiske forhold imellem de to parter er det her ofte værtsfamilien, der bestemmer, hvad der sker.

Også flere af de interviewede værtfamilier fortæller om kendskab til situationer, hvor au pairer har brugt langt over 30 timer ugentligt på "pligter" og derfor har forladt værtsfamilier før tid:

[Vores au pair] boede før hos en familie, hvor det var rigtig grelt – hvor hun virkelig var tjenestepige. Hun skulle arbejde fra morgen til aften og hjælpe til ved selskaber og være reservemor for de der børn, der var i husholdningen, og sådan noget. Sådan nogen familier er der jo. Hun kunne fortælle, at familien havde au pair-piger tre måneder ad gangen (VF 20).

I forhold til respondenternes relativt hyppige erfaringer med au pairer, der bruger for mange timer på ugentlige pligter, er vi i denne undersøgelse i mindre omfang stødt på au pairer, der har haft opgaver, der ligger uden for ordningens rammer. Dette forekommer dog. For eksempel fortæller AP 2 om sin tidligere værtsfamilie, at hun her blev sendt ud i en plantage for at plante og pleje juletræer:

One time they told me to go to the field – they had a huge field – and they told me to plant the Christmas trees and then clean some already planted Christmas trees there. I really felt scared, because I was alone. And in the field there were a lot of tall, tall trees, so I could not see the house anymore. So I felt: 'Oh this is too much' (AP 2).

I forlængelse af andre problematiske forhold hos familien blev dette anledning til, at AP 2 fandt en ny værtsfamilie. En veninde til AP 25 skulle også udføre arbejde, der mere minder om en landbrugsmedhjælperes opgaver:

One of my friends was cleaning the stable and the garden. I have been telling her to leave the host, but she cannot, because it is not that easy to find a new host. She is most of all afraid that she will not have money to send to her family (AP 25).

Igen fremhæves det, at en au pair er både bange og økonomisk afhængig, og at dette stærkt kan begrænse hendes muligheder for at handle i den givne situation.

Til slut i dette afsnit vil vi påpege, at uklarheder omkring, hvilke huslige pligter der ligger henholdsvis inden for og uden for ordningens rammer, er et hyppigt diskuteret emne uden en fast facitliste, da der netop ikke foreligger meget på skrift om det (se kapitel 2). For eksempel hører vi fra flere au pairer, at de ikke må sættes til at pudse vinduer udvendigt. Nogle gør det alligevel, eventuelt modstræbende. Andre au pairer nægter at gøre det og forsøger også at få andre au pairer til at undlade

at gøre det. SFR fortæller dog, at man ikke entydigt kan sige, at en udvendig vinduespuddning nødvendigvis kan kategoriseres som et brud på ordningen, og at en rettesnor her kan være, om der er tale om en huslig pligt, som forældrene typisk ville kunne bede en søn eller datter om at varetage.

Vi hører også om au pairer, som lufter hunde. Enkelte fortæller, at de ”godt ved”, at man ikke må, men at det er fint nok med dem at gøre det. Hvorvidt hundeluftning kan siges at være en ”huslig pligt”, har faktisk være genstand for en myndighedsafgørelse. Den fastsatte, at hundeluftning godt kan indgå i en au pairs huslige pligter, hvorfor dette nu er SFR’s generelle udmelding. Mange af de interviewede au pairer er altså i tvivl om, hvad der ligger inden for og uden for acceptable huslige pligter – en tvivl, som blandt andet kan tilskrives, at definitionen af dette i ordningens beskrivelser, er uklar.³²

Med hensyn til au pairer, der overtræder au pair-ordningen, har SFR siden 2009 foretaget kontrol af, hvorvidt filippinske ansøgere til au pair-ophold er gift og/eller har børn, da dette er ulovligt ifølge ordningen. Blandt 49 sager, der i juni 2010 blev udtaget til kontrol, var der i over halvdelen (26 sager) opgivet forkerte oplysninger om ansøgernes ægteskabelige status.³³ Såfremt det opdages, at en ansøger har opgivet urigtige oplysninger i forbindelse med sin ansøgning om opholdstilladelse som au pair, bliver vedkommende politianmeldt og risikerer bøde eller fængsel i indtil to år. Hvis det opdages, inden der er givet opholdstilladelse, vil der blive meddelt afslag på ansøgningen.

OVERTRÆDELSE, SOM AU PAIRER ACCEPTERER

Det er langt fra alle overtrædelser af ordningen, som au pairer forsøger at stoppe, eventuelt ved at forlade familien. Sådanne ”accepterede” overtrædelser belyser vi i dette afsnit. Også de udgør forskellige former og gradueringer, blandt andet fordi forskellige au pairer kan have meget forskellige grænser for, hvad de finder acceptabelt og uacceptabelt.

Et eksempel på en au pair, der udtrykker, at hun er tilfreds med konkrete overtrædelser af reglerne, er AP 16. Hun er uddannet sygeplejerske og tager sig af værtsfaren efter en operation. Værtsforældrene er

32. Se også det tidligere omtalte referat af et møde afholdt af KIT og Babaylan (fodnote 10). Her havde au pairer mulighed for at stille spørgsmål til en repræsentant fra SFR og spurgte særligt ind til, hvad der er acceptable pligter.

33. Se <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Nyheder/Nyheder/Udlaendingeservice/2010/Juni/ekstra-au-pair-kontrol.htm>.

skilt, og au pairen arbejder kun hos faren, selvom familiens børn på skift er hos moren og faren tre uger ad gangen. Når børnene ikke er hos faren, arbejder au pairen alligevel, fordi hun hjælper med at gøre rent og lave kaffe i farens private firma. Ordningens regler om, at en au pair ikke må udføre sygepleje af voksne, er her overtrådt, ligesom det er en overtrædelse af ordningen, at au pairen udfører arbejdsopgaver i relation til værtsfarens firma, men alle parter lader til at være tilfredse med arrangementet.

Andre eksempler handler om, at au pairen bistår værtsfamilien ud over de ellers aftalte ugentlige pligter, og at værtsfamilien til gengæld betaler herfor. Dette er en overtrædelse, endda af en regel, som fremgår klart af au pair-kontrakten, men det accepteres ikke desto mindre af begge parter – måske fordi det snarere er en overtrædelse af ”det danske system” frem for noget, som går ud over den individuelle au pair. Som først en værtsfamilie og dernæst en au pair fortæller:

Hvis vi har holdt en stor fødselsdagsmiddag eller et eller andet, hvor hun så bare har hjulpet helt vildt meget – ikke at vi har bedt om det, men bare har gjort en kæmpe indsats. Så har jeg stukket hende 100 kr. ekstra som tak for hjælpen. Og det må man ikke, men altså ... [griner] jeg har det sådan, så længe det er positive ulovligheder, så har jeg det fint med det (VF 7).

Interviewperson: Sometimes, if they need my help on Saturday or Sunday they always give me extra money. If I can help them...

Interviewer: Do you ask them for it?

Interviewperson: No. They just give me the money. They will just give what they want, any amount. It is not hard work. I will just sit with the children (AP 17).

At udføre ekstra opgaver for ekstra betaling foregår dog på flere måder. Hvor de ovenstående fremstår som eksempler på mindre opgaver, hører vi også om grovere overtrædelser af reglen om, at en au pair ikke må arbejde mere end 30 timer om ugen – heller ikke for ekstra penge. I det foregående afsnit hørte vi, at AP 30 arbejder ca. 10 timer om dagen. Ud over at værtsfamilien har lovet, at hun skulle arbejde mindre på et senere tidspunkt (annonceret til cirka et halvt år ude i fremtiden på interviewtidspunktet), fortæller denne au pair også, at familien giver hende nogle klippekort som påskønnelse af hendes store indsats. Da hun sender stør-

stedelen af sine lomme penge hjem, er disse klippekort en forudsætning for, at hun overhovedet jævnligt kan komme væk fra værtsfamilien, fx på sin fridag. Det må dog siges at være en meget lille merbetaling for en betragtelig ekstra indsats.

Et andet eksempel på en au pair, der accepterer et højt timetal til gengæld for noget, der kan vise sig at blive en tvivlsom gevinst, er AP 3. Hun fortæller, at hun arbejder mere end 30 timer om ugen, men at værtsmoren siger, at hun vil få en bonus, når kontrakten udløber (en såkaldt "stay-on bonus"), hvilket au pairen stiller sig tilfreds med (se kapitel 7). Ud over at der er tale om et brud på reglerne, har denne au pair ingen sikkerhed for at komme til at modtage disse penge, slet ikke hvis hun fx senere skulle ønske at skifte værtsfamilie før kontraktens udløb.

Der kan være store individuelle forskelle på, hvad au parirer vil "finde sig i" i forhold til fx at påtage sig huslige pligter i timer, der kan anses for at overskride ordningens rammer. Dette afhænger blandt andet af, hvorvidt au pairen i øvrigt er glad for at være hos værtsfamilien og oplever at blive behandlet med respekt (se også Mellini, Yodanis & Godenzi, 2007). I den forbindelse hører vi fra enkelte værtsfamilier, at de ser fordele i at rekruttere en au pair, der tidligere har været husarbejder i fx Mellemøsten. Nogle værtsfamilier mener, at Danmark for sådanne au parirer vil føles som "et paradis", som én værtsfamilie formulerer det.

Disse værtsfamilier lægger ikke selv op til, at en sådan oplevelse af Danmark som "et paradis", giver mulighed for at udnytte au pairen og skal på ingen måde tillægges disse intentioner. Det kan dog tænkes, at tidligere ophold som husarbejder i andre lande kan medvirke til, at au pairen er endnu mindre tilbøjelig til at sige fra ved overskridelser af den danske lovgivning, fordi hun har været vant til langt mere krævende arbejde. Argumentet om, at et au pair-ophold er "et paradis" sammenlignet med husarbejde andre steder, bliver i øvrigt ofte brugt som et forsvar for at få au pair af de værtsfamilier, der føler behov for at forsvare dette (Madsen, 2012; Sollund, 2010b).

Endelig er en forudsætning for aktivt at forholde sig til overtrædelser af reglerne naturligvis, at au parirer kender de regler, der gælder på området. Som beskrevet i kapitel 6 sker der en omfattende formidling af disse regler i au parirernes egne netværk samt via fx organisationernes informationsmøder. Det er dog ikke alle au parirer, som kender til hverken reglerne eller mulighederne for at få hjælp og støtte i Danmark. Dette møder vi fx hos AP 24. Hun kender ikke til eksistensen af foreninger

eller hjælpetilbud til au pairer, før intervieweren fra SFI introducerer hende for dem. Som det fremgår i kapitel 6, kender hun heller ikke feriereglerne og tør ikke spørge sin værtsfamilie om sine muligheder for ferie. Et uddrag af interviewet med hende lyder således:

Interviewer: If something went wrong, would you know who to call?

Interviewperson: No

Interviewer: There is an au pair hotline, did you know about that?

Interviewperson: No. And I don't talk to other au pairs here. I would really like to (AP 24).

AP 24's værtsfamilie bor relativt isoleret, hun har ikke mødt andre au pairer i området, og ud over værtsfamilien har hun stort set ingen sociale kontakter i Danmark. En repræsentant fra Au pair Support fremhæver i denne sammenhæng, at en af deres store udfordringer er at nå de au pairer, der ikke er filippinere, og/eller som bor isoleret og dermed ikke er en del af et større, veletablerede netværk.

HANDLEMULIGHED – OPSIGELSE AF AU PAIR-KONTRAKTEN

Som det er fremgået ovenfor, er en central handlemulighed i au pair-ordningen, at au pairer kan opsiges au pair-kontrakten og skifte værtsfamilie. Denne handlemulighed er overordentlig væsentlig, fordi det i mange tilfælde kan virke som den eneste måde, en au pair kan forandre og forbedre en svær situation hos en værtsfamilie på.

Ifølge ordningen har såvel au pair som værtsfamilie ret til at bringe au pair-kontrakten til ophør med to ugers varsel (Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, 2012, s.6). En sådan opsigelse behøver ikke at være begrundet i overtrædelser, men kan også udspringe af andre forhold som mistriksel eller blot lyst til at skifte familie eller ikke længere have en bestemt au pair.

I de tilfælde, hvor ”alvorlig misligholdelse fra den ene parts side”, eller andre ”alvorlige omstændigheder” nødvendiggør det, kan der også forekomme en øjeblikkelig opsigelse, uden at dette er i strid med ordningen. I forhold til muligheden for opsigelse med øjeblikkelig virkning op-

står dog igen et afgrænsningsproblem, idet ”alvorlig misligholdelse” ikke er nærmere defineret.

En au pairs reelle mulighed for at forlade en værtsfamilie før kontraktens udløb afhænger ofte i høj grad af muligheden for at finde en anden værtsfamilie at skifte til, da au pæren ellers skal forlade Danmark. I forbindelse med en opstramning af au pair-ordningen i 2007, hvor også karensordningen blev indført, blev det besluttet, at en au pair har en måned til at finde en ny værtsfamilie fra den dag, hun og/eller værtsfamilien beslutter, at opholdet skal afsluttes.

Med hensyn til, hvor ofte au pærer skifter værtsfamilie, oplyser SFR, at der i 2011 blev givet 481 opholdstilladelser til personer, som tidligere havde haft opholdstilladelse som au pair, og som dermed tilsyneladende skiftede værtsfamilie.

I tilfælde, hvor et skift af værtsfamilie ikke skyldes uoverensstemmelser med den første værtsfamilie, kan den første værtsfamilie hjælpe med til at finde en ny værtsfamilie. Dette har været tilfældet for enkelte af de au pærer, vi har talt med. Vi hører dog også fra såvel au pærer som fra hjælpetilbud, at det i nogle tilfælde kan være svært og usikkert at finde en ny værtsfamilie, fordi man ikke kan være sikker på at finde en ny værtsfamilie i tide, eller at den nye værtsfamilie vil være bedre. Som nævnt i kapitel 6 spiller au pærenes netværk ofte en afgørende rolle, når det bliver nødvendigt at finde en ny familie – her har de filippinske au pærer således en fordel, idet de via omfattende netværk, eksempelvis på Facebook, ofte hurtigt kan finde en ny værtsfamilie at være hos. Derudover tilbyder nogle organisationer hjælp til at finde nye værtsfamilier.

Når en au pair har fundet en ny værtsfamilie, kan au pæren ifølge reglerne – og hvis den nye værtsfamilie tilbyder det – bo hos denne som ”gæst” indtil den nye opholdstilladelse godkendes endeligt (SFR’s servicemål er her to måneder). Hvis dette ikke er muligt, kan blandt andre Au Pair Network hjælpe med at finde et sted, hvor au pæren kan bo midlertidigt. Dette tilbud gælder ligeledes, hvis en au pair akut står uden tag over hovedet.

Endvidere er det ikke alle au pærer, som har mulighed for at skifte til en ny værtsfamilie, hvilket medfører, at nogle au pærer kan føle sig usikre på deres muligheder herfor. SFR fortæller i denne forbindelse, at der i nogle tilfælde er blevet givet afslag på ansøgninger om ny opholdstilladelse til au pærer, der har været i Danmark i eksempelvis halv-

andet år, idet SFR har vurderet, at de allerede har opnået det kulturelle udbytte af opholdet, der bør være formålet.

AP 10 er en af de au pairer, der har ansøgt om tilladelse til at få ophold hos en ny familie, men har fået afslag. Hun havde fundet en ny familie og havde boet hos dem som gæst i nogle uger, men fik afslag på sin ansøgning om at få en ny opholdstilladelse som au pair hos dem. Efter at have modtaget afslaget havde hun appelleret afgørelsen, og hun opholdt sig på tidspunktet for interviewet i sit hjemland, hvor hun ventede på svar. Hun havde opholdt sig i Danmark som au pair i 14 måneder og foreløbigt ventet 10 måneder i hjemlandet på at få afgjort sagen.

Som tidligere nævnt var AP 21, da vi interviewede hende, af den opfattelse, at hun ikke kunne skifte værtsfamilie, fordi hun var fyldt 30 år. Dette var baseret på, at der på www.nyidanmark.dk står, at en ansøger til et au pair-ophold som udgangspunkt ikke må være fyldt 30 år på ansøgningstidspunktet. SFR oplyser dog, at dette ikke gælder i forbindelse med skift af familie, som i AP 21's tilfælde, og at hun dermed ikke er forhindret i at skifte værtsfamilie på grund af sin alder. Dette er dog endnu et eksempel på, at mange au pairer har svært ved at gennemskue ordningen.

Som det fremgår, kan nogle skift af værtsfamilie foregå i god ro og orden, mens vi i andre tilfælde hører om forskellige former for konflikter imellem au pairer og værtsfamilier, som spidser til i forbindelse med opsigelsen af en au pair-kontrakt, og som her kan give problemer af forskellig karakter.

KONFLIKTFULDE AFSLUTNINGER PÅ AU PAIR-OPHOLD

Vi hører flere eksempler på, at afslutningen af en kontrakt i utide efter en au pairs ønske ikke sker i god ro og orden. For eksempel hører vi i flere tilfælde, hvor en au pair følger reglerne ved at oplyse sin værtsfamilie, at hun opsiges kontrakten og dermed vil forlade dem 14 dage senere. Dette kan få værtsfamilien til at reagere med vrede og fx smide au pairen ud øjeblikkeligt eller med en kortere frist. Dette kommer i sig selv til at udgøre en overtrædelse af reglerne. Det kan igen ses i sammenhæng med et au pair-opholds intime karakter og de følelser, der kan blive bragt i spil. Som en au pair fortæller:

I was with my former host family for five months, and then I decided that it was enough. When I told them that I didn't want to be au pair in their family, they told me that I had only one week for finding a new host family, and I had to move in one

week. They broke a rule, because in the contract we have the conditions that regardless of whether you are an au pair or a host family, you have two weeks for making changes. My friend helped me, and I lived some time with my friend ...

I know three or four girls who had the same problem as me, and they did not look for a new host family – they went home. They don't want to talk about their problems in Denmark, because it was real hell, a horror dream. One girl from Russia, she told me that her host family one evening told her: 'You have to pack your suitcase', and she was only in Denmark for a few months, so it was terrible. She was too scared to look for a new family. (AP 10)

Tilsvarende fortæller en anden au pair følgende om en veninde, hvor et problematisk au pair-ophold fik følgende afslutning:

A good friend of mine was having a problem with her host. The host wanted to destroy the contract, so she had to decide on the spot which day she wanted to go home, or what she wanted to do. My friend told the family that she wanted to go home after the two weeks' notice was expired, but the host told her, that the flights were fully booked, and there was only one available a week after the notice.

They got angry with my friend, because she told them that she considered finding another host and stick to that date of the two weeks' notice. The family said that they had already had booked the ticket a week after. She will not have any more problems, and she will just follow it, but on the other side she still wants to stay and find another host. (AP 19)

Som det fremgår af citatet med AP 19, kan en opsigelse af en au pair-kontrakt kompliceres af kravet om, at en værtsfamilie betaler au parens hjemrejsebillet. Her fortæller både Au pair Support og FOA om erfaringer med, at værtsfamilier nægter at betale en hjemrejsebillet, hvis et ophold afbrydes før tid, og au pairen ikke ønsker (eller har mulighed for) at forblive i Danmark. Det drejer sig ofte om, at værtsfamilien mener, at au pairen har brudt kontrakten eller skylder dem penge – eksempelvis hvis de har betalt au parens billet til Danmark, uden at au pairen har været klar over, at hun forventedes at betale pengene for denne billet tilbage (se kapitel 7). Også au parens ret til lommepenge for de 14 dage, opsigelsesfristen varer, og uenigheder vedrørende manglende udbetaling af

lommepenge og feriepenge kan være et stridspunkt imellem værtsfamilier og au pairer. I denne forbindelse mener FOA, at det burde være lovpligtigt, at au parens lommepenge skal indbetales på en bankkonto, da sådanne sager er så godt som umulige at forfølge, hvis lommepengene er blevet udbetalt kontant.

Både Au pair Support, FOA og det filippinske generalkonsulat fortæller, at værtsfamilier således ofte har nægtet at betale forskellige beløb, men at de hyppigt gør det, så snart det er en anden end au paires selv, der kontakter værtsfamilien (eksempelvis konsulen eller en jurist fra en af organisationerne).

SKIFT AF FAMILIE SOM "SHOPPING"?

Som vi har set tidligere, er nogle au pairer meget opsatte på at fortælle andre, at de ikke skal finde sig i værtsfamiliernes "for høje" krav og i stedet skifte til en ny værtsfamilie. I den forbindelse hører vi også fortællinger om au pairer, som opleves at "shoppe" efter bedre forhold, eller som "svigter" en værtsfamilie ved fx blot en dag at være rejst uden at give besked om det i forvejen (hvorved de ikke overholder fristen på 14 dage). Denne problematik er SFR også bekendt med.

En værtsmor (VF 26) har oplevet, at en tidligere au pair en dag havde forladt hjemmet uden at sige noget eller efterlade husets nøgle. Senere kunne værtsmoren se på Facebook, at au paires var taget til Barcelona. Og en au pair (AP 20) fortæller, om en au pair-veninde, som hun mener, stiller (for) store krav til sine værtsfamilier:

I have a friend here in Copenhagen. She has changed host families twice. She is complaining a lot, and she is asking for many holidays, but the host family is working and they have kids, so who will look after the kids if you are going out any time you want? That is why she can't find a host, who will give her that kind of demands. That's why she is moving to another one and another one and another one again. When I spoke to her, I asked if she was not tired of moving to another place again, and always be adjusting to a new host family. But it is her choice to do so (AP 20).

Dette understreger endnu en gang, at forskellige parter vurderinger af, om konkrete au pair-ophold er "rimelige" eller "gode", kan være meget forskellige. Hvad der er "ret og rimeligt", afhænger i forskellig grad af øjnene, der ser, og fra værtsfamiliens side, såvel som fra fx chatsider på

internettet, hvor værtsfamilier udveksler erfaringer, hører vi om utilfredshed med au pairer, som bliver ”krævende”, og som kan finde på at skifte familie, hvis deres krav ikke bliver mødt. Det kan ligeledes forklare værtsfamiliers utilfredshed med, at andre værtsfamilier giver højere løn- mepenge end minimumsbeløbet (se kapitel 7).

Også værtsfamilier, som fx bor på landet, kan føle sig ”udnyttet” af en au pair, hvis familien betaler dennes billet til Danmark for kort efter at opleve, at au pairen forlader dem og flytter til en ny værtsfamilie nær en storby, fordi der her er bedre muligheder for at være sammen med andre au pairer.

TO VIGNETTER – OM HUSVILD AU PAIR OG SORT ARBEJDE

For yderligere at belyse forskellige former for overtrædelser af gældende danske regler indgår tre vignetter i undersøgelsens interviewguide. Én vignet handler om, hvordan værtsfamilier forholder sig til en fremmed au pair, der er blevet smidt ud af sin egen værtsfamilie med dags varsel og står uden tag over hovedet. En anden vignet (præsenteret for såvel værtsfamilier som au pairer) handler om holdninger til sort arbejde. I det følgende gennemgår vi dette materiale, for at vise den store spredning i, hvordan man forholder sig til disse to fænomener.

VIGNET: AU PAIR SMIDES UD AF ANDEN VÆRTSFAMILIE

BOKS 10.1

Vignet til værtsfamilier: au pair smidt ud.

Jeres au pair kommer hjem en søndag eftermiddag og er meget oprevet. Du spørger ind til, hvad der er i vejen, og hun fortæller, at hendes veninde, der arbejder som au pair hos en anden familie, er blevet smidt ud af familien og bedt forlade huset med det samme. Nu står veninden uden tag over hovedet og ved ikke, hvad hun skal gøre.³⁴

Nogle få af de værtsfamilier, vi interviewede, har selv stået i en lignende situation:

34. Som tidligere nævnt, tilbyder KIT akut hjælp til at finde en midlertidig bolig til au pairer, der er blevet smidt ud – en mulighed ingen af værtsfamilierne giver udtryk for at kende til.

Der har vi været. Jeg kan ikke lige huske de nærmere omstændigheder, men vi havde den russiske au pair, og der fik hun selvfølgelig lov til at overnatte. Det var ikke noget problem. Vi har det sådan lidt, hvis [au pair] gerne vil have sin veninde til at overnatte dernede, så får hun lov til det. De har deres egen lejlighed, så hvis hun gerne vil hjælpe sin veninde på den måde, så får hun lov til det. Det var den der lortefamilie med skuret [respondent har tidligere fortalt, hvordan au pairen her blev sat til at restaurere et skur og male garage]. Hun fik så lov til at overnatte, indtil hun så fandt ud af, hvordan hun fik sit liv til at køre videre. Det får de lov til at gøre (VF 3).

Blandt de værtsfamilier, der ikke selv har oplevet situationen, svarer lagt hovedparten som VF 3, at de ville tilbyde veninden husly, indtil hun fandt ud af noget andet:

Interviewperson: Jeg tilbyder, at hun kan flytte ind her, altid. Altid og det er ligegyldigt hvem.

Interviewer: Ville du begynde at ringe rundt og finde ud af, hvad der er sket?

Interviewperson: Ikke nødvendigvis. Det er ikke noget, der vedkommer mig, men jeg vil altid give husly. Ja, hvis det er noget, der kommer i fjernsynet eller avisen, så kan det da godt interessere mig, hvis det er et eller andet med, at manden i huset er faldet i med hende, men ellers er jeg bedøvende ligeglad (VF 17).

VF 17 er altså som udgangspunkt ikke interesseret i, hvad grunden til episoden er, men vil altid tilbyde au pairen husly.

VF 12 fremhæver til gengæld, at hvis en au pair er blevet smidt ud af en anden værtsfamilie, kan der være en god grund. Hun vil derfor ikke være helt tryk ved at have denne au pair boende, men ville dog nok tilbyde hende husly en enkelt nat:

Interviewperson: Uh, det har jeg ikke prøvet. Jeg har aldrig hørt om nogle au parer, der er blevet smidt ud, og hvis man er blevet smidt ud, må der være et eller andet temmelig grelt. Jeg har hørt om nogen sager, hvor man har kørt en au pair til lufthavnen. Jeg tror, hvis det er en af min au pairs veninder, så tror jeg, at jeg, inden jeg inviterer veninden inden for husets fire vægge, så vil jeg ringe til værtsfamilien og spørge, hvad situationen var. Der er jo altid en årsag.

Interviewer: Ville I have hende boende, hvis det var det, det kom til?

Interviewperson: Det ved jeg ikke ... Jeg bliver nødt til at konkludere, at hvis det er så grelt, at vedkommende er smidt ud af værtsfamilien, så er det nok ikke lige den au pair, man skal invitere ind i sit eget hus, altså det må der være en årsag til, men selvfølgelig er der også forskellige værtsfamilier, så det kommer meget an på situationen ... Jeg vil sige, at hvis man er blevet smidt ud, så er der også en årsag (VF 12).

Hvor VF 12 således hælder til, at au pæren må have udvist en form for uacceptabel adfærd eller lignende, giver andre værtsfamilier udtryk for, at det nok er værtsfamilien, der har været urimelige, som i eksemplet ovenfor med VF 3. Flere ville derudover, som VF 9 herunder, forsøge at hjælpe veninden med at finde en ny værtsfamilie og ”finde ud af det danske system”:

Det er svært, hvis man ikke er fra Danmark, at finde ud af; hvad gør jeg her? Det forestiller jeg mig er meget, meget svært ... Så jeg vil hjælpe til og sige: 'Hvad er det, der er sket, og hvorfor er du blevet smidt ud, og hvad vil du gerne – vil du hjem? Vil du have en anden familie? For så kunne jeg så ringe ind til Udlændigeservice [nu SFR] og spørge, hvad gør jeg?' Det er super meget en jungle (VF 9).

VF 23 er en undtagelse i vores materiale, idet hun har erfaring fra en lignende situation, hvor hun snakkede med den pågældende værtsfamilie:

Interviewperson: Jeg har faktisk prøvet det. Jeg tilbød [au pæren] at flytte herud til os, og jeg ringede til au pair-moren og sagde sådan, at jeg synes, at hun skulle flytte herud til os, så de kunne komme lidt på afstand. Så kunne hun måske starte med at prøve at bo lidt hos os, og så tage hjem til dem og gøre, hvad de nu skulle gøre, men så fik de snakket sammen og havde en stor tudetur og blev gode venner igen alle sammen.

Interviewer: Ved du, hvad der var gået galt?

Interviewperson: Jeg tror, at det var lidt en ophobning af, at de ikke havde fået snakket sammen ... De er meget underdanige [au pærene], og hvis de så føler, at hun bare er sur hele tiden og ikke tør at gå til hende. Jeg fik det at vide af en au pair-pige i Norge, så det var ikke [den au pair, der var blevet smidt ud], der fortalte det til mig ... Man kan være uvenner i familien, så det

var ikke værre end det, men problemet er bare, når det sker med dem, så føler de, at de er alene. I Danmark går man jo som regel til den person, man har et problem med, og det skal de lige lære (VF 23).

Det er kun få værtsfamilier, der fortæller, at de ville ”blande sig” og fx kontakte myndighederne, også selvom den husvilde au pairs situation kan være en overtrædelse af reglerne. En undtagelse herfra er VF 6, der efter eget udsagn ville handle med det samme:

Jeg tror faktisk, jeg ville finde ud af, om jeg kunne politianmelde det og prøve at ringe rundt. Det kan godt være, at du ikke ville, men det tror jeg, at jeg ville gøre. Jeg går helt op i det røde felt og bliver ’self-righteous’, det kan jeg slet ikke have. Jeg ville prøve at ringe til politiet, for du kan ikke bortvise dem, det står der i papirerne, at du kan ikke smide dem ud. Det er dit ansvar, du kan ikke bare smide dem ud. Altså, hvis de har begået noget kriminelt, så går jeg ud fra, at du kan politianmelde, men du kan ikke bare smide dem ud sådan med dags varsel. Det må man på en eller anden måde kunne gøre noget ved (VF 6).

At kun få værtsfamilier som VF 6 ville blande sig i sagen eller anmelde den anden værtsfamilie, kan være med til at forklare det forholdsvist lave antal overtrædelser, der kommer til de danske myndigheders kendskab.

VIGNET: AU PAIR LAGER SORT ARBEJDE

Som det efterhånden burde stå klart, er der mange af de au pairer, vi har interviewet, som primært er i Danmark for at tjene penge. For disse au pairer gælder det ofte, at de betragter deres ophold som et arbejde (hvilket dog ikke udelukker, at der finder kulturel læring sted). Et godt eksempel på dette er, at nogle au pairer i vores materiale har sort arbejde ved siden af pligterne hos værtsfamilierne, typisk i form af rengøring – og eventuelt med værtsfamiliernes vidende. SFR fortæller ligeledes, at de modtager henvendelser, ofte anonyme, om au pairer, som udfører ulovligt/sort arbejde. Disse henvendelser videresendes til politiet, idet der her er tale om overtrædelser af dansk udlændinge- og skattelovgivning. Ifølge en undersøgelse foretaget i 2010 er sort arbejde ganske udbredt i Danmark (Rockwoolfondens Forskningsenhed, 2010). 52 pct. af de adspurg-

te i undersøgelsen har købt sort arbejde inden for det seneste år og enten betalt med kontanter, naturalier eller gentjenester.³⁵ SKAT modtog i 2011 i alt 6.843 anmeldelser om sort arbejde af alle slags, oftest som anonyme henvendelser pr. telefon.³⁶

For at belyse holdninger til dette emne indeholdt spørgeguiden følgende to vignetter:

BOKS 10.2

Vignet til au pairer: Sort arbejde.

You work with your host family 30 hours a week and are satisfied with the amount of time off. One day you talk to a friend, who tells you that she is doing some cleaning, 3 hours a week, for another family and that they would like some extra help. She offers you a job with this family, 3 hours a week for 60 Danish kroner per hour.

BOKS 10.3

Vignet til værtsfamilier: Sort arbejde

En dag hører du fra en af dine veninder, at de har en filippinsk kvinde til at komme og gøre rent en gang om ugen. Hun kommer hver torsdag eftermiddag i et par timer. Da hun fortæller mere om kvinden, finder du ud af, at det højst sandsynligt er den samme kvinde, der er ansat som au pair hos jer.

Nogle au pairer fortæller, både i forbindelse med vignetten og også ellers, at de selv udfører, eller gerne ville udføre, sort arbejde.

Interviewperson: I have had two jobs before – in an apartment. But not permanent, not every week. They would call me and it was like three hours cleaning. Sometimes twice a month ... I think every au pair does it.

Interviewer: Does your host family know?

Interviewperson: Yes, they know (AP 16).

If I have enough time, if it doesn't have consequences for the time I work with the host family, then I think I will grab the opportunity of having an extra job. But if it interferes with my time with the host family, I will not accept the offer. What I heard,

35. Yderligere 28 pct. er villige til at købe sort arbejde, selvom de ikke har gjort det inden for det seneste år. For mange er betalingsformen dog afgørende, og en del vil kun købe sort arbejde, hvis betalingsformen ikke er penge, men eksempelvis gentjenester eller naturalier.

36. Pressemeldelse fra 5. marts 2012: <http://www.skat.dk/skat.aspx?oId=2040066&vId=0>

the amount they're paying is 100 per hour so 60 is not enough. ... I actually have an extra job, and they're paying me 100 per hour. Another family offered me 80 kr. per hour, and I declined the offer (AP 18).

På samme måde fortæller nogle værtsfamilier, at deres au pair udfører rengøring for andre familier. Andre svarer på vignetten, at de ikke vil blande sig i, hvorvidt au pairen gør det eller ej, og helst ikke vil vide noget om det. Efter at være blevet præsenteret for vignetten sætter en værtsmor således fingrene i ørene og nynner kort for at vise, at hun ikke ville ønske at vide noget om det, hvis det fandt sted. Flere værtsfamilier fremhæver, at de ikke vil blande sig i, hvad au pairen laver i sin fritid, og at hun/han er voksen nok til selv at beslutte det. Derudover lægger de ofte vægt på, at det er forståeligt, fordi au pairen har brug for pengene. For eksempel responderer to værtsfamilier til vignetten om sort arbejde på disse måder:

Jeg ved, at de arbejder sort i stor stil. Jeg har valgt at gøre det sådan, at det, der er på min banehalvdel, det kører jeg lige efter bogen, men jeg kan jo ikke styre, hvad hun gør på sin banehalvdel – når hun har fri her fra mig. Jeg ved, at da hun var i Norge, arbejdede hun mere end tilladt – og det betalte de hende ekstra for ... Så jeg ved jo, at hun ikke har været ked af at omgå reglerne deroppe. Jeg kender også flere, der har rengøring, der er filippinere, hvor man må antage, at det enten er en filippiner, der er au pair, eller en, der nok opholder sig ulovligt i landet – der ikke er udrejst. Dét der, det foregår i kæmpe stor stil (VF 9).

Jeg vil helst ikke have det – eller i hvert fald helst ikke vide det, vel?! [griner lidt]. Det er lidt svært, hvordan man skal håndtere det. Jeg kan jo ikke spærre hende inde. Jeg har hørt om andre, der har andre au pair-piger til at komme og gøre rent, det tror jeg er meget normalt. Vil tro, de får 100 kr. i timen eller sådan – er det ikke meget almindeligt for sort arbejde? Uha, det er godt, det er anonymt det her, ellers kommer jeg jo i fængsel, bliver eftersøgt af SKAT [griner]. Men ja, det her er meget udbredt. De kommer jo for at tjene penge, så jo flere jo bedre (VF 25).

Samtidig udtrykker flere værtsfamilier også, at de ved, at det sorte arbejde er ulovligt, og at det kan komme au pairen til skade, hvis det bliver opda-

get. I den forbindelse fortæller en værtsfamilie om følgende oplevelse med deres egen au pairs sorte arbejde:

Vores anden au pair overtog den første au pairs tjanser [dvs. sort rengøringsarbejde] rundt i en række huse. Og vi blandede os faktisk ikke. Det skal selvfølgelig ikke være sådan, at det er os, der arrangerer, men samtidig vil jeg ikke sige, at hun ikke må, fordi ... vi betaler faktisk lidt mere end minimumsbeløbet, men vi kan jo ikke give hende en fuld månedsløn. Så når de nu er her for at tjene penge, så kan man heller ikke modsætte sig, at de supplerer. Men så var der en masse i vores lokalavis om familier [hvor det var blevet opdaget, at filippinske au pairs udførte sort arbejde] ...

Og så blev hun sagt op i de her tre huse på én gang. Og gik hjem og lukkede sig inde på værelset. Jeg gik ned og bankede på, og så siger hun: 'jamen, min mor har lige fået tuberkulose, og jeg har lovet, at jeg kunne begynde at betale hospitalet efter jul' – med de penge hun tjente på det, ikke? Jeg talte også med en, der har haft au pair før, og hun sagde jo, at når man får dem, der er afhængige af pengene ... det er bare mere sårbart, ikke? Så et eller andet sted er systemet ikke bygget til de piger, der faktisk kommer. Pengene er på en måde kun noget værd, hvis de sender dem hjem. (VF 14)

VF 14 italesætter direkte den pointe, at jo mere afhængig au pairen eller hendes familie er af indtægten i Danmark, desto mere sårbar er au pairen. At pengenes store betydning er et klart incitament til at forøge ens indtægt via sort arbejde, går igen hos flere værtsfamilier:

De er her ikke for at lære vores kultur at kende, altså det er de ikke. Jeg har fortalt [au pair], at hvis hun bliver grebet i det, så ryger hun ud, og jeg kan ikke hjælpe hende. Omvendt kan jeg godt forstå, at det handler om mange penge i deres verden. Hun finansierer sin søsters uddannelse (VF 4).

Værtsfamilierne befinder sig i et dilemma, hvor nogle føler sig splittede imellem på den ene side at overholde den danske lovgivning og på den anden side lade deres au pair gøre det, mange au pairer kommer for: tjene så mange penge som muligt. Både blandt au pairer og værtsfamilier er der dog, som det også ses i det ovenstående, en væsentlig opmærksomhed omkring det risikable i dermed at bryde både ordningens regler og

den danske lovgivning mere generelt. For au pairer er sort arbejde særdeles risikabelt, idet de risikerer at miste deres opholdstilladelse. At nogle au pairer, endda tilsyneladende mange, er villige til at løbe denne risiko for at tjene lidt ekstra, understreger, at deres primære motivation for at være au pair er økonomisk.

Jævnfør skattekontrolloven risikerer personer, der lader au pairer udføre sort arbejde for dem, bøde eller fængselsstraf.³⁷ Personer (fx fra en au pairs værtsfamilie), der aktivt medvirker til det ulovlige arbejde, fx ved at formidle kontakten, kan ligeledes straffes.

I den forbindelse hører vi også, at flere af de interviewede au pairer ikke tør løbe risikoen for at miste deres opholdstilladelse, hvilket også kan skyldes, at deres familie derhjemme ganske enkelt ikke kan undvære den mere sikre indtægt fra de månedlige lommepenge. En anden årsag er, at de ikke ønsker at sætte deres værtsfamilie i en situation, hvor den risikerer at blive straffet:

I cannot take extra work. I know here in Denmark, you're not allowed to have extra work. I have come to Denmark to have good papers – I don't want to break the rules and regulations. I don't want to get in trouble, even though I have only a small salary. I came here to work and help my family, so if they catch me, they will send me back to the Philippines – then it's good-bye Denmark. And I don't want to take that risk (AP 21).

Actually there is one neighbor, who was asking my host family if I could work for them, but then my host family said 'no', so I would not say 'yes' ... I am also afraid, because I've heard that if I'm caught then my host family will also be punished ... they have been very good to me, and I am afraid that they would be included ... since it would be my fault I would take the punishment, but not with my host family (AP 2).

Der er også værtsfamilier, der med reference til de gældende regler fortæller, at de ville slå hårdt ned, hvis de fandt ud af, at deres au pair arbejdede sort:

Der er man nødt til at være meget håndfast, for de må kun arbejde hos værtsfamilien, så det er man bare nødt til at sætte en stopper for. Du kan jo ikke have en privatdetektiv i nakken på

37. Bekendtgørelse om skattekontrolloven, afsnit 3, § 13.

dem, men jeg har gjort det meget klart, altså: Du har simpelthen et ansættelsesforhold, så det har jeg gennemgået med vores au pair, så de ved, hvad de har at forholde sig til (AP 12).

Endelig fortæller nogle au pairer, at de ikke har nogen interesse i sort arbejde, fordi de ikke primært er i Danmark for at tjene penge, eller fordi de ikke gider gøre mere rent. For eksempel fortæller henholdsvis en syd-amerikansk au pair og en au pair fra det tidligere Sovjet følgende:

One of the neighbor's au pairs was cleaning my house before they hired me. Almost all of the Filipinos have extra work. The only au pairs I know who do not, are other Latinos. We are tired, not so crazy about the money – maybe we don't have the same needs. All the Filipino au pairs have two or three extra jobs, especially in Copenhagen and the north (AP 27).

I know that some au pairs do it, because they need extra money, but I don't need extra money. I think 3.000 is not too much, but I still survive. I can see the world. I can learn Danish – two modules. Actually, it's not legal. If I took that extra job, then I would feel like a maid ... If I do something for another family, then I feel that it's really work, it's really like I'm a maid (AP 1).

Samlet set er der altså mange respondenter, der fortæller om au pairer, der udfører sort arbejde i Danmark. I nogle tilfælde ved værtsfamilier godt, at deres au pair gør dette, og accepterer det. I andre tilfælde søger værtsfamilien bevidst at undgå at vide, om deres au pair eventuelt arbejder sort, for herved at undgå det dilemma der ellers kan opstå. Og andre værtsfamilier igen ville aktivt stoppe en au pairs sorte arbejde, hvis de opdagede, at det foregik.

I kraft af den stærke økonomiske motivation bag mange filippineres ophold i Danmark synes det at være denne gruppe af au pairer, som tager sort arbejde, uden at dette naturligvis gælder for alle med denne baggrund.

ET UKLART OG MODSÆTNINGSFYLDT TERRÆN

Som det er fremgået af hele rapporten og særligt af dette kapitel, er det en tilbagevendende problematik, at det er svært at afgrænse, hvornår no-

get udgør en overtrædelse af au pair-ordningen. Denne problematik udspringer af flere forskellige omstændigheder.

Det drejer sig fx om ordningens beskrivelser af, hvad der udgør ”opgaver i relation til den daglige husførelse”, og om, hvad der bør tælle som ”arbejdstid”, som er meget vage. Det forhold, at mange elementer af, hvad der kan karakteriseres som en ”overtrædelse” af reglerne, ikke findes på skrift, er med til at gøre det vanskeligt klart at specificere, hvad der falder ind under ordningens rammer, og hvad der ikke gør. Det bliver derfor op til au pairer og værtsfamilier selv at vurdere og forhandle, hvornår reglerne overtrædes. Som vi har vist, er denne forhandling sjældent ligeværdig, da au pairen i mange tilfælde har meget på spil, såvel økonomisk som i forhold til opholdstilladelsen i Danmark, der er knyttet til værtsfamilien. Au pairer står derved svagt og vil ofte indrette sig efter værtsfamilien (om end dette ikke altid er tilfældet, jævnfør tidligere eksempler på au pairer, der siger fra). En del af de værtsfamilier, vi har interviewet til denne undersøgelse, udtrykker selv bevidsthed om deres stærke position, og fortæller, at det i høj grad er op til deres egen moral at behandle en au pair ordentligt. Som VF 4 udtrykker det i kapitel 7: ”[Au pair] er jo bare mega-underdanig. Altså, min mand kunne bede hende om hvad som helst, og hun ville bare sige ’yes of course’. Det skal man jo så bare lade være med at udnytte”.

Hvor nogle værtsfamilier lader til at gøre sig umage med fx at leve op til ordningens rammer og på forskellig vis søger at sikre, at en au pair får et godt ophold i Danmark, er dette, som vi har set, langt fra altid tilfældet. Au parerne befinder sig således i en grundlæggende meget sårbar position (fx Mygind Korsby, 2010; Øien, 2009; Stenum, 2008). Denne sårbare position og problemet med at holde opsyn med, hvad der foregår i private hjem, er årsag til, at norske JURK (Juridisk Rådgivning for Kvinner) i den seneste rapport om den norske au pair-ordning anbefaler, at ordningen afskaffes, idet de mener, at det er umuligt at undgå tilfælde af grov udnyttelse af au pairer, både i form af overtrædelser af au pair-lovgivningen og overtrædelser af straffeloven (Løvdahl, 2012).

Derudover er der grundlæggende modsigelser i selve ordningens formuleringer, som ligeledes gør det svært for værtsfamilier og au pairer at gennemskue, hvornår ordningens bestemmelser overtrædes. Flere af de interviewede har givet udtryk for forvirring omkring de aspekter af ordningen, hvor det i selve formuleringerne er uklart, hvorvidt myndighederne fx selv betragter opholdet som arbejde (se også Stenum, 2008;

Øien, 2009). Det drejer sig særligt om lovgivningen vedrørende AM-bidrag, ferie og forsikringer, i hvilke tre tilfælde au parens pligter entydigt betragtes – eller i hvert fald behandles – som arbejde, i modsætning til den overordnede lovgivning for ordningen, hvor det eksempelvis i au pair-kontrakten eksplicit skrives, at au pæren ikke udfører arbejde (og dermed modtager en opholdstilladelse fremfor en arbejdstilladelse). Flere interviewpersoner giver udtryk for frustration og forvirring og efterspørger klare, gennemskuelige regler og klare konsekvenser ved overtrædelser, og at man, som nogle formulerer det, ”kalder en spade for en spade”, det vil sige, at man fra myndighedernes side beslutter, hvorvidt man vil betragte opholdet som arbejde eller ej, og lader praksis på området afspejle denne beslutning.

Denne pointe fremhæves ligeledes hos eksempelvis Sollund (2010), i Øiens evaluering af den norske ordning (2009), og i Stenums rapport for FOA (2008, s. 43ff).

Sollund argumenterer for, at det, at opholdene udspiller sig så forskelligt, som de gør, først og fremmest skyldes uklare og selvmodsigende regler (Sollund, 2010b). Dermed kan man, som Løvdahl (2012) gør det, argumentere for, at de uklare regler gør det sværere at undgå udnyttelse.

Øien fremhæver i en norsk kontekst, at den anvendte terminologi i de officielle dokumenter ligeledes er tvetydig. Denne tvetydighed, argumenterer hun, afspejler, at selve de strukturelle rammer for opholdet er uafklarede. Dette er problematisk, fordi det er disse officielle dokumenter og rammer, som skal oplyse au parirer og værtsfamilier om, hvori opholdet skal bestå, hvorfor de er medskabende i forhold til deres handlinger (Øien, 2009, s. 41). Øien konkluderer i sin rapport, at det er rimeligt at antage, at en større andel af filippinske au parirer bruger au pair-ordningen som en strategi for at skaffe sig en indtægt og ikke primært som en mulighed for at opleve kulturel udveksling, og at ordningens indhold dermed har ændret sig, siden den blev indført. Hun anbefaler, at au pair-ordningen redefineres gennem et begrebsapparat, som beskriver au parens aktiviteter som arbejde, og fremhæver, at tvetydighederne i definitionen af ordningen – som altså også er tydelige i den danske ordning – kræver ændringer i de strukturelle rammer, og ikke bare enkelte aspekter ved ordningen (Øien, 2009, s. 9-10).

Grundlæggende kan denne rapport påpege, ligesom Øien og flere andre gør det, at et au pair-ophold for mange af de involverede parter

vedkommende ikke primært handler om kulturel udveksling, men snarere primært om (billig) hushjælp for mange værtsfamilier og en indtjeningsmulighed for mange au parirer. Flere af de involverede indgår dermed i au pair-ordningen med andre intentioner end de oprindeligt tiltænkte ved ordningens indførelse. Der er her ikke tale om en strafbar overtrædelse af ordningen, men snarere at praksis på nogle områder har ændret sig siden ordningens indførelse, hvorfor dens beskrivelser i mange tilfælde ikke længere stemmer overens med praksis (fx Mygind Korsby, 2010; Øien, 2009; Stenum, 2008). Dermed øges ordningens uigennemsigthed, og de retningslinjer, som værtsfamilier og au parirer skal pejle efter i deres i forvejen komplicerede relation, opleves som uklare og svære at følge.

Til slut i dette afsnit vil vi atter fremhæve, at der, selv hvis en au pair oplever overtrædelser af ordningen, opstår en udfordring, i og med at det er meget svært at bevise, at der foregår ulovligheder. En anmeldelse af en given overtrædelse, som foregår inden for rammerne af et privat hjem, kan hyppigt ende med at blive henlagt med den begrundelse, at det drejer sig om påstand mod påstand. Au parens ophold i private hjem vanskeliggør derudover ekstern kontrol af forholdene for opholdet (se også Sollund, 2010a, s. 122). Den vanskelige bevisbyrde er dermed endnu en medvirkende faktor til, at au parirernes position er meget sårbar og deres retsstilling svag, idet det er svært at straffe værtsfamilier, der overtræder ordningens bestemmelser.

AU PAIRERS OG VÆRTSFAMILIERS EGNE FORSLAG TIL FORBEDRINGER

Flere af de interviewede har ytret forskellige forslag til ændringer og forbedringer af ordningen, som vi præsenterer her. Dette følgende er dermed en viderebringelse af respondenternes idéer, hvor vi ikke forholder os til forslagenes eventuelle realiserbarhed. Forslagene er derimod udtryk for, hvordan nogle værtsfamilier og au parirer selv vurderer, at ordningen kan forbedres, og nogle af de ovennævnte problemer dermed kan begrænses.

Følgende er en række forslag i punktform, som au parirer har ytret i interviewene:

- Det skal være obligatorisk for værtsfamilierne at deltage i et orienteringsseminar eller informationsmøde, når de skal have au pair. Én au pair foreslår her, at au pair og værtsfamilie skal være forpligtede til at deltage i mødet *sammen*, hvorved der vil være et fælles grundlag at henvise til i forbindelse med uoverensstemmelser. Dette kan også gøres ved et møde med kommunen eller en repræsentant for et hjælpetilbud. Dette forslag stemmer i øvrigt overens med flere af de interviewede organisationers holdninger.
- Det skal være obligatorisk for værtsfamilien at betale au parens billet til Danmark, og ikke blot ud af landet. Dette forslag er i tråd med et tidligere nævnt forslag fra Au pair Support om, at der bør sættes en grænse for, hvor stort et beløb værtsfamilien kan trække fra au parens løn, hvis værtsfamilien har betalt billetten hertil. Au pair Support foreslår derudover, at værtsfamilien fra starten af opholdet deponerer et beløb, som skal bruges til at betale au parens hjemrejse, såfremt au paret ikke skifter værtsfamilie under sit ophold i Danmark.
- Der skal være mere kontrol med værtsfamilien, fordi det af forskellige årsager er svært for au parerne at sige fra.
- Der skal være lettere tilgængelig og forståelig oplysning om feriereglerne for både au parer og værtsfamilier.
- Der skal være bedre oplysning om eksisterende hjælpetilbud til begge parter – eksempelvis i forbindelse med indgåelse af kontrakten. Som vist i rapporten er det ikke alle au parer og langt fra alle værtsfamilier, der kender til hjælpetilbuddenes eksistens (her skal det endnu en gang nævnes, at SFR oplyser, at værtsfamilierne allerede nu, i forbindelse med indgåelsen af kontrakten, modtager et informationsbrev, som blandt andet indeholder oplysninger om Au pair Support og Au Pair Network).
- Der skal være klarere regler – eksempelvis om, hvilke opgaver der er tilladte at udføre. Som en au pair udtaler: "I think the best thing to do is to have more clear rules for what we can do and not can do. More specific rules would mean less problems" (AP 27).
- Nogle au parer, der ikke er filippinere, efterspørger bedre netværk og flere møder for dem. En au pair fra det tidligere Sovjet er af den opfattelse, at informationsmøderne kun er for filippinere, og fortæller, at hun kender mange russiske og ukrainske au parer, som føler sig ensomme. Dette er naturligvis et resultat af, at størstedelen af au

pairer i Danmark er filippinere, men det er ikke desto mindre en vigtig illustration af, af det er vigtigt ikke kun at lade informationsmøderne handle om eksempelvis filippinsk kultur over for dansk kultur.

- Det burde være tilladt at være au pair, når man har børn.
- Au pairer burde modtage flere penge under deres ophold i Danmark.

Følgende er en række forslag i punktform, som værtsfamilier har ytret i interviewene:

- Der skal være bedre kontrol med værtsfamilierne, eksempelvis i form af en kontrol- eller tilsynsmyndighed, som kommer på uanmeldte besøg. Nogle værtsfamilier mener, at man ved et sådant besøg hurtigt vil kunne fornemme, hvordan opholdet fungerer.
- Det bør være sværere at blive godkendt som værtsfamilie. Alle værtsfamilier burde deltage i en personlig samtale for at blive godkendt. Som værtsmoren, der fremsætter dette forslag, siger: "Det er nemmere at blive godkendt som familie end som au pair – det burde være omvendt" (VF 17).
- Der bør være skærpede krav om, at au pairen skal deltage i et sprogskoleforløb. På denne måde sikres det, at au pairen får etableret et netværk, hvorigennem hun/han kan få kendskab til og diskutere sine rettigheder. Dette er i tråd med FOA's forslag om, at danske værtsfamilier forpligtes til at betale sprogskole til au pairen (ud over de to moduler, der allerede tilbydes), så denne kan opnå et grundlæggende kendskab til dansk, som eventuelt kan skabe adgang til det danske arbejdsmarked. Denne model ses eksempelvis i Norge.
- Der bør etableres en "whistleblower"-ordning. Au pairer og værtsfamilier skal vide, hvor de kan ringe hen og anonymt anmelde en værtsfamilie, der overtræder reglerne.
- Det burde kun være borgere fra andre EU-lande, der kan komme til Danmark som au pairer, fordi det da er nemmere at sikre, at de – som en værtsmor formulerer det – gør det på "frivillig basis" (VF 26).
- Det bør sikres, at au pairene har bedre kendskab til deres rettigheder samt til procedurer i forhold til og konsekvenser af, at reglerne ikke overholdes. Dette skal formuleres mere tilgængeligt, end det formuleres på nuværende tidspunkt. De kunne eksempelvis stå i en

folder, som blev uddelt ved au parens ankomst, og som ligeledes indeholdt information om de eksisterende hjælpetilbud.

- Flere værtsfamilier efterspørger generelt mere brugervenlighed og klar kommunikation.
- Endelig hører vi, at kontrakten burde være mere kort og klar. For eksempel kunne den have en form, hvor den indskærpede overfor værtsfamilierne, hvad der skal overholdes – og at værtsfamilierne skulle skrive under på, at de ville leve op til disse krav. Ligeledes kunne myndighederne fx efter et års forløb fremsende en form for ”opfølgende brev”, hvor man genopfriskede krav og regler. Som en værtsmor siger: ”Det er for nemt at overbevise sig selv om, at man gør det okay” (VF 6).

SAMMENFATNING

Dette kapitel har belyst, hvilke overtrædelser af au pair-ordningen, vi er stødt på i de kvalitative interview, suppleret med hjælpetilbuddenes og myndighedernes erfaringer. Nogle af de fremhævede eksempler synes at være relativt klare overtrædelser, eksempelvis når en au pair bliver sat til at plante juletræer alene i en plantage eller har pligter ti timer dagligt, fordi et barn ikke er i institution. Andre klare overtrædelser accepteres af både au pair og værtsfamilie, enten fordi det eksempelvis drejer sig om ekstra penge for ekstra pligter, eller fordi parterne oplever deres relation som så positiv, at overtrædelser af ordningens regler ikke anses for problematiske.

For en meget stor del af dette kapitels eksempler gælder det dog, at det er svært at definere, hvorvidt der er tale om overtrædelser. En af årsagerne er, at selve ordningen indeholder modsigelser, særligt i forhold til hvorvidt opholdet kan betegnes som arbejde eller ej, ligesom centrale begreber som fx ”huslige pligter” ikke er klart defineret. Denne uklarhed samt det forhold, at husarbejdet foregår på samme sted, som au parens bor, bidrager til vanskeligheder i at vurdere, hvem der har ret, hvis der opstår uenigheder imellem de implicerede parter.

I denne forhandling er det endvidere meget centralt, at der er en ulige relation imellem parterne, hvor au parens er den svageste part, (bl.a. i kraft af det faktum, at au parens opholdstilladelse er knyttet til værtsfamilien). Såvel SFR som hjælpetilbud oplever endvidere ofte, at klager

må henlægges, fordi det ikke er muligt at fremskaffe tilstrækkeligt bevis for, at der er tale om en overtrædelse. Bevisførelse for overtrædelse af au pair-ordningens regler besværliggøres yderligere af, at uoverensstemmelserne finder sted i værtsfamiliens private hjem, som regel uden vidner.

Hvad angår overtrædelser af anden lovgivning end den, der udspringer af au pair-ordningen, hører vi, at straffelovsovertrædelser (eksempelvis i form af fx fysiske overgreb eller tyveri) er yderst sjældne. Modsat forekommer ulovligt, sort arbejde tilsyneladende relativt hyppigt. At en del både værtsfamilier og au pairer accepterer, at au pairer udfører sort arbejde, viser endnu en gang, at mange au pairer har en økonomisk motivation bag deres ophold. Mange værtsfamiliers bevidsthed om denne økonomiske afhængighed kan medvirke til, at nogle ser igennem fingre med deres au pairs aktiviteter i den henseende. Dette sorte arbejde må også ses i sammenhæng, dels med at sort arbejde er ganske udbredt generelt i Danmark, og dels med at det ofte drejer sig om rengøring i private hjem. Ud over at denne form for arbejde generelt har en lav status, er det også noget, som ellers ofte varetages som (ulønnet) husligt arbejde af familiers egne medlemmer fremfor af organiseret arbejdskraft.

Når det kan være svært at afgrænse en overtrædelse, og au pairerne derudover befinder sig i en sårbar position, er det afgørende at se på, hvilke handlemuligheder au pairer selv har, hvis de – set fra deres eget synspunkt – oplever forhold, de ikke ønsker at befinde sig under. Her giver ordningen mulighed for, at såvel au pairer som værtsfamilier kan opsige kontrakten, og at en au pair derefter kan skifte værtsfamilie. En sådan opsigelse kan dermed udspringe såvel af oplevede overtrædelser som af andre forhold. Her lader især au pairer med gode netværk til ofte at kunne finde nye værtsfamilier, hvor de kan fortsætte deres ophold i Danmark.

I undersøgelsen er vi dog også stødt på au pairer, som har ringe kendskab til au pair-ordningens regler, som ikke ved, hvor de skal henvende sig, hvis de får problemer, og/eller som hverken tør beklage sig over dårlige forhold eller (forsøge at) skifte værtsfamilie, selvom de lever under kritisable forhold. Hvor handlekraftige de enkelte au pairer er, kan blandt andet afhænge af, i hvilken grad deres familier i hjemlandet er økonomisk afhængige af dem, eller om de fx selv har gæld. Au pairer med tunge økonomiske forpligtelser befinder sig potentielt i endnu mere sårbare positioner end andre au pairer.

I de forbedringsforslag, som au parer og værtsfamilier fremkommer med, er det et gennemgående træk, at de efterlyser mere klarhed i ordningen og bedre adgang til information i forbindelse med den – og at der også sendes information til værtsfamilier, der fx sjældent deltager i informationsmøder. Endelig foreslås mere kontrol af, om især værtsfamilierne overholder ordningen

BILAG

BILAG 1 OVERSIGT OVER ORGANISATIONER

Dette bilag giver et overblik over de forskellige aktører, organisationer og netværk i Danmark, som yder støtte og rådgivning til au pairer og værtsfamilier, samt arrangerer forskellige sociale tiltag.

Ud over disse organisationers ydelser tilbyder Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering, som administrerer au pair-ordningen, rådgivning om ordningen på telefon 33 96 36 20.³⁸

AU PAIR NETWORK

Au Pair Network er et samarbejde mellem KIT (Kirkernes Integrations Tjeneste) og FOA. Au Pair Network samler blandt andet filippinske og ukrainske interesseorganisationer i et netværk for at styrke kommunikation og hjælpe au parerne med at skabe kontakter i Danmark. Au Pair Network tilbyder informationsmøder for både værtsfamilier og au pairer samt et ”Drop in Center” på Café Cadeau på Frederiksberg, sociale arrangementer og sprogundervisning.

Au Pair Network formidler kontakt mellem au pairer og værtsfamilier. Dette kan være, mens den fremtidige au pair stadig befinder sig på Filippinerne, eller hvis en au pair i Danmark søger en ny værtsfamilie. Au Pair Network har en hotline for au pairer og kan tilbyde au pairer akut overnatningsmulighed på et af landets krisecentre eller i private hjem. Derudover tilbydes au pairer gratis retshjælp, ligesom der tilbydes mægling mellem au pairer og værtsfamilier. I arbejdsretslige sammenhænge benyttes FOA’s advokater.

Au Pair Network har filippinske og danske rådgivere, som kan kontaktes ved personligt fremmøde, telefonisk eller pr. e-mail.

KONTAKTINFORMATION

www.aupairnetwork.dk

Café Cadeau

H.C. Ørstedesvej 28

2000 Frederiksberg

Tlf. hotline: 28 60 09 40

E-mail: rozvi@kit-danmark.dk

38. <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Kontakt/kontakt-sfr/>

AU PAIR SUPPORT

Au pair Support er en del af Dansk Flygtningehjælp, der som privat humanitær organisation arbejder uafhængigt af myndighederne. Au pair Supports formål er at forebygge misforståelser og konflikter mellem au pairer og værtsfamilier. Derfor afholdes der årligt 12 informationsmøder i hele landet for au pairer og værtsfamilier, og Au pair Support kan fungere som mægler mellem værtsfamilie og au pair i konfliktsituationer. Derudover tilbyder Au pair Support rådgivning i forhold til au pair-ordningen samt vejledning i forhold til spørgsmål om familiesammenføring, opholdsvilkår, mulighed for arbejde og studie og andet.

Au pair Support er i tæt kontakt med det filippinske generalkonsulat og samarbejder med Udlændingestyrelsen, Beskæftigelsesministeriet, KIT, FOA, CAP, samt forskellige sprogskoler.

Au pair Support har åben rådgivning hver fredag mellem kl. 10 og 12. Det er også muligt at kontakte Au pair Support telefonisk eller pr. e-mail.

KONTAKTINFORMATION

www.aupairsupport.dk

Borgergade 10, 3. sal

1300 København K

Tlf.: 33 73 53 22

E-mail: contact@aupairsupport.dk

KIT – KIRKERNES INTEGRATIONS TJENESTE

KIT er en del af Au Pair Network, som KIT har startet i samarbejde med FOA. KIT's hovedformål er at øge integrationen i Danmark ved at koble "migrantkirker", danske kirker, offentlige myndigheder og humanitære organisationer tættere sammen. KIT har en fuldtids- og to deltidssansatte, der arbejder med au pair-området.

KIT samarbejder med Udlændingesservice om afholdelsen af informationsmøder ved au pairernes ankomst til Danmark. KIT har også sendt medarbejdere til Filippinerne for at holde møder med fremtidige au pairer, inden de rejser til Danmark. KIT's øvrige arbejde på au pair-området samt kontaktinformation fremgår af beskrivelsen af Au Pair Network.

FOA

FOA, fagforeningen Fag og Arbejde, er en part i Au Pair Network og beskæftiger sig hovedsageligt med arbejdsretlige spørgsmål. Ud over FOA's engagement i Au Pair Network tilbyder FOA billigt medlemskab for au pairer og yder støtte i sager om misbrug af au pair-ordningen.

KONTAKTINFORMATION

FOA

Stauning Plads 1-3
1790 København V
www.foa.dk

DET FILIPPINSKE GENERALKONSULAT

Det filippinske generalkonsulat er først og fremmest ansvarligt for legaliseringen af au pair-ansøgninger i de tilfælde, hvor au pairen er filippiner. Derudover har generalkonsulen et omfattende netværk blandt de filippinske organisationer i landet (herunder Babaylan og CAP, som beskrives nedenfor) og yder så vidt muligt assistance i konflikter mellem værtsfamilier og filippinske au pairer.

KONTAKTINFORMATION

Det Filippinske Generalkonsulat

Jægersborg Allé 16, 2.th.
2920 Charlottenlund
Tlf.: 25 63 67 11
Email: philcon@philcon.dk

BABAYLAN

Babaylan er en non profit-organisation, der arbejder for at støtte filippinske kvinder og filippinsk kultur i Danmark. Babaylan har et særligt fokus på de filippinske kvinder, der er i Danmark via au pair-ordningen. Babaylan tilbyder de filippinske au pairer information om indholdet i au pair-ordningen for at sikre, at ordningen ikke misbruges. Derudover afholder Babaylan kulturelle arrangementer, hvor også værtsfamilier er inviteret til at få indblik i den filippinske kultur, for derved at afhjælpe eventuelle kulturelle misforståelser. Babaylan kan træffes efter aftale og kontaktes via telefon eller e-mail.

KONTAKTINFORMATION

Babaylan in Denmark

Lyngby Hovedgade 64, 2. tv

2800 Kgs. Lyngby

Tlf: 50 34 88 35

Email: babaylandk@babaylan.dk

CAP – CENTRE FOR AU PAIRS

CAP er en organisation, der har rod i Skt. Annæ Kirke i København og i kirkens filippinske menighed, med støtte fra den katolske organisation Caritas. CAP organiserer sociale begivenheder, tilbyder sprogundervisning for au pairer og afholder informationsmøder i hovedstadsområdet og andre større byer i hele landet.

KONTAKTINFORMATION

Skt. Annæ Kirke

Dronning Elisabeths Allé 3

2300 København S

Tlf.: 71 49 86 45

E-mail: cap@saintanneschurch.dk

ANDRE ORGANISATIONER

Foruden de her nævnte organisationer findes en række filippinske organisationer og menigheder i hovedstadsområdet og andre større byer i hele landet. En oversigt over disse kan findes på Au Pair Networks hjemmeside.

LITTERATUR

- Andersen, N.T. (2011a): "Au pair er arbejde, ikke kulturudveksling". I: *Information*, den 6. november 2011.
- Andersen, N.T. (2011b): "Au pair i familiens og nationens tjeneste". I: *Information*, den 20. juni 2011.
- Anderson, B. (2000): *Doing the dirty work? : the global politics of domestic labour*. London; New York: Zed Books.
- Anderson, B. (2002): "Just Another Job? The Commodification of Domestic Labour". I: Ehrenreich, B. & A.R. Hochschild (red.): *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books.
- Anderson, B. (2007): "A Very Private Business". *European Journal of Women's Studies*, 14(3), s. 247-264.
- Arbejdsdirektoratet (2008): *Au pairer har også ret til ferie*.
- Bach, D. (2011): *Overskudsfamilier. Om opdragelse, forbundethed og grænsesætning blandt velstående familier i Danmark*. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus Universitet. Institut for Pædagogik. Ph.d.-afhandling.
- Bikova, M. (2008): *A Family Member or a Family Servant?: Why Norwegian Families Hire Au Pairs: A Qualitative Study*. Kandidatspeciale, Bergen: Sosiologisk Institutt, Universitetet i Bergen.
- Calleman, C. (2010): "Cultural Exchange or Cheap Domestic Labour? Constructions Of 'Au Pair' in Four Nordic Countries". I: Isaksen, L. W (red.): *Global Care Work. Gender and Migration in Nordic Societies*. Nordic Academic Press, s. 69-96.

- Cox, R. (2007): "The Au Pair Body". *European Journal of Women's Studies*, 14(3), s. 281-296.
- Cox, R. & R. Narula (2003): "Playing Happy Families: Rules And Relationships in Au Pair Employing Households in London, England". *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*, 10(4), s. 333-344.
- Dalgas, Karina (2012a): "Philippine Au Pair Migration to Denmark: Educational Dimensions". Paper præsenteret på konferencen *12th EASA Biennial conference: Uncertainty and disquiet*, Nanterre, Paris, den 10. juli 2012.
- Dalgas, Karina (2012b): "Kulturel læring: Filippinske au pair i danske hjem" Oplæg til Instituttets Dag, Institut for Antropologi, Københavns Universitet 1. juni 2012.
- Dalgas, K. (2013, upubliceret): "Måltidets bindinger". I: Olwig, K.F. & H.O. Mogensen (red.): *Familie og Slægtskab. Antropologiske Perspektiver*. København: Samfundslitteratur.
- Dandanell, N. (11-12-2011): "Regeringen tøver med at beskytte au pairer". I: *Information*, den 11. december 2011.
- Danmarks Statistik (2010): *Kvalitetsdeklarationer: Lønstatistikens serviceregister*. Tilgængelig på: <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/kvalitetsdeklarationer/loenstatistikens-serviceregister.aspx>. Besøgt den 27. januar 2013.
- Danmarks Statistik (2012): *Befolkning og valg, Statistiske efterretninger 2012:2*. København: Danmarks Statistik
- Davis, D.W. (1997): "The Direction of Race of Interviewer Effects among African-Americans: Donning the Black Mask". *American Journal of Political Science*, 41(1), s. 309-322.
- Ehrenreich, B. & A.R. Hochschild (2002): "Introduction". I: Ehrenreich, B. & A.R. Hochschild (red.): *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books.
- Ejrnæs, M. & M. Monrad (2012): *Vignetmetoden: sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. København: Akademisk Forlag.
- Elmelund, R. (2012a): "Au pair afslører værter udnyttelse af arbejdskraft". I: *Information*, den 4. maj 2012.
- Elmelund, R. (2012b): "EL vil give au pairer bedre vilkår". I: *Information*, den 4. maj 2012.
- Elmelund, R. (2012c): "Verden set fra au pair-pigernes vinkel". I: *Information*, den 4. maj 2012.
- Emerek, R. & H. Holt (red.) (2008): *Lige muligheder – frie valg?: om det kønsopdelte arbejdsmarked gennem et årti*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Ertman, M.M. (2009): "For Both Love and Money: Viviana Zelizer's The Purchase of Intimacy". *Law & Social Inquiry*, 34(4), s. 1017-1037.

- Gullestad, M. (1984): *Kitchen-table Society : A Case Study of the Family Life and Friendships of Young Working-class Mothers in Urban Norway*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Hausmann, R., L.D. Tyson & S. Zahidi (2012): *The Global Gender Gap Report 2012*. World Economic Forum.
- Heinskou, N. (2012a): "Au pair-succes findes – spørg bare Fernanda". I: *Politiken*, den 23. januar 2012.
- Heinskou, N. (2012b): "Interview: "Der er ingen kulturel udveksling"". I: *Politiken*, den 16. januar 2012.
- Hess, S. & A. Puckhaber (2004): "Big Sisters' Are Better Domestic Servants? Comments on the Booming Au Pair Business". *Feminist Review*, 77, s. 65-78.
- Hochschild, A.R. (2002): "Love and Gold". I: Ehrenreich, B. & A.R. Hochschild (red.): *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books.
- Hochschild, A.R. (2003): *Tidsfælden: når familien bliver arbejde og arbejdet bliver familie*. København: Munksgaard Danmark.
- ILO (2011): *Decent Work for Domestic Workers. Convention 189, Recommendation 201*.
- Isaksen, L. W. (2010): "Introduction. Global Care Work in Nordic Societies.". I: Isaksen, L. W. (red.): *Global Care Work. Gender and Migration in Nordic Societies*. Lund: Nordic Academic Press.
- Jørgensen, S. (2010): *Au pair i Danmark – de privilegerede underprivilegerede. En undersøgelse af køn og globale magtforhold*. Kandidatspeciale, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Jørgensen, S. (2011): "Au pair – institutionaliseret uanstændighed". I: *Politiken*, den 7.juni 2011.
- Justitsministeriet & Udlændingestyrelsen (1. februar 2012): *Tal og fakta på Udlændingeområdet*.
- Kristensen, K. (2012): "Pind forsvarer au pair-ordning". I: *Information*, den 7. maj 2012.
- Kvist, E. & E. Peterson (2010): "What Has Gender Equality Got to Do with It? An Analysis of Policy Debates Surrounding Domestic Services in the Welfare States of Spain and Sweden". *NORA: Nordic Journal of Women's Studies*, 18(3), s. 185-203.
- Lei Raben, M. (2008): "Snitterne væk fra min au pair". I: *Politiken*, den 1. november 2008.
- Liversage, A. (2009): "Vital Conjectures, Shifting Horizons: High-skilled Female Immigrants Looking for Work". *Work, Employment and Society*, 23(1), s. 120-141.
- Løvdahl, L. (2012): *Au pairer i Norge. Rettigheter og rettighetsinformasjon*. Oslo: JURK, Juridisk Rådgivning for Kvinner

- Lutz, H. (2002): "At Your Service Madam! The Globalization of Domestic Service". *Feminist review*, 70, s.89-104.
- Lutz, H. (2004): "Life in the Twilight Zone: Migration, Transnationality and Gender in Private Households". *Journal of Contemporary European Studies*, 12(1).
- Lutz, H. (2007): "Domestic Work". *European Journal of Women's Studies*, 14(3), s. 187-192.
- Lutz, H. (2008): "Introduction: Migration and Domestic Work". I: Lutz, H.: *Migration and Domestic Work. A European Perspective on a Global Theme*. Hampshire: Ashgate.
- Madsen, I.W. (2012): *Danske familier med au pair. En sociologisk undersøgelse af værtskabets ambivalenser*. Kandidatspeciale, Sociologisk Institut, Københavns Universitet
- Mandal, L.(2011): *Au pair: ikke kun for børnefamilier*. Tilgængelig på: <http://www.venstre.dk/nyheder/enkeltvisning/ikke-kun-for-boernefamilier/>. Besøgt den 6.februar 2013.
- Mauss, M. (1967): *The gift : forms and functions of exchange in archaic societies [1924]*. New York: Norton.
- Mellini, L., C. Yodanis & A. Godenzi (2007): "'On Par'? The Role of the Au Pair in Switzerland and France". *European Societies*, 9(1), s. 45-64.
- Miller, D. & Z. Búriková (2012): *Au Pair*. Cambridge: Polity Press.
- Mygind Korsby, T. (2010): *Au pair og menneskehandlet? Rekruttering, ophold i Danmark og drømme om fremtiden*. København: Center Mod Menneskehandel.
- Øien, C. (2009): *On equal terms? An evaluation of the Norwegian au pair scheme*. Fafo
- Parreñas, R.S. (2001a): "Mothering from a distance: Emotions, gender, and inter-generation relations in Filipino transnational families". *Feminist Studies*, 27(2), s. 361.
- Parreñas, R.S. (2001b): *Servants of Globalization: Women, Migration and Domestic Work*. Stanford, Californien: Stanford University Press.
- Parreñas, R.S. (2005): "Long Distance Intimacy: Class, Gender and Intergenerational Relations Between Mothers and Children in Filipino Transnational Families". *Global Networks*, 5(4), s. 317-336.
- Pedersen, M.H. (2012): *Eksport af arbejdere og markedsføring af lydlige nationale helte – transnationale perspektiver på styring af migration og organisering af husarbejdere i Filippinerne og Danmark*. Kandidatspeciale, Roskilde Universitet, Arbejdslivsstudier.
- Perlesz, A., R. Brown, J. Lindsay, R. McNair, D. De Vaus & M. Pitts (2006): "Family in Transition: Parents, Children and

- Grandparents in Lesbian Families Give Meaning to "Doing Family"™. *Journal of Family Therapy*, 28(2), s. 175-199.
- Rasmussen, A.-G. (2010): "Jeg synger au-paires pris". I: *Information*, den 31. marts 2010.
- Redder, G. (2011): "Danske pensionister gider ikke au pair". I: *Ugebladet A4*, den 26. august 2011.
- Redder, G., A. Larsen & I.H. Andersen (2011): "Regeringen vil stoppe misbrug af au pairs". I: *Ugebladet A4*, den 3. november 2011.
- Ringkøbing, J., N. Heinskou & P. Schøler (2010): "Au pair-kvinder tier om overgreb". I: *Politiken*, den 30. juni 2010.
- Rockwoolfondens Forskningsenhed(2010): *De fleste danskere køber sort*. Nyhedsbrev, juni 2010.
- Schøler, P. (2010): "Familie fravælger au pair efter debat". I: *Politiken*, den 14. juli 2010.
- Skyberg, H.L. (2012): *Kønnet au pair-praksis. Et antropologisk studie av kønnsforestillinger blant filippinske au pairer i Aarhus*. Kandidatspeciale, Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Sollund, R. (2004): *Rammer, rom og mobilitet: innvandrerkvinnens arbeidsliv*. Oslo: Unipax.
- Sollund, R. (2009): "Migrant Au Pairs in the Norwegian Welfare State: Care Chains and Transnational Care". *The Journal of Social Criminology*, 1(1), s. 111-133.
- Sollund, R. (2010a): "Au pairordningen i Norge: Rolleforståelse og praksis blant au pairer og vertsfamilier". *Sosiologi i dag*, 40(1-2), s. 99-128.
- Sollund, R. (2010b): "Regarding Au Pairs in the Norwegian Welfare State". *European Journal of Women's Studies*, 17, s. 143-160.
- Sollund, R.A. (2012): *Transnational migration, gender and rights*. Bingley: Emerald.
- Stenum, H. (2008): *Au pair i Danmark: Billig arbejdskraft eller kulturel udveksling. En undersøgelse af au pair-ordningen i Danmark med særligt fokus på filippinske migranter foretaget af ph.d. stipendiat Helle Stenum*. København: FOA.
- Stenum, H. (2012): *Migration Management at the Margins. Transnationalized and Globalized Government of Marginalized Migrants in Denmark: Au pairs and Destitute EU-citizens*. SPIRIT – Doctoral Programme, Aalborg University. Ph.d.-afhandling.
- Stenum, H. & H.M. Dahl (2011): *Abused Domestic Workers in Europe: The Case of Au Pairs*. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department: Citizens' Rights and Constitutional Affairs

- Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering (2012): *Praksis for meddelelse af opholdstilladelse som au pair*.
- Thorup, M.-L. (2010): "Vejen til et friere liv blev et nyt tabu". I: *Information*, den 5. marts 2010.
- Udenrigsministeriet (1972): *Bekendtgørelse af europæisk overenskomst af 24. november 1969 om "au pair"-ansættelse*.
- Ugebrevet A4 (2010): "Søren Pind: Au pair er ulandshjælp". I: *Ugebrevet A4*, den 30. juni 2010.
- Ugebrevet A4 & Avisen.dk (2010): *Au pair – er det fair? Undersøgelse blandt au pairer i Danmark*, 2010. København: Ugebrevet A4.
- Vangkilde, J. & F. Hvilsom (2010): "Søren Pind: Au pair-kritikerne må ud af sivskoene". I: *Politiken*, den 30. juni 2010.
- Yeates, N. (2009): *Globalizing Care Economies and Migrant Workers. Explorations in Global Care Chains*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Zelizer, V.A. (2000): "The Purchase of Intimacy". *Law & Social Inquiry*, 25(3), s. 817.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2012

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 12:01 Lyk-Jensen, S.V., A. Glad, J. Heidemann & M. Damgaard: *Soldater efter udsendelse. En spørgeskemaundersøgelse*. 117 sider. e-ISBN: 978-87-7119-075-5. Netpublikation.
- 12:02 Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 5*. 235 sider. ISBN: 978-87-7119-078-6. e-ISBN: 978-87-7119- 079-3. Vejledende pris: 230,00 kr.
- 12:03 Rostgaard, T., T.N. Brunner & T. Fridberg: *Omsorg og livskvalitet i plejeboligen*. 150 sider. ISBN: 978-87-7119-080-9. e-ISBN: 978-87-7119-081-6. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:04 Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen: *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-082-3. e-ISBN: 978-87-7119-083-0. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 12:05 Ellerbæk, L.S. & A. Høst: *Udlejningsredskaber i almene boliger. En analyse af brugen og effekterne af udlejningsredskaber i almene boligområder*.

- 258 sider. ISBN: 978-87-7119-084-7. e-ISBN: 978-87-7119- 085-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 12:06 Høgelund, J.: *Effekter af den beskæftigelsesrettede indsats for sygemeldte. En litteraturoversigt*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-086-1. Netpublikation.
- 12:07 Rasmussen, P.S. & P.S. Olsen: *Positiv adfærd i læring og samspil (PALS). En evaluering af en skoleomfattende intervention på 11 pilot-skoler*. 159 sider. ISBN: 978-87-7119-087-8. e-ISBN: 978-87-7119-088-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:08 Fridberg, T. & M. Damgaard: *Frivillige i hjemmeværnet 2011*. 120 sider. ISBN: 978-87-7119-089-2. e-ISBN: 978-87-7119-090-8. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:09 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann & A. Glad: *Soldater – før og efter udsendelse. En analyse af motivation, økonomiske forhold og kriminalitet*. 164 sider. e-ISBN: 978-87-7119-091-5. Netpublikation.
- 12:10 Bengtsson, S.: *Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde*. 120 sider. ISBN: 978-87-7119-092-2. e-ISBN: 978-87-7119-093-9. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:11 Dines, A., V. Jakobsen, V.M. Jensen, S.S. Nielsen, S., K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen: *Indsatser for tosprogede elever. Kortlægning og analyse*. 162 sider. e-ISBN: 978-87-7119-094-6. Netpublikation.
- 12:12 Christensen, E.: *Nakuusa – vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011*. 48 sider. e-ISBN: 978-87-7119-096-0. Netpublikation.
- 12:13 Christensen, E.: *Nakuusa – piumavugut saperatalu. 2011-mi ilulissani Youth Forum pillugu nangitsineq*. 50 sider. e-ISBN: 978-87-7119-097-7. Netpublikation.
- 12:14 Larsen, M. & L.S. Ellerbæk: *Evaluering af jobplanen. Nuværende og kommende pensionisters kendskab til og betydning af reglerne for at arbejde*. 111 sider. ISBN: 978-87-7119-100-4. e-ISBN: 978-87-7119-101-1. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:15 Larsen, M., H.B. Bach & A. Liversage: *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale. Fokus på genindtræden*. 181 sider. ISBN: 978-87-7119-102-8. e-ISBN: 978-87-7119-103-5. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:16 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Deleborn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFT's børneforløbsundersøgelse*. 111 sider. ISBN:

- 978-87-7119-104-2. e-ISBN: 978-87-7119-105-9. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:17 Nilsson, K. & H. Holt: *En vurdering af arbejdsskadestyrelsens fastholdelsecenter. Kommuners, fagforeningers, arbejdsgivers og forsikringselskabers erfaringer med fastholdelsescentret*. 89 sider. ISBN: 978-87-7119-106-6. e-ISBN: 978-87-7119-107-3. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 12:18 Holt, H: *Lokal løn på kommunale arbejdspladser. Forskelle i kvinders og mænds løn*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7119-108-0. Netpublikation.
- 12:19 Bengtsson, S. & M. Røgeskov: *Et liv i egen bolig. Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser*. 145 sider. ISBN: 978-87-7119-109-7. e-ISBN: 978-87-7119-110-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 12:20 Graversen, B: *Effekter af virksomhedsrettet aktivering for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 72 sider. e-ISBN: 978-87-7119-112-7. Netpublikation.
- 12:21 Albæk, K., H.B. Bach & S. Jensen: *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 68 sider. e-ISBN: 978-87-7119-114-1. Netpublikation.
- 12:22 Jensen, T.G., K. Weibel, M.K. Tørslev, L.L. Knudsen & S.J. Jacobsen: *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*. 134 sider. ISBN: 978-87-7119-115-8, e-ISBN: 978-87-7119-116-5. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 12:23 Madsen, M.B. & K. Weibel: *Delt viden. Aktiveringsindsatsen for ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere*. 152 sider. ISBN: 978-87-7119-117-2. e-ISBN: 978-87-7119-118-9. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:24 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann, A. Glad & C.D. Weatherall: *Danske hjemvendte soldater. Soldaternes psykiske sundhedsprofil før og efter udsendelse*. 210 sider. e-ISBN: 978-87-7119-119-6. Netpublikation.
- 12:25 Lausten, M., H. Hansen, K.S. Vammen & K. Vasegaard: *Forebyggende foranstaltninger 18-22 år. Dialoggruppe – Om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 6*. 164 sider. ISBN: 978-87-7119-121-9. e-ISBN: 978-87-7119-122-6. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 12:26 Lauritzen, H.H., R.N. Brünner, P. Thomsen & M. Wüst: *Ældres ressourcer og behov. Status og udvikling på baggrund af Ældredatabasen*. 180 sider. ISBN: 978-87-7119-123-3. e-ISBN: 978-87-7119-124-0. Vejledende pris: 180,00 kr.

- 12:27 Høst, A.K., T. Fridberg, D.L. Stigaard & B. Boje-Kovacs: *Når fogeden banker på. Fogedsager og effektive udsættelser af lejere*. 422 sider. ISBN: 978-87-7119-125-7. e-ISBN: 978-87-7119-126-4. Vejledende pris 420,00 kr.
- 12:28 Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal: *Procesevaluering af boligsociale indsatser. Delrapport 2. Kvalitativ kortlægning af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje med fokus på projektorganisering og samarbejde*. 118 sider. e-ISBN: 978-87-7119-127-1. Netpublikation.
- 12:29 Andrade, S.B.: *Levekår i danske landbrug. Analyse af sammenhænge mellem risikofaktorer og dyrvernssager i landbruget fra 2000 til 2008*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-128-8. e-ISBN: 978-87-7119-129-5. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 12:30 Ottosen, M.H. (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 348 sider. ISBN: 978-87-7119-130-1. e-ISBN: 978-87-7119-131-8. Vejledende pris: 340,00 kr.
- 12:31 Bach, H.B.: *Arbejdsmarkedssparathed og selvforsørgelse*. 36 sider. e-ISBN: 978-87-7119-133-2. Netpublikation.
- 12:32 Christensen, E. & A.P. Langhede: *Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre*. 61 sider. ISBN: 978-87-7811-197-5. Netpublikation. Udgivet af Ankestyrelsen og SFI.
- 12:33 Termansen, T. & C.S. Sonne-Schmidt: *Forebyggende fysisk træning til ældre. En undersøgelse af effekten af en kort træningsindsats på aldres fysiske funktionsevne*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-135-6. e-ISBN: 978-87-7119-136-3. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 12:34 Hansen, H., P.R. Skov & K.M. Sørensen: *Støtte til udsatte børnefamilier. En effektmåling af familiebehandling og praktisk pædagogiske støtte*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-137-0. Netpublikation
- 12:35 Ellerbæk, L.S., V. Jakobsen, S. Jensen & H. Holt: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2012*. 182 sider. ISBN: 978-87-7119-138-7. e-ISBN: 978-87-7119-139-4. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:36 Jakobsen, T.B., S.V. Lyk-Jensen & D.L. Stigaard: *Lige muligheder – metodisk grundlag for en effektevaluering. Evalueringsrapport 2*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7487-140-0. Netpublikation.
- 13:01 Kjeldsen, M.M., H.S. Houlberg & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2012*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-141-7. e-ISBN: 978-87-7119-142-4. Vejledende pris: 170,00 kr.

- 13:02 Liversage, A, R. Bille & V. Jakobsen: Den danske au pair-ordning. 281 sider. ISBN: ISBN 978-87-7119-143-1. e-ISBN: 978-87-7119-144-8. Vejledende pris 280,00 kr..
- 13:03 Oldrup, H., A.K. Høst, A.A. Nielsen & B. Boje-Kovacs: *Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-145-5. e-ISBN: 978-87-7119-146-2. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 13:04 Lausten, M., H. Hansen & V. M. Jensen: *God praksis i forebyggende arbejde – samlet evaluering af dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. 173 sider. ISBN: 978-87-7119-147-9. e-ISBN: 978-87-7119-148-6. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 13:05 Christensen, E.: *Ilasiq. Evaluering af en bo-enhed for udsatte børn*. 75 sider. ISBN: 978-87-7119-149-3. e-ISBN: 978-87-7119-150-9. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:06 Christensen, E.: *Ilasiq. Meeqqanut aarlerinartorsiortunut najugaatigiiffimmik nalilersuineq*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-151-6. e-ISBN: 978-87-7119-152-3. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:07 Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. 153 sider. ISBN: 978-87-7119-153-0. e-ISBN: 978-87-7119-154-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 13:08 Luckow, S.T. & V.L. Nielsen: *Evaluering af ressource- og risikoskema. Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. 90 sider. e-ISBN: 978-87-7119-156-1. Netpublikation.
- 13:09 Winter, S.C. & V.L. Nielsen (red.): *Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen*. 265 sider. e-ISBN: 978-87-7119-158-5. Netpublikation.
- 13:10 Kjeldsen, M.M., & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2012. Regionale forskelle*. 59 sider. ISBN: 978-87-7119-159-2. e-ISBN: 978-87-7119-160-8. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 13:11 Manuel, C. & Jørgensen A. K.: *Systematic review of youth crime prevention intervention – published 2008-2012*. 309 sider. e-ISBN: 978-87-7119-161-5. Netpublikation.

DEN DANSKE AU PAIR-ORDNING

EN KVALITATIV OG KVANTITATIV UNDERSØGELSE

Denne rapport præsenterer resultaterne af SFI's undersøgelse af den danske au pair-ordning. Rapporten belyser, hvem der anvender ordningen, hvad der motiverer henholdsvis værtsfamilier og au pairer i ordningen, og hvordan deres hverdag udspiller sig.

Rapporten finder en meget stor variation i måderne, au pair-ophold praktisk fungerer på, og såvel positive som negative erfaringer er repræsenterede.

De fleste au pairer i Danmark kommer fra Filippinerne, og mange af dem er primært motiverede af ønsket om at tjene penge, fx for at støtte familien i hjemlandet. Nogle au pairer oplever, at de befinder sig i en sårbar og svag position under deres ophold i Danmark, bl.a. fordi de er afhængige af værtsfamilien for at kunne blive i landet.

De værtsfamilier, der benytter ordningen, består typisk af to arbejdende forældre med to eller flere små børn. Deres uddannelsesniveau og indtægt ligger over landsgennemsnittet, og de har ofte krævende job.

Rapporten bygger på kvalitative interview og på kvantitative analyser af registerdata. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af SFR – Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering under Beskæftigelsesministeriet.